

Dr. Tóth Dávid PhD. A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék adjunktusa. 2014-ben szerezte meg a diplomáját a PTE Állam- és Jogtudományi Karán. 2017-ben az Új Nemzeti Kiválósági Program doktorjelölti kutatói ösztöndíjban részesítette. PhD. értekezését 2018-ban védte meg *summa cum laude* minősítéssel.

Dr. Dávid Tóth is a senior lecturer at the University of Pécs, Faculty of Law, Criminology and Penal Execution Law Department. He achieved his legal diploma in 2014 at the University of Pécs, Faculty of law. In 2017 he was rewarded with new National Excellence Programme Scholarship. In 2018 he defended his PhD dissertation with *summa cum laude* qualification.

Tóth Dávid: A pénz- és bélyegforgalom sértő bűnselekmények büntetőjogi és kriminológiai aspektusai

ACTA CRIMINALIA III.

TÓTH DÁVID

A pénz- és bélyegforgalom
biztonsága elleni deliktumok
büntetőjogi és kriminológiai
aspektusai

PÉCS, 2020.

Tóth Dávid

**A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni deliktumok büntetőjogi és kriminológiai
aspektusai**

Monográfia

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Pécs, 2020.

Tóth Dávid: A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni deliktumok büntetőjogi és kriminológiai aspektusai

Monográfia

Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar,

Pécs, 2020. 03. 31.

Lektor: Prof. Dr. Gál István László tanszékvezető egyetemi tanár

Felelős Kiadó: Dr. habil. Fábíán Adrián dékán

© Dr. Tóth Dávid

ISBN: 978-963-429-452-8

A monográfia terjedelme 15 szerző ív

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás és a fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó illetve a szerző írásbeli engedélye nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, nem sokszorosítható és nem terjeszthető

Előszó

A pénz- és bélyegforgalom elleni bűncselekmények minden időben komoly kihívást jelentettek a jogalkotó és a jogalkalmazó szervek számára. A pénzhamisítás, a bélyeghamisítás és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök visszaszorítása garantálja az állam pénzügyi monopóliumát, és gazdasági rendjét, melyhez komoly társadalmi érdek fűződik.

A magyar bűnügyi szakirodalom számos tanulmány született a fenti témában. Az eddigi legjelentősebb monográfia a pénzhamisítás témaköréből Angyal Pálhoz köthető, aki 1940-ben „*Pénzhamisítás. Hamis tanúzás és hamis eskü. Hamis vád*” című könyvében írt nagy terjedelemben a pénzhamisítás jogtörténetéről, külföldi szabályozásokról és az akkor hatályos Csemegi-kódex pénzhamisításra vonatkozó rendelkezéseiről.

A jelen munka célkitűzése volt, hogy de lege ferenda javaslatokat fogalmazzak meg a jogalkotó számára, továbbá feltárjam a bűnözés elleni küzdelem lehetséges jogi és nem jogi eszközeit.

Pécs, 2020. március

A szerző

Tartalomjegyzék

I.RÉSZ: ALAPVETÉSEK	6
1.Bevezetés	6
2.A téma aktualitása	6
2.1.A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai	6
2.2. A bankkártya csalások által okozott károk számokban	9
3. A könyv célkitűzései	12
4.A kutatás módszertana	12
II. RÉSZ: A PÉNZHAMISÍTÁS	14
1. Külföldi államok pénzhamisításra vonatkozó szabályozástörténete jogösszehasonlító megközelítésben	14
1.1.Bevezetés – A hamis pénzek megjelenése	14
1.2. A pénzhamisítás szabályozástörténete az ókorban	16
1.3. A pénzhamisítás szabályozástörténete a középkorban és az újkorban kontinentális államokban	19
1.4. A polgári korszak kódexeinek pénzhamisításra vonatkozó szabályozása	21
1.5. A pénzhamisítás jogtörténete Angliában.....	23
1.6. A pénzhamisítás jogtörténete Észak-Amerikában.....	25
2. A pénzhamisítás hazai szabályozástörténete	27
2.1. Bevezetés	28
2.2. A pénzhamisítás bűncselekményének szabályozása az Árpád-korban.....	28
2.3. A pénzhamisítás szabályozása az Anjouktól a 15. századig	29
2.4. A pénzhamisítás tendenciái és szabályozása III. Károly uralkodásáig.....	31
2.5. Az 1723. évi IX. törvénycikk és jogalkalmazási problémák a 19. században	35
2.6. Az 1795. évi Btk. javaslat pénzhamisításra vonatkozó szabályai	37
2.7. Az 1827. évi Btk. tervezet pénzhamisítást érintő szabályai	37
2.8. Az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat szerint a pénzhamisítás tényállása	38
2.9. A forradalom és szabadságharc utáni időszak a Csemegi-kódexig	40
2.10. A Csemegi-kódex (1878. évi V. törvénycikk) pénzhamisításra vonatkozó szabályai.....	42
2.11.A történelem egyik leghírhedtebb pénzhamisítási ügye: a frankhamisítási botrány	48
2.12. Az 1961. V. törvény szabályozása	52
3. Az 1978. évi IV. törvény pénzhamisításra vonatkozó szabályozása és a bírósági joggyakorlat	60
3.1. Bevezetés	60
3.2. Az 1978. évi IV. törvény pénzhamisításra vonatkozó szabályozása	61

3.3.A pénzhamisításra vonatkozó bírósági joggyakorlat.....	68
3.3.1. <i>Az ún. fémkorong ügy</i>	68
3.3.2. <i>Megtévesztésre alig alkalmas pénzek ügye</i>	69
3.3.3. <i>Primitív utáztatok megítélése</i>	70
3.3.4. <i>A hamis pénzzel teli pénztárca találása</i>	70
3.3.5. <i>A hamis 100 dollárosok ügye</i>	71
3.3.6. <i>Stádiumot érintő ügy</i>	73
3.3.7. <i>Befejezett alapeset, vagy minősített eset kísérlete?</i>	75
3.3.8. <i>A pénzhamisítás privilegizált esete (hamis pénz kiadása)</i>	79
3.3.9. <i>A pénz szkennelése</i>	82
3.3.10. <i>Pénzhamisítás elősegítése a gyakorlatban</i>	87
4. A pénzhamisítás tényállásának külföldi szabályozási modelljei	89
4.1. <i>Bevezetés</i>	89
4.2. <i>A pénzhamisítás szabályozása a német Büntető Törvénykönyvben</i>	89
4.2.1. <i>A pénzhamisítás tényállása</i>	89
4.2.2. <i>A pénzhamisítás jogi tárgya a német jog szerint</i>	91
4.2.3. <i>A pénz büntetőjogi fogalma</i>	91
4.2.4. <i>Elkövetési magatartások</i>	93
4.2.5. <i>A bűncselekmény alanyi oldala</i>	95
4.2.6. <i>A deliktum privilegizált és minősített esetei</i>	96
4.2.7. <i>A hamis pénz forgalomba hozatalának tényállása</i>	97
4.2.8. <i>Stádiumok</i>	97
4.2.9. <i>A pénzhamisításra vonatkozó bűnügyi statisztika Németországban</i>	98
4.2.10. <i>Összegzés a német szabályozásról</i>	100
4.3. <i>A pénzhamisítás szabályozása az osztrák Büntető Törvénykönyvben</i>	100
4.3.1. <i>A pénzhamisítás tényállásának a helye az osztrák Büntető Törvénykönyvben</i>	100
4.3.2. <i>A tulajdonképpeni pénzhamisítás</i>	101
4.3.3. <i>A hamis vagy hamisított pénz továbbadása és megőrzése</i>	103
4.3.4. <i>A Pénzérme csonkítása, és a csonkított érme forgalomba hozatala</i>	104
4.3.5. <i>A pénzérme darabok megszerzése, elrejtése, illetve azokkal való kereskedés</i>	105
4.3.6. <i>A hamis, hamisított pénz vagy csonkított pénzérme továbbadása</i>	105
4.3.7. <i>A különösen védett értékpapírok hamisítása (237. és 241.§)</i>	106
4.3.8. <i>Hamis pénzek számára vonatkozó statisztika Ausztriában</i>	107

4.4. A svájci Büntető Törvénykönyv pénzhamisításra vonatkozó szabályozásának főbb vonalai ...	108
4.5. Pénzhamisítás tényállása Franciaországban	109
4.6. Kitekintés a spanyol szabályozásra	110
4.7. Az olasz Büntető Törvénykönyv (Codice Penale) pénzhamisításra vonatkozó szabályozás áttekintése	111
4.8. Pénzhamisítás az angolszász államokban.....	112
4.8.1. Az angolszász államok jogrendszeréről általában	112
4.8.2. A pénzhamisítás bűncselekménye Angliában	113
4.8.3. Az Egyesült Államok pénzhamisításra vonatkozó jogi szabályozása	116
4.8.4. A pénzhamisítás elleni küzdelem intézményi modellje az USA-ban: a Secret Service.....	117
4.8.5. A font- és dollárhamisítás aktuális trendjei.....	120
5. A pénzhamisítás visszaszorítására vonatkozó nemzetközi Genfi Egyezmény	127
6. A pénzhamisításra vonatkozó uniós jogforrások.....	129
6.1. A pénzhamisításra vonatkozó közösségi jogforrások kialakulása.....	129
6.2. Az Európai Bizottság javaslata, és a Tanácsi Kerethatározat leváltásának indokai	130
6.3. Az elfogadott irányelv szabályai	135
6.4. Mennyiben irányelvkonform a magyar szabályozás?	138
7. A pénzhamisítás tényállása de lege lata és de lege ferenda.....	143
7.1. A 2012. évi C. törvény módosításai	143
7.2. A pénzhamisítás jogi tárgya	143
7.3. A pénzhamisítás elkövetési tárgya – avagy a pénz büntetőjogi fogalma	144
7.4. A bűncselekmény elkövetési magatartásai	149
7.5. A bűncselekmény szubjektív oldala	151
7.6. Minősített és privilegizált esetek.....	151
7.7. A bűncselekmény stádiumai és a pénzhamisítás elősegítése.....	152
7.8. Rendbeliség, halmazat és elhatárolási kérdések	155
7.9. Összegzés, és de lege ferenda javaslatok	156
8. A pénzhamisítás kriminológiai aspektusai.....	157
8.1. A regisztrált pénzhamisítások száma hazánkban	157
8.2. A bűnelkövetők jellemzői	162
8.3. Jellemző elkövetési módok	164
8.3.1. Érmehamisítás	164
8.3.2. Bankjegyhamisítás.....	164
8.4. A pénzhamisítás elleni küzdelem jogi eszközei	165

8.5.A pénzhamisítás elleni küzdelem jogon kívüli eszközei	166
8.5.1. A bűnmegelőzés passzív eszköztára	166
8.5.2. A bűnmegelőzés aktív eszköztára és a Periklész Programok.....	171
8.6. A pénzhamisítás elleni küzdelem intézményi oldala.....	176
III. RÉSZ: A BÉLYEGHAMISÍTÁS	179
1. A bélyeghamisítás kezdetei.....	179
2. A Csemegi-kódex szabályozása	180
4. Az 1932. évi XXI. törvénycikk szabályozása.....	182
5. Az 1961. évi V. törvény bélyeghamisításra vonatkozó szabályai.....	183
6. A korábbi Büntető Törvénykönyvünk (1978. évi IV. törvény) szabályozása	187
7. A bélyeghamisítás külföldi szabályozási modelljei.....	188
7.1. A bélyeghamisítás tényállása Németországban.....	188
7.2. A bélyeghamisítás tényállása Ausztriában	191
8. A bélyeghamisítást érintő nemzetközi Egyezmények.....	193
9. A bélyeghamisításra vonatkozó hatályos magyar szabályozás.....	194
10. Összegzés és javaslatok	201
IV. RÉSZ: A KÉSZPÉNZ-HELYETTESÍTŐ FIZETÉSI ESZKÖZÖKKEL KAPCSOLATOS BŰNCSELEKMÉNYEK	206
1. A bankkártyák történetéről röviden	206
2. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények osztályozása	207
3. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények szabályozástörténete Magyarországon.....	208
4. A Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása	209
5. Készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés	214
6. Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése	217
7. Készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos magyar joggyakorlat.....	218
7.1. Lejárt érvényességű bankkártya	218
7.2. Egység vagy halmazat?	219
7.3. Étkezési utalványok	222
7.4. Az „elvételel” jogértelmezése	226
8. Külföldi kitekintés: A bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények szabályozása Németországban	228
8.1. A bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények rendszertani helye Németországban.....	228
8.2. A fizetőkártyák, csekkek, váltók hamisítása	229

8.3. A garanciafunkcióval ellátott fizetőkártyák és eurócskek hamisítása	231
8.4. A német és a magyar szabályozás összehasonlítása	232
9. Unió szintű szabályozás.....	235
9.1. Büntetőjogon kívüli eszközök.....	235
9.2. A korábbi tanácsi kerethatározat	236
9.3. Az Európai Bizottság javaslata egy új irányelvre.....	240
9.4. A javaslat véleményezése és alakulása	244
9.5. Az elfogadott irányelv szabályai	247
10. Összegzés és De lege ferenda javaslatok.....	252
V. RÉSZ: ÖSSZEGZÉS.....	257
1. Záró gondolatok	257
VI. RÉSZ: ANGOL NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ	261
1. English summary of the book.....	261
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE.....	266

I.RÉSZ: ALAPVETÉSEK

1.Bevezetés

Az ember mindennapjait meghatározza a pénz. Pénzért dolgozunk, pénzzel fizetünk mindennap a boltokban, és a különböző híradókban is a pénz körül forog minden. Az államnak, a gazdaságnak és a társadalomnak, vagyis minden egyes embernek különös érdeke fűződik ahhoz, hogy a pénz amivel fizetünk eredeti és mögötte valódi érték legyen.

A Pénz, illetve egyéb értékpapírok és készpénz-helyettesítő fizetési eszközök nélkül a mai társadalmi rendszerek összeomlanának. Bár az elektronikus pénzforgalom – átutalások, bankkártyás fizetések, elektronikus számlák (pl.: paypal) – egyre inkább elterjedőben vannak, még ma is a készpénz az úr. Hamis vagy hamisított pénzek jelentős mennyiségű forgalomba kerülése óriási kárt tudnak okozni még a legstabilabb pénzügyi alapokon álló országokban is. Éppen ezek miatt fontos, hogy legyen egy jól kiépített büntetőjogi szabályozás a pénzhamisítókkal, a hamis, illetve hamisított pénzek forgalomba kerülésével szemben, ezzel védve a forgalom biztonságát.

A technika fejlődése Janus-arcú jelenség, mivel nemcsak előnyei, hanem hátrányai is vannak. Például a 19. századi Magyarországon a papírpénz elterjedése fokozatosan felpörgette a gazdaságot, ugyanakkor a pénzhamisítók egyik első számú célpontjává vált. Ma pedig a legmodernebb nyomtatók nemcsak az irodákban tesznek szolgálatot, hanem pénzhamisító műhelyekben is.

2.A téma aktualitása

2.1.A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai

A pénzhamisításról általában elmondható, hogy sérti az állam pénzkibocsátási monopóliumát, a pénzforgalom biztonságát, és a pénzbe, mint fizetőeszközbe vetett bizalmat. Nagy mennyiségű hamis vagy hamisított pénz forgalomba kerülése veszélyezteti az állam gazdasági rendjét, valamint a pénzeszközök és az árualap egyensúlyát.¹

¹ Jelen fejezet az alábbi tanulmány alapján készült: GÁL István László – TÓTH Dávid, A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai. Szakmai Szemle 2016/4. 158-176. o.

John F. Chant tanulmánya² kimutatta, hogy a pénzhamisításnak az „árát” három oldalról fizetjük meg. Ez a három a pénzhamisítás

- redisztribúciós költsége,
- prevenciók költsége,
- s végül bizalmi költsége.

A redisztribúciós költség a vásárlóerő csökkenésére utal, amelyet azok szenvednek el, akiknél hamis pénzt találnak. Végso soron annál keletkezik anyagi kár, akinél kiderül a pénz hamis volta, addig az kvázi eredeti pénzként cirkulál. Ez a költség magába foglalja azokat a javakat és szolgáltatásokat, amelyekkel az áldozatok kereskednek a hamis pénzért cserébe. Egy további redisztribúciós költség is ered ebből, mivel a hamis pénzek gyakorlatilag kiszoríthatják a valódi, jegybank által kibocsátott pénzeket a forgalomból. Ahogy Thomas Gresham fogalmazott: „*A rossz pénz kiszorítja a forgalomból a jó pénzt.*” Ezt nevezzük Gresham törvényének, amelyet valójában Nicolaus Copernicus fedezett fel 1526-ban, és publikálta a *Monetae cudendae ratio* című tanulmányában.³ Végezetül a jegybank elveszti a pénzhamisítókkal szemben az ún. *seigniorage*-t (pénzkibocsátásából eredő profitot) is. A redisztribúciós költségek egyéni szinten okoznak kárt, és nem közösségi szinten a gazdaságnak.

A prevenciók költségek azokból azerőfeszítésekből származnak, hogy megszabaduljanak a pénzhamisításból eredő redisztribúciós költségek viselésétől. A költségek két alanyi körnél különböző módon jelentkeznek. E két alanyi kör:

- az individuumok, illetve az üzleti élet,
- a kormányzat és a központi bank.

A vállalkozások, illetve az individuumok a hamis pénz elfogadásának elkerülése érdekében pénzellenőrző eszközöket (pl.: UV-lámpát, hamis pénz detektort) vásárolnak. Emellett kiadásként merülhet fel a személyzet pénzhamisítás megelőzése érdekében elvégzett felvilágosító tréningje is.

A kormányzat és a központi bank prevenciók törekvései közvetlen módon kívánják meggátolni a pénzhamisítást. A kormányzati oldalról ezek a költségek magába foglalják a rendészeti, és bírósági kiadásokat. A központi bankok költségei pedig a biztonsági jegyek folyamatos fejlesztéséből, illetve az elavult biztonsági jegyekkel ellátott pénzek forgalomból való

²CHANT, John F, The Canadian experience with counterfeiting. Bank of Canada review. 2004. 42-54. o.

³CHOWN, J. F., A History of Money From AD 800. London: Routledge. 1994. 16. o.

kivonásából erednek. Egy többszerzős tanulmány⁴ rámutatott arra, hogy az új bankjegyek kibocsátása jelentős kiadásokat okozhat, így például az Egyesült Államokban 2003 és 2013 között a bankjegyek biztonsági fejlesztésére, éves szinten átlagosan 11 millió dollárt költöttek. A redisztribúciós költségekkel szemben a prevenciók költségei a társadalom egészének okoznak kárt. A pénzhamisításból eredő közvetlen károk többszörösére is ugorhat a prevenciók költségei összege. Brantingham és Easton közös tanulmánya⁵ kimutatta, hogy Kanadában a vagyon elleni bűncselekmények 1996-ban 12.5 milliárd kárt okoztak, míg a prevenciók költségei ennek a 2,5-szeresét tették ki.⁶

A pénzhamisítás bizalmi költségei (*confidence costs*) a pénz hálózati karakterisztikájából erednek. Csakúgy, mint a telefon, a pénz sem sokat érne egy személynek, ha mások nem használnák. Ha jelentős számú ember, úgy dönt, hogy a pénz használatáról más fizetőeszközökre (virtuális fizetőeszközök, bartell stb.), ez költségeket fog keletkeztetni a pénzhasználóknál, mivel kevesebb tranzakciós partnerük lesz. A pénzt, mint fizetőeszközt ellehetetlenítheti, ha kritikus számú ember elveszti a bizalmát egy meghatározott címletben, vagy akár a valuta egészében.⁷

E könyvben foglalt fenti megállapításokat a Magyarországi gyakorlat is alátámasztja, mivel 1999-ben ki kellett vonni a forgalomból az 5000 forintos címleteket, mert olyan jó minőségű hamisítványok kerültek a forgalomba, hogy teljes egészében megingatták az ilyen címletű fizetőeszközbe vetett bizalmat.

A pénzbe vetett bizalomnak a megingását az USA *Nemzeti Kutatási Tanácsának Pénzhamisítás Elleni Technológiák Bizottságának* tanulmánya⁸ a pénzhamisítás pszichológiai hatásaként írja le. Az államok felismerték, hogy a pénzhamisítás bűncselekménye nemzetbiztonsági kockázatot jelent, és ez nemcsak a bűnözés szintjén jelenthet problémát. hanem a hamis pénzek háború eszközei is lehetnek. Példaként említhető erre az, amikor a brit kormányzat destabilizálni kívánta az Amerikai Kontinentális Kormányzatot a függetlenségi háború alatt hamis pénzekkel.⁹ Hasonló

⁴VILES, Nathan – RUSH, Alexandra – ROHLING, Thomas, *The Social Costs of Currency Counterfeiting*. Research Discussion Paper. Reserve Bank of Australia. 2015. 8. o.

⁵BRANTINGHAM, Paul – EASTON, Stephen T., *The Costs of Crime: Who Pays and How Much? 1998 Update*. In: Fraser Institute Critical Issues Bulletin. Vancouver, BC. The Fraser Institute. 1998. 9. o.

⁶ A témához lásd még: TÓTH Dávid, *Kockázatelemzés egyes gazdasági bűncselekmények kapcsán*. Büntetőjogi Szemle 2019/1. 108-114.o.

⁷NOSAL, Ed – WALLACE, Neil, *A model of (the threat of) counterfeiting*. Journal of Monetary Economics. Volume 54, Issue 4, May 2007. 994–1001. o.

⁸ Committee on Technologies to Deter Currency Counterfeiting, National Research Council: *A Path to the Next Generation of U.S. Banknotes: Keeping Them Real*. National Academies Press. 2015. 13-14. o.

⁹COOLEY, John W, *Currency Wars: How Forged Money is the New Weapon of Mass Destruction*. Skyhorse Publishing; First Edition edition. New York, 2008. 69-99. o.

eset volt, amikor az amerikai polgárháború alatt az északi Unionisták küldtek hamis dollárokat déli konföderációra,¹⁰ illetve amikor a második világháború alatt a német kormányzat készített magas minőségű brit 5 fontosokat.

A hamis pénzek forgalomba kerülésének *inflációs* hatásai is lehetnek. Ennek oka, hogy hirtelen kerül nagy mennyiségű pénz a gazdaságba (több van forgalomban, mint amennyinek ideálisan kéne lennie). Ahogy nő a vásárlóerő, úgy nő majd a javakra, illetve szolgáltatásokra, és mivel a kínálat nem tud megfelelni a keresletnek, a javak szűkössé válnak, és természetesen megnövekednek az árak. Ezt követően a fogyasztóknak többet kell fizetniük azonos mennyiségű javakért. Minél nagyobb az infláció, annál kevesebbet ér egy darab bankjegy fizetőereje. A pénz fokozatosan elértéktelenedik. A nagy mennyiségű hamis pénz által okozott kínálati szűkösségnek egy másik negatív hatása is lehet, hogy a fekete- vagy szürkegazdaságba terelheti a fogyasztást. Az infláció, a pénz elértéktelenedése, és a feketegazdaság térnyerése együttesen komoly károkat okoz a gazdaságnak. Tovább fokozhatja az infláció káros hatásait, ha más országokból alacsonyabb áron, dömping mennyiségben elárasztják javakkal a hamis pénzekkel terhelt országot s így tovább gyengül az ország gazdaságbiztonsága. Monnet szerint¹¹ akkor lehet a pénzhamisításnak igazán komoly inflációs hatása, hogyha a hamis pénzek előállításának költségei jelentősen csökkennek.

2.2. A bankkártya csalások által okozott károk számokban

A világ pénzügyi rendszerét elemző Nilson Report 2018 novemberében kiadott jelentésében¹² kimutatta, hogy bankkártya csalások világszerte összesen 24.26 milliárd dollár kárt okoztak 2017-ban, amely 7%-os emelkedést jelentett 2016-hoz képest. Ez a statisztika magába foglalja a bűnelkövetők által okozott károkat a:

- bankkártya kibocsátóknak;
- bankkártya tranzakciót lebonyolító kereskedőknek;
- bankautomatát üzemeltetőknek;
- bankkártya tulajdonosoknak.

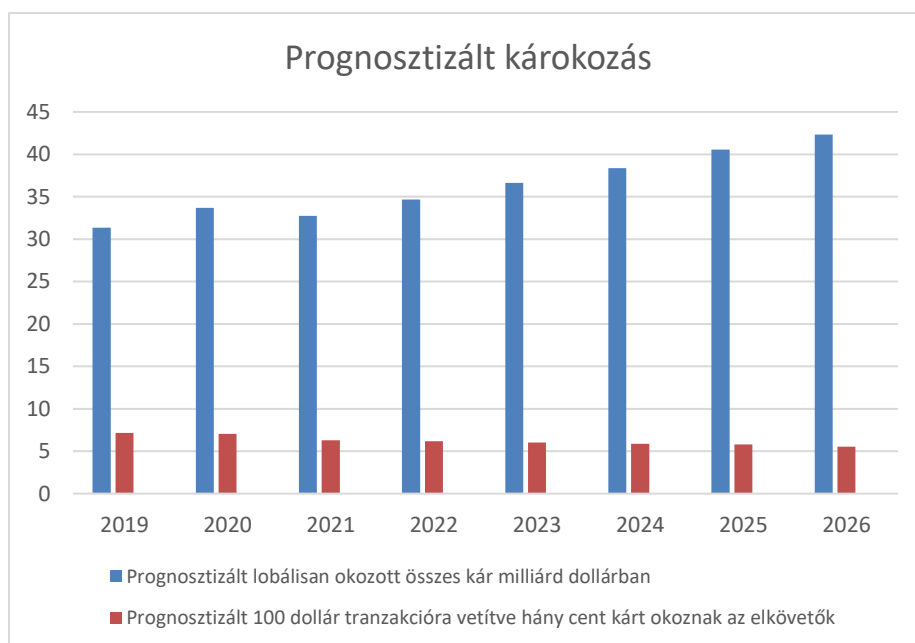
¹⁰SMITH, Laurence Dwight, Counterfeiting a crime against the people. W. W. Norton and Company Inc. New York. 1944. 82. o.

¹¹MONNET, Cyril, Counterfeiting and inflation. In: Working paper series. European Central Bank. No. 512 / August 2005. 5. o.

¹² The Nilson Report. HSN Consultants, Inc. 2018 november / Issue 1142. 1. o.

2015-ben ez a szám még 21.84 milliárd dollár volt, amely 2014-hez képest még szignifikánsabb, 20,6%-os emelkedés hozott.

2017-ben csak a bankkártya kibocsátók globálisan 16.98 milliárd dollár veszteséget szenvedtek a csalások következtében.¹³ A tranzakciók egyre nagyobb százaléka válik a bankkártya csalók áldozatává. Szintén ebben az évben száz dollárra vetítve 7,11 Cent kárt okoztak a bűnelkövetők.¹⁴ A Nilson Report prognosztizálása szerint ez a szám évről évre tovább fog növekedni. 2019-re becslésük alapján 31.34 milliárd, 2025-re pedig 40.56 milliárd bankkártyabűnözés által okozott kár fog jelentkezni világszerte. Másik oldalról viszont a bankkártya használatának növekedése miatt valószínűleg csökkenni fog a 100 dollár forgalomra vetített károkozás mértéke.¹⁵

1.számú diagram: a bankkártyabűnözéssel kapcsolatos prognosztizált károkozások¹⁶

Az ACI Universal payments felmérése¹⁷ szerint, ahol bankkártyahasználókat kérdeztek meg arról, hogy 2016-ban érte-e őket bankkártyával kapcsolatos visszaélés, az alábbi eredmények születtek:

¹³ The Nilson Report. HSN Consultants, Inc. 2018 november / Issue 1142. 9. o.

¹⁴ The Nilson Report. HSN Consultants, Inc. 2018 november / Issue 1142. 8. o.

¹⁵ The Nilson Report. HSN Consultants, Inc. 2018 november / Issue 1142. 9. o.

¹⁶ Uo.

¹⁷<https://www.aciworldwide.com/lp/fraud-survey/results> (letöltés ideje: 2017. 10. 15.)

	Ország	Összes bankkártya használók hány százaléka vált áldozattá	százalékos változás 2014- 2016 között
1.	Mexikó	56%	+23%
2.	Brazília	49%	+19%
3.	USA	47%	+6%
4.	Ausztrália	40%	+9%
5.	India	37%	-4%
6.	Szingapúr	36%	+8%
7.	Kanada	35%	+14%
8.	Dél-Afrika	33%	+3%
9.	Franciaország	29%	+3%
10.	Egyesült Királyság	29%	+1%
11.	Olaszország	27%	+7%
12.	Dubai	27%	-17%
13.	Spanyolország	26%	nincs teljes adat
14.	Indonézia	26%	+4%
15.	Thaiföld	23%	nincs teljes adat
16.	Új-Zéland	20%	+3%
17.	Németország	18%	+2%
18.	Svédország	14%	+4%
19.	Hollandia	14%	+1%
20.	Magyarország	9%	nincs teljes adat

1.számú táblázat: A bankkártya felhasználók hány százalékát érte anyagi kár.¹⁸

Magyarország, Thaiföld, Spanyolország vonatkozásában azért nem mutatható ki változás, mert 2014-ben még ezekben az országokban nem volt erre vonatkozó felmérés.

A táblázat érdekessége, hogy majdnem az összes országban nőtt a bankkártyacsalások aránya az elmúlt években. Riasztó szám, hogy Mexikóban több mint az ügyfelek fele, Brazíliában és az

¹⁸<https://www.aciworldwide.com/lp/fraud-survey/results> (letöltés ideje: 2017. 10. 15.)

Egyesült Államokban pedig közel az ügyfelek 50%-a vált már bankkártya csalások áldozatává a felmérés alapján.

Az ACI felmérése szerint majdnem minden harmadik banki ügyfél vált bankkártya csalások áldozatává az elmúlt öt évben. A bankkártya és hitelkártya tulajdonosok közel 17% nem csak egy hanem több alkalommal is vált bűncselekmények áldozatává az elmúlt 5 évben.¹⁹

Egyedi ügyek is képesek jelentős károkat okozni. 2011-ben Rogelio Hacket Juniort ítéltek el 10 év börtönbüntetésre az Egyesült Államokban, mivel közel hétszázezer bankkártyatulajdonos adatait lopta el. Az adatlopás következtében közel 36 millió dollár vagyoni kárt okozott a bankkártya tulajdonosoknak.²⁰

3. A könyv célkitűzései

A monográfia a „Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni deliktumok büntetőjogi és kriminológiai aspektusai” címet viseli. A címből következően a könyv célkitűzései közé tartozik, hogy elemezze a Btk. XXXVIII. Fejezetében szabályozott bűncselekmények büntető anyagi jogi szabályait, feltárja az esetleges hiányosságokat, és azokkal kapcsolatban jogfejlesztésre irányuló javaslatokat fogalmazzon meg.

Az adekvát büntetőjogi szabályozás mellett nagy szerepe van a bűnözés elleni küzdelemben a nem jogi eszközöknek, a prevenciónak is. Cesare Beccaria is megfogalmazta, hogy jobb a bűncselekményeket megelőzni, mint büntetni. Az könyv emiatt a kriminológia tudományának egyik részterületével, a bűnmegelőzés lehetséges eszközeinek felkutatásával is kívánja megfogalmazni azokat a javaslatokat, amelyek visszaszoríthatják a fizetőeszközök forgalmát sértő bűncselekményeket.

4.A kutatás módszertana

A monográfia leíró, illetve kritikai módszerrel elemzi a pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekményekre vonatkozó hatályos büntetőjogi szabályokat.

¹⁹ <https://www.aciworldwide.com/-/media/files/collateral/trends/2016-global-consumer-card-fraud-where-card-fraud-is-coming-from.pdf> (letöltés ideje: 2017. 10. 15.)

²⁰SINGER, P.W. – FRIEDMAN, Allan: Cybersecurity and cyberwar. What everyone needs to know. Oxford University Press, New York. 2014. (elektronikus könyv, oldalszám nélkül)

A könyv megírása során elsősorban könyvtári forrásokra támaszkodtam. Ennek során felhasználtam a témára vonatkozó hazai és külföldi monográfiákat, kommentárokat, tankönyveket, szaktanulmányokat, a hatályos és korabeli jogforrásokat. Ezek mellett a vonatkozó bírósági határozatokat is feldolgoztam.

A monográfia első részeiben a pénzhamisítás jogtörténeti aspektusait tekintem át. A gazdag jogtörténeti múltra visszatekintő bűncselekmény múltbeli szabályozási hibái tanulsággal szolgálhatnak a jelenkori jogalkotás számára is.

A könyvben elemzésre kerültek a hatályos külföldi – német nyelvű és angolszász jogterületek – szabályozási megoldásai. A hasonlóságok és különbségek elősegítik a hazai jogfejlesztésre és bűnmegelőzésre irányuló javaslatok megfogalmazását.

Külön fejezeteket szentelek a vonatkozó nemzetközi és európai uniós jogforrásokra.

II. RÉSZ: A PÉNZHAMISÍTÁS

1. Külföldi államok pénzhamisításra vonatkozó szabályozástörténete jogösszehasonlító megközelítésben²¹

1.1. Bevezetés – A hamis pénzek megjelenése

A pénzhamisítás gazdag múltra tekint vissza, és ezért fontosnak tartom nemcsak a hatályos szabályozási modelleket, hanem a pénzhamisítás jogtörténeti vonatkozásait is bemutatni. A külföldi jogfejlődésben vizsgálat alá kerülnek ókori, valamint középkori jogesetek és jogforrások. A német nyelvű jogterületek gyakorolták a legnagyobb hatást a magyar jogfejlődésre ezért azokat részletesebben elemzem. A kontinentális modellek mellett a könyv az angolszász jogterületekkel is kíván foglalkozni, azért, hogy komplexebb képet kapjunk arról, hogyan próbálták visszaszorítani más jogcsaládok ezt a súlyos deliktumot. A monográfia elsősorban a magyar szabályozásra fókuszál, a külföldi modell államok jogtörténetéről csak egy áttekintést kíván nyújtani, a teljesség igénye nélkül.

A pénzhamisítás és a pénzek körülményeinek valószínűleg egyidős a pénz megjelenésével és elméletben leginkább a pénzveréssel. Karl Binding, német jogtudós is úgy fogalmazott, hogy „*a pénz feltalálója egyben feltalálta a pénzhamisítást is.*”²² Az első vert pénzeket feltehetőleg Lüdiában készítették Kr. e. 600 körül Alüattész király uralkodása idején. Ezek a pénzek ún. elektrumból, arany és ezüst ötvözetéből készültek. Lüdia jelképe, az oroszlánfej manccsal szerepelt rajtuk. A lüdiai pénzek a föníciaiak révén elterjedtek a Földközi-tenger medencéjében is.²³

²¹ A fejezet az alábbi tanulmányokra épül :

TÓTH Dávid, A pénzhamisítás egyetemes jogtörténete. In: Ádám Antal (Szerk.), PhD Tanulmányok 14. PTE-ÁJK Doktori Iskola, Pécs, 2016. 137-155. o.

TÓTH Dávid, A pénzhamisítás történeti fejlődésének máig ható tanulságai. In: Magyar Jog 2015/11. 655-662. o.

²²BINDING, Karl Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts Besonderer Teil. Zweiter Band, erste Abteilung. Verlag von Wilhelm Engelmann, Leipzig. 1904. 306. o.

²³<http://www.ancient.eu/coinage/> (letöltés ideje: 2017. 10. 20.)

1. számú ábra: A lüdiai pénzérme²⁴

Az ókori Keleten viszont már kétezer éve súlyra mért ezüstöt használtak pénzként a pénzverés megjelenése előtt is. Emiatt érdemes megvizsgálni, hogy vajon a pénzverés korszaka előtt is megvalósulhatott-e a pénzhamisítás a gyakorlatban.²⁵

Hammurapi uralkodása idején nagy változások történtek a pénzhasználatban, mivel már nem kellett az ezüstöt újra és újra lemérni, hanem királyi tisztviselők előre lemérték a leggyakoribb súlyokat (1/3 sékeltől 15 sékelig) kis pénzes zacskókba tették, pecséttel hitelesítették s ezt követően került forgalomba. Ettől a korszaktól kezdve a pénzt darabra lehetett számolni, amely megkönnyítette a pénzforgalmat. Az ilyen kvázi „pénzverdék” több helyen is működtek: Babilonban, Urban, Iszinben és Larszában is.²⁶ Angyal Pál szerint²⁷ ha a pénzhamisítás bűncselekménye kifejezetten nem is szerepelt Hammurapi törvényeiben de ha uralkodó nevével ellátott volt a pénz, úgy erre az esetre alkalmazni lehet a törvény zárszavában szereplő szabályt: *„ha valaki nevem írását eltünteti, hogy saját nevét írja rá... annak az embernek... Anu a nagy, az istenek atyja... végzetét átkozza meg.”*²⁸

Van tárgyi bizonyíték is arra, hogy a pénzhamisítás megelőzte a pénzverés korszakát. A tel-avivi Eretz Israel Musaum Kadman numizmatikai gyűjteményének pénzverés előtti kollekciónak őriznek négy aranydarabot, egy nagyobb mennyiségű tört ezüstöt tartalmazó leletben. Ezek A.

²⁴<http://oldestcoins.reidgold.com/article.html> (letöltés ideje: 2017. 08. 31.)

²⁵VARGYAS Péter, A pénz története Babilóniában a pénzverés előtt és után. Pécsi Tudományegyetem Ókortörténeti Tanszék – L’Harmattan. Pécs – Budapest. 2010. 20. o.

²⁶VARGYAS, (2010)86. o.

²⁷ANGYAL Pál, a Magyar Büntetőjog Kézikönyve. 17. A pénzhamisítás, hamis tanúzás, hamis eskü, hamis vád. Attila-nyomda részvénytársaság, Budapest. 1940. 5. o.

²⁸KMOSKÓ Mihály (fordító), Hammurabi törvényi. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog- és Társadalomtudományi szakosztálya. 1911. 64. o.

Rowe régész Bét-Seán-i ásatásai során kerültek elő. Az ezüst, a tört ezüst, illetve a törött ékszerek, teljesen tipikusak és kétség sem férhet ahhoz, hogy pénzként funkcionáltak a gyakorlatban. Ez teszi különlegessé a velük együtt elrejtett négy aranydarabot. A régész szerint ezek közül hármat lemezzel borítottak. A negyediket tiszta aranyként határozta meg, amelyet elloptak az 1970-es években, de a másik három darab a mai napig megvan és a rozsdásodás mutatja, hogy ezek esetében valószínűleg nem aranyról van szó. A nyomok alapján feltehetőleg bronz és réz, illetőleg vasból készült magot kétszeresen beborították egy nagyon vékony aranyfóliával. A munka olyan ügyes, hogy a földben eltöltött hosszú idő miatt megindult korrózió nem mutatná, hogy hamisítvány, ha egyértelműen tiszta aranyként lehetne vélni. Vargyas szerint pénzként használt hamisítványokról van szó, amelyet a formája is elárul. A lelet III. Ramszesz korára keltezhető, V. rétegben került elő, amelyet a Kr. e. 11. századra datálnak. A Kr. e. 2. és 1. évezred fordulóján kezdett ugyanis elterjedni a szíriai illetve a palesztinai térségben olyan nagyobb ezüst darabok forgalomba hozatala, amelyek hasonlítanak egy tábla csokoládéra. Az előre elkészített rovátkának köszönhetően ugyanis könnyebben lehetett ezekről megközelítőleg szabályos darabokat levágni, mint a szabálytalan tömbökről. A Dor-i kincslelet nagy részét éppen ilyen darabok teszik ki. Ezek az aranydarabok ezt a formát utánozzák, bár itt szó sem volt tábláról, hiszen akkor nem lehetett volna a nem aranyból készült magot eltüntetni. Végezetül az is valószínűsíthető, hogy már a pénzverés korszaka előtt megjelent a pénzhamisítás, hogy az ókori Keleten a pénzeket ellenőrizték, próbavágásokkal, ellenőrző jelek alkalmazásával, azért, hogy a felület alatt is nemesfém található-e. Az is előfordult, hogy a pénzt teljesen kettévágták az ellenőrzés során. Összegezve a fenti teória alapján nem kellett a pénzverésre várni, hogy megjelenjenek az első hamis pénzek.²⁹

1.2. A pénzhamisítás szabályozástörténete az ókorban

A pénzhamisítás a csalással rokon bűncselekmény, annak egy speciális formája, így nem véletlen, hogy kezdetben a jogforrások csak annak körében rendelték büntetni. Manu törvényeiben szerepel hogyha valaki a csereforgalom körében a másikat megtévesztette, és annak vagyoni kárt okozott,

²⁹VARGYAS, (2010)90-91. o.

akkor a királynak olyan büntetést kell kiszabnia „*amely a bűnös vagyonával és vétségével arányos*” (42. fejezet 287. cikk).³⁰

Az egyiptomi jogban is hiányzott a pénzhamisítás külön önálló tényállásként, viszont a pénzzel való csalárd visszaélés, mint a forgalmi ügyleteknél mások félrevezetése csalásnak minősült. Ilyen ügyekben az eljárás a sértett panaszára indult és vagy kártérítést, vagy egyben büntetéskiszabást vont maga után. A csalás e fajtájának a kísérlete is büntetendő cselekmény volt.³¹

Az európai jogi kultúrát megalapozó Mózesi törvényekben sem szerepelt *expressis verbis* a pénzhamisítás bűncselekménye, viszont a Levitikák Könyve 19,35-36 előírta a csalás tilalmát³²: „*Ne kövessetek el jogtalanságot az ítéletben, a hossz mértékben, a súly mértékben, és az űr mértékben: igaz mérleg, igaz súly, igaz véka, igaz meszely legyen köztetek. Én, az Úr, vagyok a ti Istenetek, aki kihoztalak titeket Egyiptom földjéről.*” Emellett a Második Törvénykönyv 25,13-16 rendelkezett a hamis mértékekről, de csak intelmek formájában: *Ne legyen zacskódban kétféle súly mérték, egy nagyobb, meg egy kisebb, s ne legyen házadban kétféle űr mérték: egy nagyobb meg egy kisebb: teljes és igaz súly mértéked legyen, és igaz űr mértéked legyen, hogy hosszú ideig élj azon a földön, amelyet neked az Úr, a te Istened adni fog, mert a te Urad utálja azt, aki ilyesmit tesz, s gyűlöl minden csalárdságot.*³³ A Példabeszédek könyve 11,1 is ír a pénz mérésére is szolgáló hamis mérlegekről: „*Utálja az Úr a hamis mérleget, de kedvét leli a csorbítatlan súlyban.*”³⁴

Az ókori görögöknél Szólon volt az első, aki szabályozta a pénzhamisítás deliktumát. Szólon Athén arkhónaként (vezető állami tisztségviselőjeként) Kr. e. 594-ben törvényben mondta ki, hogy a pénzhamisítóknak halálbüntetés jár. Ezzel az intézkedéssel Szólon az athéni pénznemet kívánta védeni és megerősíteni a perzsa pénznemmel szemben.³⁵ Nemcsak Athénban volt büntetendő drákói szigorral a pénzhamisítás. Egy Kr. e. 3. századból fennmaradt feljegyzés alapján Dimi városában egy négy fős pénzhamisító bűnbandát fogtak el, és ítélték halálra.³⁶ A

³⁰ BÜCHLER Pál (fordító), *Manu törvényei Manava Dharmasastra*. Kiadja az Erdélyi Múzeum-egyesület Jog- és Társadalom-tudományi Szakosztálya, 1915. 179. o.

³¹ ANGYAL, (1940) 6. o.

³² Szentírás a Neovulgáta alapján. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest. 2008. 120. o.

³³ Uo. 197. o.

³⁴ Uo. 654. o.

³⁵ KRÖNER, Michaela, *Der Schutz des Euro durch die Geldfälschungstatbestände unter der besonderen Berücksichtigung des Tatbestandsmerkmals „Inverkehrbringen als echt” – mit Hinweisen zu den Geldfälschungstatbeständen in der Euro-Zone*. Tectum Verlag, Marburg. 2009. 29. o.

³⁶ VOIGTLAENDER, Heinz, *Falschmünzer und Münzfälscher*, Numismatischer Verlag H. Dombrowski, Münster. 1976. 32. o.

szigorú szankcióknak viszont nem volt elég visszatartó ereje, mivel a bűncselekmény továbbra is elterjedt volt. Még a híres filozófus, szinópei Diogenész is fiatal korában egy pénzhamisító bűnbanda tagjaként tevékenykedett.³⁷

Az ókori Rómában Kr. e. 5. században kezdett megszorodni a pénzhamisítások száma, mikortól a pénz mindkét oldalát képpel látták el – az egyik oldalán jellemzően Róma címere, másik oldalán valamely isten, pl.: Jupiter, Minerva stb. szerepelt – illetve a pénzt nem méréssel, hanem már számolva mérték. A legkorábbi írásos rendelkezés, amely a pénzhamisítás önálló deliktumára vonatkozott Marius Gracchianus praetor korából való, és ez alapján az elkövetővel szemben büntető keresetet lehetett indítani.³⁸ Rómában preventív intézkedéseket is tettek a pénzhamisítással szemben: pénzvizsgáló hivatalokat állítottak fel, melyek arra voltak hivatottak, hogy az emberek számára megállapítsák az egyes pénzdarabok valódiságát, vagy éppen hamisságát.³⁹

Sulla uralkodása idején büntetőjogi reformot hajtott végre. A Kr. e. 81-ben megalkotott Lex Cornelia testamentaria nummaria⁴⁰ című római törvény részletesen szabályozta a pénzhamisítás (*falsum*) deliktumát. A törvény büntetni rendelte:

- az öntvénybe kisebb értékű pénz belekeverését,
- a pénz ércmennyiségének csökkentését,
- a forgalomban lévő pénz utánzását,
- valamint a hamis pénz tudatos kiadását.

A deliktum elkövetőit relegálással (száműzetéssel) szankcionálták.⁴¹

A római császárkorban a pénzek hátoldalán a császár képmása szerepelt már, és emiatt a pénzhamisítás büntetőjogi megítélése megváltozott, már nem, mint *falsum*, hanem a császári felség megsértéséért (*crimen laesae maiestatis*) került értelmezésre.⁴² Ettől a korszaktól kezdve jelenik meg pénzhamisítás, mint hűtlenségi deliktum. Büntetendő volt az is, aki nem fogadta el a császár képével ellátott pénzt, mint fizetőeszközt.⁴³ A hűtlenségért a korban halálbüntetés járt.

³⁷VOIGTLAENDER, (1976) 31-32. o.

³⁸ANGYAL, (1940) 6-7.o.

³⁹MOMMSEN, Theodor, Römische Strafrecht. Verlag von Duncker und Humblot, Leipzig. 1899. 673. o.

⁴⁰Digesta 48. 10. 9. <http://droitomain.upmf-grenoble.fr/Corpus/d-48.htm#16> (letöltés ideje: 2014. 06. 25.)

⁴¹http://www.romaikor.hu/torvenyek_es_jogrendszer/sulla_buntetojogi_reformjai/cikk/a_lex_cornelia_testamentaria_nummaria (letöltés ideje: 2015. 06. 25.)

⁴²BALOGH Elemér, A pénzhamisítás bűncselekménye a XIX. század első felének néhány német kódexében és a korabeli magyar büntetőtörvény-könyv tervezetekben. In: Emlékkönyv Dr. Meznerics Iván egyetemi tanár születésének 80. évfordulójára / szerk. Tóth Károly. – Szeged. 1988. 21. o.

⁴³ANGYAL, (1940) 7. o.

Constantinus idejében a pénzhamisítást elkövető honestiores státuszú polgárok büntetése száműzetés, a plebejusoké deportálás és vagyonek kobzás, a rabszolgáké pedig halál volt. Csak az önkéntes visszalépés esetén volt lehetőség felmentő ítélet hozatalára.⁴⁴ A szigorú szabályok később csak fokozódtak, a Codex Theodosianus szintén halállal büntette a pénzhamisítást, Justinianus pedig a közkegyelem lehetőségét is kizárta az elkövetőkkel szemben.⁴⁵

1.3. A pénzhamisítás szabályozástörténete a középkorban és az újkorban kontinentális államokban

Az első írásos büntetőjogi szabályok a Karolingok uralkodása idejéből az ún. kapitulárékban találhatóak meg, amelyek a német terület jogalkotásának előzményei.⁴⁶ A Cap. minora (803-ban) a Cap. Duplex (805-ben) és a Cap. Aquisgranense (808-ban) az érmehamisítást a királyi érmejog és közbizalom elleni deliktumként szabályozták. A büntetése főszabályként kézlevágás, kivételes esetekben pedig halálbüntetés volt.⁴⁷ A pénzhamisítók üldözését a frank korszak a grófokra és az örgrófokra bízta.⁴⁸

A német középkorban a frank gyakorlat egy ideig még folytatódott, a 12. századtól azonban más büntetési formák is megjelentek, mint például a forró vízbe, olajba mártás, illetve a megégetés. Franciaországban IX. Lajos 1202-ben a pénzhamisítókat halállal és jószágvesztéssel rendelte büntetni. A pénzhamisítást felségsértésnek minősítették, azzal az indokkal, hogy csak a királyt illetheti országában a pénzverés joga, és azon jog, hogy a pénznek valódi értékét meghatározza.⁴⁹

⁴⁴REIN, Wilhelm, *Das Criminalrecht der Römer von Romulus bis auf Justinianus*. Verlag von K. F. Köhler, Leipzig. 1844. 787-788. o.

⁴⁵ZLINSZKY János, *Római büntetőjog*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Miskolc. 1995. 135. o.

⁴⁶KAJTÁR István, *Az egyes térségek állam- és jogfejlődésének összehasonlítása. A francia állam- és jogtörténet alapvonalai*. In: Kajtár István – Herger Csabáné: *Egyetemes Állam- és Jogtörténet*. Dialóg-Campus Kiadó. Budapest-Pécs. 2013. 268. o.

⁴⁷KRÖNER, (2009) 30. o.

SCHMIEDL-NEUBURG, Dieter, *Die Falschgelddelikte. Ein Betrag zur Kriminologie, Kriminalistik und strafrechtlichen Problematik dieser Gesetzverstöße*. Verlag Max Schmidt-Römhild, Lübeck. 1968. 20. o.

GERLAND, Heinrich Balthasar, *Geldfälschungsdelikte des deutschen Strafgesetzbuches*. Dissertation. Straßburg 1901. 42. o.

⁴⁸BALOGH Elemér, *A pénzhamisítás bűncselekménye a XIX. század első felének néhány német kódexében és a korabeli magyar büntetőtörvény-könyv tervezetekben*. In: Tóth Károly (Szerk.), *Emlékkönyv Dr. Meznerics Iván egyetemi tanár születésének 80. évfordulójára*. JATE, Szeged, 1988. 21. o.

⁴⁹LŐW Tóbiás, *A magyar Büntető Törvénykönyv. A büntettekéről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye*. Második kötet. Kiadja a Pesti Könyvnyomda Részvény Társaság, Budapest, 1880. 310. o.

A Szász Tükör (*Sachsenspiegel*) – 1230 körül keletkezett, jelentős szokásjogi gyűjtemény volt, amelynek megírása *Eike von Repgow* nevéhez fűződik⁵⁰ – a pénzhamisítók esetében tűzhalált írt elő, de kisebb meghamisított pénzösszeg esetén a kézlevágás szankcióját is megengedte.⁵¹

A 16. századtól kezdve megjelentek a büntetőjogi kodifikáció első termékei. Ennek legjobb példája az 1532-es *Constitutio Criminalis Carolina* (továbbiakban: *Carolina*) amelynek elkészítése *Johan v. Schwarzenberg* nevéhez fűződik⁵². A pénzhamisítás büntetőjogi megítélése a Carolinában sem változott, ennek rendelkezései pedig Német-Római Császárságban hosszú időre irányadóak maradtak. V. Károly büntető-törvényszéki rendtartásának 111. szakasza három elkövetési alakzatot szabályozott a pénzhamisítás körében:

- ha valaki csaló szándékkal a hitelestől eltérő jelzést üt a pénzre,
- ha valaki ehhez hamis fémet szolgáltat,
- végezetül, ha a hamisítás oly formában valósul meg, hogy a pénz eredeti súlya (értéke) veszélyesen csökken.

Csak a legsúlyosabb esetekben került sor halálbüntetés kiszabására, egyébként a *Carolina* testi és vagyoni büntetések alkalmazását írta elő. A pénzhamisítás büntetési neme, a tűzhalál egészen a 18. századig fennmaradt Németországban.⁵³

Összehasonlítva az egyetemes és a hazai jogtörténetet, elmondható, hogy a pénzhamisítás hűtlenségi bűncselekményként kezelése nemcsak nyugaton, hanem Magyarországon is jellemző volt. Például *Werböczy István Tripartitumában* „*hűtlenségért feleltek* „*kik hamis pénzt vernek vagy ilyen tudva és nyilván nagy mennyiségben használnak.*”⁵⁴

A germán büntetőjog mellett, a kánonjog is büntette a pénzhamisítás bűntettét. Az egyházi büntetőjog eredetileg csupán XXII. János pápától eredő rendelkezésben tesz említést a pénzhamisításról, ahol elsősorban az alkímistákat ítéli el. A pénzhamisítók foglalkozásuktól függetlenül egyházi átok alá estek, és a hamisított pénz értékének megfelelő összeget a szegényeknek kellett juttatni. Ha egyházi személy volt a tettes, számára a szankció:

- egyházi tisztségeinek és javadalmainak,
- valamint ezek viselésére való képességének elvesztése volt. A részesek a tettel szemben azonos büntetés alá estek a szabályozás szerint.

⁵⁰KAJTÁR István, *Egyetemes állam- és jogtörténet*. Dialóg Campus Kiadós, Budapest-Pécs, 2005. 119-120. o.

⁵¹BALOGH, (1988) 21-22. o.

⁵²KAJTÁR, (2005) 120. o.

⁵³BALOGH, (1988) 21-22. o.

⁵⁴TÓTH Mihály, *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. Kjk-kerszöv kiadó, Budapest, 2002. 372. o.

Erősen szigorították a büntetéseket V. Pius pápa regnálásának idején, amelyeket VIII. Orbán pápa később a 17. században megerősített.

A francia abszolutizmus idején az ordonnance-ok még fenntartották a halálbüntetést a pénzhamisítók szemben.⁵⁵

1.4. A polgári korszak kódexeinek pénzhamisításra vonatkozó szabályozása

A felvilágosodás korszakában kezdett megtörni az a felfogás, hogy a pénzhamisító cselekményével hűtlenséget követ el. Cesare Beccaria volt az első, aki tagadta a pénzhamisítás közjogi jellegét, szerinte a pénzhamisítónak nem az a célja a bűncselekmény elkövetésével, hogy felségjogot sértsen, hanem, hogy mások érdekeinek rovására, tiltott módon saját maga javára gazdagodjék.⁵⁶

A polgári korszak kódexei közül az 1794-es porosz Allgemeines Landrecht-et (ALR) emelném ki. Az ALR II. kötet, büntetésekről és büntetésekről szóló 20. cím, az állam fenntartott jogairól szóló 7. fejezete szabályozta a pénzhamisítással kapcsolatos deliktumokat. A 252. szakaszban büntetni rendeli az engedély nélküli hamis pénzek verőit az elkövetési produktum mennyiségének arányában kettőtől három évig terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel. A 253. szakasz alapján a külföldi pénzek is büntetőjogi védelemben részesültek, de azokat negatív módon diszkriminálva csak fele akkora büntetéssel rendelte szankcionálni. A legsúlyosabb büntetés életfogytiglani várfogság volt, abban az esetben, ha az elkövető jelentős mennyiségű hamis pénzeket hozott forgalomba (256. §). Összességében előremutató volt az ALR, mivel már nem járt halálbüntetés a pénzhamisítás elkövetéséért.

Az ALR-rel szemben sokkal szigorúbb volt a francia szabályozás. Az 1791-es francia Büntető Törvénykönyv a közvagyon elleni bűncselekmények (*Crimes contre la propriété publique*) között szabályozta a pénzhamisítást és súlyosabb esetben halállal rendelte büntenti.⁵⁷ Az 1810. évi francia Code Pénal pénzhamisítási bűncselekményeket III. fejezetében az állami pecsét, bankjegyek, bélyegek, valamint a köz- és magánokiratok hamisításával együtt szabályozta. A francia kódexben a pénzhamisítás szabályozását elemezve nem tükröződnek a felvilágosult

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ ANGYAL, (1940) 33. o.

⁵⁷ http://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_penal_25_09_1791.htm (letöltés ideje: 2018. 01. 30.)

eszmék, továbbra is szigorú szankciókat találunk, az ezüst- és aranyérme hamisítókat halállal és teljes vagyonekzárással szankcionálta.⁵⁸

A 19. század egyik legkiemelkedőbb büntetőjogtudósának Anselm Feuerbachnak a nevéhez fűződik a bajor Büntető Törvénykönyv, (továbbiakban: bajor Btk.) amely 1813-ban lépett hatályba. A bajor Btk. szabatos fogalom-meghatározásával, szigorú rendszerével példát mutatott a többi német tartomány jogalkotása számára. A törvény már a felvilágosodás eszméit tükrözi, amelyben hiányoztak a vallási és a tisztán erkölcsi normákat sértő deliktumok. A bajor Btk. második könyvének ötödik fejezete tárgyalja pénzhamisítás büntetést. A fejezet címéből – *Verbrechen wieder öffentliche Treue und Glaube (Közbizalom elleni bűncselekmények)* – is kiderül, hogy a pénzhamisítás jogi tárgya elsősorban a forgalom biztonságába vetett közbizalom.⁵⁹A bajor Btk.-ban rögzített pénzhamisítás egyik alaptényállása szerint e büntetést az követi el, aki a királyságban pénzként forgalomban levő, bel- vagy külföldi pénzérme meghamisítja, vagy jogosulatlanul utánozza. A legsúlyosabb szankcióval a jogalkotó azt az elkövetőt fenyegette, aki a saját maga által készített hamisítványokat forgalomba is hozta, 8-12 évi börtönbüntetést helyezve kilátásba. Enyhébb volt a büntetés, ha a hamisítás pusztán az eredeti érme nyomán készített formába öntés által valósul meg: 4-8 évig terjedő dologház.⁶⁰

Az 1851. évi Porosz Büntetőkódex – amelyen alapult a későbbi német birodalmi Büntető Törvénykönyv – a pénzhamisítást az „*Érmebüntettek és érmevétségek*” című 7. fejezetben szabályozta. A cím ellenére nemcsak a pénzérme, hanem a bankjegyek hamisítását is büntetni rendelte, 5-15 évig terjedő szabadságvesztéssel. Továbbá a külföldi pénznemek azonos büntetőjogi védelemben részesültek a német pénznemmel.⁶¹

Az egységes Németország első Büntető Törvénykönyve 1871-ben készült el, és 1872. január elsején lépett hatályba. Lényegében megegyezett az 1870. május 31-én elfogadott Észak-Német Szövetségi Egyezményvel, amely pedig az 1851-es Porosz Büntetőkódexen alapult. Az 1871. évi német birodalmi Büntető Törvénykönyv a pénzhamisítást az állam elleni bűncselekmények közé sorolta. A törvény büntetni rendelte a bel- és külföldi pénzre elkövetett hamisítást egyaránt. Az értékpapírok a pénzzel azonos megítélés alá estek. A német Btk. a pénzhamisítást fő és melléktípusokra osztotta fel. A német Btk. fő típusba sorolta :

⁵⁸ http://www.napoleon-series.org/research/government/france/penalcode/c_penalcode3a.html (letöltés ideje: 2016. 10. 10.)

⁵⁹BALOGH, (1988) 22. o.

⁶⁰BALOGH, (1988) 23. o.

⁶¹ BESELER, Georg, Kommentar über das Strafgesetzbuch für die Preußischen Staaten. Weidmann, Leipzig, 1851. 282-289. o.

- forgalomba hozatal céljával történő utánzás,
- a pénz megváltoztatását oly módon, hogy az nagyobb értékűnek, vagy a forgalomból kivont pénz forgalomba levőnek látszódjon.

Melléktípusba a sorolta:

- a hamis pénz forgalomba hozását, megszerzését, és hamis pénz behozatalát,
- a hamis pénz kiadását,
- a pénzcsonkítását.

A főtípusok esetében a törvény speciális minimumként 2 évi szabadságvesztéssel szankcionálta a deliktum elkövetőit. A törvény nem tartalmazott speciális maximumot.⁶²

A hamis pénz kiadásánál az elkövető jogszerűen jut a hamis pénzhez, csak később fedezi fel hamis voltát, és így hozza azt forgalomba.⁶³

Összegezve ki lehet jelteni a külföldi jogfejlődést áttekintve, hogy a pénzhamisítás deliktumának szabályozása az idők során egyre differenciáltabbá, és humánusabbá vált. A polgári korszak végére egyre inkább enyhültek a büntetési tételek, a 19. századra a pénzhamisítók – az 1810. évi Code Pénal-t kivéve – már nem szankcionálták halállal. A pénzhamisítás rendszertani elhelyezése fokozatosan került ki a felségárulás köréből.

1.5. A pénzhamisítás jogtörténete Angliában

A pénzhamisítással kapcsolatos első források 10. századból maradtak fent Angliából. Athelstan wessex-i király idején (924-939) a hamis pénzek készítőit tüzes vaspróba (three fold ordeal) elé állították. A próba során három font súlyú forró vassal kellett egy előre meghatározott távot megtenniük a vádlottaknak. Sikeres próba esetén a terheltet felmentették, ellenkező esetben halállal büntették. Nagy Canute király (vagy más néven II. Knut király) uralkodása alatt (1016-1035) a pénzhamisítók büntetése kézlevágás volt. Később a normann hódítás idején büntetések még kegyetlenebbé váltak. Kézlevágás mellett szem kivájás és kasztrálás is szerepelt szankcióként a bűnelkövetőkkel szemben.⁶⁴

⁶²BALOGH, (1988) 17. o.

⁶³ Lásd bővebben: JULIUS, Caspar, Abschieben falschen Geldes. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der juristischen Doctorwürde der hohen juristischen Fakultät der Georg-Angsts-Uniersität zu Göttingen. Druck der Univ.-Buchdruckerei von E. A. Huth, Göttingen. 1896.

⁶⁴ SMITH, Laurence Dwight, Counterfeiting a crime against the people. W. W. Norton and Company Inc. New York. 1944. 47. o.

I. Edvárd király törvényt fogadott el 1292-ben Statutum De Moneta címmel és a következő megszöveget tartalmazta: „*E törvény abból a célból jött létre, hogy ellensúlyozza a Sterling pénznek okozott károkat, illetve veszélyeket Angliában. Ezeket a rendelkezéseket a király bocsátotta ki, amelyben megtiltja az egész országban, minden városi piacon, olyan pénzek használatát, amelyeket nem az Angol Királyság veretett. Az az ember, aki hamis pénzeket merészel használni fájdalmas büntetésre számíthat.*”

Egy éven belül fogadták el az *Articuli de moneta* című törvényt, amelyben leírták, hogyan és hol készülnek a hamis pénzek:

„*Ezt a fajta hamis pénzt külföldön készítik és nagy károkat okoz a királyunknak az embereknek és az angol érmének... Edvárd angol király neve alatt van még egy típusú érme, amelyet Avignonban készítenek, és csak a súlyáról lehet felismerni. Ezeket az érmeiket ón és ólom összeolvasztásával készítik. Az ötvözetet két ezüst levél közé teszik, és így formálják érmévé. Ez a visszaélés nagy károkat okoz a közösségnek.*”

A pénzhamisítás a 14. századtól kezdve hűtlenségi deliktumnak minősült Angliában. 1350-ben elfogadott „*Statute of Purveyors*” című törvény második fejezete hűtlenség köré sorolta a király érméinek hamisítását. Ez a jogforrás a 19. századig hatályos maradt. Akit hűtlenség miatt elítéltek, az nem részesülhetett kegyelemben, és a büntetése akasztás általi halál volt. Női elkövetők esetén a szankció máglyán való elégetés volt. Ez egészen 1790-ig így maradt, ezt követően már női elkövetőkkel szemben is akasztást alkalmaztak.⁶⁵

A 19. századtól került ki a pénzhamisítás a hűtlenségi deliktumok közül. Az 1861. évi *Conaige Offences Act* részletesen és differenciáltan szabályozta a pénzhamisítás tényállását, és az alábbi elkövetési magatartásokat rendelte büntetni:

1. pénzutánzás (*counterfeit coin*). Ha az elkövető bel- vagy külföldi arany- vagy ezüstpénz hamisított életfogytig tartó fegyházbüntetéssel volt büntetendő. Belföldi rézpénz utánzása esetén a büntetés hét évig terjedő fegyházbüntetés, külföldi rézpénz hamisítás esetén pedig csak egy évig terjedő szabadságvesztés volt a szankció.
2. Pénzváltoztatás (*colouring coin*). A pénzváltoztatás célja, hogy a pénz nagyobb értékűnek tűnjön, például aranyozás útján, A büntetése életfogytig tartó fegyházbüntetés volt.

⁶⁵ROWELL, Roland, Countefeiting and forgery. A practical guide to the law. Butterworths, London. 1986. 6-7. o.

3. Pénzcsönkítés (*impairing gold and silver*). E cselekménynek a büntetése tizennégy évig terjedő fegyházbüntetés volt. A pénzcsönkítés által elkészült reszelék birtokbavétele hét évig terjedő fegyházbüntetéssel szankcionálták.
4. Pénzcsúfítás (*defacing coin*), vagyis a pénz olyan mértékű megrongálása, hogy az alkalmatlan legyen forgalomba hozatalra. Ez természetesen enyhébb súlyú bűncselekménynek számított, a büntetése egy évig terjedő szabadságvesztés volt.
5. Hamis pénz forgalomba hozatala (*buying or selling counterfeit coin*). A hamis arany- vagy ezüstpénzek forgalomba hozatala esetén a büntetés életfogytig tartó szabadságvesztés, rézpénzekre történő esetén elkövetve hét évig terjedő fegyházbüntetés volt.
6. Hamis pénz behozatala és kivitele (*importing or exporting counterfeit coin*). A deliktum büntetése hét évig terjedő fegyházbüntetésben részesültek.
7. Hamis pénz kiadása (*uttering counterfeit coin*), vagyis az az esetkör, amikor az elkövető jogszerűen jutott a hamis pénzhez, de utóbb felismeri hamis voltát, és úgy hozza azt forgalomba. Büntetése ilyenkor egy évig terjedő szabadságvesztés volt.
8. Hamis pénz birtoklása (*Having Counterfeit Coin in Possession*). A pénz mennyiségéhez, illetve értékéhez igazodva a legsúlyosabb büntetés életfogytig, a legenyhébb esetben egy évig terjedő szabadságvesztés volt.
9. Előkészületi jellegű bűncselekmény volt a pénzhamisításhoz szükséges eszközök készítése (*making coining tools*). Amennyiben a bűnelkövető célja arany- vagy ezüstpénzek hamisítása volt, akkor életfogytig tartó szabadságvesztésre is számíthatott. Rézpénz hamisításához szükséges eszköz készítése esetén a büntetés 7 évig terjedő szabadságvesztés volt.⁶⁶

1.6. A pénzhamisítás jogtörténete Észak-Amerikában

Észak-Amerikában kezdetben még nem a dollárt hamisították, hanem az ún. wampumot, amely nem volt más, mint kagylóból készített gyöngyfűzér. Két fajtája volt: fehér és fekete, az előbbi általában kétszer annyit ért, mint az utóbbi. A wampumot eleinte az indiánok használták fizetőeszközként, amelyet a később ideérkező telepesek is átvettek, mivel nem tudtak sok pénzt magukkal hozni az anyaországból. 1637-ben Massachusettsben pedig hivatalosan is törvényes

⁶⁶ANGYAL, (1940) 31-32. o.

fizetőeszköznek nyilvánították. A wampumhamisítás a gyakorlatban úgy történt, hogy más anyagokból, például a kőből vagy agyagból készítettek utánezatokat.⁶⁷ A wampumot mind az indiánok, mind a telepések hamisították. Több forrás is tanúskodik arról, hogy elterjedt bűncselekmény volt a pénzhamisítás a 16-17. században. A holland telepések által lakott Új-Amszterdam (a mai New York) városi tanácsa, a rengeteg forgalomban lévő hamis wampumok miatt, például előírta 1650-ben egy törvényben, hogy „*meg kell állítani az aljas pénzhamisító gyakorlatot.*”⁶⁸ Az Általános Hatáskörű Rhode Islandi Bíróság elrendelte, hogy az indiánoktól lefoglalt hamis wampumokat a kincstár részévé kell tenni.⁶⁹

A 17. század közepére a wampum, illetve az anyaországból hozott spanyol dollár és angol font mellett, megjelentek az Észak-Amerika területén vert első pénzek is. Először 1652-ben Massachusettsben vertek ezüstpénzeket 3 címletben: shilling, sixpence és threepence. Az ezüstérmék kezdetben, könnyen hamisíthatók voltak, így a bűnözést ez nem állította meg. Annak ellenére működött közel 30 évig a massachusetts-i pénzverde, hogy az sértette az anyaország pénzkibocsátási monopóliumát.

Az Észak-Amerikai jog *case-law* (esetjogi) jellege miatt, a pénzhamisítókkal szemben alkalmazott büntetőjogi szankciók tartalmát az egyes bírósági ügyekből ismerhetjük meg. Az egyik első ilyen Peter Lorphelin ügye volt, akit 1679-ben ítélték el massachusettsi érmék körülvágása miatt. Lorphelin egy francia származású kereskedő volt. Először a nyilvánosság előtt tett sértegető beszédei miatt került börtönbe. Ezt követően a hatóságok Bostonban elrendeltek nála házkutatást, majd lefoglaltak tőle három tégelyt, egy olvasztó edényt, és egy fémvágóollót. Emellett több massachusettsi pénzdarabkát is találtak a nyomozók. Lorphelin kezdetben esküdözve tagadta, hogy ezeket bármikor is használta volna, állítása szerint, egy magánszemély adta őket neki. A bíróságot nem győzte meg, 1679 szeptember másodikán az bizonyítottnak találta a pénzhamisítás bűncselekményét, és büntetése két óra pellengérré állítás, Lorphelin mindkét fülének levágása, 500 font kötelezvény megfizetése, valamint a perköltségek megfizetése volt.⁷⁰ Számos hasonló ügy volt még a 17-18. században. 1674-ben a Suffolk Megyei Bíróság John du Plisse-t találta bűnösnek hamis ónötvözetű pénz szórásában, de a büntetése igen enyhe volt, pusztán 40 fontot kellett megfizetnie jó magaviselete és beismerő vallomása miatt.

⁶⁷SCOTT, Kenneth, *Counterfeiting in Colonial America*. Oxford University Press, New York, 1957. 13. o.

⁶⁸SMITH, (1944) 56. o.

⁶⁹GLASER, Lynn, *Counterfeiting in America. The history of an American way to wealth*. Clarkson N. Potter; First Edition edition, New York. 1968. 11-12. o.

⁷⁰ SMITH, (1944) 60. o.

Halálbüntetésre is volt példa a korabeli jogesetek közül. 1720-ban Edmund Hunt-ot akasztásra ítélték pénzhamisítás miatt, míg a tettestárs feleségét 500 fontra bírságolták. Hiába statuáltak példát Hunttal, 4 évvel később, a jersey-i bankjegyek oly mértékben voltak hamisítva, hogy ki kellett vonni őket a forgalomból.

1767-ben hoztak egy törvényt Pennsylvániában, amely kötelezővé tette az ilyen fokú kegyetlenségek alkalmazását pénzhamisítókkal szemben.

Összegezve elmondható, hogy a 17-18 században a legfőbb büntetés a pénzhamisítókkal szemben a pellengérré állítás volt. Emellett előfordult még szankcióként az akasztás, pénzbüntetés, füllevágás, és szabadságvesztés. A büntetéseknek, viszont nem volt elég a visszatartó ereje, mivel akkoriban is nagyon magas volt a pénzhamisítók száma. Olyannyira, hogy bankjegyek hátoldalára olyan felirat került, amely azt mondta ki, hogy halál a pénzhamisítókra. Sőt, volt egy olyan tervezet, amely égető gödröt rajzolt volna a pénzek hátoldalára, ahol pénzhamisítók szenvednek, azzal a felirattal, hogy hadd égjenek a pénzhamisítók. Ezt a javaslatot 1772-ben Philip Schuyler nyújtotta be New York provinciájának Általános Gyűlésén.⁷¹

A pénzhamisításnak egy új dimenziója jelent meg az amerikai függetlenségi háború idején (1775-1783). Ekkoriban ugyanis egy állam – nevezetesen az angol királyság – alkalmazta a hamis pénzeket háborús eszközként az észak-amerikai államokkal szemben. Nemcsak, hogy hoztak hamis pénzeket az anyaországból, de még támogatták is az észak-amerikai államokban a helyi pénzhamisítókat kiáltványokkal. Ez jelentős károkat okozott az akkori gazdaságnak.⁷²

Az amerikai polgárháború (1861-1865) alatt az északiak hamisították a dollárt, amelyeket a déli államokba küldtek. A 19. század második felében a forgalomban lévő pénzek, körülbelül egyharmada hamis volt. A problémát növelte az is, hogy az egyes bankok – melyekből ekkoriban körülbelül 1500 volt – mindegyike saját formában nyomtatta ki a dollárt. A pénz valódiságát nehéz volt megállapítani a pénzek számtalan variációja miatt. A pénzhamisítók megállítására, illetve a hamis pénzek kiszűrésére hozták létre a Secret Service-t 1865-ben.⁷³

2. A pénzhamisítás hazai szabályozástörténete⁷⁴

⁷¹SMITH, (1944) 63. o.

⁷²COOLEY, (2008) 69-98. o.

⁷³COOLEY, (2008) 113-145. o.

⁷⁴ A fejezet elsősorban az alábbi tanulmányokra támaszkodik:

TÓTH Dávid, A pénzhamisítás szabályozásának története Magyarországon. In: Jura 2014/2. 256-263. o.

2.1. Bevezetés

A hazai jogtudósok is különböző véleménnyel voltak a pénzhamisítás jogi tárgyát illetően. Finkey Ferencz szerint a pénzhamisítás jogtárgya a közhitel, és a pénzforgalom tisztasága.⁷⁵ Fayer László a közokirat-hamisítás kiemelt esetének tartotta, és hangsúlyozta a bűncselekmény közjogi jellegét, kvázi a felségjogok megtámadásának tartja.⁷⁶ Angyal Pál pedig „*a gazdasági forgalom rendes menetéhez fűződő, – mint társadalmi érdek – ellen irányuló*” bűncselekménynek tartotta.⁷⁷ Összegezve elmondható, hogy a 19. század második felétől a pénzhamisítás fokozatosan került át dogmatikailag a vagyon elleni, illetve a gazdasági bűncselekmények közé.

2.2. A pénzhamisítás bűncselekményének szabályozása az Árpád-korban

Az írott jogforrások között a magyar jogtörténet elején a pénzhamisítás, mint büntetendő cselekmény nem található meg egészen 13. század végéig. A magyar államiság kezdetén a szokásjog volt a domináns jogforrás, viszont annak tartalmát nehéz megállapítani. Míg a nyugati államoknál számos szokásjogi gyűjtemény található pl.: *leges barbarorum*, Szász Tükör stb., addig Magyarországon az első szokásjogi gyűjteményre még több száz évet kellett várni.

Hóman Bálint szerint „*Szent István és utódai érvényt szereztek az uralkodó kizárólagos pénzverési felségjogának.*” Ezzel követve Nagy Károlynak utódaitól megtagadott elvét, mely szerint „*pénzt csak az udvarban szabad verni*”. A királyi pénzverés biztosítása pedig csak büntetőjogi védelem mellett volt lehetséges.⁷⁸ Valószínűsíthető, hogy a pénzhamisítás a szokásjog szerint büntetendő cselekmény volt már Szent István idején is.

A 11. században a hamisítványokat az állami pénzverdében verték. Ott adódott rá lehetőség, mivel a verető készítése és az öntési eljárás is különös szakértelmet igényelt. A 12. századból származó richárdpusztai leletek nagy jelentőséggel bírnak. II. Béla veretéből 1055 darabot leltek fel,

TÓTH Dávid, A pénzhamisítás joghistóriája. In: Szabó et. al. (Szerk): IV. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2015: 4th Interdisciplinary Doctoral Conference, 2015. PTE Doktorandusz Önkormányzat, Pécs, 2015. 41-55. o.

⁷⁵FINKEY Ferencz, A magyar büntetőjog tankönyve. Politzer-féle könyvkiadó vállalat, Budapest. 1905. 792. o.

⁷⁶FAYER László, Magyar büntetőjog kézikönyve 2. kötet Különös rész. Franklin T., Budapest. 1900. 51. o.

⁷⁷ANGYAL (1940) 35. o.

⁷⁸<http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0005/0002-2dd.html> (letöltés ideje 2015. 05. 30.)

amelyből 48 darab egykorú hamisítvány. A hamisítványok rézből készültek, valószínűleg ezek is a pénzverde eredeti veretőivel.⁷⁹

1253-ban IV. Béla egyik oklevele arról számol be, hogy a Bes(e)nyő falusi előljárót, Lőrincet és fiát, Demetert, meg egy bizonyos Jánost a „...*hamis pénz gyártásának nyilvánvaló büntetében a szerémi kamarások érték tetten...*” és ezért a gonosztevők javai az „*ország szokásjoga szerint*” a király kiküldött bírójára, Benedek kalocsai érsekre és a kamarásokra szálltak. 1263-ban IV. Béla adománylevelének részlete pedig Győr nembeli Istvánt egykori pohárnokmesterét mondta ki hamispénzverőnek (*falsam cudi faciens monetam*) egyéb bűneit, hűtlenségeit is felsorolva. Bűncselekményeiért az összes birtokától megfosztották.⁸⁰

Az első írott jogforrás, amely említést tesz a pénzhamisítók büntetéséről III. András uralkodása idejéből származik. Az 1298. évi XL. törvénycikk szerint: „...*ha valamely személy vakmerőséggel saját birtokán vagy házában pénzt veretne, eme birtokától vagy házából fosszák meg, és nyerje el törvényes büntetését.*”⁸¹ A törvénycikk megszövegezésből két következtetés vonható le a szankciók tekintetében. Egyrészt a törvény tartalmazza a vagyonek kobzást, és emellett utal a szokásjogra „*törvényes büntetés*” néven. Ez megerősíti azt a feltevést, hogy a szokásjog szerint már a kezdetektől bűncselekmény volt a pénzhamisítás. Másrészt a szankció súlyos lehetett, mivel nagy „*vakmerőség*” kellett az elkövetéshez.⁸²

2.3. A pénzhamisítás szabályozása az Anjouktól a 15. századig

A 14-15. században I. Károly, I. Zsigmond és I. Mátyás király jogforrásai tesznek említést a pénzhamisításról, mint hűtlenségi bűncselekményről.

Károly Róbert király rendeletei szerint pénzhamisításnak minősült,

- a törvényes pénzt utánzása, még ha a törvényes súlyban és finomságban is, de királyi felhatalmazás nélkül történt.
- A nehezebb pénzek kiválogatása és könnyebbre cserélése, és körülnyírása.
- Jogosulatlanul pénzváltás, illetve a bányafém nem a királyi-házba történő szállítása.
- Ha a kamaraispán, nem az előírások alapján vereti a pénzt.

⁷⁹http://mnl.gov.hu/a_het_dokumentuma/hamis_ezustpenz.html (letöltés ideje 2015. 05. 30.)

⁸⁰BÉLI Gábor, Magyar jogtörténet, a tradicionális jog. Dialóg-Campus kiadó, Budapest-Pécs. 2000. 182. o.

⁸¹BÉLI, (2000) 182. o.

⁸²KAHLER Frigyes, A pénzhamisítás bűncselekményének alakulása Magyarországon. In: Csizmadia Andor (szerk.), Jogtörténeti tanulmányok V. Budapest, 1983. 98. o.

- Büntetendő volt végezetül minden olyan személy, aki a „titkos” pénzhamisítót támogatja, rejtegeti, legyen az akár egyén, akár testület.⁸³

Károly Róbert dekrétuma – amely tulajdonképpen a király és Hypolit mester közötti bérleti szerződés⁸⁴ – további rendelkezéseket tartalmazott a kamaraispánságoknál történő pénzhamisításról.

„Továbbá, ha jelen pénzünket, rossz felügyelet következtében akármely kamaraispán ispánságában vagy a tartományokban meghamisítanak és ez forgalomba kerülne s elszaporodnék, az illető kamaraispán pedig ezt a hamis pénzt le nem foglaltatná s meg nem semmisítené, ezt annak a kamaraispánnak úgy fogják betudni, mintha ezt a hamis pénzt az ő kamarájának a helyiségeiben készítették volna.”⁸⁵

A dekrétum ezen szakasza egy jogi fikcióval bővíti a pénzhamisítás törvényi tényállását. Ha a kamaraispán rossz felügyelete miatt elszaporodik a hamis pénz, illetve azt a kamaraispán nem semmisíti meg, akként értékelendő, mintha az ő kamarájában készítették volna. A tényállásban újítás, hogy megjelenik a gondatlanság, mint elkövetési forma.⁸⁶

Zsigmond király 1405. évi II. dekrétuma I. Károlyhoz képest egyszerűsíti, és pontosítja, hogy mi minősül pénzhamisításnak. Expressis verbis ki van mondva a dekrétumban, hogy a pénzhamisítás hűtlenségi bűncselekmény (a királyi pénzverés felségjogát sérti) és a következő elkövetési magatartásokat foglalja magába

- a királyi pénz el nem fogadása;
- a pénz súlyának csökkentése;
- a pénz jogosulatlan készítése, utánzása nemes vagy bármilyen más fémből.⁸⁷

Kronológiai sorrendben haladva Zsigmond dekrétuma utána következő jogforrásként itt emelném ki Buda város jogkönyvét, amelyet a 15. század első harmadában foglaltak írásba.⁸⁸ A partikuláris szokásjogot összefoglaló mű 11%-a tartalmaz büntetőjogi szabályokat, amelyek között megtaláljuk a pénzhamisítás deliktumát is.⁸⁹ A jogkönyv eljárásjogi rendelkezéseket tartalmazott

⁸³ BOHDANECZKY Imre, A pénzhamisítás Magyarországon a középkorban. In: Különlenyomat a Numizmatikai Közlöny XXXIV—XXXV. évfolyamából. 1935-1936. Stádium Sajtóvállalat Rt. Budapest. 1938. 5. o.

⁸⁴ KAHLER Frigyes, A magyarországi középkori pénzhamisítás (II. rész). In: Károly Róberttől - I. Mátyásig. Numizmatikai közlöny, 1979/1. 43. o.

⁸⁵ I. KÁROLY 1342. évi decretuma 17. §.

⁸⁶KAHLER, (1979) 43. o.

⁸⁷KAHLER, (1983) 104. o.

⁸⁸ A jogkönyv elkészültének pontos dátuma vitatott. Lásd bővebben: BLAZOVICH László – SCHMIDT József, Buda város jogkönyve I. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár. Szeged 2001. 16-28. o.

⁸⁹BLAZOVICH – SCHMIDT, (2001) 111-112. o.

a pénzhamisításról miszerint „*a hamisítónak úgy kell tisztázni magát, mint a tolvajnak, hetedmagával esküvel, először ő egyedül, utána pedig a többiek. Ha valamelyikük téveszt, akkor a hamisító büntetése megégetés.*”⁹⁰ Ezt az esetkört nevezték igazi pénzhamisításnak, de ennél gyakoribb volt a pénzcsonkítás esete: aki a pénzt körbe levágta, vagy egyből kettőt csinált, az bírságot fizetett és a hamis pénzzel beszerzett árut is elvesztette.⁹¹

Mátyás király alatti törvénykezés is hűtlenség esetei közé sorolta a pénzhamisítást. Pénzhamisítónak tekinti azt, aki:

- hamis pénzt ver,
- tudva és nyilván nagy mennyiségben használja a hamis pénzt.

Tovább pontosított az 1464. évi II. dekrétum a hamis pénzverők megbüntetését sürgető artikulusa. A törvényhely szerint hamis pénzverőknek minősülnek azok, akik hamis pénzeket vagy forintokat vernek, vagy azokat meghamisítják.⁹²

Az 1495. évi IV. törvénycikk is felsorolta a „hűtlenségi vétkeket” és ide sorolták a hamis pénzverést és hamis pénz használatát is: „*A kik hamis pénzt vernek vagy ilyent nyilván és tudva nagy mennyiségben használnak.*” (1495. évi IV. tc. 4. §).

2.4. A pénzhamisítás tendenciái és szabályozása III. Károly uralkodásáig

II. Ulászló megbízására Werbőczy István 1514-ben készítette el a Tripartitumot, amely a magyar törvényi és szokásjogot foglalta rendszerbe. A latin nyelven írott Tripartitumot először 1517-ben Bécsben adták ki nyomtatott formában. A Tripartitum alapján hűtlenségért feleltek „*a hamis pénzek készítői, vagy aki ily pénzt tudva és nyilván nagy mennyiségben hoz forgalomba*”.⁹³ A Tripartitumból ugyan nem lett törvény (Erdélyt kivéve, ahol 1690-ben emelkedett törvényerőre⁹⁴)

⁹⁰BLAZOVICH László – SCHMIDT József, Buda város jogkönyve II. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár. Szeged 2001. 455. o.

⁹¹NÉDA, Davori Relkovic, Buda város jogkönyve (Ofner stadtrecht). Stephaneum Nyomda, 1905. 225. o.

⁹²KAHLER, (1983) 104. o.

⁹³Tripartitum Első Rész, XIV. Cím 4. §. Eredeti latin szöveg: „Item cutores falsarum monetarum, vel eisdem monetis scienter & publice in magna quantitate utentes.” Forrás: Werbőczy István, Tripartitum Opus Juris Consuetudinarii Regni Hungariae – Magyarország Szokásos Jogának Hármaskönyve. (Fordította Csiky Kálmán). M. Kir. Egyetemi Nyomda, Budapest 1894. 84. o.

⁹⁴GAZDA István, Szerkesztői előszó az új kiadáshoz. In: Werbőczy István: Tripartitum, A dicsőséges Magyar Királyság szokásjogának Hármaskönyve. Téka Könyvkiadó, Budapest, 1990. 14. o.

de írott szokásjogként a bíróságok jogforrásként alkalmazták, és évszázadokon keresztül biztosította – Grosschmid Béni szavaival élve – a „nemzeti jogunk önfényűségét.”⁹⁵

A 16. század a pénzhamisítók számára egy „aranykorszak” volt, mivel a háborús, kaotikus viszonyok között egyszerűbb volt hamis pénzeket készíteni és ily módon gazdagodni. Ebből a korszakból sok hamis pénzleletet fedeztek fel a történészek. A 16.század számos törvénycikk foglalkozik a pénzhamisítással. Elsőként az 1543. évi XXVII. törvénycikk rögzítette, hogy a „*A kiket hamis pénzek verésén kapnak, azokat a királyi felség és a kapitány urak a közönséges decretumban megjelölt büntetéssel, szigoruan büntessék meg.*”

Az 1545. évi LI. törvénycikk megszövegezésében az is kiderül, hogy a korban gyakori bűncselekménynek számított e deliktum: „*Hogy a hamispénzek (melyeket, mint mondják, sok helyen készítenek) verőit, bárhol megkaphatók, a decretum tartalmához képest személyükben és javaikban meg kell büntetni.*”

Az 1546. évi XLVIII. törvénycikk azzal „súlyosította” a szankciót, hogy a kegyelem lehetőségét és kizárta: „*Továbbá a királyi felség a hamis pénzverőket a decretum értelmében minden kegyelem nélkül büntesse meg.*”

A bűncselekmény elterjedése miatt a pénz is elkezdett romlani, erről tanúskodik az 1547. évi XXIV. törvénycikk. E törvényben egy felhívást intéztek az uralkodó felé, és kérték, hogy „*a körmöczi kamarában a kevással ezelőtt megváltoztatott korábbi finomságban veressen magyar pénzt... Mert eme pénz finomságának csökkentése következtében az ő hiveire nagy kár kezdett háromlani, ugyannyira, hogy magyar pénzzel még ráadás mellett is alig lehet fizetni.*” Emellett újra indítványozták a szigorú büntetést a hamis pénzek készítőivel szemben. „*Parancsolja meg Ő felsége azt is hogy a hamis és álpénzverőket, legyenek azok bárkik, az ország decretuma értelmében akárkire való tekintet nélkül, keményen büntessék meg.*” (1547. évi XXIV. tc. 1-3.§). Hasonló kéréseket fogalmaztak meg az 1548. évi LI. törvénycikkben: „*Méltóztassék a királyi felség gondoskodni, hogy a hamis pénzverők a decretum értelmében bünhődjenek.*” A kegyelem kizárását újra rögzítették „*És a kiket a jövőre ezen a büntényen fognak kapni, azoknak ne méltóztassék Ő felsége az ország rendleinek és karainak a beleegyezése nélkül megkegyelmezni; mert hát ez a büntett közbüntett és mindenkit érdekel.*” Feltehetőleg Lengyelországból is érkeztek hamis pénzek, mivel megtiltották a lengyel pénzek elfogadását az országban. (1548. évi LI. tc. 1-4.§).

⁹⁵LÁBADY Tamás, A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg-Campus kiadó, Budapest-Pécs. 2002. 81. o.

A pénzhamisítások száma valószínűleg nem csökkent, így 2 évvel később újabb törvényt hoztak, ahol büntetni rendelték a hamis pénzek használóit és a hamis pénzek verőit. (1550. évi XLIX. törvénycikk 2.§)

A 16. századi pénzhamisítást két korszakra lehet bontani. Kahler Frigyes az elsőt a „*főúri pénzhamisítás korszakának*” nevezi, és a következőképpen jellemzi:

- a bűncselekményt elsősorban a társadalom vezető osztályában lévő személyek követték el.
- A hamisítványok nemesfémeket tartalmaztak.
- A hamis pénzek formailag hű másai voltak az eredetinek.
- A műhelyek megfelelő technikai felszereltséggel rendelkeztek, hatékony munkamegosztással lehetővé tették a tömeggyártást.
- A pénzhamisítók gyakran hatalmukkal visszaélve erőszakkal érték el, hogy a hamis pénzek forgalomba kerüljenek.
- A pénzhamisítás virágkora az 1530-as 40-es évekre tehető.⁹⁶

A második korszak jellemvonásai nagy eltéréseket mutatnak az előző korszakhoz képest:

- a pénzhamisítók elsősorban a társadalom alacsonyabb osztályába tartoznak.
- Az előző pontból adódóan a hamisítványok primitív utázmányai az eredeti vereteknek, mivel primitív eszközökkel készültek, és szervezett munkamegosztás aligha volt feltételezhető.
- A hamis pénzek nélkülözik a nemesfémeket.
- Az előállított hamis pénz mennyisége elmarad az első korszak hamisítványaihoz képest.
- A korszak időben a 16. század második felén, és végén éli virágkorát.⁹⁷

A jogforrások mellett tárgyi bizonyítékként is fennmaradtak hamis pénzek e korszakból.

⁹⁶KAHLER Frigyes, Pénzhamisítás Magyarországon a XVI. században. In: A Magyar Numizmatikai Társulat Évkönyve 1971. Magyar Numizmatikai Társulat, Budapest. 1972. 86-87. o.

⁹⁷KAHLER (1972), 90. o.

2.számú ábra: Ezüstözött vas dénárhamisítvány.⁹⁸

3.számú ábra: II. Ulászló denarhamisítványának elő- és hátlapja⁹⁹

4.számú ábra: János Zsigmond 1562. évi egylapú tábori szükségpénzének hamisítványa.¹⁰⁰

A 16. században a törvények, illetve Werbőczy Hármaskönyve mellett, szintén fontos jogforrást jelentettek a városokban megjelenő jogkönyvek. Ezek közül kiemelendő a *Statuta iuria municipalium Saxonicum in Transilvania*, amelyet Erdélyben alkalmaztak. A jogkönyvek hatálya a szászokra, illetve a szász földön élő más népekre is kiterjedt. Külön jogkönyv rendelkezett a büntetőjogról. Ezzel kapcsolatban Derzsi Júlia végzett jelentős kutatást.¹⁰¹ Bár a szász jogkönyv

⁹⁸ Forrás: BERTA József, Egy ezüstözött vas dénárhamisítvány a XVI. századból. In: *Az Érem*. 1987/2. 16. o.

⁹⁹ Forrás: KÁPLÁR László – KAHLER Frigyes, Adatok a XVI. századi pénzhamisítás kérdéséhez. In: *Az Érem* 1973/1. 18. o.

¹⁰⁰ Forrás: KÁPLÁR – KAHLER, (1973) 19. o.

¹⁰¹ DERZSI Júlia, A pénzhamisítás bűncselekménye az erdélyi szászok jogkönyvében (1583). In: *KORUNK* 2009/6. 82-86. o.

elsősorban büntető eljárásjogi szabályokat tartalmazott, a kevés anyagi jog szabályok között megtalálható volt a pénzhamisítás deliktuma is. A jogkönyv büntetni rendelte a pénz- és nemesfém-hamisítást. A tényállásnak három fordulata volt:

- a hamis pénzverés és az erre a célra nyújtott bűnsegély,
- az arany- és ezüstpénzek meghamisítása, és a hamis pénzzel való kereskedés,
- az aranypénz körülnyírása, csonkítása, csaló célzattal történő megszínezése.¹⁰²

A pénzhamisítás büntetése az elkövetési magatartások szerint differenciálódott:

- hamis pénzverést és az abban való segédkezést tűzhalállal,
- a nemesfém-hamisítást és a hamis pénzzel való kereskedést száműzetéssel, a pénz megcsonkítását pedig halállal büntetve.

A szász jogkönyv eltér a korban uralkodó felfogástól és nem sorolja a pénzhamisítását hűtlenség esetei közé.¹⁰³ Derzsi szerint a „szászok jogkönyvének egyik legfontosabb érdeme, hogy a bűncselekmények konkrét tényállásainak behatárolásán és a bűncselekményekre kiszabott büntetésen keresztül meghatározta, hogy mire terjed ki a jogvédelem.”¹⁰⁴

A 17. századból két törvénycikket emelnék ki. Új elkövetési magatartás található meg az 1613. évi XXVIII. törvénycikkben, amely a hamis pénzek tranzitjának tilalmáról rendelkezik: „szigoruan meg kell tiltani, hogy a lengyel tartományokból a hamis pénzt Magyarországra be ne hozzák és az országglakók nagy kárára tovább ne adják.” Az 1625. évi XLI. törvénycikk is a hamis pénzek importőreit rendelte büntetni.

2.5. Az 1723. évi IX. törvénycikk és jogalkalmazási problémák a 19. században

III. Károly 1723. évi IX. törvénycikke továbbra is hűtlenségi bűncselekménynek tekinti a pénzhamisítást. A tényállás szerint: „a hamis pénzverőket vagy, akik ily pénzekkel tudva és nyilvánosan, mintegy ötvenforintnyi mennyiségben élnek” büntetendők és a szankciójuk fej- és jószágvesztés volt.¹⁰⁵

A törvénycikk mai szóhasználattal továbbra is halálbüntetéssel, illetve vagyonelkobzással bünteti az elkövetőket, viszont expressis verbis csak ötven forint érték felett, illetve üzletszerűség esetén. Az ötven forint alatti értékre elkövetett pénzhamisítás esetére a dekrétum nem ad szabályozást,

¹⁰² DERZSI, (2009) 84. o.

¹⁰³ Uo.

¹⁰⁴ DERZSI, (2009) 85. o.

¹⁰⁵ ANGYAL Pál, Tanulmányok és beszédek a szociológia és büntetőjog köréből. Budapest, 1927. 158. o.

ilyenkor feltehetőleg a bírósági gyakorlat lehetett irányadó. A törvénycikk még a 19. század első felében is hatályos volt, így a korszerű szabályozás hiánya miatt a bíróságok előtt jogalkalmazási nehézségek merültek fel. Ilyen nehézség volt például, hogy a magyar országgyűlések az osztrák papírpénzt nem ismerték el magyar pénznek. A papírpénz hamisítása de jure nem volt büntetendő. De facto viszont az osztrák papírpénzek Magyarországon is forgalomba kerültek. A bíróságok egyrészt a szokásjog alapján,¹⁰⁶ másrészt a fém pénzek hamisítására vonatkozó jogszabályok analógia útján történő alkalmazásával igyekeztek kitölteni a joghézagot.¹⁰⁷

A 19. századi jogalkalmazási problémákat jól illusztrálja Horog Dávid hírhedt pénzhamisító jogesete. A püspökladányi Horog Dávid, a papírpénz-hamisítás megszállottja volt. 1812 és 1833 között háromszor tartóztatták le és ítélték el, mind háromszor hamis papírpénz készítésért és forgalmazásért¹⁰⁸

Horog Dávid először 1812-ben került a debreceni törvényszék elé azzal a váddal, hogy öt és kétforintos papírpénzeket készített, továbbá, hogy bűnös tevékenységébe bevonta szállásadóját Láda Istvánt és feleségét Fehér Sárát is, aki a hamis papírpénzek felváltásában működtek közre. Horog Dávid is tett a nyereség érdekében, személyesen vásárolt nagyobb mennyiségű bort a maga által készített ötforintosokon. Horog Dávidot a bíróság „sok Esztendei Rabsággal büntettetett”.¹⁰⁹ Alig egy évtized múlva újra folytatta pénzhamisítási tevékenységét, 10 és 50 forintos címletű pénzeket készített bűntársaival. Horog Dávid által létrehozott bűnszövetség perében 1822 szeptember 16.-án hirdetett ítéletet a Hétszemélyes Tábla. Az ítélet szerint Horog Dávid „*fejvesztéssel és a saját vagyona részeinek elvesztésével büntettetik*”, (idézve az 1723. évi II. dekrétum szavait) míg társa, Borús József, „*kit Horog Dávid csábított bűnre*” mindössze 5 évi börtönre ítéltetett, félévenként kiállandó 30 bottal tetézve. Az egyik alvádott, Tóth Péter büntetése is tanulságos: 50 forint értékű hamis pénz forgalmazását bizonyították rá, és ezzel ő is megvalósította a hűtlenség kritériumait, de 15 hetes előzetes letartóztatásban töltött idejét figyelembe véve büntetését kitöltöttnek tekintették.¹¹⁰

Horog Dávidot 11 esztendővel később újra körözték, mint szökésben levő pénzhamisítót. Forrásokból nem derül ki, hogy szökéssel segített-e magán, vagy királyi kegyelem mentette meg

¹⁰⁶ A Helytartótanács 1818-ban egy „intézkedéssel” próbálta kitölteni a joghézagot. Az intézkedés alapján a papír-pénzhamisítás is büntetendő cselekmény volt. Forrás: FINKEY, (1905) 791. o.

¹⁰⁷BALOGH, (1988) 27. o.

¹⁰⁸KAHLER Frigyes, Horog Dávid papírpénzhamisító és társai bűnperei a XIX. század első feléből. Hajdú Megyei Levéltár évkönyve. 1985/12. 69. o.

¹⁰⁹KAHLER, (1985) 71. o.

¹¹⁰KAHLER, (1985) 72-73. o.

a hóhér kezétől. Horog Dávid – akit egyáltalán nem tartott vissza a pénzhamisítástól az a tény, hogy egyszer már szerencsésen túlélte egy halálos ítéletet – tevékenységét nemcsak folytatta, hanem bővítette is. Nyíregyházi vásárokon megjelent megbízottja Kovács György, aki a büntetőperben beismerte, hogy 6 darab 10 forintos „*anticipáció czédulát*” forgalmazott és Hajdúsámsonban „*csikós Szabó János a város taxása*” is hasonló tevékenységet folytatott. Rajtuk kívül is sokan költögették Horog készítményeit.¹¹¹

A harmadik Horog-per ítélete sajnos nem maradt fent. A harmadszor is hűtlenségbe eső bűnös azonban irgalmas ítéletre nem számíthatott.¹¹²

2.6. Az 1795. évi Btk. javaslat pénzhamisításra vonatkozó szabályai

A 19. századi jogalkalmazási nehézségek megelőzhetőek lettek volna, ha III. Károly törvényét felváltotta volna egy felvilágosult szellemű büntetőkódex. Erre három is kísérlet is volt Magyarországon az első a 18. század végén. 1795-ben készült el, a latin nyelven íródott, első magyar büntetőjogi kódex-tervezet (*Codex de delictis eorumque poenis*) amely sohasem lépett hatályba.¹¹³ A javaslat a pénzhamisítást is részleteiben szabályozta volna.¹¹⁴

Az 1795. évi tervezet 14. szakasza alapján a pénzhamisítás önálló deliktum volt. A javaslat sok tekintetben előremutató volt, a felvilágosodás eszméinek jegyeit hordozta magán. Megkülönböztette a részesi és tettestársi magatartást, elhatárolta a gondatlanságot a szándékos cselekménytől, s ezek alapján differenciáltan szankcionált. Halálbüntetés a deliktum elkövetéséért már nem járt. Kritizálható a tervezetnek az a bekezdése, amely szerint, ha a bűnelkövetőnél valószínűsíthető, hogy visszaeső lesz akkor életfogytiglani szabadságvesztéssel büntetendő.

2.7. Az 1827. évi Btk. tervezet pénzhamisítást érintő szabályai

A második Btk. tervezet is hasonló sorsa jutott, mint az első, mivel sohasem lépett hatályba. Összességében az 1827. évi tervezet számos jogi kérdésben követte az 1795. évi tervezet

¹¹¹KAHLER, (1985) 73. o.

¹¹²KAHLER, (1985) 74. o.

¹¹³HORVÁTH Tibor, A magyar büntetőjog fejlődése a 19-20. században. In: Görgényi – Gula – Horváth – Jacsó– Lévay– Sántha – Váradi, Magyar Büntetőjog általános rész. Complex kiadó, Budapest. 2014. 45. o.

¹¹⁴HAJDU Lajos, Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1971. 458-459. o.

megoldásait, viszont sok tekintetben visszalépés is volt ahhoz képest. Az 1827. évi tervezet fenntartotta a rendi különbségeket, és szaporította a halálbüntetéssel büntetendő deliktumok számát.¹¹⁵

A fenti állítások ellenére az 1827. évi tervezet pénzhamisítással kapcsolatos szabályozásában előrelépést lehet megfigyelni a korábbi javaslathoz képest. A deliktum elkövetését továbbra is a hűtlenség esetei közé sorolja, de az elkövetők büntetőjogi jogkövetkezménye nem az ilyenkor szokásos fej- és jószágvesztés, hanem az *„előidézett veszedelem és a közösségnek okozott kár mértékét figyelembe véve, 1 hónaptól 6 évig terjedő börtön”*. Ez a szakasz két okból is előremutató volt. Egyrészt, mert nem teszi lehetővé a javaslat a bíróság számára, hogy belátása szerint akár életfogytiglan tartó szabadságvesztést is megítélhessen. Másrészt azért, mert a büntetésként maximálisan kiszabható 6 évi szabadságvesztés nemzetközi összehasonlításban akkoriban alacsonynak számított.¹¹⁶

2.8. Az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat szerint a pénzhamisítás tényállása

A magyar reformkor egyik legkiemelkedőbb alkotása az 1843. évi büntetőtörvény-javaslat volt. A javaslatot Deák Ferenc elnöklete alatt működő bizottság készítette el, Szalay László, Szemere Bertalan, Pulszky Ferenc és számos más neves jogász közreműködésével.¹¹⁷

Az anyagi jogi tervezet különös része igen nagy részletességgel foglalkozott a pénzhamisítás deliktumával összesen 13 szakasz terjedelemben.¹¹⁸ Az 1843. évi javaslat már kivette a hűtlenség köréből és a vagyon elleni bűncselekmények közé iktatta a pénzhamisítást. A törvényjavaslat különbséget tett a hamis pénzek készítői és a hamis pénzek forgalomba hozói között. Előbbieket nagyobb szigorral rendelte büntetni:

„354.§Aki valamely folyamatban lévő ezüst vagy arany pénzek formájára hamis pénzt készített, olly célzattal, hogy azt folyamatba tegye, ha azt ki is adta. vagy másnak kiadás végett általadta, tizenkét évi rabságig, ha pedig a kiadásban vagy általadásban a közbejött felfedeztetés által megátoltatott, hat évi rabságig büntetethetik.”

¹¹⁵HORVÁTH, (2012) 46. o.

¹¹⁶BALOGH, (1988), 31. o.

¹¹⁷GYÖRGYI Kálmán, Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. forrás: <http://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/> (letöltés ideje: 2015. 08. 23.)

¹¹⁸BALOGH, (1988) 31. o.

Az elkövetési tárgy e fordulatnál kizárólag forgalomban levő arany vagy ezüstpénz lehetett. Rézpénzek hamisítása esetén a büntetési tételt el kellett osztani négygyel, vagyis ilyenkor legfeljebb három évig terjedő rabsággal lett volna büntetendő. A forgalomba nem lévő pénzek hamisítása csalásként volt büntetendő, és azért, hogy ez a jogalkalmazás számára is egyértelmű legyen *expressis verbis* megjelent a törvényjavaslatban.¹¹⁹ Az is feltétel lett volna a bűncselekmény megvalósulása szempontjából, hogy a hamis pénz elkészítése után azt forgalomba is hozza, vagy azt másnak kiadja. A szankció – 12 évi szabadságvesztés - mai szemmel szigorúnak tűnhet, de a korábbi szabályozáshoz képest, ahol még fej- és jószágvesztés járt érte, ez nagy előrelépés lett volna. Mutatja a törvényjavaslat méltányosságát az is, hogy kísérlet esetén a büntetési tétel megfelező volt.

A hamis pénzek forgalmazóit a következő módon rendelte büntetni:

„355. §. Aki magában a hamisításban tetteges együttműködéssel részt ugyan nem vett, de a hamisítóval egyetértve. a hamis pénzt valódi helyett kiadta, nyolcz évi rabságig büntetethetik.”

Ennél a fordulatnál negatív feltétel, hogy az elkövető ne vegyen részt a hamis pénz készítésében. Szükséges alanyi elem, hogy hamisítóval egyetértésben hozza azt forgalomba, ezzel egyfajta bűnszövetséget feltételez a törvény. Abban az esetben, ha az elkövető a hamisító egyetértése nélkül hoz forgalomba csalási szándékkal hamis pénzt, a büntetés jóval enyhébb lett volna, mindössze 2 évi rabság (356.§).

A pénzcsenkítés tényállása a következőképpen szövegezték: *„357. §. Aki valamely folyamatban lévő arany vagy ezüstpénznek valóságos értékét csalási szándékból ráspolás vagy körülnyírás által vagy bármilyen más módon megkíséribíti s azt, mint teljes értékűt tudva ismét kiadja, négy évi rabságig büntetethetik.”*

A ráspolás, mint elkövetési magatartás a pénznek saját eszközzel történő reszelését, koptatását jelentette. Aki a pénzcsenkítő egyetértése nélkül szerez meg és hoz forgalomba csenkitett pénzt teljes értékűként egy évig terjedő szabadságvesztéssel lett volna büntetendő (359.§).

A törvényjavaslat minősített eseteket is tartalmazott, melyek az alábbiak:

- minél nagyobb volt a készített hamis pénz összes mennyiségének névleges értéke;
- minél nagyobb volt a kiadott hamis pénznek mennyisége;
- minél nagyobb volt a meghamisított vagy kiadott pénznek valóságos és névszerinti értéke között a különbség;

¹¹⁹ FAYER László (Szerk.), Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye, I. kötet. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 1896. 84. o.

- minél ügyesebben voltak a hamisításra szolgáló eszközök készítve, és minél inkább lehetővé tették azok által nagyban üzni a hamis pénzkészítést;
- minél nehezebb volt a hamis pénzt a valóditól megkülönböztetni.

A magyar jogtörténetben először megfogalmazódott a hamis pénz kiadása, mint a pénzhamisítás privilegizált esete:

„362. §. Aki valamely hamis pénzt, nem tudva, hogy az hamis, valódi gyanánt fogadott el, s utóbb annak hamis voltát észrevette, de hogy ne károsodjék, azt ismét valódi helyett tudva kiadta, az ekképen kiadott hamis pénz névszerinti értékének ötszörös mennyiségével büntetetik, melly büntetési sommá a királyi kincstárt illeti. Oly esetben azonban bűnkereset csak magán panaszra mozdíthatatik.”

Mai szemmel az előkészület kategóriájába sorolnánk, de az akkori törvényjavaslat 364. szakasza kísérletnek minősítette és büntetendő volt, ha például valaki hamis pénz készítésére szolgáló eszközöket már elkészítette, de a nyomozóhatóság sikeres felderítése miatt nem készült el a hamisítványokkal (364.§). A törvényjavaslat 365. szakasza pedig a mai pénzhamisítás elősegítéséhez áll a legközelebb, ilyenkor az elkövető nem mint tettes, hanem bűnsegéd lett volna felelősségre vonható: *„Aki pedig a hamis pénzek készítésére szolgáló bélyegeket, formákat vagy egyéb eszközökét másik számára készítette, ha tudta vagy legalább valószínűleg előre láthatta, hogy azok pénzhamisításra fognak fordítatni mint bűnsegéd lészen büntetendő.”*

A törvényjavaslat speciális alanyról is rendelkezett, amennyiben közhivatalnok követte el a pénzhamisítás valamelyik fordulatát, úgy e foglalkozásától is el kellett volna tiltani (366.§).¹²⁰

Összességében a pénzhamisításra vonatkozó szabályok felvilágosultak voltak. A javaslatról az egyik legnagyobb jogtudós szaktekintély a korban, Mittermaier is jó véleménnyel volt.¹²¹ A magyar jogfejlődés végtelen kárára a javaslatból nem lett törvény.¹²²

2.9. A forradalom és szabadságharc utáni időszak a Csemegi-kódexig

A 1848-as forradalom, illetve szabadságharc leverése után hazánkban elsőként az 1803-as, majd az 1852-es osztrák büntetőtörvényeket vezették be és alkalmazták a kinevezett császári bíróságok.

¹²⁰FAYER, (1896) 83-85. o.

¹²¹GYÖRGYI Kálmán, Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. forrás: <http://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/> (letöltés ideje: 2015. 08. 23.)

¹²²FINKEY Ferencz, Az 1843-i büntetőjogi javaslatok száz év távlatából. In: Lukinich Imre (Szerk.), Értekezések a Filozófiai és Társadalmi Tudományok köréből, V. kötet 9. szám. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1942. 46. o.

Az 1803-as Osztrák Btk. XIII. fejezete, a pénzhamisítást önállóan szabályozta, annak négy esetkörét specifikálta, és a büntetéseket, tekintettel a kár és a veszély különböző fokozataira, egytől húsz évig terjedő börtönbüntetést írt elő.¹²³

Az 1852-es Osztrák Btk. a pénzhamisítást a XII. Érmehamisítás című fejezetében szabályozta. A pénzhamisítás elkövetési tárgya forgalomban lévőbelföldi és külföldi pénz lehetett. Elkövetési magatartások között büntetendő volt az utánzás. Ez esetben az alábbi elkövetési módokat határozta meg a törvény Pauler Tivadar megfogalmazásában:

- „jogosulatlanul, habár a valódival egyenlő súlyú és tartamú, vagy
- valódi fémből csekélyebb tartamú, vagy
- csekélyebb becsű fémből álpénz veretik,
- álpénznek valódinak színe adatik;”¹²⁴

A másik elkövetési magatartás a meghamisítás volt. Ennek kétféle módja volt. Egyrészt a pénz nemesfém tartalmának csökkentése, másrészt a pénz oly módon történő megváltoztatása, hogy azok nagyobb értékűnek tűnjön.

Előkészületi magatartásként büntetendő volt még az álpénzveréshez szükséges műszerek beszerzése azzal a szándékkal, hogy álpénz forgalomba kerüljön.

A szankció, ha a hamisítás mindenki által felismerhető, vagy az álpénz igaz súlyú és tartalmú volt egytől öt évig, egyébként öttől tíz évig, különösen veszélyes vagy nagy kárt okozó pénzhamisítás esetén pedig húsz évig terjedő börtönbüntetést alkalmaztak a bíróságok.

Nem csak a tettesek, hanem a bűnrészesek is büntetendők voltak egytől öt évig, nagy kár okozása esetén tíz évig terjedő szabadságvesztéssel.

Alanyi oldalon szükség volt a bűncselekmény létrejöttéhez, hogy az csalási szándékkal történjen.

A korabeli bírósági gyakorlatból az alábbi döntéseket emelném ki:

- Álpénzverésnek minősült a pénz öntés általi utánzása is.
- A pénzek megaranyozása vagy ezüstözése, és pénzek vagy az ún. közhitel papírok utánzása csalási szándék nélkül kihágásként, 1-3 hónapig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő.
- A folyamatban nem levő régi vagy emlékpénzek hamisítását a bíróságok már ekkor is csalásként értékelték.¹²⁵

¹²³LÖW, (1880) 314. o.

¹²⁴PAULER Tivadar, Büntetőjogtan. Anyagi büntetőjog különös része. Alaki jog. II. Kötet. Kiadja Pfeifer Ferdinánd, Pest. 1865. 48-49. o.

¹²⁵PAULER, (1865) 47-53. o.

Az osztrák Btk. nem volt sokáig hatályban mivel az 1861-es Országbírói Értekezlet, némely módosítással visszaállította az 1849 előtti állapoti jogrendet. A magyar büntetőjog egy rendszertelen is bizonytalan időszakot élt meg a Csemegi-kódex megalkotásáig.¹²⁶

Így 1861-ben újra hatályba lépett az akkoriban már 142 éve megalkotott 1723. évi IX. törvénycikk. A pénzhamisítás hűtlenségnek minősült, és csak akkor valósult meg a bűncselekmény, ha 50 forint feletti értékre követték el. A papírpénzek hamisítására vonatkozó joghézagot még mindig analógiával töltötték ki azzal, hogy a fém pénz hamisításra vonatkozó szabályokat alkalmazták rá.¹²⁷

2.10. A Csemegi-kódex (1878. évi V. törvénycikk) pénzhamisításra vonatkozó szabályai

Hazánkban 1878-ban került megalkotásra az első elfogadott büntető törvénykönyv az 1878. évi V. törvény, amelyet megfogalmazójáról Csemegi Károly államtitkárról, későbbi kúriai tanácselnökről, Csemegi-kódexnek szoktak nevezni. A törvény trichotomikus rendszerben szabályozta a bűncselekményeket: büntetettre, vétségre és kihágásra osztva.¹²⁸

A Csemegi-kódex megalkotásának folyamatában felmerült az a kérdés, hogy vajon kizárólag hűtlenségi deliktumként kezeljék-e a pénzhamisítás, vagy figyelembe vegyék a jogi tárgynál a közforgalom biztonságát is. A 1878. Február 22.-én ülésezett a Főrendiház ekkor tárgyalták e kérdést. Itt Cziráky János tárnokmester a következőképpen érvelt: „Az állam és a társadalom, sőt a magánemberek biztosítása tekintetéből nekem igen fontos észrevételem van ezen §-nak első bekezdésére.... Én azt hiszem, hogy nemcsak kizárólagos állami és majestaticus jogból kiindulva tilos pénzt készíteni, mely kizárólag csak az államnak, illetőleg a királynak szabad, de abszolúte tiltva kell lennie a pénzhamisításnak, a közforgalom tekintetéből is. Tudjuk, hogy a pénzhamisítás, mely által a közforgalom a lehető legnagyobb mérvben van veszélyeztetve...”¹²⁹

Emellett felmerült az a kérdés, hogy vajon szükség van e célzat értékelésére a tényállásban. Cziráky tárnokmester meglátása szerint forgalomba hozatali szándék nélkül is büntetni kéne-e magatartásokat. „Én nem érthetem, hogy miért kelljen itt ezen tételnek állania: „aki azon célból, hogy forgalomba tétessék stb”, nem látom át, miért lehetne megengedni valakinek azt, hogy olyas

¹²⁶HORNYÁK Szabolcs, A magyar büntetőjog története. In: Balogh Ágnes – Tóth Mihály (Szerk.), Magyar büntetőjog általános rész. Osiris kiadó, Budapest. 2015. 50. o.

¹²⁷PAULER, (1865) 1865. 18. o.

¹²⁸FÖLDVÁRI József, Magyar büntetőjog általános rész. Osiris kiadó, Budapest. 2006. 39. o.

¹²⁹LÖW, (1880) 317. o.

valamit készítsen, a mivel a társadalom kárára visszaélni lehet? Ha valaki azt mondja pl., hogy én csak azért készítettem ezt, hogy vele szobámat felékesítem, vagy a másik így szól: kísérletet tettem, hogy mennyi idő alatt tudok elkészíteni bármely értékű állampapírt; vagy pedig csak azt akartam látni, vájjon vagyok-e olyan művész, mint aki államilag van hivatva ilyenek készítésére; – ezt én nem tartom megengedhetőnek, mert ebből az állam és a társadalom érdekeit sértő következtetések támadhatnak.”¹³⁰

Csemegi Károly akkoriban államtitkárként a célzat megtartását indítványozta, mivel igen súlyosan büntetendő cselekményről volt szó. „Az gondolom, hogyha ő nagyméltósága figyelmére méltatja a következő szakaszt, mely szerint a 203. szakaszban elősorolt cselekmények büntetése 5-től 10 évig terjedhető fogház, és hogyha a hamisítás csak váltópénzre szorítkozik, még ez esetben is 5 évig terjedhető börtön. — egyet fog érteni velem, hogy roppant szigorú büntetés van megállapítva, s ezen büntetések számbavételével azon meggyőződésre fog jutni, hogy azt a ki csak curiositásból vagy csak ügyessége megkísérléséből utánozta a pénzt, ily súlyos büntetéssel sújtani nem lehet.”¹³¹

Csemegi Károly válaszában hangsúlyozta, hogy a jelen törvény nem minősíti hűtlenségnek a pénzhamisítást. „Daczára az indirect felhívásnak, mely ő excellentiája gróf Cziráky beszédében hozzám intéztetett, aki a pénzhamisításban – a „jus majestaticum” megsértését látja — daczára mondom ezen indirect felhívásnak, nem foglalkozom azzal, hogy mily tekintet alá vette ezen törvényjavaslat magát a pénzhamisítási büntettet: hogy azt mint a felségi jog megsértését, tehát az 1723-iki állaspont fenmaradását tekintette-e, vagy pedig a tudományos constructiók közül ezt vagy amazt fogadta-e el. Minderről az indokok részletesen nyilatkoznak. De azt még is meg kell említenem, hogy az esetben, ha úgy állana a dolog, hogy e büntett, mint crimen laesae majestatis, tehát a felségi jog megsértése tekintetnék: ez esetben nem 5 évtől 10-ig terjedhető büntetést kellett volna szabnia; és ezen esetben igaza volna az előttem szólott főkamrás Úr ó nagyméltóságának, nem lehetett volna különbséget tenni a közt, hogy a hamisítás — a felségjog megsértése — mi célból történt? De már az által, hogy csakis a forgalomba hozatal céljából eszközlött pénzhamisítás esik ezen szakasznak eléggé szigorú intézkedése alá, az által már eléggé ki van jelölve, hogy mi nem a jus majestaticum megsértését büntetjük a pénzhamisítás büntetében. Előttünk a forgalmi eszköz, s az annak meghamisítása által a forgalomban okozott zavar képezte a büntett alapeszméjét, azon tarthatatlanná vált szempont helyett, mely abban századokon át a

¹³⁰ Löw, (1880) 317. o.

¹³¹ Uo.

*felség megsértését látta, s mint ilyent halállal büntette. Az általunk elfoglalt szempont lehetővé rétté a büntetnek igazságos habár szigorú megbüntetését, a túlságos szigor kikerülésével: de lehetővé tette — az alapeszme határai közt — a cselekmény eseteinek, azok bűnösségi foka szerinti további osztályozását is.*¹³²

Ez a felfogás a miniszteri indokolásból is kiderül:

*„A jelen törvényjavaslat a forgalom biztosságának, a pénzforgalom megzavarásából származó veszélyeztetését veszi a pénzhamisítás uralkodó jellemének a pénzforgalom megzavarását, és abból eredhető veszélyeket pedig az utóbb érintett hamisítási cselekmény is eredményezi. Indokát találja e szorosabb körvonalozás, a szóban forgó büntett természetében, melyre nézve alapeszméül állítottatott fel, hogy a közérdeket, a közhiteit támadja meg. Ezen eredménye azonban csak úgy lehet a pénzhamisítási cselekménynek, ha a hamisítvány a közforgalomba hozatik. Akinek tehát nincs szándéka a hamispénzt a közforgalomba vinni, vagy a kinek szándéka ezzel épen ellenkező, az, ha mindazt megvalósítja, a mit szándékolt, ha fölös számmal készített bár hamis pénzt: a szándékával harmonizáló ezen tettel még nem követ el oly cselekményt, mely által a forgalom megzavartatnék.*¹³³

Az elfogadott Büntető Törvénykönyv a pénzhamisítás bűncselekményét a Második rész XI. fejezetében tárgyalta. A pénzhamisítás szigorúan véve az okirat hamisítás egyik kiemelt esete volt.¹³⁴ A bűncselekmény jogi tárgya a közhitel, pénzforgalom biztonsága, elkövetési tárgya pedig a pénz volt. Pénz alatt, a belföldön és külföldön forgalomban lévő pénzt értették, továbbá fém és papírpénzre egyaránt vonatkozott. A forgalomban nem lévő pénz nem volt elkövetési tárgy, kivéve akkor, ha a tettes a forgalomban nem lévő pénzen olyan változtatást eszközöl, hogy forgalomban levőnek tűnjön. A fém pénzbe beletartozott az arany-, ezüst-, bronz-, illetve nikkelérmék. Papírpénzek hamisítása is bűncselekmények voltak és a Csemegi-kódex 210. szakaszában felsorolja a papírpénzzel egyenértékű értékpapírokat (pl.: a bemutatóra szóló nyomtatott kötelezvények, bankjegyek, részvények, szelvényi utalványok, stb). A felsoroltak mind a magyar, mind a külföldi papírokra vonatkoznak. Sárkány József elnök javasolta, hogy a reciprocitás elvét fogadtassák el, és ne csak a nálunk forgalomban lévő hanem a külföldi pénzek hamisítása is legyen büntetendő. Ezt azzal is indokolta, hogy akkoriban a pénzhamisítók gyakran a szomszédos vagy más országok (leginkább Oroszország és Poroszország) pénznemét

¹³² Lőw, (1880) 318. o.

¹³³ Lőw, (1880) 326. o.

¹³⁴ FAYER László, A magyar büntetőjogi kézikönyve, különös rész. második kötet. Harmadik bővített kiadás. Franklin-Társulat, Budapest. 1905. 51. o.

hamisították az elkövetők. Csemegi Károly kezdetben csalásként akarta az ilyen eseteket büntetni rendelni, Végül az Főrendiház hosszabb vita után úgy döntött, hogy ne csupán a Magyarország területén forgalomban levő, hanem egyéb pénzek hamisítása is büntetendő legyen.

Finkey Ferenc régies kifejezéssel 4 „tényálladékra” bontja a pénzhamisítás bűncselekményét

- a tulajdonképpeni pénzhamisítás,
- a hamis pénzforgatás,
- a hamis pénz csalárd használata,
- a hamis pénz kiadása.¹³⁵

Ez a négy tényállás később kiegészült a bankjegyek jogosulatlan kibocsátásának vétségével. A pénzhamisítás valamennyi tényállásának sajátos, jellemző ismérvei voltak, azonban a jogi és elkövetési tárgyak közös volt.

A tulajdonképpeni pénzhamisítást a Csemegi-kódex 203. szakasza határozta meg:

„203.§ A pénzhamisítás büntettét követi el: a ki azon célból, hogy az valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt forgalomba tétessék, bel- vagy külföldön folyamatban levő

1. fém- vagy papírpénzt utánoz vagy utánoztat;

2. valódi fém- vagy papírpénzen olyan változást eszközöl vagy eszközöltet, hogy az nagyobb értékűnek látszassék;

3. valódi arany- vagy ezüstpénz fémtartalmát, bármi módon csökkenti, vagy csökkentheti.

Ugyanezen büntettet követi el az is, a ki a forgalmon kívül helyezett pénzen, a fennebb említett célból, olyan változásokat eszközöl, vagy eszközöltet, hogy az még forgalomban levőnek látszassék.”¹³⁶

E szerint a tulajdonképpeni pénzhamisításnak 3 alakja van:

- a pénzutánzás,
- pénz-megváltoztatás,
- és végül a pénzcsönkítés

A pénzutánzás elkövetési tevékenysége kétféle lehet: utánzás vagy változás eszközölése. Pénzutánzásról csak akkor volt szó, ha mintát vett alapul az utánzó. E mintát a törvény megjelölte, az alábbi bekezdéssel „aki folyamatban levő pénzt utánoz.” Nyilvánvaló tehát, hogy aki ún.

¹³⁵FINKEY, (1905) 793. o.

¹³⁶ 1878. évi IV. törvény 203. §

álpénzt készít, nem vonható e cselekménye miatt pénzhamisításért felelősségre.¹³⁷

Már akkor vitatott kérdés volt, hogy milyen fokúnak kell lennie a hasonlóságnak a hamis és a valódi pénz között. Angyal szerint a hamisított pénznek a valódihoz oly mértékben kell hasonlítania, hogy a különbség, csak a pénzforgalomban szokásosnál nagyobb figyelem mellett legyen észrevehető. Ugyanakkor a Kúria kimondta, hogy a pénzhamisítás megállapítását nem akadályozza az, hogy a hamisítvány rosszul sikerült. Az utánzásnak csak annyira kell hasonlítania az eredetihez, hogy annak használatával a tévedésbeejtés lehetősége valószínűnek mutatkozzék.¹³⁸

A második elkövetési magatartás a pénz-megváltoztatás, amelyet az követ el, aki valódi pénzen olyan változtatást eszközöl, vagy eszközöltet, hogy az nagyobb értékűnek tűnjön, ez az ún. alakhamisítás.¹³⁹

Végül a pénzcsontkítás fordulata akkor valósult meg, ha az elkövető forgalomba hozatal céljából, bel- vagy külföldön folyamatban levő valódi arany- vagy ezüstpénz fémtartalmát bármely módon csökkentette, vagy megbízott más személyt, hogy csökkentse számára.

Angyal Pál szerint az elkövető bűnösséghez az alábbiak voltak szükségesek:

- jogellenesség,
- szándékosság,
- célzat.¹⁴⁰

A törvény a deliktum létrejöttéhez hamis vagy meghamisított pénzforgalomba helyezés célzatát követelte meg. Nem volt tekinthető bűncselekmények, ha például egy bankár hamis pénzeket helyez kirakatába, abból a célból, hogy az eredeti pénzt biztonságba helyezze a pénztárban és így a reklámozó tevékenységről sem mond le.¹⁴¹

A bűncselekménynek bárki lehetett az alanya. Bűnsegédnek minősült a pénzhamisítás bármelyik fordulatanál az, aki a tettesi cselekmény elkövetését szándékosan előmozdította, vagy könnyítette, erre mást rábírt, vagy az utólagos segélynyújtás tárgyában a tettelssel megelőzőleg egyetértett.¹⁴² Befejezettek minősült a bűncselekmény, ha a pénzhamisítást az utánzás, alakváltoztatás, tartalomsökkentés bekövetkeztével. Elég egy példánynak az előállítás is. A forgalomba hozatal vagy akárcsak annak megkísérlése nem volt szükséges a befejezettséghez.

¹³⁷ANGYAL, (1940) 45. o.

¹³⁸ANGYAL, (1940) 47. o.

¹³⁹ANGYAL, (1940) 48-49. o.

¹⁴⁰ANGYAL, (1940) 50-56. o.

¹⁴¹FAYER, (1905) 51. o.

¹⁴²1878. évi V. törvénycikk 69. §. (2)

Kísérletről akkor lehetett szó, ha a forgalombahozatal céljából előállítani tervezett hamisítvány még nem készült el, de az utánzáshoz, alakhamisításhoz, vagy tartalomcsökkentéshez a tettes hozzáfogott, továbbá akkor, ha az elkészített hamisítvány a forgalomba hozatalra teljesen alkalmatlan volt.¹⁴³

Így pénzhamisítás kísérletét – és nem az az előkészületét – állapította meg a bíróság abban az esetben,¹⁴⁴ amikor valaki pénzhamisításra készült, eszközöket szerzett be, előállítási próbát tett, de látva, hogy az eredmény annyira tökéletlen, hogy forgalomba nem hozható, a gyártással többé nem foglalkozott. A következő jogeset példázza a pénzhamisítás kísérletét a korban. A tényállás szerint Annák László egyforintosok készítésére alkalmas faprést készített magának abból a célból, hogy azzal egyforintos hamis pénzjegyeket készítsen és azokat később forgalomba hozza. Az elkövető az elkészült hamis bankjegyeket olyan hitványnak találta, hogy nem merté azokat forgalomba hozni. Annák László emellett elkészített egy másik faprést is magának, amely 20 kros váltópénz hamisítására volt alkalmas. A fapréssel több darab 20 kros rézpénzt készített el, és abból négy darabot forgalomba is hozott. A körülmény, hogy a hamisítványok nem sikerültek jóra és könnyen felismerhetők voltak, legfeljebb enyhítő körülményként volt értékelhető. A Budapesti Királyi Törvényszék ítéletében Annák Lászlót bűnösnek találta a Btk. 203. §-ának 1. pontja alá eső pénzhamisítás büntetnének kísérletében, és a 204. §-ának 2. bekezdése szerint minősülő pénzhamisítás vétségében és ezért egy évi börtönbüntetésre, valamint három évi hivatalvesztésre és politikai jogai gyakorlásának felfüggesztésével szankcionálta 1881. november 29-én. Másodfokon a Budapesti Királyi Ítéző Tábla az ítéletet 3 évi fegyházra súlyosította az ítéletet 1882. január 30-án. A Kúria 1882. április 25.-én hozott döntésében az eljáró elsőfokú Királyi Törvényszék ítéletét helyben hagyta azzal a kiegészítéssel, hogy a vádlottra kiszabott egy évi börtön kezdete a bíróság ítéletének kihirdetése, azaz 1882. február 24. napjától kell számítani.¹⁴⁵ A tényállás minősített eseteket is tartalmaz. Ha pénzhamisítás tárgya a pengőnél kisebb névértékű váltópénz, vagy azt pótló papírpénz, és a hamisított pénz nem képviseli valamely külföldi pénznek számítási egységét, akkor a cselekmény vétség.¹⁴⁶ a vétség 6 hónaptól 3 évig terjedő fogházat jelentett.

Minősített eseteket nézve, legsúlyosabb esetben, ha a pénzhamisítást 200 pengőnél nagyobb értékre követték el, akár 10 évi fegyházzal is büntethető volt az elkövető. Szabadságvesztés

¹⁴³ ANGYAL, (1940) 59. o.

¹⁴⁴ Büntető Jog Tára. 1882. IV. Kötet, 21. szám. 344-346. o.

¹⁴⁵ Büntető Jog Tára. 1882. IV. Kötet, 21. szám. 346. o.

¹⁴⁶ 1908. évi XXXVI. törvénycikk 39. §.

mellett mellékbüntetésként ki lehetett szabni pénzbüntetést, hivatalvesztést, és politikai jogok gyakorlásának felfüggesztését is. A törvény a bűncselekmény előkészületét is büntette.

Az egyik leghírhedtebb pénzhamisítással kapcsolatos jogesetet az ún. frankhamisítási botrányt a Csemegi-kódex rendelkezései szerint bírálták el.

2.11. A történelem egyik leghírhedtebb pénzhamisításos ügye: a frankhamisítási botrány

A történelmi előzményeket tekintve meg kell említeni az első világháborút lezáró Párizs környéki békeszerződést, amely alapján az Osztrák-Magyar Monarchia utódállamai közül a legtöbbet – az ország területének mintegy kétharmadát, lakosságának felét – Magyarország veszítette. A bosszúnak egy sajátos módját választották azok a katonatisztek és politikusok, akik 1922-től négy éven át kísérleteztek a francia frank hamisításával.¹⁴⁷

1925. december 14-én Amszterdamban, a hágai rendőrség letartóztatta Jankovich Arisztidot akinek börtöndjében több millió hamisított frank lapult. A nyugalmazott magyar királyi huszárezredes két hamis francia ezerfrankos beváltásával próbálkozott egy bankban. Az egyik banktisztviselő gyanúsra találta a bankjegyeket, ezért értesítette a hatóságokat. Mikor kiérkeztek a rendőrök, Jankovich lobogtatta a magyar Külügyminisztérium futárigazolványát, s állítólagos diplomata státuszára hivatkozva próbálta kivonni magát az eljárás alól.¹⁴⁸

Később elfogták társait is: Mankovich György újságíró, és Marsovszky György hírlapírót, volt tüzértisztet.

Az ügy nyomozásába a francia, a holland és a magyar rendőrség is bekapcsolódott, így sorra találták meg a frankok terjesztésével megbízott személyeket, Hamburgban, Koppenhágában, és Milánóban. Őrizetbe vették Rába Dezsőt, Windischgraetz Lajos herceg titkárát, majd négy nappal később magát a herceget. Vele együtt feladta magát Nádosy Imre országos rendőrfőkapitány. Lefogták a hamisítás műhelyeül szolgáló Térképészeti Intézet néhány munkatársát, köztük a kulcsszerepet játszó Gerő László tanácsnokot (valójában őrnagyot, aki a de facto a Honvédelmi Minisztérium fennhatósága alá tartozó intézmény legképzettebb térképésze volt). Az intézet egykori és hivatalban lévő parancsnokai egyaránt a gyanúsítottak közé kerültek.

Összesen harmincezer darab hamis ezerfrankost készítettek, amelyből mindössze 4400 volt jó

¹⁴⁷ GARAMI Erika, Frankhamisítás <http://hobby-veszprem.dyndns-web.com/numizmatika/index.php/hasznos-infok/145-a-frankhamisitas> (letöltés dátuma 2016. 03. 11.)

¹⁴⁸ ABLONCZY Balázs, Összeesküvés a frank ellen In: Rubicon 2005/9. 33. o.

minőségűnek mondható. A hamisítványok fele kifejezetten rossz minőségű volt. A Takarékpénztárak és Bankok Egyesületének későbbi véleménye szerint a hamisítványokon a hátlap színezése egyhangúbb volt, a színek közti ellentétek nem emelkedtek ki eléggé, a Mille francs vízjel betűi vékonyabbak voltak az eredetinél, az egyik vízjel vízszintesen tartva pedig erősen fénylett. Ezért döntöttek úgy a hamisítók, hogy a bankjegyeket Franciaországon kívül hozzák forgalomba.¹⁴⁹

5.számú ábra: eredeti francia 1000 frankos előoldala¹⁵⁰

¹⁴⁹ABLONCZY, (2005) 32-33. o.

¹⁵⁰GARAMI Erika, Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozása. In: Numizmatikai Közöny 2003-2004. Magyar Numizmatikai Társulat, Budapest, 2004. 66. o.

6.számú ábra: a hamis francia 1000 frankos előoldala¹⁵¹

A pénzhamisítók magabiztossága valószínűleg abban rejlett, hogy a világháborút követően nagy volt a pénzügyi instabilitás, és a korábbi nagyrendszerek megszűntek, mint például a felülbélyegzés, vagy a pénzcseré intézménye.¹⁵²

Az ügybe belebukott Rakovszky Iván, akkori belügyminiszter, és a botrány hullámai elérték Bethlen István miniszterelnököt, illetve Teleki Pál volt miniszterelnököt is. Felmerült a kérdés, hogy mennyire voltak ők érintve az ügyben. Bethlen miniszterelnök Windischgraetz herceg terveiről, vagyis a bűncselekmény előkészületeiről értesült, 1922 folyamán már értesült. Teleki Pál volt, aki közölte vele, hogy a frankhamisítás folyamatban van, amelyet a saját, kéziratos jegyzetei is megerősítenek. Bethlen állítólag utasítást adott Telekinek, hogy akadályozza minden erővel a bűnözőket. Bethlen kezdetben tagadta, hogy Teleki lett volna a közvetítő a pénzhamisítók és a kormányzat között, de az események után évekkel feltámadt benne a kétely, hogy mégis beszélt e erről neki. Annyi bizonyos, hogy a miniszterelnöknek nem hiányzott ez az ügy, és ezt alátámasztja az 1925. novemberében Perényi Zsigmondnak írt levele, ahol arra kéri őt, hogy a Nemzeti Szövetségnél lévő frankhamisítványok ügyének nézzen utána. Összegezve Bethlen

¹⁵¹GARAMI, (2004) 67. o.

¹⁵²ABLONCZY, (2005) 33-34. o.

késve és elvértve értesült a tervről, s nem volt hatalma azt leállítani.¹⁵³ Ablonczy szerint politikai felelőssége minden kétséget kizáróan volt az ügyben, büntetőjogi valószínűleg nem.¹⁵⁴

Teleki ezzel szemben a frankhamisítás időszakában mindennapos vendég volt az Állami Térképészeti Intézetben mivel 1925 nyarán itt gyártották a Népszövetség ún. moszuli bizottságának –amelynek tagja volt Teleki is – térképeit. Továbbá napi kapcsolatban volt a müncheni katonatiszt Eugen Trautmann nyomdavállalatával. Trautmann azzal gyanúsították, hogy összekötő volt a magyar és a német pénzhamisítók között, emellett a műszaki kivitelezésben is segítséget nyújthatott. Trautmann azt állította a bíróság előtt tett vallomásaiban, hogy Teleki többször is meglátogatta őt az üzemében. A gyanú ellenére, végül bíróság elé nem állították Teleki Pált, ő magát azzal igyekezett mentesíteni a vádak alól, hogy két hamisítási kísérlet volt, az elsőről tudott csak, és mindent megtett, hogy azt leállítsák.¹⁵⁵

A nagyszabású büntetőpert 1926 elején, a Budapesti Királyi Büntetőtörvényszéken tartották meg. A vádlottak száma 24 volt, 20 védővel. A bíróság elismerte, hogy a hamisítás résztvevőit nem anyagi érdekek, hanem hazafias célok vezérelték. A vádlottak gyakran megtagadták, hogy a gyártásra vonatkozó kérdésekre feleljenek. Védőbeszédében Gerő László így fogalmazott: *"Amikor mi... az ezerfrankosokat négyszeresükre nagyítottuk, arra gondoltunk, milyen jó volna ennek az országnak a területét is a négyszeresére nagyítani. És amikor a papírt merítettük ki abból a vízből, akkor szemünk előtt megjelentek a gyönyörű Kárpátok vizei és folyói."*¹⁵⁶

Természetesen ahhoz, hogy a büntetést elkerüljék, a hazafiasság nem lehetett ok, de enyhítette a büntetésüket. A bíróság 1926. május 26.-án hirdetett ítéletet, Windischgraetz Lajos herceget 4 év börtönre ítélték, amelynek egy részét szanatóriumban és szállodákban töltötte le. Nádosy Imre országos rendőrfőkapitányt 3,5 év börtönre ítélték. A többi vádlott 4 hónaptól 1 évig terjedő fogházbüntetést kapott, azonban 1928-ban a fő vádlottak kormányzói kegyelemmel szabadultak. Az enyhe ítéletek kiszabása után a károsult Francia Nemzeti Bank jelképes 1 frankot kért kártérítésként.¹⁵⁷

¹⁵³ Lásd bővebben: ROMSICS Ignác, Franciaország, Bethlen és a frankhamisítás. Történelmi Szemle, 1983/1.78-81. o.

¹⁵⁴ ABLONCZY Balázs, A frankhamisítás Hálók, személyek, döntések. In: Múltunk, A politikatörténeti Intézet Folyóirata. LIII. évfolyam, 2008/1. 43. o.

¹⁵⁵ Teleki lehetséges érintettségét érintő kérdésekről lásd bővebben: ABLONCZY, (2008) 29-56. o.

¹⁵⁶ GARAMI Erika Frankhamisítás <http://hobby-veszprem.dyndns-web.com/numizmatika/index.php/hasznos-infok/145-a-frankhamisitas> (letöltés dátuma: 2016. 03. 11.)

¹⁵⁷ GORICSÁN Tamás Károly, A pénzhamisításról a jogtörténet tükrében. In: Gál István László (Szerk.), Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Pécs. 2011. 239. o.

A frankhamisítási botrány jelentős presztízsveszteséget okozott Magyarországnak. A botrány kirobbanása aligha jöhetett volna rosszabbkor, hiszen ekkor érkezett Budapestre, az új francia követ, Georges Clinchant, és ekkor tárgyalta a parlament a magyar-francia kereskedelmi szerződést is.¹⁵⁸

2.12. Az 1961. V. törvény szabályozása

A Csemegi-kódex általános részét az 1950. évi II. törvény váltotta fel, amit jogi szakzsargonban rövidítve csak „Btá.”-nak neveznek. Az Általános rész új koncepcióján megtalálhatók a szovjet büntetőjog hatásai, többek között például a társadalomra veszélyesség fogalmának a bevezetése, a javító-nevelő munka beépülése, a pénzhamisítás bűncselekménye pedig már a szocialista gazdaság működését sértette.¹⁵⁹

A Btá. megszüntette a trichotomikus rendszert, először csak a vétségeket, majd későbbiekben a kihágásokat is eltörölték, így egészen 1971-ig a büntett fogalma a bűncselekményével volt azonos. A Csemegi-kódex különös részének egyes rendelkezései több mint 80 évig hatályban voltak, viszont 1961-ben az új szocialista büntetőtörvénykönyv az 1961. évi V. törvény hatálytalanította. A kódex egységes szerkezetbe foglalta a büntetőjogot, megszüntetve azt a kaotikus állapotot, hogy az Általános részt a Btá., a különös részt pedig a Csemegi-kódex egyes rendelkezései, illetve különböző törvények, és törvényerejű rendeletek szabályozták.¹⁶⁰ A pénzhamisításról szóló törvényi tényállást az 1961. évi Btk. a népgazdaság elleni büntettek közé sorolta, és a következőképpen szövegezte:

„241. § (1) Aki

a) forgalomban levő pénzt forgalombahozatal céljából utánoz vagy meghamisít,

b) a más által utánozott vagy meghamisított pénzt forgalombahozatal céljából megszerzi,

avagy

c) hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hoz,

két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztés, ha a pénzhamisítást

¹⁵⁸ABLONCZY, (2005) 34. o.

¹⁵⁹KÁDÁR Miklós, Büntetőjog Különös rész I. kötet. Budapest, 1956. 248. o.

¹⁶⁰HORNYÁK, (2015) 51-53. o.

a) bűnszövetségben,

b) nagy mennyiségű vagy értékű pénzre követték el.

(3) A büntetés hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a hamisítás tárgya váltópénz vagy ha a hamis vagy meghamisított pénz mennyisége vagy értéke egyébként nem jelentős.

(4) Pénzhamisítás esetében mellékbüntetésként vagyonelkobzásnak is helye van.

242. § (1) Ha a 241. § (1) bekezdésének c) pontja esetében az elkövető a hamis vagy meghamisított pénzt valódi, illetve hamisítatlan gyanánt jogszerűen szerezte, és a pénz hamis vagy meghamisított voltát felismerte, a büntetés egy évig terjedő szabadságvesztés vagy javító-nevelő munka.

(2) A büntetés három évig terjedő szabadságvesztés, ha a büntettet nagy mennyiségű vagy értékű pénzre követték el.

243. § Aki pénzhamisításra irányuló előkészületi cselekményt hajt végre, egy évig terjedő szabadságvesztéssel vagy javító-nevelő munkával büntetendő.

244. § (1) A 241. § alkalmazása szempontjából forgalomban levő pénz utánzásának kell tekinteni forgalomból kivont pénznek olyan megváltoztatását, hogy forgalomba levő pénz látszatát keltse,

pénz meghamisításának kell tekinteni olyan jelzés alkalmazását, illetve eltávolítását, amely annak megjelölésére szolgál, hogy a pénz csak meghatározott országban érvényes,

továbbá a pénz nemesfém-tartalmának csökkentését is.

(2) A 241-243. §-ok alkalmazásában pénz alatt a fém- vagy papírpénzt és a bankjegyet kell érteni.

(3) Az állam által kibocsátott értékpapír, valamint - ha közforgalom tárgya - a bemutatóra szóló egyéb értékpapír a papírpénzzel azonos megítélés alá esik.

(4) A külföldi pénz, illetve értékpapír a belföldivel azonos védelemben részesül.”

Az akkori miniszteri indokolás a szigorú szabályozás mellett a következőképpen érvelt, „a szocializmus építése során a pénzgazdálkodás szorosan összefügg a gazdasági élet egyéb ágaival. Ebből folyik, hogy a pénzgazdálkodást sértő büntettek és ezek között a pénzhamisítás veszélyessége a szocialista társadalomban nem csökken, annak üldözését tehát enyhíteni nem

lehet.”¹⁶¹

Bodgál Zoltán ehhez hozzáteszi, hogy a pénz jogi funkciója a szocialista államban sem veszi el jelentőségét, illetve, hogy a pénzhamisítással kapcsolatos bűnelkövetések a gazdálkodás alapjait sértik meg. A pénzhamisítás támadja a pénzbe vetett bizalmat, emellett sérti a munka szerinti elosztás elvét, mivel az elkövető a hamis pénz fejében kap árut vagy szolgáltatást.¹⁶²

A pénzhamisítás jogi tárgya fentiekből következően a pénzforgalom biztonsága. A pénzhamisítás elkövetési tárgya a büntetőjogi értelemben vett pénz és értékpapírok. Hogy mi minősül pénznek azt a 244. szakasz 2-4. bekezdése mondta ki. Ezen bekezdések szerint pénznek minősül a fém pénz, a papírpénz és a bankjegy. A papírpénzzel megegyező megítélés alá esik az állam által kibocsátott mindennemű értékpapír. A 60-as években végén a leggyakrabban hamisított értékpapírok a békekölcsönkötvények voltak. Ha az értékpapírt nem az állam bocsátotta ki, csak akkor részesült büntetőjogi védelemben amennyiben bemutatóra szóló és közforgalom tárgya volt.¹⁶³Ezen két konjunktív feltétel hiányában pénzhamisítás tényállása nem állapítható meg. A Legfelsőbb Bíróság gyakorlata szerint a takarékpénztári betétkönyvek, még ha bemutatóra szólnak is, mivel nem képezik közforgalom tárgyát. Az ilyen értékpapírok, meghamisítása vagy utánzása okirat-hamisításként, illetve az elkövetett egyéb bűntettek miatt lesz büntetendő. A BJD 2893. számú ítéletben a Legfelsőbb Bíróság tulajdont károsító csalás kísérletét állapította meg, amikor a vádlott OTP postai takarékbetét-könyvet hamisított meg úgy, hogy a betétkönyvben elhelyezett összeget nagyobb összegre javította át, amelyet be is nyújtott kifizetés végett a postahivatalban, viszont a postavezető a hamisítást észrevette.¹⁶⁴

A felsorolás taxatív jellegű volt, az 1961. évi Btk. nem tekintette pénznek a bizonyos körökben forgalomban levő pénzszerű csereeszközt, például a telefonérmét, mivel a pénznek, mint fizetési eszköznek látható formában kifejezésre kell juttatnia az állam ebben az irányban tett elismerését.¹⁶⁵Nem minősült pénznek az aranyrúd sem. Az arannyal kapcsolatos visszaéléseket nem a pénzhamisítás körében, hanem a devizagazdálkodást sértő bűntettként kezelte a törvény.¹⁶⁶Az 52/1961. (XII. 31.) Korm. számú rendelet szerint, továbbá a Bartók Béla és Liszt

¹⁶¹MOLNÁR László, A pénz- és bélyeghamisítás. In: Halász Sándor (szerk.), A büntető törvénykönyv kommentárja 2. kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1968. 1114-1115. o.

¹⁶²BODGÁL Zoltán, A pénz- és bélyeghamisítás. In: Horváth Tibor (szerk.): Magyar Büntetőjog II. Különös rész. A Belügyminisztérium tanulmányi és propaganda csoportfőnökség, Budapest. 1973. 435. o.

¹⁶³MOLNÁR, (1968) 1115. o.

¹⁶⁴MOLNÁR, (1968), 1116. o.

¹⁶⁵BODGÁL, (1973) 436-437. o.

¹⁶⁶MOLNÁR, (1968) 1116. o.

Ferenc emlékévké alkalmából a 22/1961. (XII. 24.) PM számú rendelettel kibocsátott jubileumi aranyérmék és a 23/1961. (XII. 24.) PM számú rendelettel kibocsátott jubileumi ezüstérmék a büntető rendelkezések alkalmazása szempontjából is pénznek tekintendők. Ugyancsak pénznek minősülnek a Zrínyi Miklós jubileumi arany- és ezüstérmék [14/1966. (IX. 25.) PM számú rendelet 4. §], valamint a Kodály Zoltán emlékérmék is [10/1967. (XI. 12.) PM számú rendelet 4. §].

Végezetül az elkövetési tárgynál fontos megjegyezni, hogy a külföldi pénz és értékpapír azonos védelemben részesült a forinttal. Ez a szabály megfelelt a pénzhamisítás elnyomása tárgyában Genfben, 1929. évi április hó 20.-án kelt nemzetközi egyezménynek és a hozzá tartozó jegyzőkönyvnek. A miniszteri indoklás is kitért arra, hogy a jogszabály megalkotásánál végig szem előtt tartották a Genfi Egyezményt.

A pénzhamisítás korabeli tényállása négy elkövetési magatartást ismert:

- A forgalomban lévő pénzforgalomba hozatal céljától történő utánczása. Az elkövetés produktuma a hamis pénz. Csak forgalomban lévő pénz utánczása minősült pénzhamisításnak, egyéb esetben – például régi pénz utánczásával egy múzeum megtévesztésével – csalást kellett megállapítani. A főszabály alól kivételt jelentett, ha forgalomból kivont pénzt oly módon változtatták meg, hogy az forgalomban levő pénz látszatát keltse, a törvény forgalomban levő pénz utánczásának tekinti. Forgalomból kivont pénznek minősül, amit az állami szervek nem váltanak be. Mindaddig amíg csak folyamatban és fokozatosan vontak ki egy pénzt a forgalomból, addig az a pénz pénzhamisítás tárgya lehetett. Gyakorlati problémaként merült fel, hogy kezdetleges és könnyen felismerhető utánczatokat, hogyan kell minősíteni. A Legfelsőbb Bíróság Elvi Tanácsa erre a kérdésre válaszolva, a 12 850/1950—IV/18. számú határozatában kimondta, hogy a pénzhamisítás megállapítását nem akadályozza, hogy a hamisítvány rosszul sikerüli; az utánczatnak az eredetihez csak olyan mértékben kell hasonlítani, hogy annak használatával a tévedésbe ejtés lehetősége valószínűnek mutatkozzék. A pénzhamisítás kísérlete valósult meg, ha az utánczat annyira kezdetleges, hogy ennek valószínűsége sem forog fenn. Végezetül forgalomban levő pénz utánczásának minősült a kopás miatt a forgalomból kivont pénz ötvözetének a felújítása is.¹⁶⁷
- A forgalomban levő pénz forgalomba hozatal céljából történő meghamisítása. A meghamisítás révén meghamisított pénz keletkezik. Nem volt feltétel, hogy a

¹⁶⁷MOLNÁR, (1968) 1118. o.

meghamisítás folytán nagyobb értékűnek tűnjön a pénz. Hasonlóan az utánzásnál a könnyen felismerhető meghamisítás esetén a korabeli bírói gyakorlat csak kísérletet állapított meg. Így kísérletnek minősült, amikor a vádlott egy békekölcsönkötvényt hamisított meg és azt beváltás végett bemutatta, de az egyszerű ránézéssel megállapítható volt, hogy hamisítvány, úgyhogy a kötvényt véleményezés végett a pénzjegynyomdához nem is küldték el; ilyen körülmények között a hamisítással célzott tévedésbe ejtés lehetősége nem mutatkozott valószínűnek (Legfelsőbb Bíróság a BJD 912. számú döntése). A meghamisítás módja irreleváns volt. Gyakori volt a bankjegy nyomtatott szövegének megváltoztatás vagy az érmék bearanyozása. Meghamisításnak minősült még – Genfi Egyezménynek megfelelően – az olyan jelzés alkalmazását, eltávolítását a pénzről, amely annak megjelölésére szolgál, hogy a pénz csak meghatározott országban érvényes. A pénzcsenkitás, vagyis a pénz nemesfém tartalmának csökkentését is a meghamisítás esetkörébe vonta a törvény. A gyakorlatban ez a nemesfémből készült pénz reszelését, körülvágását, átlukasztását vagy a pénz belsejében lévő anyag kivonását és annak nem nemesfémmel történő pótlását jelentette. Ezekkel az a célja az elkövetőknek, hogy az alacsonyabb értékű pénzt változatlan értéken hozzák forgalomba.¹⁶⁸

- A más által utánzott vagy meghamisított pénz megszerzése. Ezen elkövetési magatartás is megkövetelte a forgalomba hozatal célzatát. Itt irreleváns, hogy az utánzás vagy a meghamisítás milyen célból történt. A megszerzés módja szintén közömbös, a forgalomba hozatal céljából történt jogszerűtlen szerzés is megvalósítja a pénzhamisításnak ezt a fordulatát. A „megszerzés” magában foglalta a külföldről behozatalt és az átvételt is.¹⁶⁹ Kiemelendő, hogy csak a más által utánzott vagy a más által meghamisított pénz megszerzése volt minősíthető ezen elkövetési magatartás alapján. Aki például az utánzásban részt vett – bármilyen elkövetői minőségben is tette –nem lehetett büntetni megszerzés miatt, mivel az csak büntetlen utócselkmény lett volna.¹⁷⁰
- Negyedik elkövetési magatartás a hamis vagy meghamisított pénz forgalomba hozatala volt. A hamis vagy meghamisított pénz forgalomba hozatala alatt a birtoklásnak olyan feladása volt értendő, amikor más ennek folytán a hamisítványnak a birtokába jut, vagy juthat. Nem lehetett szó forgalomba hozásról a birtoklás olyan megszüntetése esetén,

¹⁶⁸MOLNÁR, (1968) 1119. o.

¹⁶⁹MOLNÁR, (1968) 1119. o.

¹⁷⁰FÖLDVÁRI József, Büntetőjog Különös Rész. Tankönyvkiadó, Budapest. 1972. 292. o.

amely kizárja a más által történő megszerzést. A forgalombahozatalhoz elég a birtoklással való felhagyás, azaz annak a lehetőségnek a megteremtése, hogy mások a kérdéses hamisítvány felett rendelkezési jogot nyerjenek.¹⁷¹

Az utolsó elkövetési magatartást a gyakorlatban csak szűk körben lehetett alkalmazni, ha megnézzük az elkövetési magatartások egymáshoz való viszonyát. Nem volt büntethető forgalomba hozatal miatt:

- aki a hamis vagy hamisított pénzt forgalomba hozatal miatt maga készítette a hamis pénzt vagy részt vett valamilyen formában a készítésében részt vett;
- aki a más által utánzott vagy meghamisított pénzt forgalomba hozatal miatt vette birtokába;
- illetve a privilegizált eset miatt, aki a pénz hamis vagy hamisított voltáról nem tudva jogszerűen, valódiként szerezte azt.

A negyedik elkövetési magatartást tehát csak a következő esetekben lehetett alkalmazni:

- ha a hamis vagy hamisított pénzt nem forgalomba hozatal céljából készítette valaki, később azonban mégis forgalomba hozta;
- ha valaki a hamis vagy hamisított pénzt nem forgalomba hozatal céljából vette birtokba (hanem például megőrzés céljából), később azonban forgalomba hozta;
- ha valaki nem jogszerűen jutott a pénz birtokába, nem tudva annak utánzott vagy meghamisított voltáról, később azonban a pénz e jellegét felismerve hozta azt forgalomba.

Összegezve elmondható, hogy ezen elkövetési magatartás gyakorlati alkalmazása ritkán fordult elő, csak kiegészítő jelleggel került a törvénybe.¹⁷²

A pénzhamisítás valamennyi fordulatát csak szándékosan lehetett elkövetni. Az első háromhoz célzat is szükséges volt. A célzatnak arra kell irányulnia, hogy a hamis, vagy hamisított pénz valódi, illetőleg teljes értékű pénz gyanánt kerüljön forgalomba. A korabeli bírói gyakorlat szerint az egységes akarat-elhatározással utánzott vagy meghamisított pénz mennyisége, darabszáma nem vezet halmazat megállapítására. Csakúgy, mint több békekölcsönkötvény egységes akaratelhatározással elkövetett meghamisítása nem halmazat, hanem egyrendbeli pénzhamisítás volt (BJD 459. és 913. szám). A folytatatlagosság megállapítását tekintve viszont következtelen volt a Legfelsőbb Bíróság gyakorlata. A Legfelsőbb Bíróság az egyik esetben két darab, a másik

¹⁷¹BODGÁL, (1973) 436-437. o

¹⁷²FÖLDVÁRI, (1972) 291-292. o.

esetben pedig tizenkét darab – különböző névértékkel rendelkező – békekölcsönkötvény meghamisítását egyrendbeli pénzhamisításnak minősítette és a folytatólágosság megállapítását is mellőzte három darab békekölcsönkötvény meghamisítása esetében, lényegében ugyanazzal az indokolással (BJD 2890.). Molnár szerint helyesebb volt a bíróság döntése abban az ügyben, ahol büntett folytatólágosságát megállapította, amikor vádlott három békekölcsönkötvényt hamisított meg, azokat sikeresen beváltotta, majd ezt követően néhány nap múlva újabb három kötvényt hamisított meg (BJD 462.).¹⁷³

Két minősített esetet tartalmazott a törvény:

- ha a pénzhamisítást bünszövetségben, vagy
- nagy mennyiségű értékre követték el a pénzhamisítást.

Bünszövetség akkor létesült a szocialista Btk. szerint, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy erre nézve megállapodik. Törvényi definíció nem volt nagy mennyiségű értékre elkövetett pénzhamisításnak ez a bírói gyakorlatra volt bízva. Minősített esetben a büntetési tétel alsó határa 5 felső határa pedig 12 évi szabadságvesztéssel volt büntetendő.

A szocialista Btk. két privilegizált esetet tartalmazott. Az első esetkör szerint, ha a hamisítás tárgya váltópénz vagy, ha a hamisított pénz mennyisége vagy értéke egyébként nem volt jelentős a büntetés egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő. Váltópénznek minősült az ország pénzegységénél kisebb névértékű pénz (akkoriban hazánkban a fillér minősült annak, de külföldi váltópénzekre is el lehetett követni a bűncselekményt még abban az esetben is, ha értéke nagyobb volt a magyar forintnál). Akárcsak a jelentős mennyiségnél, a nem jelentős mennyiségének sem volt legaldefiníciója. A másik privilegizált eset forgalomba hozatal esetén valósult meg, ha az elkövető a hamis vagy meghamisított pénzt valódi, illetve hamisítatlan gyanánt jogszerűen szerezte, és a pénz hamis vagy meghamisított voltát felismerte. A szankció egy évig terjedő szabadságvesztés vagy javító-nevelő munka volt. Ez az esetkör a Csemegi-kódexben önálló tényállásban szabályozott hamis pénz kiadásának felelt meg. Az enyhébb megítélésű esetkör is volt egy minősített esete, ha a hamis pénz kiadását nagy mennyiségű pénzre követték el. Eltérés a hamis pénz kiadásánál csak alanyi oldalon van, nevezetesen, hogy megszerzéskor nem tudott a pénz hamis voltáról, de utóbb felismerve azt hozza forgalomba. Földvári József szerint az enyhébb megítélés indoka, hogy emberileg érthető, az elszenvedett és

¹⁷³MOLNÁR, (1968) 1119. o.

ártatlanul ért kárt az emberek megpróbálják áthárítani másra.¹⁷⁴ Molnár szerint Az enyhébb minősítésnek ugyanis az a belső indoka, hogy az elkövető végszükségyszerű helyzetben van, azaz két hátrány között kell választania: vagy kiteszi magát a büntetésnek, vagy ő viseli a pénzhamisítás által okozott kárt.¹⁷⁵ Fontos kiemelni, hogy csak jogszerű szerzés, vagyis károsodás elkerülése miatti elkövetés esetében esett a pénzhamisítás enyhébb elbírálás alá. Jogszerű szerzésnek minősült például, ha az elkövető a hamis vagy meghamisított pénzt ajándékba kapta. Ezzel szemben a más bűncselekmény útján történő szerzés pl. (lopás, csalás, zsarolás, jogtalan elsajátítás stb.) nem minősült jogszerűnek s a privilegizált szakasz nem volt alkalmazható. A hamis pénz kiadása szándékos bűncselekmény, így nem valósult meg büntetett, ha a hamis vagy meghamisított pénz jogszerű módon megszerzője a hamisítást nem ismerte fel és így hozta azt forgalomba, illetve akkor sem, ha a hamisítás fel nem ismerése gondatlanság eredménye volt.¹⁷⁶ Elhatárolási és halmazati kérdések a közokirat-hamisítással és a csalással kapcsolatban merültek fel a korabeli joggyakorlatban. A közokirat-hamisítás bűncselekménye különösen értékpapír hamisításos ügyekben merült fel. Téves jogi minősítés történt az első fokú bíróságon egy ügyben, ahol a békekölcsönkötvényeket meghamisító és azokat forgalomba hozó terheltet közokirat-hamisítás miatt ítélték el. A Legfelsőbb Bíróság viszont ezt az ítéletet hatályon kívül helyezve kimondta, hogy a békekölcsönkötvény meghamisítása nem közokirat-hamisításnak, hanem pénzhamisítás büntettének minősül, mivel állam által kibocsátott értékpapír (köztük a békekölcsönkötvény) a papírpénzzel azonos megítélés alá esik (BH1977. 263.).

A békekölcsönkötvények meghamisítása, majd azt követően történő forgalomba hozatala kapcsán felmerült még, hogy a csalás tényállásával halmazatban vonják felelősségre az elkövetőket. A korabeli bírói gyakorlat (BJD 2614.) büntetlen utócsselekményként értékelte a beváltást, illetve a forgalomba hozatalt, azzal az indokolással, hogy az lényegében a pénzhamisítás törvényi tényállásában értékelt célnak a realizálása.¹⁷⁷ Mai szemmel az alaki halmazat csak látszólagos volt, a specialitás elve miatt nem merül fel a csalás tényállásának megállapítása.

A pénzhamisításnak az előkészülete is büntetendő volt, amelyet a cselekmény rendkívüli társadalmi veszélyességével indokolt a jogalkotó. Leggyakoribb előkészületi formája a gyakorlatban a büntett elkövetése céljából szükséges eszközök vagy kellékek megszerzése, illetve ezeknek a büntett véghezvitelére alkalmassá tétele fordult elő. A pénzhamisítás elkövetéséhez

¹⁷⁴FÖLDVÁRI, (1972) 292. o.

¹⁷⁵MOLNÁR (1968), 1122. o.

¹⁷⁶Uo.

¹⁷⁷FÖLDVÁRI, (1972) 294. o.

eszközül használt vagy arra szánt dolgokat, illetve a pénzhamisítás elkövetése útján létrejött hamis, illetve meghamisított pénzt a Btk. kötelezően elkobzás alá rendelte. Amennyiben a hamis vagy meghamisított pénz elkobzását – annak forgalomba kerülése miatt – nem lehet elrendelni, a Btk. 63. § (3) bekezdése értelmében az elkövetőt a hamis, illetve a meghamisított pénz értékének a megfizetésére lehetett kötelezni. Az elkobzás alá eső dolgokat a Büntető eljárásjogi törvény szerint le kellett foglalni. Miután jogerősen befejezték a büntető eljárást a hamis vagy meghamisított pénzeket az azt kibocsátó hatósághoz kellett eljuttatni, a pénzhamisítás miatt elkobzott államkötvényeket pedig az Országos Takarékpénztár rendelkezésére kellett bocsátani a korabeli bírói gyakorlat alapján (BJD 346. szám).¹⁷⁸

Összegezve az 1961. évi V. törvény pozitívuma volt, hogy a pénzhamisítás tényállásán egyszerűsített. Másik oldalról aggályosnak volt tekinthető jogbiztonsági szempontból az a bizonytalan szabályozás, hogy mi minősült nagyobb vagy kisebb értékű pénznek. Emellett jogalkalmazási problémák merültek fel a pénzhamisítás elkövetési tárgyánál és az elhatárolási kérdéseknél.

3. Az 1978. évi IV. törvény pénzhamisításra vonatkozó szabályozása és a bírósági joggyakorlat

3.1. Bevezetés

Az 1961. évi Btk. nem tartozott a legjobban sikerült jogszabályok közé, ezt az is mutatja, hogy gyakran kellett módosítani. Szükségessé vált egy új kódex megalkotás, amely összhangban áll a társadalmi, gazdasági viszonyok fejlődésével. Az igazságügyi kormányzat hosszas előkészítő munka után, az elméleti és gyakorlati szakemberek közös munkájának eredményeképpen került sor a közelmúltig hatályos Büntető Törvénykönyvünk, az 1978. évi IV. törvény megalkotására (korábbi Btk.), amelyet az 1979. évi 5. számú törvényerejű rendelet 1979. július elsején léptetett hatályba. Szorosan kapcsolódott a kódexhez az 1979. évi 11. számú törvényerejű rendelet a büntetések és az intézkedések végrehajtásáról.¹⁷⁹

¹⁷⁸MOLNÁR, (1968) 1124. o.

¹⁷⁹FÖLDVÁRI, (2006) 41. o.

Külön fejezetben kívánom elemezni a korábbi Büntető Törvénykönyvünk (1978. évi IV. törvény) pénzhamisításra vonatkozó szabályozását, amely relatíve sokáig volt hatályban és gazdag bírósági gyakorlattal rendelkezik.

3.2. Az 1978. évi IV. törvény pénzhamisításra vonatkozó szabályozása

A korábbi Btk. a gazdasági bűncselekmények cím alatt szabályozta a tényállást. A pénzhamisításra vonatkozó rendelkezés a törvény hatályba lépésekor (1979. 07. 01.-én) a következőképpen volt megszövegezve:

„304. § (1) Aki

a) forgalomban levő pénzt forgalomba hozatal céljából utánoz vagy meghamisít,

b) hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hozatal céljából megszerez,

c) hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hoz,

bűntettet követ el és két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a pénzhamisítást

a) bűnszövetségben,

b) nagy mennyiségű vagy értékű pénzre követik el.

(3) A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a hamisítás tárgya váltópénz, vagy ha a hamis vagy meghamisított pénz mennyisége vagy értéke nem jelentős.

(4) Aki pénzhamisításra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) Pénzhamisítás esetén mellékbüntetésként vagyonekobzásnak is helye van.

305. § A 304. § alkalmazása szempontjából

a) forgalomban levő pénz utánzásának kell tekinteni a forgalomból kivont pénz olyan megváltoztatását is, hogy az forgalomban levő pénz látszatát keltse,

b) pénz meghamisításának kell tekinteni olyan jelzés alkalmazását, illetve eltávolítását is, amely annak megjelölésére szolgál, hogy a pénz csak meghatározott országban érvényes, továbbá a pénz nemesfém tartalmának csökkentését is.”

Külön önálló tényállásban szabályozta a hamis pénz kiadását:

„306. § (1) Aki valódi, illetve hamisítatlan gyanánt jogszerűen szerzett hamis vagy meghamisított pénzt forgalomba hoz, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel, javító-nevelő munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt nagy mennyiségű vagy értékű pénzre követik el.”

A Btk. ezen rendelkezéseit először az 1993. évi XVII. törvény módosította, úgy, hogy hatályon kívül helyezte az (5) bekezdést és emellett hamis pénz kiadásánál javító-nevelő munka helyett közérdekű munka büntetésének a lehetőségét írta elő.

Az 1979. évi 5. tvr.-t módosította az 1994. évi IX. törvény a pénz büntetőjogi fogalmát illetően. Felsorolta azokat az értékpapírokat (állam által kibocsátott értékpapír, kötvény, a letéti jegy, a befektetési jegy, a részvény, a vagyonjegy, a csekk és az utazási csekk) amelyek a papírpénzzel azonos megítélés alá esnek.

Végezetül a 2001. évi CXXI. törvény 64.§-a 2002. április 1. napjától egy új tényállással, a pénzhamisítás elősegítésének vétségével bővítette a Büntető Törvénykönyvet. Így már az is büntetendő volt, akinek a szándéka a pénzhamisításhoz szükséges anyag, eszköz, számítógépes program stb. előállítására, megszerzésére terjedt ki, de a szándéka magára a pénzhamisításra már nem terjedt ki.

Változott továbbá a tényállás minősített esete. A módosítótörvény hatályba lépést követően a különösen nagy értékre vagy azt meghaladó értékű pénzre elkövetett pénzhamisítás vált súlyosabban büntetendővé. Ezt a hamis pénz kiadásának a minősített eseténél is ugyanígy módosult.

A módosítótörvény az előkészület büntetési tételét egy évi szabadságvesztéssel megemelte, és egy új tényállással, a pénzhamisítás elősegítésével bővítette a Büntető Törvénykönyvet.

A 2001-es módosítótörvény egy hibát is tartalmazott, aminek következtében a 10 000 Forint értékhatárt meg nem haladó pénzhamisítás már nem volt bűncselekmény. A Legfelsőbb Bíróság 1/2003. Büntető jogegységi határozatában kimondta, hogy a 2001. évi CXXI. törvény 63. szakaszával módosított Büntető Törvénykönyv 304. szakaszának (3) bekezdése szerint a tízezer forintot meg nem haladó értékű pénzre elkövetett pénzhamisítás – a váltópénz meghamisítását kivéve – nem bűncselekmény. Ha pénz utánzásával követik el, akkor az 1999. évi LXIX. törvény 163. szakaszában meghatározott a pénzutánzatra vonatkozó szabályok megszegésének minősülhet, egyéb módon elkövetve szabálysértést sem valósít meg.

A jogalkotó a problémát a 2003. évi CXXX. törvénnyel. A privilegizált esetről már nem csak kisebb, hanem azt el nem érő értékű pénzre elkövetett pénzhamisítás is bűncselekménynek tekintette. Kiegészítette az értelmező rendelkezéseket azzal a kitételrel, hogy a pénz utánzásának kell tekinteni olyan jelzés alkalmazását, illetve eltávolítását is, amely annak megjelölésére szolgál, hogy a pénz csak meghatározott országban érvényes, továbbá a pénz nemesfém tartalmának csökkentését is.

Technikai módosítást tartalmazott a 2009. LXXX. törvény 56. szakasz (7) bekezdése, amelynek hatálybalépése után a pénzhamisítás előkészületénél már nem szerepel a közérdekű munka és pénzbüntetés, de az általános részi szabályoknak megfelelően ezt követően is lehetett alkalmazni ezeket a büntetési nemeket.

A törvényi tényállás módosítások után hatályos állapotát elemzem.

Egységes volt a korabeli jogirodalom, abban a kérdésben, hogy a korábbi Btk. szerint a bűncselekmény jogi tárgya pénzkibocsátás, a pénzforgalmának rendjéhez fűződő állami érdek, pénzgazdálkodás biztonsága, és a pénz valódiságába és értékébe vetett bizalom.¹⁸⁰

A pénzhamisítás elkövetési tárgya egyes esetekben eredetét tekintve valódi, ám utóbb meghamisított fizetőeszköz, más esetekben az elkövetési magatartás eredményeként létrejövő utánzott gyártott produktum formájában a pénz és minden más olyan értékpapír, amelyet a

¹⁸⁰ERDŐSY, (1995) 352. o.

DIÓS Erzsébet, A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmény. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Bodor Tibor – Diós Erzsébet – Vaskuti András, Büntetőjog II. Különös rész. Novissima Kiadó, Budapest. 2011. 275. o.

GULA József, A gazdasági bűncselekmény. In: Horváth Tibor – Lévay Miklós (Szerk.), Magyar Büntetőjog Különös rész. Complex Kiadó. Budapest. 2009. 529. o.

KERESZTY Béla – KARSAI Krisztina, A gazdasági bűncselekmények. In: Nagy Ferenc (Szerk.), A magyar büntetőjog különös része. Hvg-orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2009. 549. o.

KÓHALMI László, A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Balogh Ágnes, Büntetőjog II. Különös Rész – Jogi Szakvizsga Segédkönyvek. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2005. 411-412. o.

KIS Norbert – HOLLÁN Miklós, A magyar büntetőjog tankönyve II. Különös rész. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2008. 644. o.

MOLNÁR Gábor, Gazdasági bűncselekmények. Hvg-orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2009. 450. o.

SCHUBAUER László, A gazdasági bűncselekmények In: Blaskó Béla (szerk.) Büntetőjog. Különös rész, Budapest: Rejtjel Kiadó, 2010. 225. o.

TÓTH Mihály, Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. Kjk-kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest. 2002. 374. o.

VARGA Zoltán, A gazdasági bűncselekmények. II. cím Pénz- és bélyeghamisítás. In: Varga Zoltán (Szerk.), A büntető törvénykönyv magyarázata 2. Complex Kiadó, Budapest, 2009. 1298. o.

büntető jogszabályok szerint pénznek kell tekinteni.¹⁸¹

A pénz büntetőjogi fogalmát az 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (Btké.) 24.§-a határozta meg:

„24. § (1) A Btk. 304-306. §-ának alkalmazása szempontjából pénz: a törvényes fizetőeszköznek minősülő, illetve a pénzkibocsátásra jogosult intézmény hivatalos közleménye alapján a jövőben, meghatározott időponttól törvényes fizetőeszköznek minősülő fém- vagy papírpénz és bankjegy.

(2) A papírpénzzel azonos megítélés alá esik

a) az állam által kibocsátott értékpapír,

b) a kötvény, letéti jegy, a befektetési jegy, a részvény, a vagyonjegy, valamint a közraktári jegy, feltéve, hogy a névre szóló értékpapír átruházását jogszabály, vagy az értékpapíron feltüntetett nyilatkozat nem zárja ki, vagy nem korlátozza.

(3) A külföldi pénz, illetve értékpapír a belföldivel azonos védelemben részesül. Külföldi pénz alatt az eurót is érteni kell.

(4) A Btk. 304-306. §-ának alkalmazása szempontjából pénz alatt a forgalomból kivont bankjegyet és érmét is érteni kell, ha annak törvényes fizetőeszközre történő beváltására a kivont bankjegyet, illetve érmét kibocsátó állam nemzeti bankja jogszabály alapján köteles, vagy arra kötelezettséget vállalt.”

A Btk-t módosító 2001. évi CXXI. törvény külön kiemelte, hogy a külföldi pénz alatt az eurót is érteni kell. Tóth Mihály ezen rendelkezést a következőképpen kommentálta: *„az euró külön nevesítése végképp indokolatlan túlbuzgóság. Az európai országok a később forgalomba kerülő közös fizetőeszköz már 2000-ben törvénybe iktatott védelmével kifejezetten az eurót akarták forgalomba kerülése előtt védeni. Így ott az ilyen rendelkezésnek volt értelme. A mi ezt előíró novellánk azonban csak 2002. április 1. napjától hatályos, amikor az euró már hónapok óta érvényes külföldi fizetőeszköz, tehát külön rendelkezés nélkül is a belföldivel azonos védelmet élvező külföldi pénz.”*¹⁸² Emellett egyetértek azzal a jogszabályt ért kritikával, amely szerint nem volt szerencsés az a konstrukció, hogy a Btk.-t életbe léptető és végrehajtó alacsonyabb szintű jogszabály csupán egyetlen cselekményre érvényes értelmező rendelkezéseket szabályozott.¹⁸³ A törvényhozó szándéka valószínűleg az lehetett, hogy a különféle pénznek minősíthető

¹⁸¹TÓTH Mihály, A gazdasági bűncselekmények. In: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály, Magyar Büntetőjog Különös rész. Osiris kiadó, Budapest. 2007. 467. o.

¹⁸²TÓTH, (2002) 375. o.

¹⁸³TÓTH, (2002) 375-376. o.

értékpapírok esetleges későbbi megjelenése esetén ne kelljen magát a Btk.-t módosítani. Kondorosi ezt a kritikát annyira nem tartja „élesnek”, mivel a Btké. 24. §-ának teljes tartalmát törvénnyel történt módosítás tölti ki s így a tvr. eredeti szövegéből gyakorlatilag már semmi sem hatályos. Ugyanakkor azt is hozzáteszi a szerző, hogy jogállami szempontból megnyugtatóbb az a megoldás, hogy a pénzre vonatkozó értelmező rendelkezéseket a Btk. maga tartalmazza.¹⁸⁴

E körben kiemelném még az Alkotmánybíróság 2/2003 (II. 7.) sz. határozatához fűzött különvéleményét. Kiss László alkotmánybíró a pénz büntetőjogi fogalmával kapcsolatban megfogalmazta, hogy a Btké. 24. szakasza sem tölti ki tartalommal a pénzhamisítás tényállását, mivel az egy hatásköri szabályra utaló szabályra utal tovább a pénz fogalmának jövőben bevezetendő törvényes fizetőeszközzé történő kiterjesztésénél. Ennélfogva a pénzkibocsátásra jogosult pénzintézet – Magyar Nemzeti Bank – hivatalos közleményében foglaltaktól függ a büntetőjogi üldözés köre, amely sérti a törvényesség elvét. Különvéleményében hangsúlyozta, hogy a törvényes fizetőeszköz fogalmát nem határozza meg sem a Btké., sem pedig a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény.¹⁸⁵

A tényállás az alábbi elkövetési magatartásokat tartalmazta:

- a pénz utánzása;
- a pénz meghamisítása;
- a hamis, vagy hamisított pénz forgalmazás céljából történő megszerzése, exportja, importja, tranzitja;
- végül a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala.

Pénz utánzása alatt, a szó köznyelvi értelméből kellett kiindulni ilyenkor az elkövető valamely eredeti minta hasonmását próbálja létrehozni, vagyis teljesen új példány jön létre. A gyakorlat az álpénz készítését nem tekinti bűncselekménynek. A pénzhamisítás megállapításának nem feltétele, hogy az utánzás tökéletes legyen. A hamisítványnak csak annyira kell hasonlítania a forgalomban levő pénzhez, hogy megtevesztésre alkalmas legyen.¹⁸⁶

Pénz meghamisításáról, érvényes, valódi pénz átalakítása esetén beszélhetünk. Itt nem új példányt hoznak létre, hanem már pénzként funkcionáló példányt manipulálnak.

A korábbi Btk. 305. szakaszának b) pontja értelmében a pénz meghamisításának kellett tekinteni az olyan jelzés alkalmazását, illetve eltávolítását, amely annak jelölésére szolgál, hogy a pénz

¹⁸⁴ KONDOROSI András, Gondolatok a pénzforgalom rendjét sértő bűncselekmények kapcsán. In: Jogelméleti Szemle 2012/4. 77-78. o.

¹⁸⁵ KISS László különvéleménye a 2/2003. (II. 7.) AB határozathoz.

¹⁸⁶ MOLNÁR, (2009)458. o.

csak meghatározott országban érvényes, továbbá a pénz nemesfém tartalmának csökkentését is. A fémpénz nemesfém tartalmának csökkentése a mai pénzforgalmi viszonyok között csak ritkán – legfeljebb a különleges alkalmakból korlátozott számban kibocsátott, teljesen forgalomképes pénzermék vonatkozásában – fordulhat elő.¹⁸⁷

A megszerzés a hamis vagy meghamisított pénz tényleges birtokba vételét, átvételét jelenti. A megszerzés nem csak a jogügylet révén történő birtokbavétel, hanem a jogosulatlan hozzájutás is. A megszerzéskor az elkövetőnek tisztában kellett lennie a pénz hamis, illetve meghamisított voltával. Közömbös, hogy megelőzően az utánczás vagy a meghamisítás milyen célból történt. Aki nem forgalomba hozatal céljából készített hamis vagy meghamisított pénzt szerez meg abból a célból, hogy azt forgalomba hozza a pénzhamisítás büntetét követi el. E fordulat alá vonható az a magatartás is, amikor az elkövető a kellékpénzt azért szerzi meg, hogy valódi pénzként forgalomba hozza.¹⁸⁸

A forgalomba hozatal azt jelentette, hogy az elkövető utánczott, vagy meghamisított pénz más számára hozzáférhetővé teszi, amelyet visszterhes, és ingyenes ügylet is megalapozhat.¹⁸⁹ A forgalomba hozatal nem célzatos cselekmény, eshetőleg szándékkal is elkövethető.

Súlyosabban minősült a cselekmény, ha különösen nagy, vagy azt meghaladó értékű pénzre, illetve, ha bűnszövetségben követik el.

A hamis pénz kiadása önálló tényállásban volt szabályozva, de a pénzhamisítás privilegizált esetként is volt tekinthető.¹⁹⁰ Alapvető pénzhamisítás és a hamis pénz kiadása között abban állt, hogy utóbbinál az elkövető a pénzt valódiként szerzi meg vagy jut ahhoz, és a hamis vagy hamisított voltát csak megszerzése után ismeri fel. Aki ilyen hamisított pénzhez jut, az köteles azt a hatóság számára beszolgáltatni, és feltárni a pénz megszerzésének körülményeit. A jogkövető magatartást követően viszont a hamis pénzt beszolgáltató alany anyagi veszteséget szenved, mivel a hatóságnak átadott hamis vagy hamisított pénz ellenértékét a hatóság nem téríti meg. A privilegizált eset megfogalmazásakor a jogalkotó azt a körülményt vette figyelembe az elkövető javára, hogy a jogszerűen és jóhiszeműen szerzett hamis vagy hamisított pénz hatóság részére történő beszolgáltatása esetén őt érő anyagi kárt kívánja elkerülni a hamis vagy hamisított pénz továbbadásával, a veszteségnek másra történő továbbadásával.¹⁹¹ Kereszty Béla

¹⁸⁷MOLNÁR (2009), 459. o.

¹⁸⁸TÓTH, (2007) 469. o.

¹⁸⁹TÓTH, (2007) 469. o.

¹⁹⁰GULA, (2009) 533. o.

¹⁹¹SCHUBAUER, (2010) 228. o.

és Karsai Krisztina álláspontja szerint¹⁹² közömbös volt, hogy az ilyen pénz megszerzése visszerthes ügylet kapcsán (például áruházban), vagy ingyenes ügyletútján (például ajándékozással) kerül a birtokba, de mindenképpen csak jogszerű lehetett a birtokbavétel formája. Amennyiben a hamis pénz megszerzés bűncselekmény (pl.: lopás útján) történt, az elkövető a forgalomba hozatallal megvalósított pénzhamisításért felel akkor is, ha a pénz hamis voltát csupán az említett bűncselekmények valamelyikének elkövetése után fedezte fel.

Stádiumokat tekintve a korábbi Btk. már az előkészületet is büntetni rendelte. Ez a szabályozás megfelelt az 1929. évi Genfi Egyezménynek. A bűncselekmény kísérlete csak igen szűk körben volt megvalósítható, ha a hamisítás vagy utánzás megkezdése, továbbá közvetlenül a hamis vagy meghamisított pénz megszerzése, illetve forgalomba hozatala végett tanúsított cselekményeket követnek el, mivel hamisítással, illetve átadással a bűncselekmény befejezetté vált.¹⁹³

A különösen nagy, vagy azt meghaladó érték a Btk. 138/A. szakasz értelmező rendelkezésére figyelemmel az 50 millió forintot meghaladó értéket jelentette. Bűnszövetség pedig a 137. szakasz 7. pontja értelmében akkor létesült, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jött létre bűnszervezet.

A korábbi Btk. tartalmazott egy privilegizált esetet. A büntetés öt évig terjedő szabadságvesztés volt, ha a pénzhamisítást váltópénzre, vagy kisebb értékű pénzre követik el. Váltópénz az ország hivatalos pénzegységénél kisebb névértékű pénz. A forint váltópénze korábban a fillér volt. 1999. szeptember 30. óta – mikor már az 50 filléreseket is kivonták a forgalomból. A Magyar Nemzeti Bank az 50 filléres érméket 2000. március 31.-ig váltotta át névértéken magyar törvényes fizetőeszközre. Jelenleg nincs hazánkban törvényes magyar váltópénz. Ekként a pénzhamisítás legfeljebb külföldi ország váltópénzére – például euro centre – követhető el. A váltópénzre elkövetett pénzhamisítás mennyiségi, illetve értékbeli korlátozás nélkül privilegizált esetet valósíthatott meg, és nem kapcsolódhat hozzá a (2) bekezdésben meghatározott egyik minősítő körülmény sem.¹⁹⁴

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehetett. A bűncselekményt csak szándékosan lehetett elkövetni.

Rendbeliséget és a halmazat kérdését illetően a hamisítványok száma a rendbeliséget nem

¹⁹²KERESZTY – KARSAI, (2009) 554. o.

¹⁹³MOLNÁR, (2009) 461. o.

¹⁹⁴MOLNÁR, (2009) 464. o.

befolyásolta, legfeljebb a minősítés körében juthatott jelentőséghez, ezért az azonos alkalommal több hamisítványra elkövetett bűncselekmény bármely fordulat esetén természetes egységként volt értékelendő.¹⁹⁵ Több hamis példány egyidejű megszerzése szintén természetes egység. Hamis pénz vagy pénzek többszöri szerzése és szállítása folytatólagos egység lehetett. Forgalomba hozatal esetén pedig az utánzás vagy hamisítás többszöri forgalmazás esetén is csak egy rendbeli folytatólagos cselekmény volt. Továbbá a szerzés vagy a szállítás kapcsán a forgalmazás ugyancsak egy rendbeli.¹⁹⁶

3.3.A pénzhamisításra vonatkozó bírósági joggyakorlat

A pénzhamisítással kapcsolatban széleskörű bírósági gyakorlat alakult ki az idők folyamán. A következő alfejezetekben a három kérdéskörrel kapcsolatos jogeseteket, és a hozzájuk kapcsolódó bírósági gyakorlatot foglalom össze.

3.3.1. Az ún. fémkorong ügy

A bíróság pénzhamisítás helyett csalást állapított meg a következő ügyben¹⁹⁷:

A terhelt rendszeresen játszott a város egyes szórakozó helyein elhelyezett ún. pénznyerő automatákon. Az automatákat 10 forintos érmékkel lehetett működésbe hozni. A gép a bedobott tárgyak súlyát nem mérte, megfelelő átmérőjű és vastagságú tárgy a gépet működésbe hozta. A terhelt az egyik játék során nyert, és ekkor 10 forintosok helyett több esztergált, sajtolt és középen kifúrt fémkorongot kapott. Mivel anyagi gondjai voltak, elhatározta, hogy hasonló korongokat készít, és azok felhasználásával próbál nyereséghez jutni. Az apja lakatos műhelyében összesen 2850 darab olyan fémkorongot készített, melynek súlya, vastagsága és átmérője megfelelt a fém tízforintos érme hasonló tulajdonságainak, és azokból összesen 2041 darabot használt fel a játék során. Ezáltal az üzemeltetőnek összesen 20 410 forint kárt okozott. A házkutatás során a vádlott lakásán további 809 darab fémkorongot találtak. A vádlott több esetben is nyert kisebb összegeket az említett korongok felhasználásával, azokat azonban nyomban eljátszotta és el is veszítette. A terhelt nem arra törekedett, hogy az általa létrehozott fémkorongok valójában pénznek látszanak,

¹⁹⁵MOLNÁR, (2009) 465. o.

¹⁹⁶TÓTH, (2007) 472. o.

¹⁹⁷ BH 1986.312.

csak a pénz súlyát, és formáját utánozta. Az ily módon létrejött végtermék senkiben sem keltheti a pénz érzetét. A „pénz utánzásának” hiányában viszont a cselekmény nem minősíthető pénzhamisítás büntettének. A vádlott cselekménye viszont valóban mindenben magán viseli a csalás ismérveit.

3.3.2. Megtévesztésre alig alkalmas pénzek ügye

A bíróság pénzhamisítás elkövetését állapította meg egy másik ügyben, megtévesztésre alig alkalmas 500 forintos bankjegy használata:

Az elsőfokú bíróság a vádlottat nem jelentős mennyiségre elkövetett pénzhamisítás büntette miatt ítélték el.¹⁹⁸

A megállapított tényállás lényege szerint a terhelt a piacon egy lengyel férfitől egy pár sportcipőt kívánt vásárolni 450 forint vételár ellenében. A vádlott elővette az előző napokban a férjétől kapott hamis 500 forintos bankjegyet, s azt adta át az eladónak. A lengyel férfi megkérdezte a társától, hogy a bankjegy valódi-e, s amikor nemleges választ kapott, rendőrt hívott. A vádlott kitépte a lengyel férfi kezéből a hamis bankjegyet, elfutott vele, és összetépte. A lefoglalt bankjegydarabok fénymásológépen, ofszet papíron készült 500 forintos bankjegyutánzatok voltak, a valódi bankjegytől színben eltértek, a fekete-fehér fénymásolatok a megtévesztésre alig voltak alkalmasak.

Észlelte a Legfelsőbb Bíróság (LB), hogy az elsőfokú bíróság nem adta indokát annak, hogy a vádlotti védekezést miért találta alaptalannak. A vádlott és védője ugyanis a fellebbezési eljárás keretében is ugyanarra a vádlotti védekezésre hivatkozott, nevezetesen azt adta elő, hogy csak tréfából adta át a hamis bankjegyet a lengyel állampolgárnak, továbbá hogy a hamis 500 forintos bankjegy alkalmatlan volt a megtévesztésre, mert a megtévesztés lehetőségének még a valószínűsége sem merült fel, annyira nyilvánvaló volt a hamis jellege. Az LB egyetértett az elsőfokú bíróságnak azzal az álláspontjával, hogy a vádlott és védője által előterjesztett védekezést nem fogadta el.

A vádlott ugyanis kifejezetten külföldi állampolgár révén akarta forgalomba hozni a hamis bankjegyeket, aki nyilvánvalóan kevésbé ismeri a forgalomban levő magyar bankjegyeket, s egy ténylegesen letárgyalt adásvétel ellenértékeként adta át a hamis 500 forintot, amiből következik, hogy szó sem volt tréfálkozásról, amit a vádlott utólagos magatartása is igazol, nevezetesen, hogy

¹⁹⁸ BH1988.391.

leleplezésekor a helyszínről elmenekült. Az kétségtelen, hogy a hamis bankjegy megtévesztésre alig volt alkalmas, de a megtévesztés reális lehetősége fennáll, minthogy a lengyel állampolgár egyedül nem is tudott dönten a bankjegy hamis volta tekintetében.

Az LB álláspontja szerint a vádlott- e magatartásával a (korábbi) Btk. 304. szakasza 1. bekezdése c) pontjában meghatározott, s a 3. bekezdés szerint minősülő nem jelentős mennyiségre elkövetett pénzhamisítás büntettet valósította meg. Minthogy a forgalombahozatal megtörtént, a cselekmény kísérlete –és így az alkalmatlan kísérlet megállapítása – szóba sem kerülhet. (Legf. Bír. Bf. III. 1514/1987. sz.)

3.3.3. Primitív utánzatok megítélése

Egy harmadik ügyben¹⁹⁹ a pénzhamisítás büntettét – és nem a csalás vétségét – állapította meg bíróság, amikor a vádlott primitív és viszonylag könnyen felismerhető, általa készített utánzattal 3 db 10 000 forintos bankjeggyel fizette meg a tartozását:

A terhelt postahivatalban prospektusokat szerzett be, melyek az akkoriban új 10 ezer forintos bankjegyeket mutatták be. A prospektusokban ofszet nyomással készített másolatok is voltak. A terhelt a prospektusokból kivágta a bankjegymintákat, azt követően pedig első és hátsó részét összeragasztotta. Így 3 darab 10 ezer forintos bankjegyutánzatot készített. Felkereste a sértettet és az előbb vázolt módon elkészített utánzatokból 3 darabot átadott neki. A sértett a bankjegyeket már akkor gyanúsak találta, mikor átvette ezért bemutatta a helyi postahivatalban. A postai alkalmazott nyomban megállapította, hogy azok hamisak és ezt követően a rendőrséghez fordult. A bíróság elvetette a védelemnek azon érvelését, mely szerint a vádbeli cselekmény nem a pénzhamisítás bűncselekményét, hanem csupán a csalás vétségének a megállapítására alkalmas, mivel a bűncselekmény elkövetési tárgyaként szereplő „bankjegyek” primitív utánzatok voltak. Az irányadó bíró gyakorlat szerint ugyanis a pénz hamisságának minimális feltétele az utánzat esetén is csupán annyi, hogy az valamely ország pénzeszközének és meghatározott címletének tűnjék. A hamisítás minősége a megtévesztésre való alkalmasságának foka a minősítés szempontjából közömbös a bíróság szerint.

3.3.4. A hamis pénzzel teli pénztárca találása

¹⁹⁹ BH 1999.198.

A bírósági gyakorlat²⁰⁰ szerint a hamis bankjegy megtévesztésre alkalmassága fokának nem a bűnösség megállapítása, hanem csupán a büntetés kiszabása szempontjából van jelentősége: Az első fokú bíróság a vádlottat nem jelentős értékre elkövetett pénzhamisítás büntette miatt 40 napi tétel pénzfőbüntetésre ítélte, az egy napi tétel összegét 150 forintban állapította meg. A vádlott talált egy pénztárcát, melyben egy xerox másoló eljárással készített hamis 500 forintos bankjegy is volt. Ezt a hamis bankjegyet ellenszolgáltatás nélkül L. S.-nak adta, bár tisztába volt azzal, hogy az nem valódi. Nem tájékoztatta őt arról, hogy az 500 forintos hamis. L. S. a hamis pénzt villamosjegy vásárlására fel akarta használni, de a pénztáros észrevette, hogy a pénz nem valódi. A bankjegy megtévesztésre alig volt alkalmas. Az ügyészség a L. S. ellen indított büntető eljárást megszüntette. Az a tény, hogy a vádlott az általa tudottan hamis bankjegyet másnak adta, tehát forgalomba hozta, megalapozott. Kétségtelenül az első fokú bíróság nem tisztázta, hogy a vádlott a hamis pénzt milyen céllal adta át L. S.-nak, de az adott esetben ennek sem a cselekmény minősítését, sem pedig a büntetés kiszabását érintően nincs döntő súlya. Az első fokú bíróság okszerűen következtetett a vádlott bűnösségére, és nem tévedett a cselekmény jogi minősítése során sem.

A vádlott által forgalomba hozott hamis pénz valóban csekély mennyiségű és jelentéktelen értékű, ezért – szemben a vádban megjelölt minősítéssel – a pénzhamisítás büntettének „kisebb súlyú alakzata” valósult meg.

Az elsőfokú bíróság a büntetés nemét és mértékét meghatározó tényezőket hiánytalanul felismerte, és azok kellő nyomatékkal értékelve megfelelő büntetést szabott ki. Jól érzékelt, döntő súlya van e körben annak, hogy a forgalomba hozott bankjegy az elkészítés módjából és külső megjelenéséből adódóan megtévesztésre alig volt alkalmas. Ez a tény más körülményekkel egybevetve indokolja az enyhítő rendelkezés alkalmazását és pénzfőbüntetés kiszabását. Mindezekben lényegesen nem változtatna az sem, ha a tényállás azt rögzítené, hogy az átadás célja nem ajándékozás, hanem más volt.

A Legfelsőbb Bíróság ezért az első fokú bíróság ítéletét helyben hagyta. (Legf. Bír. Bf. III. 1116/1983. sz.)

3.3.5. *A hamis 100 dollárosok ügye*

²⁰⁰ BH 1984.482.

A hamis külföldi fizetőeszköz találása a pénzhamisítás szempontjából nem esik a forgalomba hozatal céljából történő megszerzés fogalma alá. A pénzhamisítás célzatos bűncselekmény, a forgalomba hozatal céljából tudottan hamis pénz megszerzése valósítja a bűncselekményt.²⁰¹ Az elsőfokú bíróság az I. rendű vádlottat folytatólagosan elkövetett pénzhamisítás büntette miatt 2 év 4 hónapi börtönbüntetésre és 2 évre a közügyektől eltiltásra ítélte.

Az alkoholista, gyógyszerfüggő, psychopathiás életvezetésű, sodródó személyiségű I. r. vádlott a tó bokros partján egy gumigyűrűvel átfogott 100 dolláros (USD) bankjegyeköteget talált.

Ebből az I. r. vádlott 5 db 100 dolláros bankjegyet kínált eladásra 1 USD/60 forint árfolyamon. A pénz eredetét illetően azt mondta, hogy az Amerikában élő anyjától kapta, és egy valódinak tűnő felbélyegzett levélborítékot is mutatott állításának alátámasztása érdekében. H. P. az 5 db bankjegyből egyet átvett, és ki is fizette a 6000 forintos vételárat. Megbeszélést, hogy a fennmaradó 4 bankjegyet is megvásárolja, amint összejön a pénze. Másnap azonban H. P. közölte, hogy a megvásárolt bankjegy „nem frankó”. Visszakérte a 6000 forintot. Az I. r. vádlott azonban a pénzt nem adta vissza, arra csupán ígéretet tett, biztosítékként átadott H. P.-nek még egy 100 dolláros bankjegyet. Ekkor már az I. r. vádlott tisztában volt azzal, hogy az USD bankjegyek hamisak.

Az I. r. vádlott ezután 13 db hamis 100 dolláros bankjegyet kínált 1 USD/60 forint egységáron a II. r. vádlottnak. Másnap a vádlott-társa trafikjában realizálták az üzletet; a 13 db bankjegy ellenében az I. r. vádlott 78 000 forintot kapott kézhez. Az ügylet megkötésekor még további vételi lehetőséget helyezett kilátásba, és egy nem létező nevet, valamint telefonszámot írt fel egy cédulára. Az I. r. vádlott ebben az esetben az USA-ban élő állítólagos nagybátyját jelölte meg a pénz küldőjeként.

A II. r. vádlott még aznap meggyőződött a bankjegy hamis voltáról, és ezért azokat ijedtében, elégette.

A Magyar Nemzeti Bank szakvéleménye szerint a hamis bankjegyek a közepesnél gyengébb minőségű hamisítványok; közönséges géppapíron ofszet-nyomással készültek. Ilyen hamisítású bankjegyek Magyarországon még nem fordultak elő. A nyomozás során az I. r. vádlottól 61 db bankjegyet foglaltak le.

Az elsőfokú ítéletet felülbírálván a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy az ítéleti tényállás megalapozott, és az irányadó a másodfokú eljárásban, továbbá hogy az elsőfokú bíróság okszerű következtetést vont a fellebbezéssel érintett I. r. vádlott bűnösségére.

²⁰¹ BH 1991.138.

A pénzhamisítást megvalósító cselekmény jogi értékelése körében azonban az LB nem értett egyet teljes mértékben az elsőfokú bíróság álláspontjával.

Az elsőfokú bíróság az ítéletében utalt arra, hogy az I. r. vádlott „találás” útján jutott a hamis bankjegyek birtokába, amely cselekmény megfelel a törvényi tényállási elemként szereplő „megszerzés” fogalmának.

A (korábbi) Btk. 304. szakasza 1. bekezdésének *b*) pontjában meghatározott elkövetési magatartás azonban célzatos: a forgalombahozatal céljából tudottan hamis pénz megszerzése valósítja meg a bűncselekményt.

A „találás” – mint a megszerzés távolról sem célzott módja – nem támasztja alá azt a feltevést, hogy az adott esetben a vizsgált törvényi fordulat szerinti megszerzésre került sor. Ugyanakkor azonban az eljárás adatai alapján kétségtelen, hogy a vádlott kevéssel a birtokba vétel után már felismerte a kérdéses bankjegyek hamis voltát. Az eljárás során kihallgatott tanúk vallomásából nyilvánvaló, hogy az I. r. vádlott előtt az általa megtalált külföldi fizetőeszközök nem eredeti volta kétségtelen volt.

Mivel pedig az I. r. vádlott – ezt követő időben – hamis pénzt hozott forgalomba, cselekménye helyesen a (korábbi) Btk. 304. szakasza 1. bekezdésének *c*) pontja szerinti elkövetési magatartást valósítja meg, és az elsőfokú bírósági ítélet jogi indoklását ennek megfelelően kellett helyesbítenni. Nem találta alaposnak LB az I. r. vádlott büntetése enyhítésére irányuló védelmi fellebbezést. Mindezekre, valamint az I. r. vádlott kitaró bűnös magatartására figyelemmel az LB nem látott alapot a kiszabott fő- és mellékbüntetés enyhítésére, ezért az elsőfokú ítéletnek az I. r. vádlottra vonatkozó rendelkezéseit helybenhagyta. (Legf. Bír. Bf. IV. 327/1990. sz.)

3.3.6. Stádiumot érintő ügy

A következő jogesetben²⁰² az kérdés merült fel, hogy ha a hamisított pénz megtévesztésre alkalmatlan, kísérletnek vagy befejezettnek minősül-e a forgalomba hozatal céljából történő megszerzése:

Az elsőfokú bíróság a vádlottat nem jelentős mennyiségre elkövetett pénzhamisítás büntettének kísérlete miatt 6 hónapi - végrehajtásában 2 évi próbaidőre felfüggesztett - szabadságvesztésre ítélte.

A vádlott a 15 éves lányától kapott egy hamis 1000 forintos bankjegyet. Ez az utánzat – meg nem

²⁰² BH 1989.346.

állapítható körülmények között – az eredetiről xeroxmásolattal készült, fekete-fehér színösszetételű. Ezért és más fogyatékoságai miatt felismerhető, hogy hamisítvány. A vádlott az említett hamisítványt a forgalomba hozatal céljából vette át, és másnap meg is kérte egy munkatársát, hogy a bankjegyet váltsa fel a bankban. Azt állította, hogy a bankjegy színe azért tér el a megszokottól, mert a felesége kimosta azt a ruházatával együtt. Azt ígérte, hogy sikeres beváltás esetén a kapott pénz felét a beváltónak adja.

A felkért munkatárs meg is kísérelte a hamis pénz beváltását a helyi bank fiókjánál, de a pénztáros azonnal felismerte, hogy a bankjegy hamis.

Azért értékelte a bíróság a cselekményt kísérleti szakban maradónak, mert – érvei szerint – a megtévesztésre nem alkalmas hamisítvány forgalomba hozatala a pénzhamisítás kísérleteként minősül.

Az elsőfokú bíróság megfogalmazásából is megállapítható, hogy a megtévesztésre alkalmatlan hamisítvány felhasználása esetén akkor lehet szó kísérletről, ha a bűncselekménynek a (korábbi) Btk. 304. szakasza 1. bekezdésének c) pontja szerinti fordulatáról van szó, éppen azért, mert a silány minőség akadálya lehet a forgalomba hozatalnak.

A törvényalkotó a hamis pénzforgalomba hozatala céljából történő megszerzését olyan súlyúnak ítélte meg, mely önmagában véve is a cselekmény büntetőjogi üldözését teszi szükségessé. Ebben az esetben viszont, éppen a törvényi megfogalmazás miatt a hamisítvány „megtévesztésre alkalmasságának” nincs jelentősége, legfeljebb a büntetés kiszabása szempontjából, mivel az átvétellel a bűncselekmény befejezetté válik.

A Legfelsőbb Bíróság ezért az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és a cselekményt a szóban levő büntett befejezett alakjaként értékelte.

Összegezve a fentieket: a hamis pénz forgalomba hozatal céljából való megszerzése esetén a pénzhamisítás befejezett bűncselekmény akkor is, ha a pénz megtévesztésre alkalmatlan hamisítvány.

Egy nemrég született bírósági határozat²⁰³ pedig kimondta, hogy abban az esetben, ha a pénzhamisítás már kísérleti szakba került, nem csupán a (korábbi) Btk. 304/A. szakasza szerinti bűncselekmény megállapításának nincs helye, hanem a 304. szakasz 4. bekezdése szerinti előkészület sem kerülhet szóba. Ilyenkor a bűncselekmény a 304. szakasz (1)-(3) valamely bekezdése szerinti pénzhamisítás büntettének kísérlete [1978. évi IV. tv. 304. (1)-(3) bekezdése, 1978. évi IV. tv. 16. §-a].

²⁰³ EBH 2012. B.2.

3.3.7. *Befejezett alapeset, vagy minősített eset kísérlete?*

A következő jogeset az alábbiakban foglalható össze.

Az I. és II. rendű terhelt 1994-ben nagy adóssággal rendelkeztek, amelyet hamis pénzek gyártásával próbáltak rendezni. Az I. rendű vádlott magas számítástechnikai képzettséggel rendelkezett, és közölte társával, II. rendű vádlottal, hogy a pénzhamisításhoz gépre és speciális papíra lesz szükség. A II. rendű vádlott ezután felvette a kapcsolatot a VI. rendű vádlottal, azzal, hogy fémszálás pénzpapírra lesz szüksége. Ezt követően a VI. rendű terhelt megkereste a VII. rendű vádlottat, akit dr. M.M. IX. rendű vádlott képviselt és segítségével kapcsolatot létesített dr. C.D.E. VIII. rendű vádlottal. A VIII. rendű vádlott egy papírgyár Kft.-ének az ügyvezetője volt 1992-ben. 1993-ban biztonsági papírokat vásárolt külföldre szállítás céljából. Később a II. rendű vádlott egy tonna fémszálás pénzpapírt rendelt tőle, amelynek az ára körülbelül 1250 Forint/kg lett volna. A IX. és a II. rendű terheltek a megrendelést követően egy pinceraktárból körülbelül 20-50 kg közötti papírt elhoztak, majd szétváltak. A II és VI. r. vádlottak egy benzinkútnál átadták az I. r. terheltek a pincéből felhozott fémszálás papírokat. Az I. r. vádlott 1995-ben egy Kft.-től megrendelt, majd később közel kétmillió forint vételár kiegyenlítése mellett vásárolt egy professzionális Xerox 4900-as típusú lézernyomtatót. Ezt követően elkezdte gyártani a hamis pénzeket. Az elkövető 5000 forintos címleteket gyártott, amelyeket I. és V. r. vádlott méretre vágva I. r. vádlott lakására visszaszállították és onnan folyamatosan adták át a III. r. terheltek forgalomba hozatal céljából.

1995. április 3-án a rendőrség az I. r. terhelt házában házkutatás során 333 db hamis 5000 Ft-ost foglalt le, továbbá 2000 ív A/3-as formátumra vágott fémszálás papírt. Az I. r. vádlott megközelítőleg 900 db hamis 5000 Ft-ost állított elő, amelyből 632 db lefoglalásra került. A lefoglalt hamis 5000 Ft-osok nem valódi bankjegyek, azok lézer másológépen készített színes másolatok, melyek megtevesztésre alkalmasak voltak, mivel a valódi bankjegy színes képét tartalmazták és a papírban levő biztonsági szál megfelelő ellenőrzés hiányában félrevezető volt. Az elsőfokú ítélet szerint I., II., III., V., VI., VIII. és IX. r. terheltek cselekményét a Btk. 304. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő és büntetendő nagy mennyiségre elkövetett pénzhamisítás büntetvényeként kísérleteként minősítette azzal, hogy I. r. terhelt tettes, a többi vádlott, közöttük VIII. r. terhelt bűnszolgálatként követte el.

Az ítélet indokolása hangsúlyozta, hogy a pénzhamisítás célzatos bűncselekmény és valamennyi elkövetési magatartásnak a forgalomba hozatal céljából kell történnie. Az I. r. terhelt folyamatosan tökéletesített, forgalomba hozatal céljából előállított hamis 5000-es bankjegyei megtevesztésre alkalmas hamisítványok voltak. Utalt arra, hogy adott esetben a nagy mennyiségre történő elkövetés megállapításakor nem a vagyon elleni bűncselekményeknél megszabott értékhatárokat tekintette irányadónak és nem is a hamis pénz konkrét értékét, hanem az ítélkezési gyakorlattal egyezően a pénzforgalom biztonságát látta sérelmezettnek, mivel a hamis pénz széles körben elterjedve, megrendíthette volna az állampolgárok bizalmát az 5000 Ft-os bankjegyekben.

A terhelték megállapodtak a nyereség felosztásáról, a II. és III. r. terhelték folyamatosan figyelemmel kísérték az előállítást.

A másodfokú megyei bíróság a cselekmény jogi minősítését megváltoztatta a tényállás részbeni kiegészítése mellett. A minősítés változtatást azzal indokolta, hogy a pénzhamisítás bűncselekménye már az egyetlen egy bankjegy törvényben írt célzattal utánzása, előállítása, befejezett bűncselekmény. Így a mennyiséget illető szándék további vizsgálatára a minősítés körében nincs szükség.

A pénzhamisítás bűncselekményénél kísérletről az egyes elkövetési magatartások esetén akkor lehet szó, ha a tettes a pénz utánzásába vagy meghamisításába belekezdett, de azt nem fejezte be [(a) pontban írt magatartás] - a megszerzés érdekében kifejezett lépéseket tett, ám a pénz még nem került a birtokába [(b) pontban írt elkövetési magatartás] - forgalomba hozatal esetén az átadásra ajánlatot tett, ám a pénz még nem került ki a birtokából [(c) pontban írt elkövetési magatartás]. Ha ezeken a fázisokon az elkövető túljutott, akár egyetlen példányt hamisít, szerez, vagy átad, valamennyi fordulat esetében önálló, befejezett bűncselekményről és nem kísérletről van szó. Ezért az elkövetők szándékának további vizsgálatára a mennyiséget illetően nincs szükség. Így az utánzott, hamisított vagy megszerzett pénz utólagos megsemmisítése nem tekinthető önkéntes elállásnak.

A kifejtettekből kitűnően tehát nagy mennyiségre vagy értékre történt elkövetés kísérletének megállapításánál a Btk.-nak a vagyon elleni bűncselekményeknél kialakult gyakorlata nem irányadó, így a BK. 26. állásfoglalásban írtak sem alkalmazhatók (amely azt mondta ki, hogy: *ha a lopási cselekmény csak a kísérletig jutott el, a tulajdon elleni szabálysértés szempontjából – miként a lopásnál egyébként is – vizsgálni kell, hogy az elkövető szándéka milyen érték ellopására irányult.*) Erre az eset összes körülményeiből kell következtetést levonni.

z irányadó tényállás szerint az I. r. terhelt 900 db hamis 5000 Ft-os bankjegyet készített, ilyen mennyiségre a bűncselekmény befejezett alakja valósult meg.

A másodfokú bíróság kiemelte, hogy VI., VII., VIII. és IX. r. vádlottak bűnsegédi bűnrészességének jogi indokolását az elsőfokú bíróság elmulasztotta. A VIII. r. terhelt a fémszállal ellátott biztonsági papírok eladásakor, átadásakor tudta, hogy azok papírpénz készítésére alkalmasak. Korábban ő maga is ilyen céllal rendelte meg azokat, megadva annak paramétereit. A VIII. r. vádlott tudta azt is, hogy csak jogi személy kereskedhet ilyen jellegű papírokkal, mivel ő is ilyen módon szerezte be őket. A terhelt a tette társainak a papír eladásakor a megbeszélés során felmutatta a Papírgyár leányvállalatának árajánlatát. Ez az árajánlat tartalmazta az átadott papírok valamennyi, az ügy elbírálása szempontjából jelentős paramétereit. Mindezek alapján a bíróság megállapította VI., VII., VIII. és IX. r. terheltek a fémszállal ellátott biztonsági papír eladása érdekében kifejtett tevékenységük során, illetve annak tényleges átadásakor a vevői oldalon fennálló bűncselekmény elkövetését számításba vették. Tudatuk átfogta saját tevékenységüket, annak az elkövetőkre gyakorolt hatását, annak a bűncselekménynek a jellegét, amelyhez segítséget nyújtottak, tehát eshetőleg szándékkal közreműködtek a bűncselekmény megvalósításához vezető folyamatban. Segítségnyújtásuk fizikai jellegű volt, a bűncselekmény elkövetése céljából szükséges feltételeket biztosították az elkövetés előtt. A részesség járulékos jellegéből következik, hogy a részes cselekményének minősítése a tetteséhez igazodik, ezért cselekményét a Btk. 304. §-ának (1) bekezdés a) pontjában írt pénzhamisítás büntettségéhez nyújtott bűnsegédi bűnrészességeként minősítette a megyei bíróság.

A VIII. r. vádlott jogi képviselője útján a megyei bíróság jogerős ítélete ellen a Be. 284. § (1) bekezdés a) pontjára alapítottan felülvizsgálati indítványt terjesztett elő. A felülvizsgálati indítványban részben az ítéleti tényállást és az eljáró bíróságok bizonyítékokat értékelő tevékenységét sérelmezte, emellett vitatta a védencének a büntetőjogi felelősségre vonásának törvényességét. Az ügyvéd érvelése szerint a védence által jogszerűen beszerzett biztonsági papír liberalizált termék volt, nevezett nem volt tisztában a pénzelőállítás folyamatával, következésképpen amikor a biztonsági papírt értékesítette, nem tudta, hogy ezzel bűncselekményhez nyújt segítséget. Nem tudta, hogy a vevők milyen bűncselekményt követnek el majd, így nem is volt képes számításba venni a vevői oldal által elkövetendő bűncselekményt, így azzal nem tudott azonosulni, nem volt szándéka sem segítséget nyújtani. Jogszerűen szerezte be a megmaradt biztonsági papírt és az értékesítéssel saját veszteségeit kompenzálta. Ezért kérte

a VIII. r. vádlott bűncselekmény hiányában felmentését, másodsorban az ítélet hatályon kívül helyezését és a másodfokú bíróság új eljárásra utasítását.

A Legfőbb Ügyészség átiratában a megtámadott határozat hatályában fenntartását indítványozta.

A Legfelsőbb Bíróság döntése szerint a felülvizsgálati indítvány nem alapos, így azt elutasította.

A Legfelsőbb Bíróság jogi érvelésében az elsőfokú bíróság érvelésével értett (ahogy a bíróság fogalmazott *„hibátlanul és törvényesen minősítette a vádlottak cselekményét a Btk. 304. §-ának (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő és büntetendő nagy mennyiségre elkövetett pénzhamisítás bűntettének kísérleteként”*).

A Legfelsőbb Bíróság kiemelte, hogy az ügyben nagy jelentősége van a terheltek szándékának.

A nagy mennyiségre történő pénzhamisítás elkövetésének megállapíthatósága kapcsán az ítélkezési gyakorlat kétségtelen az utánzott, hamisított pénz – 5000 Ft-os bankjegy – pénzforgalom biztonságát tekintve alapvető szempontnak. Amennyiben a hamis 5000 Ft-os bankjegy széles körben elterjedt volna, úgy az megrendítette volna az állampolgároknak a bizalmát a címlet. A jogesetben az I. rendű vádlott 900 db 5000-es címletű forint bankjegyet állított elő, azonban 12 000 db hamis 5000-es készítésére már nyomdakész, méretre vágott biztonsági papír nyomásra kész állapotban rendelkezésre állt. A beszerzett eszközök révén összesen több mint 20 000 db 5000 Ft-os bankjegypéldányt állíthattak volna elő az elkövetők.

A hamis bankjegyek gyártását a nyomozó hatóság eljárási cselekménye, a leleplezés szakította meg, ekként e jelentős darabszám, annak forint kihatása kétséget kizáró módon az 5000 Ft-os pénz forgalmának sérelmét idézhette volna elő.

A Legfelsőbb Bíróság azt is megjegyezte, hogy az I. rendű terheltnél tartott házkutatásakor készült videofelvétel alapján a bankjegyek megtevesztésig hasonlóak voltak az eredetivel. Az 5000 Ft-os bankjegyek kötege száz darabonkénti hamisított kötegelő szalaggal ellátva nyertek lefoglalást.

Kísérlet miatt büntetendő, aki a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdte, de nem fejezte be. A bűncselekmény kísérleti szakban maradásánál fel kell tárni a szándék terjedelmét, amelyet az eset összes körülményéből lehet következtetni. A szándék a bűncselekmény kísérlete körében túlmutat az eredményen, ez esetben a már előállított utánzott 900 db 5000 Ft-os bankjegyen. A rendelkezésre állt azonban nyomdakész, méretre vágott, fémszálas anyagok készen álltak a bankjegyek elkészítésre, viszont az idő hiánya, a rendőrség helyszíni lefoglalása miatt a nagy mennyiség előállítása elmaradt. A kísérlet a sérelem bekövetkezésének lehetősége szempontjából közeli vagy távoli kísérlet lehet, a jogesetben a rendőrség közbelépésének hiányában a nagy teljesítményű Xerox lézernyomtatóval az 5000 Ft-os utánzott bankjegyek viszonylag gyorsan

előállíthatók lettek volna. A Legfelsőbb Bíróság a fentiekre tekintettel az elsőfokú bíróság jogi és dogmatikai álláspontjával értett egyet, minősítése és annak érvei helytállóak, a Be. 284. §-ának (2) bekezdése viszont nem tette lehetővé a minősítés érdemi megváltoztatását.

Törvényes volt viszont a megyei bíróságnak a VIII. r. terhelt bűnsegédi bűnrészességét megalapozó tényállás kiegészítése, annak indokolása, a bűnsegély megállapíthatóságának érvei és annak az adott ügyben a terheltre vonatkoztatásával kapcsolatos indokolása. A Legfelsőbb Bíróság csak annyi pontosítást tett meg, hogy a VIII. rendű terhelt szándéka nem eshetőleges volt, hanem egyenes szándékkal nyújtott fizikai bűnsegélyt a pénz alapanyagot képező fémszálas biztonsági papírnak a terhelttársak részére átadásában, illetve további több tonna folyamatos szállításának ígéretével. Így a Legfelsőbb Bíróság a VIII. r. terhelt és védője felmentést célzó felülvizsgálati indítványát nem találta megalapozottnak, ezért az elsőfokú bíróság, illetve a megyei bíróság ítéleteit a Be. 291. § (7) bekezdése alapján hatályában fenntartotta. (Legf. Bír. Bfv. V. 2652/2000. sz.)

Összegezve én is egyetértek a Kúria (korabeli Legfelsőbb Bíróság) érvelésével, hogyha félkész állapotban foglalnak le a hatóságok hamis pénzeket, és az a hatályos szabályok szerint különösen nagy értékű pénz elkészítésre alkalmas, akkor ennek kísérletét és nem a pénzhamisítás alapeset befejezett alakzatát kell megállapítani, pusztán azért mert az elkövetőknek nem volt ideje befejezni a hamis pénzek gyártását.

3.3.8. A pénzhamisítás privilegizált esete (hamis pénz kiadása)

Az alábbi jogesetben²⁰⁴ az a kérdés merült fel, hogy a pénzhamisítás privilegizált esete büntetendő-e. A tényállást a következőkben lehet összefoglalni. A terhelt 2006 nyarán egy vásárcsarnok mellett K. J. tanútól 1 millió forintért összesen 55 db különböző sorszámú, 100 dolláros címletű, USA dollár bankjegyet vásárolt. Az ügylet megkötése előtt K. J. a terheltnek két valódi 100 dolláros bankjegyet adott át, amelyet a valutaváltással foglalkozó G. Z. tanú is megvizsgált, és valódinak talált. Ezt követően adta át K. J. a terheltnek az 55 db hamis bankjegyet. A terhelt gépkocsijában G. Z. tanú csupán azt ellenőrizte, hogy ténylegesen hamis pénzek átadására került sor, azok valódiságát viszont nem. Néhány nap múltán a terhelt megjelent egy Áruház mellett működő pénzváltónál, hogy néhány bankjegyet beváltson, azonban közölték vele,

²⁰⁴BH 2011.5.126 I.

hogy a bankjegyek hamisak. Számára ekkor vált világossá, hogy K. J. tanú hamis bankjegyeket értékesített a részére. A bankjegyek megvételekor erről a tényről még nem tudott.

A terhelt a közlést követően panaszolta el G. Z.-nak, S. J.-nek és Sz. J.-nak azt, hogy becsapták, hamis bankjegyeket adtak el neki. A 2008.-ban a közúti ellenőrzés idején a terhelt az 55 db hamis 100 dollárost azért tartotta magánál, mert azokat előzőleg ismeretlen helyen, ismeretlen személyeknek kívánta értékesíteni, azonban ez nem járt sikerrel.

A bankjegyek ofszet nyomtatással készült hamisítványok voltak. A hamis pénzek nem tartalmazták az eredeti dolláron meglévő biztonsági elemeket (vízjel, jelzőrostok, értékjelzéssel ellátott biztonsági szál). A bíróság „közepes minőségűnek” találta a hamis dollárokat értékelte mert a dollár bankjegyet nem ismerő személyek számára megtévesztők lehetnek mivel tartalmazták az USD bankjegyek főrajzolati ismérveit, ugyanakkor a papír minősége, a biztonsági elemek hiánya, a valóditól eltérő nyomdatechnikai eljárás miatt pénzváltók megtévesztésére nem voltak alkalmasak.

A megyei bíróság ítéletével az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta. A terhelt hamis bankjegyekkel kapcsolatos cselekményét a (korábbi) Btk. 304. §-a (1) bekezdésének c) pontja és (4) bekezdése szerinti pénzhamisítás vétségének minősítette, ezért, és a terhére megállapított társtettesként elkövetett lopás vétsége miatt ítélte el.

A megyei bíróság jogerős határozata ellen a terhelt és védője élt felülvizsgálati indítvánnyal a terhelt bűnösségének pénzhamisítás vétségében anyagi jogszabályt sértő megállapítása miatt, e cselekmény vádjá alóli felmentés és a pénzbüntetés enyhítése érdekében.

Az indítvány lényege szerint a terhelt a hamis USA dollár bankjegyeket az irányadó tényállásból kítűnően valódiként szerezte meg, azok hamis voltáról csak a megszerzést követően szerzett tudomást. A Btk. 304. § (1) bekezdésének c) pontja szerinti pénzhamisítás büntetést, illetőleg annak a (4) bekezdés szerinti, vétséget képező előkészületét csak az valósíthatja meg, aki a később forgalomba hozni kívánt pénz megszerzésekor tudta, hogy az hamis.

A rendőri igazoltatás idején a hamis bankjegyek a tényállás szerint azért voltak a terhelnél, mert azokat értékesíteni kívánta. Mivel azokat valódiként és jogszerűen szerezte meg, az utólagos forgalomba hozatal hamis pénz kiadásának vétséget kétségtelenül megvalósítja. Önmagában azonban az, hogy a hamis fizetőeszközöket e végett magánál tartotta legfeljebb a fenti vétség előkészületét képezhette.

A Btk. 306. §-ának (1) bekezdése szerinti hamis pénz kiadása vétségének előkészületét azonban a törvény, a Btk. 18. §-ának (1) bekezdésére is figyelemmel nem tekinti büntetendőnek.

Ezért a terheltnek a pénzhamisítás miatt ellene emelt vád alól bűncselekmény hiányában történő felmentése, egyben a lopás vétsége miatti pénzbüntetés enyhítése indokolt.

A Legfőbb Ügyészség osztotta az indítvány részbeni felmentést célzó jogi álláspontját. A pénzhamisítás büntetettének vádja alóli felmentésen túlmenően azonban az ítélet hatályban tartását indítványozta, azzal, hogy a büntetés enyhítése nem indokolt.

A felülvizsgálat szempontjából a konkrét ügyben a Legfelsőbb Bíróság tisztázta a pénzhamis és a hamis pénz kiadásának tényállását.

A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy hamis pénz forgalomba hozatal céljából megszerzése a hamis pénz megszerzésével befejezett, tehát a (4) bekezdésbeli előkészületnek a megszerzés előtt kell megtörténnie, és ez az alakzat fogalmilag feltételezi annak megszerzés kori tudatát, hogy a pénz hamis.

A hamis pénz forgalomba hozatalával megvalósuló pénzhamisítás esetében az elkövetőnek vagy már a megszerzés kor, vagy a forgalomba hozatalkor feltétlenül tisztában kell lennie a pénz hamisságával.

Ez utóbbi esetet privilegizálja a törvény 306. §-a, mégpedig a hamisítatlanság tudatában szerzett pénz szerzés kori jogszerűségére tekintettel akkor, ha a valódi gyanánt szerzett pénzről később derül ki, hogy hamis, és már ezen ismeret ellenére történik meg a forgalomba hozatal. Kizárja tehát a privilegizált esetkörből a pénznek a hamisítatlan gyanánt, de jogszerűtlenül történt megszerzést, még akkor is, ha a további feltételek egyébként fennállnának.

Lényeges különbség a pénzhamisítás és a hamis pénz kiadása között, hogy míg az előbbi cselekmények előkészülete büntetendő, addig az utóbbi magatartás előkészülete nem az. Abból, hogy a törvényalkotó a bűncselekmény alap és minősített esetei vonatkozásában az előkészületet a Btk. 18. §-ára figyelemmel büntetni rendeli, a privilegizált esetek előkészületének büntethetősége nem következik.

A tényállásban a terhelt annak tudatában vásárolt 55 db 100 dolláros címletű bankjegyet, hogy azok valódiak. A bankjegyek megvásárlása nem volt jogszabályellenes, mivel az eladó részéről a pénzváltási tevékenység jogellenességére a tényállásban nincs adat. Továbbá a 2001. XCIII. tv. a devizajogi korlátozásokat a deviza belföldiek tekintetében jórészt feloldotta, s ezek szerint külföldi fizetőeszköz vásárlása – törvény, vagy kormányrendelet általi eltérő szabályozás hiányában – nem jogellenes. A terhelt vitathatatlanul csak a megvásárlást követően szerzett tudomást a bankjegyek hamis voltáról, a bankjegyeket éppen ezért kívánta forgalomba hozni.

Következésképp, amennyiben a forgalomba hozatal megtörténik, úgy a cselekmény a Btk. 306. § (1) bekezdése szerinti „hamis pénz kiadása”. Ám forgalomba hozatalra nem került sor. Csak az arra felkészülés történt meg, míg a forgalomba hozatal a terheltén kívül álló okból elmaradt.

Így a tényállásban rögzített magatartásával a terhelt sem a Btk. 304. §-ának (4) bekezdése szerinti pénzhamisítás vétségét, sem a 306. § (1) bekezdése szerinti hamis pénz kiadásának vétségét nem valósította meg. Miután pedig a Btk. 306. §-a szerinti vétségnek az előkészülete a fentiek szerint nem büntethető, a terhelt bűnösségének pénzhamisításban megállapítása anyagi jogszabályt sértett.

Erre tekintettel a pénzhamisítás büntette miatt emelt vád alól – mivel cselekménye nem bűncselekmény – a Legfelsőbb Bíróság a terheltet felmentette. (Legf. Bír. Bfv. I. 706/2010.)

Szintén a hamis pénz kiadásának kérdéseire adott válasz a BH2011. 126. A döntvény szerint hamis pénz kiadása vétségét valósítja meg, aki a valódi gyanánt jogszerűen megszerzett hamis pénzt, annak hamis vagy hamisított voltát utóbb felismerve forgalomba hozza. Ha viszont az utóbb már a hamisság vagy hamisítottság ismeretében forgalomba hozott pénznek a valódi gyanánt való megszerzése - akár eladói, akár vásárlói oldalon - jogszerűtlen volt, pénzhamisítás büntette valósul meg, [1978. évi IV. törvény 304. § (1) bekezdés c) pont, 306. § (1) bekezdés]. A hamis pénz kiadásának vétségére irányuló előkészületet nem lehet megvalósítani, mivel a törvény szerint nem büntetendő [1978. évi IV. törvény 18. § (1) bekezdés, 304. § (4) bekezdés, 306. §]

3.3.9. A pénz szkennelése

A jogeset szerint III., IV. és V.rendű vádlott móri lakóhelyükről korábban ismerték egymást, illetőleg III. és IV.rendű vádlott ismerte a Budapesten élő I. r. vádlottat is. II.rendű vádlott egy ismerőse révén került I. r. vádlott Budapestszám alatti lakásába és itt ismerkedett meg az időnként ott tartózkodó/lakó III.rendű és IV.rendű vádlottal.

Az I.rendű vádlott 27 négyzetméter alapterületű egy szoba konyhás galériás lakásban élt, a galérián további két különálló szobát alakítottak ki. A lakásban lakók személyes holmija külön tárolása nem volt megoldott, zárható szekrény nem állt rendelkezésére, ugyanakkor számítástechnikai eszközök, számítógépek nyomtató és egyéb ehhez szükséges eszközök, kizárólag a tanú2 és a II.rendű vádlott által közösen használt szobában voltak. A különálló helyiségekbe bárki bemehetett, a szobák sem voltak kulcsra zárhatók.

Pontos dátum ismerete nélkül de feltehetőleg 2003. év augusztusa környékén egy beszélgetés során felvetődött I.rendű vádlott lakásában, hogy forgalomba hozatal céljából hamis 10.000 Ft-os bankjegyeket kellene készíteni. Ezen beszélgetésen I. r., IV.rendű, III.rendű és V.rendű vádlott is jelen volt. Az I. r. vádlott megkérdezte V.rendű vádlottat, hogy lehet ilyen hamis pénzeket készíteni. Az V.rendű vádlott azt válaszolta nekik, hogy ehhez mindössze egy nyomtatóra egy számítógépre, egy scannerre és photoshop programra van szükség. A találkozón szóba került, hogy V.rendű vádlott segíthetne nekik, de ő közölte, hogy saját számítógépével erre nem vállalkozik, csak akkor valahonnan tudnak megfelelő technikai berendezéseket szerezni, elvégzi a 10.000 Ft szkennelését a számítógépre.

A IV.rendű és III.rendű vádlottnak megemlítették később, hogy egy kölcsönzéssel foglalkozó móri boltból esetleg tudnának számítógépet kölcsönözni. Még ebben a hónapban a III.rendű és IV.rendű vádlott felkeresték a boltot számítógép kölcsönzése végett. A III.rendű vádlott kifizette a 40.000,-Ft kauciót és a számítógépet magukkal vitték.

Az V.rendű vádlotta a kikölcsönzött számítógéppel elvégezte a szkennelési műveletet. Az eredeti pénz a Magyar Nemzeti Bank által kibocsátott AB 2563677 sorszámú 10.000 Ft-os bankjegye volt, mind az elő- és hátoldalát felvitte a gépre. A szkennelés során ügyeltek a megfelelő színárnyalatra és élességre. A III. és IV. rendű vádlott a gépet, illetve a CD lemezre kiírt lenyomatot magukkal vitték az I. rendű vádlott budapesti lakásába. Ezt követően az I. és II. rendű vádlott is részt vett tevékenyen a hamis pénz előállításában. A II. rendű vádlott beköltözött az I. rendű vádlott lakásába. Augusztusban legalább 142 darab hamis 10.000 Forintos bankjegyeket állítottak elő. Ennek előállításában az V. rendű vádlott már nem vett részt, az ő tevékenysége a szkennelési művelettel befejeződött, de tudatát átfogta, hogy a pénzhamisításhoz volt erre szükség. Azt nem lehetett megállapítani, hogy a nagy mennyiségű A/4-es papírt melyik vádlott szerezte be. Ezekre a lapokra nyomtatták ki a hamis pénzeket, majd a másolat tökéletesítése és a megtévesztésre alkalmasság fokozása érdekében valódi 2000 Ft-os bankjegyről leválasztott hologram jellegű csíkokat ragasztottak fel. Az értéktelen hamis tízezresek jelentős részét ismeretlen személyek közreműködésével forgalomba hozták fizetőeszközként több város üzletében. A hamis pénzek felhasználásban az V. rendű vádlotton kívül mindenki részt vett. Az I. rendű vádlott 2003. 09. 29.-én este Dunakesziben egy kisáruházban, míg a II. rendű vádlott 2003 október 10.-én délután Budapesten egy trafikban fizetett a hamis bankjegyekkel. A Dunakeszin történt vásárlásnál jelen volt a III. és IV. rendű vádlott is, akik a gépkocsinál várták

meg az I. rendű vádlottat. Az eladók észrevették a pénz hamisságát mindkét esetben és értesítették a rendőrséget.

2003 szeptember 29. és december 30. között még további 142 esetben használták a hamis pénzeket ismeretlenül maradt tettesek. A Magyar Nemzeti Bank kimutatása szerint a 124darab AB 256377 sorozat számú hamis 10.000,-Ft-os címletű bankjegy érkezett a bankba. A Nemzeti Készpénzszakértői Központ Bankjegy-laboratórium bankjegyszakértői által készített szakvélemény szerint az általuk megvizsgált 10.000,-forintosok nem valódi bankjegyek, hanem arról színes tintasugaras printeren készített értéket nem képviselő másolat. Az ezen bankjegyszámon készített hamisítványokon valódi, MNB-s hologram jellegű csík helyére valódi, a 2000,-Ft-os bankjegyről leválasztott hologram jellegű csíkot ragasztottak fel.

A bíróság szerint lefolytatott bizonyítási eljárás alapján egyértelműen megállapítható, hogy valamennyi vádlott részt vett a hamis pénz előállításában. Első fokon a bíróság ezért

- Az I., II, III, IV. és V. rendű vádlottak egy rendbeli társtettesként, folytatólagosan elkövetett pénzhamisítás bűntettében (Btk. 304.§ (1) bek. a) pont);

Az ügy elsősorban az V. rendű vádlott minősítésével kapcsolatban volt szignifikáns. A védelem szerint az V. rendű vádlott csak pénzhamisítás elősegítését valósította meg. Ezzel az elsőfokú bíróság nem értett egyet. A bíróság érvelése szerint a delicta sui generis bűncselekmény tényállásába a hamis pénz gyártásához, illetőleg a pénz meghamisításához kapcsolódó, ahhoz szükséges anyag, eszköz, berendezés, számítógépes program készítése, megszerzése, tartása, átadása, forgalomba hozatala, vagy az ezekkel való kereskedés tartozik. A pénzhamisítás elősegítése egyenes és eshetőlegesen szándékkal is elkövethető, de nem célzatos bűncselekmény. A bíróság indoklása alapján az V. rendű vádlott a hamis pénz előállítása végett szkennelte be a 10.000 forintos bankjegy képi lenyomatát, cselekvősége a hamis pénz megfelelő számítógépen történő megjelenítése volt, amelynek eredményeként a hamis bankjegy kinyomtathatóvá vált, így V.r. vádlott is részt vett a hamis pénz előállításában, cselekvősége nélkül társai önállóan nem tudták volna a pénzhamisítást elkövetni, az ő közreműködése volt az, ami a pénzhamisítás folyamatát elindította. V.rendű vádlott tudatát átfogta, hogy társai az általa beszkenelt, photo shop programmal tökéletesített pénzről kinyomtatott hamis bankjegyeket forgalomra kívánják hozni, cselekvősége nem különül el társai tevékenységétől. A pénz számítógépes szkennelése nem tekinthető számítógépes program készítésének és rendelkezésre bocsátásának, valamint V.rendű vádlott még az előállításához szükséges számítógép beszerzésében is közvetítő szerepet játszott.

Az ügyész tudomásul vette, az I. rendű vádlott és védője enyhítés, a II. rendű vádlott felmentés, míg az V. rendű és vádlott elsődlegesen felmentés, másodlagosan eltérő minősítés és enyhítés végett jelentett be fellebbezést a Fővárosi Bíróság elsőfokú ítélete ellen.

Az V. rendű vádlott tekintetében a védelem azzal érvelt, hogy a tényállás felderítetlen. Véleményük szerint nem derült ki, hogy a szkennelés hol és milyen körülmények között, kinek és mely eszközzel történt, továbbá az, hogy a 10.000 forintos bankjegy képi állománya a számítógépen is megtalálható volt-e vagy csupán a kérdéses CD-n. Az V. rendű vádlott a védelem szerint a számítógép beszerzésében vett részt anélkül, hogy tudta volna, hogy azt pénzhamisítás céljából használják fel később és ebből következően. Ha az elsőfokú ítélettel egyezően mégis azt mondaná ki a másodfokú bíróság, hogy az V. rendű vádlott tudott társai szándékáról úgy terhére csak pénzhamisítás elősegítésének vétsége értékelhető. Végezetül az elsőfokú minősítés esetleges elfogadása esetén nem társtettesi hanem részesi és ezen belül bűnsegédi alakzat állapítható meg vele szemben.

A Fővárosi Ítéltábla járt el másodfokon. A bíróság megállapította, hogy az elsőfokú bíróság az eljárást a vonatkozó eljárási szabályokat betartva folytatta le, a szükséges, egyben elégséges alapossgal és körültekintéssel tárta fel az ügyet, ezt követően értékelte a vád tárgyává tett cselekmény kapcsán szóba jöhető valamennyi bizonyítékot. A fellebbezésekben később sem merültek fel olyan újabb bizonyítási irányok, amelyek az ügy előbbre vitelét, a történések teljesebb feltárását szolgálhatták volna. Az elsőfokú minősítésen nem változtatott a bíróság csupán az I. rendű vádlott büntetését jelölte visszaesővel szemben kiszabottnak, továbbá módosította a büntetésbe beszámítani rendelt időt, valamint a bűnügyi költség viselésének arányát, és elkobzás rendelt el a lefoglalt hamis bankjegyeket illetően. A bíróság nem értett egyet azzal az elsőfokú megállapítással, hogy a hamis pénz későbbi forgalomba hozatala csak büntetlen utócslekmény volna, ugyanis az 1/2000. BJE határozat indokolásában írtak szerint „*természetes egység annak a pénzhamisítónak a cselekménye, aki az általa hamisított pénz forgalomba hozatalában is közreműködik*”.

Goricsán Tamás a bírósági ítélettel kapcsolatos kritikájában²⁰⁵ egyet értett a másodfokú bíróságok érvelésével. Az elköveti alakzatot helyesen minősített ía bíróság mivel a pénz forgalomba hozatal céljából történő utánzását több személy oly módon idézi elő, hogy egyenként mindegyikük csupán egy-egy részelemet valósít meg akkor az elkövetők társtetteseknek, s nem részesnek

²⁰⁵ GORICSÁN Tamás Károly, A Fővárosi Ítéltábla ítélete egy pénzhamisítási ügyben. In: JeMa 2010/3. 39-44. o.

minősülne. Ebben az esetben számítógép és photo shop program felhasználásával kívánták a hamis bankjegyeket előállítani. Az ilyen elkövetés előfeltétele, hogy egy lapolvasó (szkenner) segítségével az a számítógép memóriájára felviszik, és ezt követően materializált formában ki tudják nyomtatni. A pénz utánzása több részcselekményből áll, melynek első lépése volt a pénz beszkenelése. Ezt a magatartást Goricsán szerint²⁰⁶ – mellyel magam is egyetértek – jogdogmatikai szempontból nem lehet részesi és azon belül bűnsegédi tevékenységként vagy előkészületként értékelni. Részesnek minősülnek azok a személyek, akik cselekményükkel közreműködnek a bűncselekmény létrejöttében, de a törvényi tényállás egyetlen elemét sem valósítják meg, de mivel itt a törvényi tényállás egyik elemét (az utánzást) megvalósították fogalmilag ki van zárva ezen elkövetési alakzat megállapítása. Az előkészületet az követi el, aki a bűncselekmény elkövetése céljából az ahhoz szükséges vagy azt könnyítő feltételeket biztosítja, az elkövetésre felhív, ajánlkozik, vállalkozik, vagy a közös elkövetésben megállapodik. Az előkészület célzatos tevékenység és csak olyan magatartás tekinthető, amely tényállási elemet nem valósít meg. A szkennelés a pénzhamisítás egy aktív tettesi tevékenység kifejtését jelenti. Társtettség esetén pedig többen egymás cselekményéről tudva valósítják meg a bűncselekményét, mint ahogy ebben az ügyben így is történt a vádlottak vonatkozásában.

A döntés jelentősége abban áll, – Goricsán meglátása szerint²⁰⁷ – hogy a bíróság kimondta, ha az elkövető pénzhamisítás céljából végzi el a bankjegy elektronikus képének előállítását és számítógépbe történő bevitelét az nem minősíthető pénzhamisítás elősegítése vétségének és pénzhamisítás előkészületének sem. A pénzhamisítás elősegítés csak pénzhamisításra irányuló célzat nélkül állapítható meg, bár ennek gyakorlati előfordulása konvergál a nullához, amely megkérdőjelezi a különös részi tényállás fenntartásának valódi indokoltságát. Másik oldalról pedig azért van nagy jelentősége mert, kimondta újra a másodfokú bíróság, hogy a hamisított pénz utóbb történő forgalomba hozatala nem büntetlen utócselekmény, hanem a két cselekmény természetes egységet alkot, amelyet már az 1/2000. Büntető Jogegységi Határozat indokolásában kifejtett a közokirat-hamisítás kapcsán.

Érdekest kérdést vetne fel az az eset, ha egy magányos elkövető beszkenelne egy hamis pénzt, és nem nyomtatná azt ki. Ilyenkor véleményem szerint az elkövető cselekményével a pénzhamisítás kísérleti stádiumába jutott volna, ha cselekményét forgalomba hozatal céljából

²⁰⁶ Uo.

²⁰⁷GORICSÁN, (2010) 44. o.

követte el. Forgalmomba hozatal szándék nélkül történő szkennelés esetén pedig nem valósulna meg bűncselekmény.

3.3.10. Pénzhamisítás elősegítése a gyakorlatban

Az adott ügyben a bíróság a IV. r. terheltet bűnösnek mondta ki a Btk. 304/A. § szerinti pénzhamisítás elősegítésének vétségében. A büntetése hat hónapi szabadságvesztés volt, amelynek végrehajtása két évi próbaidőre fel lett függesztve.

A jogeset lényege szerint az I. rendű terhelt 2005 végén hamis bankjegyeket rendelt a II. r. terhelttől azért, hogy azokat értékesítse. 2005 telén a IV. rendű terhelt az I. rendű terhelt kérésére egy ismeretlen személytől a hamis pénz gyártásához fémszálás, úgynevezett biztonsági papírt szerzett be. Emellett körülbelül 200 darab A3-as méretű lapot adott át az I. rendű terheltnek.

Az ügy III. rendű terheltje a II. rendű terhelt megbízásából 2111 darab 50 eurós címletű bankjegyet hamisított, amelyből 905 darabot a IV. rendű terhelt által szállított papírra nyomtatott ki, majd a hamis bankjegyeket jelentős részét átadta a II. rendű terheltnek, aki az átvett hamis bankjegyekből 2036 darabot 2010. december 20. napján az I. r. terheltnek továbbított. A II. rendű terhelttől a hamis bankjegyeket még ugyanezen a napon lefoglalták. Ezen felül tőle 49 darab, a III. r. terhelttől 26 darab hamis – 50 euró címletű – bankjegyet foglaltak le. A hamisítványok közepes minőségűek voltak, és megtevesztésre alkalmas volt, olyan személyek számára, akik nem ismerik az eredeti formáját.

Az elkövetés idején a 2110 darab 50 eurós bankjegy látszólagos értéke több mint 26 millió forintnak felelt meg.

A másodfokú ügyben megyei bíróság a 2011. június 23. napján kelt ítéletével felülbírált, és azt megváltoztatva a IV. rendű terhelt terhére megállapított bűncselekményt bűnsegédként elkövetett, a Btk. 304. § (1) bekezdés a) pontjának I. fordulata szerinti pénzhamisítás büntetének minősítette és vele szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát egy évre súlyosította a felfüggesztés mellőzésével. Emellett a bíróság egyben mellékbüntetésül két évre eltiltotta a közügyek gyakorlásától. Más tekintetben a városi bíróság ítéletét a IV. rendű terhelt vonatkozásában helybenhagyta.

A jogerős másodfokú határozat ellen a IV. rendű terhelt felülvizsgálati indítványt nyújtott be és arra hivatkozott, hogy az irányadó tényállásra tekintettel a terhére megállított bűncselekményt (pénzhamisítás elősegítésének vétségét) az első fokon eljáró városi bíróság minősítette helyesen.

A védelem álláspontja szerint a cselekménye pénzhamisítás elősegítésének vétségét valósította meg, amelynek vonatkozásában a kiszabható büntetés lényeges enyhébb lenne, és a másodfokú minősítés törvénysértő büntetést eredményezett.

Nem találta megalapozottnak a felülvizsgálati indítványt a Legfőbb Ügyészség. Az álláspontja szerint a pénzhamisításhoz nélkülözhetetlen fémszálas biztonsági papír jellege, mennyisége és a terheltek közötti kapcsolat miatt nem kétséges, hogy a IV. rendű terhelt tudatát átfogta, hogy közreműködésével pénzhamisításhoz nyújt segítséget, és annak nyilvánvaló célja a hamis pénz forgalomba hozatala. Véleménye szerint a pénzhamisítás bűncselekménye megvalósult, a sui generis bűncselekményként szabályozott előkészületi cselekmény helyett a pénzhamisítás büntettségéhez nyújtott bűnszegély megállapításának volt helye, és ezért a megtámadott határozatok hatályban tartására tett indítványt.

A Kúria lefolytatta a felülvizsgálati eljárást, és a felülvizsgálati indítványt alaposnak találta.

A határozatban²⁰⁸ kimondta, hogy a pénzhamisítás elősegítésének vétségét (Btk. 304/A. §-a szerinti) a pénzhamisításra irányuló előkészület vétségétől (Btk. 304. § (4)) az elkövető célzata határolja el. Az utóbbi előkészületi cselekmény elkövetőjének célja a pénzhamisítás, a külön tényállásban szabályozott elősegítés elkövetője viszont a cselekményt nem ezzel a cézzel követi el. Ha megállapítható, hogy az elkövető szándéka a pénzhamisítás elkövetésére is kiterjed, cselekménye már a pénzhamisítás előkészületét valósítja meg. Hogyha a pénzhamisítás már kísérleti szakba került, az előkészület és az elősegítés nem kerülhet szóba. Ilyen esetben a bűncselekmény a 304. § (1)-(3) valamely bekezdése szerinti pénzhamisítás büntettségének kísérlete lesz.

Az adott tényállásban a IV. rendű terhelt is tudta, hogy az általa szerzett papír milyen célt szolgál, tisztában volt azzal is, hogy az alkalmas a bűncselekmény elkövetésére. Annak nem volt jelentősége, hogy a bűncselekményt tettesként elkövető társát ismerte-e vagy sem. Elégséges volt az, hogy tudta, mihez nyújt elkövetőnek segítséget. Másrészt a felbujtónak is lehet bűnszegéde. Ezért cselekménye nem a Btk. 304/A. § szerinti, hanem a 304. § szerinti minősül.

Emellett a hamis bankjegyek a IV. rendű terhelt által szerzett biztonsági papír felhasználásával el is készültek, így a bűncselekménynek a terheltek – a IV. rendű terhelt, mint bűnszegéd – nem a pénzhamisítás előkészületét, hanem a bűncselekmény befejezett alakzatát követték el. Továbbá a Kúria indoklása szerint a terhelt büntetése akkor sem lenne törvénysértő, ha cselekménye a Btk. 304/A. §-a szerinti minősülne. Az utóbbi bűncselekményt a törvény két évig terjedő

²⁰⁸EH 2012.05.B2

szabadságvesztéssel rendeli büntetni .A IV. rendű szemben kiszabott egy évi szabadságvesztés ezért nem törvénysértő. Így felülvizsgálatnak ez okból nincs is helye. Emiatt a Kúria a Be. 426. §-a alapján a megtámadott határozatot hatályban tartotta.(Kúria Bfv. I. 1129/2011.)

4. A pénzhamisítás tényállásának külföldi szabályozási modelljei²⁰⁹

4.1. Bevezetés

E fejezetben elemzésre kerülnének a pénzhamisítás bűncselekményére vonatkozó külföldi szabályozási megoldások.

A kontinentális jogrendszerek közül elsősorban a német és az osztrák szabályozást elemzem részletesen, mert ezek voltak szoros kapcsolatban a magyar szabályozással. Rövid áttekintést nyújtok a:

- francia,
- olasz,
- spanyol Btk. szabályozásáról.

Az angolszász jogrendszerek közül:

- Anglia és az
- Egyesült Államok szabályozását mutatom be.

4.2. A pénzhamisítás szabályozása a német Büntető Törvénykönyvben

4.2.1. A pénzhamisítás tényállása

A hatályos Büntető Törvénykönyvet (ahogy a jogtörténeti fejezetben is említettem) 1871-ben kodifikálták. Azóta számos alkalommal módosították, az egyik legjelentősebb reformja 1975-ben

²⁰⁹ A fejezet az alábbi tanulmányra épül: TÓTH Dávid, A pénzhamisítás tényállása kontinentális jogrendszerekben. In: Rendőrségi Tanulmányok 2019/4. 115-132. o.
TÓTH Dávid, A pénzhamisítás deliktumának szabályozása Németországban. In: Keckés, Gábor (szerk.) Doktori Műhelytanulmányok 2016. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2016. 229-242. o.

történt meg.²¹⁰ A Büntető Törvénykönyvet 1998-ban repromulgálták, de azóta több kisebb módosítás érte.²¹¹ A hatályos német Btk. a pénzhamisítás bűncselekményét a Különös rész, 8. fejezetében szabályozza „Pénz- és bélyeghamisítás” címmel. Feltehetőleg a magyar jogalkotó az új Büntető Törvénykönyv (2012. évi C. törvény) megalkotásakor figyelembe vette a német mintát, mivel egy a némethez hasonló fejezetet hozott létre „Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények” címmel. A törvényi tényállást tekintve a következőképpen fogalmaz a törvény:

146.§ Pénzhamisítás

(1) Legalább egy évi szabadságvesztéssel büntetendő aki

1. pénzt utánoz azzal a szándékkal, hogy azt valódiként forgalomba hozza, vagy ha ilyen (hamis pénz) forgalomba hozatalát lehetővé teszi, vagy úgy hamisít pénzt, hogy az nagyobb értékűnek tűnjön.

2. hamis pénzt ezzel a szándékkal megszerez, vagy kínál vagy

3. hamis pénzt valódiként forgalomba hoz, amelyet ő utánozott, hamisított vagy megszerzett az 1. és 2. pont feltételei szerint.

(2) Legalább kétévi szabadságvesztéssel büntetendő, ha az elkövető üzletszerűen cselekszik, vagy bűnbanda tagjaként tevékenykedik, amelynek célja folytatólagos pénzhamisítás elkövetése.

(3) Az első bekezdésben szabályozott kevésbé súlyos esetekben, a büntetés három hónaptól öt évi szabadságvesztés, a második bekezdésben szabályozott kevésbé súlyos esetekben a büntetés egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.²¹²

²¹⁰BOHLANDER, Michael, Principles of German Criminal Law. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon. 2009. 2-3. o.

²¹¹HELLER, Kevin John - D. DUBBER, Markus, The handbook of comparative criminal law. Stanford University Press, Stanford. 2011. Oldalszám nélkül (Elektronikus könyv).

²¹²Szabad fordítás. Vö.: „§ 146 Geldfälschung (1) Mit Freiheitsstrafe nicht unter einem Jahr wird bestraft, wer 1. Geld in der Absicht nachmacht, daß es als echt in Verkehr gebracht oder daß ein solches Inverkehrbringen ermöglicht werde, oder Geld in dieser Absicht so verfälscht, daß der Anschein eines höheren Wertes hervorgerufen wird, 2. falsches Geld in dieser Absicht sich verschafft oder feilhält oder 3. falsches Geld, das er unter den Voraussetzungen der Nummern 1 oder 2 nachgemacht, verfälscht oder sich verschafft hat, als echt in Verkehr bringt. (2) Handelt der Täter gewerbsmäßig oder als Mitglied einer Bande, die sich zur fortgesetzten Begehung einer Geldfälschung verbunden hat, so ist die Strafe Freiheitsstrafe nicht unter zwei Jahren. (3) In minder schweren Fällen des Absatzes 1 ist auf Freiheitsstrafe von drei Monaten bis zu fünf Jahren, in minder schweren Fällen des Absatzes 2 auf Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren zu erkennen.“

4.2.2. A pénzhamisítás jogi tárgya a német jog szerint

A pénzhamisítás jogi tárgya a pénzforgalom biztonsága, a pénzbe, mint fizetőeszközbe vetett bizalom és az állam pénzkibocsátási monopóliuma.²¹³ A német jogi dogmatika szerint a pénzhamisítás a vagyon elleni bűncselekmények (*Straftat gegen das Vermögen*) között helyezkedik el.²¹⁴ Itt két megállapítást érdemes megjegyezni. Egyrészt látható a jogi tárgy megfogalmazásánál, hogy közösségi érdeket sért a bűncselekmény, másrészt a dogmatikai elhelyezés kiemeli, hogy a pénzhamisítás egyéni érdeksérelmet is okoz. Talán a legjobban *Franz von Liszt* – a német közvetítő iskola atyja – foglalta ezt össze, miszerint a pénzhamisítás egy vegyes természetű bűncselekmény, amely több jogtárgy ellen irányul: egyrészt a magánszemélyek vagyoni érdekeit, másrészt a közösségi oldalról a forgalom biztonságát támadja.²¹⁵

A pénzhamisítás a német Btk. szerint egy különös tárgyi súlyú bűncselekmény alapesetben a büntetési tétel egytől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés (a különös részi rendelkezések között nincs rögzítve felső határ, ilyenkor az általános részben²¹⁶ előírtak szerint a felső határ tizenöt év). A német Btk. feljelentési kötelezettséget ír elő annak, akinek hitelt érdemlő tudomása van a tervezett, vagy elkövetett pénzhamisításról. Aki ezt a feljelentési kötelezettséget elmulasztja, büntetőjogi szankcióra számíthat (Btk. 138.§).

A bűncselekmény veszélyességét az is mutatja, hogy az euró 2002-es bevezetését követően egy „pénzhamisítási hullám” volt megfigyelhető Németországban. Az Európai Unióban is folyamatosan növekszik a forgalomból kivont hamis eurók száma. *Rolf Schmidt* és *Klaus Priebe* kiemeli, hogy a pénzhamisítás a közokirat-hamisítás különleges eseteként tekintendő.²¹⁷ A magyar jogirodalomban *Fayer Lászlónál* található meg ez a felfogás.²¹⁸

4.2.3. A pénz büntetőjogi fogalma

²¹³FISCHER, Thomas, Strafrechtsgesetzbuch und Nebengesetze. Beckliche Kurzkomentare. Verlag C.H. Beck, München. 2013. 1059. o.

²¹⁴SCHMIDT, Rolf – PRIEBE, Klaus, Strafrecht besonderer teil. II. Straftaten gegen das Vermögen. 11. Auflage. Verlag Rolf Schmidt, Hamburg-Berlin. 2012. 333-340. o.

²¹⁵ANGYAL, (1940) 34. o.

²¹⁶Strafrechtsgesetzbuch, 38.§ (2).

²¹⁷SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 333. o.

WOLFGANG, Joecks, Strafrechtsgesetzbuch Studienkommentar. 9. Auflage. C.H. Beck, München, 2010. 269. o.

²¹⁸FAYER, (1905) 51. o.

A pénzhamisítás elkövetési tárgya:

- a forgalomban lévő papír- és érmepénz, illetve
- a pénzzel azonos megítélésű értékpapírok (bemutatóra szóló kötvények, részvények, alapkezelő társaságok által kibocsátott részvények, kamatot, osztalékot hordozó értékpapírok és utazási csekkék).²¹⁹

Pénznek minősül jogi értelemben bármely államtól vagy egy állam által hitelesített helyen keresztül értékhordozóként elismert és nyilvános forgalomban meghatározott fizetőeszköz, függetlenül attól, hogy általánosan elfogadott-e.²²⁰ Fontos idellő szabály, hogy a külföldi állam által kibocsátott pénz azonos büntetőjogi védelemben részesül a némettel.²²¹ Ez a szabályozás megfelel a pénzhamisítás visszaszorítására irányuló 1929. évi Genfi Egyezmény előírásainak.

A német bíróságok szerint hamisnak tekintendő a pénz, ha nem, vagy jelenlegi formájában nem a pénzkibocsátótól (államtól) származik.²²²

Nem minősül a pénzhamisítás elkövetési tárgyának:

- a régi pénz (csak csalásként értékelendő a Btk. 263. szakasza szerint) illetve
- a forgalomból kivont pénzek. Ez alól kivétel, s büntetőjogi értelemben pénznek minősül, ha az állam nemzeti bankja kötelezettséget vállalt annak beváltására. Példának okáért így pénzhamisítás elkövetési tárgya lehet a német márka, amelynek euróra történő átváltását a német jegybank korlátlan ideig vállalta.²²³

A német bírósági joggyakorlat²²⁴ szerint nem lehet a pénzhamisítás elkövetési tárgya a Dél-Afrikai Köztársaság által kibocsátott *Krügerrand-aranyérme*, amely nem más, mint befektetési aranyérme. 1981-ben egy elkövető 349 ezüst Krügerrand-érme másolatot szerzett meg forgalomba hozatal céljából. A Dél-Afrikai Köztársaság 1964-ben hozott 78. számú érme- és pénzverési törvénye szerint a Krügerrand-érme fizetőeszköznek minősül. A német Btk. 152. szakasza pedig kimondja, hogy külföldi fizetőeszköz azonos büntetőjogi védelemben részesül a hazáival. Ennek ellenére a német Legfelsőbb Bíróság a már korábban említett 1929. évi Genfi

²¹⁹Strafgesetzbuch, 151.§.

²²⁰WESSELS, Johannes – HETTINGER, Michael, Strafrecht besonderer teil 1. C. F. Müller, Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg. 2014. 281. o.

²²¹Strafgesetzbuch, 152.§.

²²²Entscheidungen des Bundesgerichtshofs in Strafsachen (a Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság döntése büntetőügyben, továbbiakban: BGHSt) 27, 255.

²²³GÁL István László, A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár. Különös Rész, 7. kötet. Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó, Budapest. 2013. 197. o.

²²⁴BGHSt 32, 198.

Egyezmény szabályaira hivatkozva, arra döntésre jutott, hogy nem minősül a Krüger-érem pénznek, mivel korlátozott számban volt forgalomban, és további vizsgálatok eredményeként kiderítették, hogy azt Dél-Afrikában sem lehetett beváltani a helyi pénzre.²²⁵ Továbbá névértékét csak az arany finomságán keresztül hordozta magán, és így nem felelt meg a forgalomképesség előfeltételeinek.²²⁶

4.2.4. Elkövetési magatartások

A német Btk. a következő elkövetési magatartásokat tartalmazza:

- pénz utánzása (*nachmachen*);
- pénz meghamisítása (*verfälschen*);
- hamis vagy hamisított pénz megszerzése (*sich verschaffen*), kínálása (*feilhalten*);
- végül a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala (*in Verkehr bringen*).

Ezen magatartásokat egyenként elemzi a könyv fejezete.

A pénz *utánzása* alatt a német bírói joggyakorlat az olyan hamis pénz készítését (*herstellen*) érti, amely az általános és gyanútlan forgalom számára különösebb megfontolás nélkül megtévesztő jelleggel bír.²²⁷ Problémás esetkör lehet, ha a valótól eltérő címletű vagy esetleg egy fantáziaállamtól származó hamis pénzt készítenek a bűnelkövetők. Lehet e tényállászerű cselekmény az utánzás, ha a pénz – ilyen formában vagy egyáltalán – nem létezett?

A német joggyakorlat szerint irreleváns az utánzásnál, hogy eredeti mintapéldányról készítették-e vagy sem. Így tehát egy 25 eurós – amely nincsen forgalomban, mivel 20 és 50 eurós címletű bankjegyek vannak – készítése a pénzhamisítás bűncselekményének megállapítására alkalmas lehet. Ezt azzal indokolják, hogy az elkövető cselekménye pénzforgalom biztonságának, illetve a pénzbe vetett bizalomnak a megsértésére irányul, és annak okoz kárt.²²⁸ Továbbá a német Legfelsőbb Bíróság szerint a globálisan fejlődő pénzforgalomban egyre több külföldi pénz jelenik meg, és ezért indokolt fantázia államtól készített pénzek hamisítása esetén is megállapítani a pénzhamisítás tényállását. A tényállás megállapításához viszont szükséges, hogy pénzre hasonlítson a hamis produktum.

²²⁵KRÖNER, (2009) 22. o.

²²⁶WESSELS – HETTINGER, (2014) 281. o.

²²⁷SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 334. o.

²²⁸BGHSt 30, 71.

Egyik másik nézet szerint, ha a hamis pénz egy egyáltalán nem létező államtól származik, akkor nem pénzhamisítást, hanem csalást vagy közokirat-hamisítást kéne megállapítani, mivel ilyenkor nem az állam pénzkibocsátási monopóliumát sértette meg az elkövető a cselekményével, hanem az üzlettársak bizalmát. Ilyen esetekben a pénzre való hasonlóság kizárt, mert a pénz egyáltalán nem létezik.²²⁹

Kröner szerint ez az ellenvélemény nem meggyőző, tekintettel a 146. szakasz magas büntetési tételkeretére. Véleménye szerint a pénzforgalom teljes körű védelme érdekében nem helyes túl magas követelményeket állítani a hamisítványokat illetően, csak a megtévesztő jellegnek van szerepe. A pénzbe vetett bizalom sérül abban az esetben is, ha az elkövető egy nem létező államnak a pénzét készíti el. Ugyanakkor azt is megjegyzi, ha a hamisítvány silány minőségű, akkor nem állapítható meg pénzhamisítás, mivel ilyenkor hiányzik a megtévesztő jelleg, nem hasonlít az utánzat a pénzre.²³⁰

A magyar joggyakorlat – szemben a némettel – szűken értelmezi a pénzhamisítás elkövetési tárgyát, mivel hazánkban a bíróságok azt is megkövetelik, az elkövető valódi címletű pénzt imitáljon. Nem pénzhamisítást, hanem csalást állapított meg abban az ügyben a magyar bíróság 2008-ban, amikor az elkövető 54000 forintos címletű bankjeggyel vett három birkát egy pásztortól.²³¹ A német joggyakorlat szerint az is tényállásszerű lehet, ha az elkövető egy fantázia állam által kibocsátott pénzt készít.²³²

Nem szükséges az, hogy jó minőségű legyen a hamis pénz, és az sem, hogy nagy fokban hasonlítson formailag és tartalmilag az eredeti pénzre. Bár az utánzás magatartásának megfelel a (pl. a bankoknál) reklám céljából kirakatba szánt pénzutánzatok készítése, illetve játékpénz készítése, a forgalomba hozatal szándékának hiánya miatt ezen cselekmények természetesen nem lesznek büntetendők.²³³

A *meghamisítás* nem más, mint a valódi pénzen olyan változtatás, hogy az nagyobb értékűnek tűnjön. Nálunk a magyar Btk. csak annyit rögzít, hogy aki forgalomba levő pénzt meghamisít, az büntetendő. Így elméletben az is büntetendő lehet, aki kisebb értékűre módosítja az eredeti pénzt, bár ez a gyakorlatban nem szokott előfordulni. A meghamisítás tipikusan úgy történik, hogy a címlet végére hozzáírnak egy nullát, és így megtízszerezik a pénz értékét. De történhet úgy is,

²²⁹BARTHOLME, Stefan, Geld-, Wertzeichenfälschung und verwandte Delikte. Juristische Arbeitsblätter, 1993. 197. o.

²³⁰KRÖNER, (2009) 66-67. o.

²³¹KONDOROSI, (2012) 79. o.

²³²BGHSt, 30, 71.

²³³SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 334. o.

hogy az eredeti pénzt bearanyozzák, vagy beüzüstözik, hogy ilyen formában tűnjön nagyobb értékűnek. Fontos feltétel, hogy kizárólag eredeti pénzt lehet meghamisítani.²³⁴

Hamis vagy hamisított pénz megszerzésének megállapításához egyrészt szükség van arra, hogy az elkövetési tárgy az elkövető birtokába kerüljön másrészt az, hogy afelett rendelkezési joga is legyen. Így nem minősül hamis vagy hamisított pénz megszerzésének, például, ha valakinek letétbe adnak hamis pénzt, mert nincs felette rendelkezési joga (legfeljebb bűnrészesként lehet büntethető).²³⁵

A forgalom számára történő *kínálás* gyakorlatilag a forgalomba hozatal kísérletének minősülne, de a jogalkotó azért, hogy ilyenkor is a befejezett magatartásnak a büntetési tétele legyen irányadó, 2003-ban módosította a *Strafgesetzbuchot*.²³⁶

A legveszélyesebb elkövetési magatartás az összes közül a *forgalomba hozatal*, ugyanis ez már konkrét károkat okoz a gazdaságnak. Feltétel, hogy az elkövető a hamis pénzt, mint eredetit hozza forgalomba. A forgalomba hozatal sokféle módon történhet, pl. ajándékozással, fizetéssel, automatába dobással. Előfordult olyan eset, ahol az elkövető olyan nyilvános helyen dobta el a hamis pénzeket, ahol bárki könnyedén hozzáférhetett, és a német bíróság megállapította a hamis pénz forgalomba hozatalát.²³⁷

4.2.5. A bűncselekmény alanyi oldala

A német Btk. nem tartalmaz a pénzhamisítás tényállásánál speciális alanyt, így az elkövető bárki lehet. A bűncselekmény kizárólag szándékosan követhető el. Számos német szerző megállapítja, hogy eshetőleges szándékkal (*dolus eventualis*) is elkövethető a pénzhamisítás. A forgalomba hozatal tekintetében jelen könyv szerzője egyetért, de a többi elkövetési magatartásnál nem tartja elképzelhetőnek, mivel a törvény rögzíti, hogy „azzal a szándékkal, hogy forgalomba hozza, vagy ilyen pénz forgalomba hozatalát lehetővé tegye”. Ez a törvényi fordulat egy célzatot fogalmaz meg, és ha célzatos a bűncselekmény, akkor azt csak egyenes szándékkal lehet elkövetni. Ha

²³⁴SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 334-335. o.

²³⁵SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 336. o.

²³⁶SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 336-337. o.

²³⁷BGHSt, 35, 21.

megszerzés az elkövetési magatartás, fontos szubjektív elem, hogy az elkövető tudjon a pénz hamis voltáról.²³⁸

4.2.6. A deliktum privilegizált és minősített esetei

Prima facie érdekes szabálynak tűnik 146. szakasz III. pontja, amely azt rögzítette, hogy kevésbé súlyos esetekben enyhébb a büntetési tételkeret. A kevésbé súlyos eset definícióját a német Btk. nem tartalmazza, ezt a jogalkotó a jogalkalmazó belátására bízta.

Ahhoz, hogy megállapítsák a kevésbé súlyos eset fennállását, a bíróságnak figyelembe kell vennie az eset összes körülményét. Objektív oldalon: követett-e már korábban az elkövető törvénysértést. Szubjektív oldalon jelentősége lehet az elkövető személyiségének, az előkészületi magatartásoknak, a társas elkövetésnek, illetve a bűncselekmény következményének. Kevésbé súlyos esetre példaként lehetne felhozni, hogyha egy kasszás a veszekedés elkerülése érdekében elfogadja a hamis pénzt a bűnözőtől, és utána továbbadja egy gyanútlan vevőnek.

A pénzhamisításnak a német Btk. szerint két minősített esete van

- ha az elkövető üzletszerűen cselekszik, vagy
- bűnbanda (bűnszervezet) tagjaként tevékenykedik, amely folytatólagos pénzhamisításra szerveződött.

Ilyen esetekben a büntetési tétel alsó határa emelkedik meg legalább 2 évi szabadságvesztésre.

A német Btk. *expressis verbis* nem tartalmazza a bűnbanda definícióját egyik vonatkozó tényállásban sem, így a megállapításához szükséges ismérveket az állandó bírósági joggyakorlat, valamint a jogirodalom alakította ki. Üzletszerűség akkor állapítható meg, ha valaki huzamosabb ideig fő vagy akár mellékes bevételi forrásként ismételten (folytatólagosan) követi el a bűncselekményt. Nem szükséges, hogy az elkövető bevételt realizáljon, elég, ha arra törekszik. Bűnbandának (bűnszervezetnek) minősül egy meghatározott időtartamra létesített legalább három személyből álló csoport, amely hosszabb időre, akarategységben jövőbeni bűncselekmények elkövetésére szerveződött.²³⁹

²³⁸ Ruß Wolfgang, Achter Abschnitt, Geld- und wertzzeichenfälschung. In: Heinrich Wilhelm Laufthütte – Ruth Rissin-van Saan – Klaus Tiedermann (Szerk.), Leipziger Kommentar. Großkommentar 12., neu bearbeitete Auflage, Sechster Band §§146 bis 210. De Gruyter Recht, Berlin. 2010. 26. o.

²³⁹SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 337-338. o.

4.2.7. A hamis pénz forgalomba hozatalának tényállása

A német Btk. önálló tényállásban szabályozza a hamis pénz forgalomba hozatalát, vagy szabad fordítással a korábbi magyar Btk.-ban is meglevő hamis pénz kiadásának megfelelő bűncselekményt. A jogirodalomban attól függetlenül, hogy önálló tényállásban van szabályozva a pénzhamisítás privilegizált eseteként tekintenek rá.²⁴⁰ A törvény – véleményem szerint nem túl szerencsés módon – negatív módszerrel definiálja a bűncselekményt: „*Aki hamis pénzt a 146.§-től eltérő módon forgalomba hoz, legfeljebb 5 évi szabadságvesztéssel, vagy pénzbüntetéssel büntetendő.*” A fentiekben említett jogesetnél maradva, abban az esetben, ha az eladó nem ellenőrzi, és a megszerzéskor nem tud a pénz a hamis voltáról, de utóbb felismerve hamis voltát csalárd módon túlad azon, hamis pénz kiadását követi el és nem pénzhamisítást. Fontos megjegyezni, hogy a hamis pénz forgalomba hozatalának a kísérlete is büntetendő.

4.2.8. Stádiumok

A pénzhamisításnak mind az előkészülete, mind a kísérlete büntetendő. Előkészületnek minősül, ha valaki pénzhamisítás céljából előállít, megszerez, eladásra kínál, tárol, vagy másnak továbbad ehhez szükséges eszközöket (pl. nyomtatóeszközt, számítógépes programokat, biztonsági elemeket). Előkészület esetén természetesen alacsonyabb a deliktum büntetési tétele: ha az előkészület hamis vagy hamisított pénz készítésére irányul, legfeljebb öt évi szabadságvesztéssel, vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

A német Btk. eltér a magyar szabályozástól, mivel a német büntetőjogban nem általánosan büntetendő a kísérlet, csak akkor, ha a különös részi szabályok ezt *explicit* módon rögzítik. A pénzhamisítás kísérlete elég szűk körben valósítható meg, például, ha valaki megkezdi, de nem fejezi be a hamis pénzek elkészítését. Kísérlet esetén is alacsonyabb büntetési tételek irányadóak. A német büntetőjog szerint nemcsak az minősül kísérletnek, hogyha a tettes a szándékos bűncselekmény törvényi tényállásának egyik elemét megvalósítja (bűncselekmény elkövetését megkezdi); hanem az is, ha a tettes elképzelésének megfelelően egy korábbi cselekménye

²⁴⁰SCHMIDT – PRIEBE, (2012) 338. o.

bármilyen további közbenső aktus nélkül zavartalanul, azaz közvetlenül a tényállás megvalósítását eredményezi, vagy azzal közvetlen térbeli és időbeli összefüggésben áll.²⁴¹

4.2.9. A pénzhamisításra vonatkozó büntügyi statisztika Németországban

Az alábbi táblázat az ismertté vált pénz- és bélyeg-, és kártyahamisítások számát mutatja éves szinten Németországban. A pénzhamisítások jelentős része forgalomba hozattal valósul meg. 2018-ban 2637 esetben hoztak forgalomba hamis pénzt a regisztrált adatok alapján.²⁴²

Év	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Regisztrált bűncselekmények száma	7100	5476	5902	5338	4779	5503	5125	5783

2.számú táblázat: Éves szinten a regisztrált pénz-és bélyeg- és kártyahamisítások száma Németországban 2011–2018 között²⁴³

A német rendőrség büntügyi statisztikájából az a következtetés vonható le, hogy éves szinten alacsony az elkövetések száma.

A problémát viszont más megközelítésbe hozza a következő legfrissebb statisztikai adat, amely azt mutatja, 2019 első félévében hány hamis euró bankjegyet vontak ki a forgalomból, címletekre lebontva.

Bankjegy	5 €	10 €	20 €	50 €	100 €	200 €	500 €	Összesen
darab szám	188	421	5956	17905	2232	281	596	27579

²⁴¹ NEPARÁCZKI Anna Viktória, A terrorista bűncselekmény szabályozása Németországban. <http://jesz.ajk.elte.hu/neparaczki41.html>. (letöltés ideje: 2016. 02. 10.)

²⁴² Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2018. 124. o.

²⁴³ Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2018. 124. o.

Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2017. Band 4. Einzelne Straftaten/-gruppen ausgewählte Formen der Kriminalität. 2017. 116. o.;

Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2016. 110. o.;

Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2015. 296. o.;

Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2014. 255. o.;

Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2013. 214. o.;

Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2012. 217. o.;

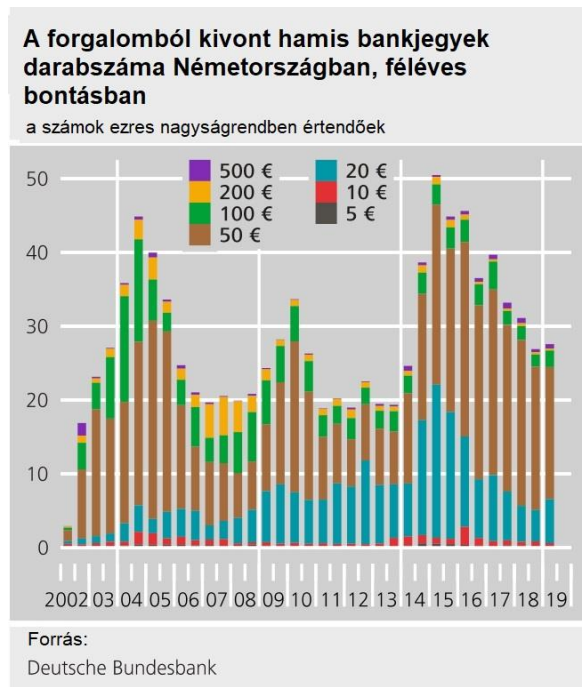
Polizeiliche Kriminalstatistik Bundesrepublik Deutschland Jahrbuch 2011. 44. o.

százalékos arány	1%	1%	22%	65%	8%	1%	2%	100%
------------------	----	----	-----	-----	----	----	----	------

3.számú táblázat: 2019 első félévében a Németországból kivont hamis bankjegyek száma címletekre bontva.²⁴⁴

2019 első félévében a bűnelkövetők elsősorban 50 eurós címleteket hamisítottak, a hamisítványok majdnem 2/3-át tették ki. A második legkedveltebb célpont hamisítók számára a 20 eurós címlet pénzek voltak. A korábbi éveket tekintve is az elkövetők leginkább a 20 és 50 eurós címletű pénzeket hamisítják a leginkább.

A Deutsche Bundesbank alábbi diagramja 2002-2019 közötti időszakban mutatja a féléves bontásban a forgalomból kivont hamis bankjegyeket címletekre lebontva. A baloldali oszlop ezres nagyságrendben mutatja a hamis bankjegyek számát ezres nagyságrendben, az alsó sorban az évek, a címletek pedig különböző színekkel vannak jelölve.

²⁴⁴ <https://www.bundesbank.de/de/aufgaben/themen/wieder-etwas-mehr-falschgeld-im-umlauf-802578>
(letöltés ideje: 2019. 10. 01.)

2.számú diagram: a forgalomból kivont hamis bankjegyek száma féléves szinten
Németországban 2002-2019 között.²⁴⁵

Az euró bevezetését követően volt egy nagyobb pénzhamisítási hullám egészen 2006-ig bezárólag. Ezt követően 8 évig relatíve alacsony volt a hamis bankjegyek száma. 2014 óta sajnos a hamis bankjegyek száma stabilan 30 ezer körül vagy afelett van félévente. Az utóbbi években egy enyhe csökkenő tendencia figyelhető meg.

Nemcsak a bankjegyeket, hanem az érméket is hamisítják Németországban. Az alábbi statisztika a 2019 első félévben forgalomból kivont hamis érmék számát mutatja.

Érmecímlete	50 centes	1 eurós	2 eurós	összesen
Darabszám	427 / (2%)	2139 / (11%)	17237 / (87%)	19803

4.számú táblázat: a forgalomból kivont hamis centek Németországban 2019 első félévében²⁴⁶

4.2.10. Összegzés a német szabályozásról

A német szabályozás sok tekintetben hasonlít a magyar szabályozásra, valószínűleg az új Btk. megalkotásánál is figyelembe vették a német mintát. Legfontosabb különbség, hogy a német szabályozásnál nagyobb a bíróságok diszkrecionális jogköre. Ez megmutatkozik a szélesebb büntetési tételkeretben, mivel kevesebb tételes jogi definíció van a Btk.-ban, széles értelmezési lehetőséget ad a bíróságok számára a „kevésbé súlyos eset” jogi kategóriája.

4.3. A pénzhamisítás szabályozása az osztrák Büntető Törvénykönyvben

4.3.1. A pénzhamisítás tényállásának a helye az osztrák Büntető Törvénykönyvben

Az osztrák szövetségi törvényt a büntetendő cselekményekről, vagy másnéven a hatályos Büntető Törvénykönyvet 1974-ben fogadták el. Azóta számos módosítást élt meg, köztük a pénzhamisítás tényállása is. Az osztrák Btk. – hasonlóan a német és a magyar szabályozáshoz – önálló fejezetben

²⁴⁵ <https://www.bundesbank.de/de/aufgaben/themen/wieder-etwas-mehr-falschgeld-im-umlauf-802578>
(letöltés ideje: 2019. 10. 01.)

²⁴⁶ <https://www.bundesbank.de/de/aufgaben/themen/wieder-etwas-mehr-falschgeld-im-umlauf-802578>
(letöltés ideje: 2019. 10. 01.)

regulálja a pénzhamisítást a bélyeghamisítást és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos deliktumokat. A Btk. különös részében található 13. fejezet címe „*Bűncselekmények a pénz, értékpapír, bélyegek és más pénzügyi tranzakciók biztonsága ellen.*” A pénzhamisításra vonatkozó szabályok a 232-237. szakaszokban találhatók meg.²⁴⁷ Röviden utalok még a szintén jelentős alaki jogforrásra az osztrák büntető perrendtartásra (Strafprozessordnung, röviden StPO), amely a nyomozóhatóságként pénzhamisításos ügyekben a rendőrséget (Kriminalpolizei) jelöli ki, ami nincs közvetlenül az ügyészség alá rendelve.²⁴⁸

Büntetendő a pénzhamisítás alábbi formái:

- a tulajdonképpeni pénzhamisítás;
- az utánczott vagy meghamisított pénz továbbadása és megőrzése;
- a pénzérme kisebbítése, és kisebbített érme forgalomba hozatala;
- a pénzérme darabok megszerzése, elrejtése, illetve azokkal kereskedés;
- a hamis, hamisított pénz vagy csonkított pénzérme továbbadása;
- a különösen védett értékpapírok hamisítása.

4.3.2. A tulajdonképpeni pénzhamisítás

A tulajdonképpeni pénzhamisítást a Btk. 232. § a következőképpen szabályozza:

„232. § Pénzhamisítás

(1) Aki abból a célból utáncoz vagy hamisít pénzt, hogy az valódiként és hamisítatlanul forgalomba kerüljön, egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ugyanígy büntetendő, aki egy hamisításban résztvevővel (12.§) vagy egy közvetítőtől egyetértésben abból a célból szerez meg el ilyen utánczott vagy hamisított pénzt, hogy azt eredetiként és hamisítatlanul forgalomba hozza.

(3) A pénz utánczásának tekintendő a pénzkibocsátásra illetékes jogszerű eszközökkel és létesítményekkel a pénznek oly módon történő készítése, hogy felhatalmazzák a pénzkibocsátásra

²⁴⁷SCHLOENHARDT, Andreas – HÖPFEL, Frank (Szerk.), Strafgesetzbuch, Austrian Criminal Code. NWV Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Vienna – Graz. 2016. 302. o.

²⁴⁸ HERKE, Csongor, Az osztrák és a spanyol büntetőeljárás alapintézményei. egyetemi jegyzet (Szerkesztette Hengl Melinda). PTE-ÁJK, Pécs, 2016. 24. o.

jogosult intézményeket a beleegyezésük nélkül, azért, hogy pénzt elterjesszenek és ezzel megszegve az erre vonatkozó jogokat és kötelezettségeket."²⁴⁹

A bűncselekmény védett jogi tárgya a bankjegy és érme, amely törvényes fizetőeszközként forgalomban van. Az olyan pénzek hamisítása is büntetendő, amely csak gyűjtési célra lett kibocsátva. Az euró pénzneme büntetőjogi védelemben részesül, függetlenül attól, hogy melyik tagállamban bocsátották ki. Az aranydukát, illetve a cégek által kibocsátott pénzek (pl.: *Palmers Münzen*) viszont nem minősülnek a pénzhamisítás elkövetési tárgyának. A 241. szakasz kiterjeszti a büntetőjogi védelmet a külföldi államok által kibocsátott törvényes fizetőeszközökre.²⁵⁰

A tulajdonképpeni pénzhamisításhoz három elkövetési magatartás tartozik: az utánzás, a meghamisítás, és a megszerzés.²⁵¹

Az utánzás tekintetében hasonló a szabályozás a német joghoz. Az osztrák jog szerint az utánzattal szemben felállított követelmény, hogy az emlékeztessen az eredeti pénzre, oly mértékben, hogy a gyanútlan és általános forgalom számára megtévesztő legyen. Emellett a 232. § (3) bekezdése megtiltja a bankjegyeknek az illetékes hatóságok engedélye nélküli nyomtatását. A bűncselekmény akkor válik befejezetté, ha a megtévesztésre alkalmas lesz az utánzat. Kísérleti stádiumba jut a bűncselekmény hamis pénzek kinyomtatása, lapokra, amíg nem vágják azokat abból és nem illesztették össze a két oldalát. Utánzásnak minősül, ha valaki egy 100 eurós címletű bankjegy mindkét oldalát lefényképezi vagy beszkeneli, és egy színes nyomtatóval kinyomtatja azt. Egy bírósági döntés kimondta, hogy az egyoldalúan lefénymásolt 100 eurós bankjegy általában nem alkalmas megtévesztésre a forgalom számára. Továbbá az osztrák joggyakorlat szerint a 20 euró cent érme körbecsavarása zsinórral abból a célból, hogy az automaták képesek legyenek befogadni azt, mint egy 1 eurós címletű pénzt nem valósítja meg a pénzhamisítást mivel az semmilyen körülmények között nem téveszthető össze a valódi pénzzel.²⁵²

²⁴⁹ Szabad fordítás. 2018. 01. 01. hatályos állapot.

²⁵⁰ BERTEL, Christian – SCHWAIGHOFER Klaus, Österreiches Strafrecht Besonderer Teil II §§ 169 bis 321 StGB. 8., vollständig überarbeitete Auflage. Springer, Wien – New York – Wien. 2008. 133-134. o.

²⁵¹ MALECZKY, Oskar Strafrecht Besonderer Teil II. 8., aktualisierte Auflage. Lexis Nexis Verlag ARD Orac GmbH & Co KG, Wien. 2008. 42. o.

²⁵² BERTEL – SCHWAIGHOFER, (2008) 134-135. o.

A pénz meghamisítása a német joghoz hasonlóan csak úgy valósítható meg, hogy az eredeti pénz értékét nagyobb értékűre másítják meg. Az ilyen ügyek ritkán fordulnak elő az osztrák joggyakorlatban.²⁵³

Gyakoribb elkövetési magatartás a hamis pénz megszerzése. Az elkövetőnek abból a célból kell megszereznie a hamis vagy hamisított pénzt, hogy azt eredetiként és hamisítatlanul forgalomba hozza, illetve feltétel, hogy a hamisításban résztvevővel vagy közvetítőtől egyetértésben történjen. A büntetőjogi felelősségre vonás szempontjából irreleváns a pénzhamisító kilétének ismerete.

Alanya a bűncselekménynek bárki lehet. A hamis vagy hamisított pénz megszerzőjének a célja az azzal való kereskedés. Tudatának át kell fognia, hogy a személy, akitől átveszi a hamis pénzt, az a hamisításban résztvevő, vagy azzal kapcsolatban álló közvetítő személy.²⁵⁴

Forgalombahozatalról akkor beszélünk, ha a hamis pénzt beváltották fizetőeszközként árura vagy szolgáltatásra, sőt akkor is, ha az ellenszolgáltatás nélkül (pl.: ajándékozás útján) történik.

Az elkövető, aki elkészíti a hamis pénzt, és forgalomba is hozza azt, csak a 232. § (1) alapján lesz felelősségre vonható.²⁵⁵

4.3.3. A hamis vagy hamisított pénz továbbadása és megőrzése

A 233. szakaszban szabályozott hamis vagy hamisított pénz továbbadása és megőrzése enyhébb megítélésű bűncselekmény, alapesetben öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A tényállás elkövetési magatartásai:

- hamis vagy hamisított pénzügyimportálása,
- exportálása,
- szállítása,
- átvétele,
- afelett történő rendelkezés,
- és végezetül hamis pénznek birtoklása.

Az importálásnál, illetve az exportálásnál Ausztria – és nem az Európai Unió külső – országhatárának átlépése esetén valósul meg a bűncselekmény.

²⁵³ Uo.

²⁵⁴ Uo.

²⁵⁵ Uo.

A hamis pénz átvétele, nem más, mint birtokbavétel céljából történő megszerzés. Az átvételt illetően itt egy negatív feltételre is szükség van a szakasz alkalmazása szempontjából, hogy az elkövető ne a pénzhamisítótól vagy annak közvetítőjétől vegye át a hamis pénzt (ellenkező esetben az előbbi 232. § lesz alkalmazandó).

A hamis pénz megszerzése a hamis pénznek önhatalmú és jogtalan birtokbavételét jelenti. Az osztrák bírósági gyakorlat szerint az utcán talált hamis pénz megszerzése nem minősül jogtalanak. Ha viszont a találó később felismeri a pénz hamis voltát, és megőrzi abból a célból, hogy majd azt forgalomba hozza, cselekménye már büntetendő lesz. Amennyiben az elkövető jóhiszeműen jut a hamis pénzhez, az nem a 233. § hanem a 236. § (hamis vagy hamisított pénzérme továbbadása) szerint lesz megítélendő.

A bűncselekmény célzatos, az elkövető célja a hamis vagy hamisított pénz valódiéként vagy hamisítatlanként történő forgalomba hozatala. Forgalomba hozatal esetén az elkövető tudatának át kell fognia azt, hogy a pénz hamis vagy hamisított.

A minősített esete a bűncselekménynek akkor valósul meg, ha a pénzhamisítást több mint 300 000 Euró névértékű pénzre követik el, ilyenkor a szankció egytől tíz évig terjedő szabadságvesztés lesz. Az osztrák jogalkotó meghatározott időközönként emelni szokta ezt az összeget.

A pénzhamisítás szükségképpen összefügg a csalás bűncselekményével, de aki megtévesztő módon, valódiéként hoz hamis pénzt forgalomba, csak pénzhamisítás miatt lesz felelősségre vonható a specialitás elve alapján. A nem valódi, ún. fantázia pénzek készítése esetén is megállapítják a pénzhamisítás bűncselekményét.²⁵⁶

4.3.4. A Pénzérme csonkítása, és a csonkított érme forgalomba hozatala

A 234.§-ban van szabályozva a pénz kisebbitése vagy más néven a pénzcsontítás. Az elkövető pénzcsontítás esetén a bel- vagy külföldi pénzermének a fémtartalmát csökkenti például körülvágással, körülmetszéssel, kilyukasztással. A pénzcsontítás alapesete 6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálható. A csonkított érme forgalomba hozatala három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. E fordulatnak a minősített esete, ha a csonkított érmék névértéke eléri vagy átlépi a 300 000 eurót.

A gyakorlatban ez a tényállás nagyon ritkán fordul elő.

²⁵⁶REINDL-KRAUSKOPF – WESSELY, (2012). 66–71. o.

Aki a tényállás mindkét fordulatát megvalósítja, csak az első bekezdés szerint lesz büntetendő, a forgalomba hozatal büntetlen utócselkménynek fog minősülni. A rosszhiszeműen továbbadott, de jóhiszeműen szerzett csonkított pénzérme a 236. § szakasz szerint szabályozott privilegizált esetkörbe tartozik.

4.3.5. A pénzérme darabok megszerzése, elrejtése, illetve azokkal való kereskedés

A 235.§-ban van szabályozva a pénzérme darabok kapcsolatos visszaélések.

Elkövetési magatartások:

- a pénzérme darabok megszerzése, és
- az azzal való kereskedés.

A pénzérme fém darabkáinak a 234. § szakasztól eltérő módon történő megszerzése, illetve azzal való kereskedése is büntetendő az osztrák jog szerint. Enyhébb megítélendő esetkörre a büntetés legfeljebb egy évig terjedő szabadság, és alternatív szankcióként itt már a pénzbüntetés is megjelenik.

A bűncselekmény megléte a Büntető Törvénykönyvben fölösleges és értelmetlen Christian Bertel és Klaus Schwaighofer szerint, mivel a gyakorlatban ez nem szokott előfordulni.²⁵⁷

4.3.6. A hamis, hamisított pénz vagy csonkított pénzérme továbbadása

A 236. szakasz a 233. és a 234. szakasz a pénzhamisítás privilegizált esetének minősül. Hamis pénz kiadásának is nevezik a jogirodalomban. Enyhébb megítélés alá esik, mivel a hamis pénz továbbadója a pénzhamisítás áldozatává vált, és a jogalkotó értékeli azt a valamilyen szinten méltányolható körülményt, hogy ettől a pénztől szabadulni akar az elkövető. Az elkövetési eszköz a hamis, hamisított pénz (232. §) vagy pedig csonkított pénzérme (234.§).

Az elkövetési magatartások megegyeznek a 233. szakaszban leírtakkal. Az első bekezdésnél a továbbadás tekintetében fontos, hogy az eredetiként és hamisítatlanul történjen, azzal a célzattal, hogy a hamis pénzt forgalomba hozza. A 2. bekezdésnél egy másik személynek például egy barátjának történik. Ennek a továbbadása hasonlóképpen a 236. szakasz szerinti privilegizált esetnek fog számítani.

²⁵⁷BERTEL – SCHWAIGHOFER, (2008) 135-136. o.

A döntő különbség a 233. és a 234. szakaszt illetően a jóhiszemű szerzés ténye. A második bekezdés esetén a közvetlen elkövető adja át a hamis pénzt, aki rosszhiszeműen (azzal a céllal, hogy a hamis pénzt forgalomba hozza) veszi azt át. Aki mástól elvesz, ellop, elrabol hamis pénzt anélkül, hogy felismerné annak hamis voltát, nem a 236. szakasz szerint, hanem a 233. szakasz szerint lesz büntetendő.

A 236. szakasz szerinti megszerzésnél nem feltétel, hogy a hamis pénz felett tulajdonjogot szerezzen az elkövető. Ha valaki ajándékként kapott hamis pénzt jóhiszeműen, de később hamis voltát felismerve beváltja másik pénzre, a 236. szakasz szerinti privilegizált eset miatt lesz felelősségre vonható. A 236. szakasz lex speciálisnak fog minősülni a 233. és 234. szakaszokhoz képest.

4.3.7. A különösen védett értékpapírok hamisítása (237. és 241.§)

A 232. a 233. és a 236. szakaszokban leírt elkövetési magatartások ugyanúgy büntetendők, ha az elkövető a 237. szakaszban leírt különösen védett értékpapírokra követi el. A taxatív felsorolást tartalmaz a törvény, ide tartoznak a:

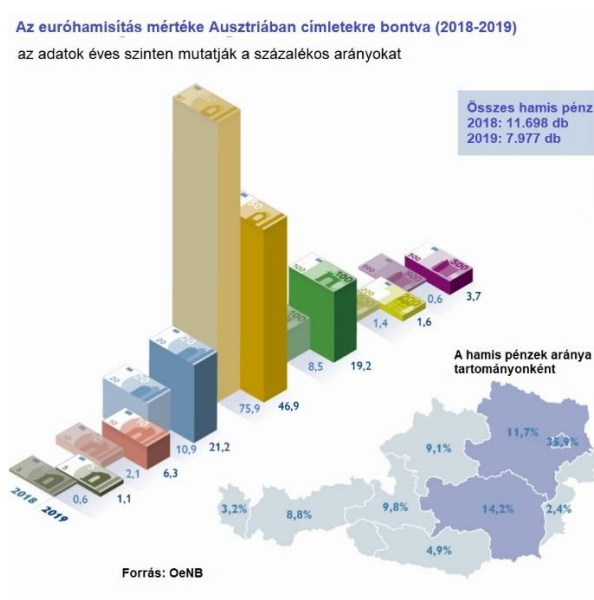
- kötelezvények,
- kötvényekkel,
- részvények,
- részvény bizonyítványok,
- megújítási igazolványok.

Feltétel a bűncselekmény megállapításához, hogy olyan értékpapírokat hamisítsanak, amelyek érvényesek és névre szólóan lettek kibocsátva. E szakaszban szerepel az is, hogy a forgalomba már nem lévő bankjegyek és érmék azonos büntetőjogi védelemben részesülnek. A gyakorlatban ez Ausztriában leginkább az euró előtt forgalomban lévő osztrák Schilling hamisítását jelenti.

Az osztrák Schilling már 2002. március elseje óta nem minősül törvényes fizetőeszköznek, annak a hamisítása nem a 232.§ hanem a 237.§ szakasz szerint lesz büntetendő, amely az értékpapírok és egyéb fizetőeszközök hamisításáról rendelkezik.

4.3.8. Hamis pénzek számára vonatkozó statisztika Ausztriában

Az Osztrák Nemzeti Bank (Oesterreichische Nationalbank, továbbiakban: OeNB) statisztikája²⁵⁸ alapján 2019-ben csökkent a hamis eurók darabszáma az előző évhez képest. 2018-ben 11 698 darab hamis pénzt vontak ki a forgalomból, míg 2019-ben ez a szám csak 7977 darab volt. A hamis pénzek többsége 20 és 50 eurós címletű volt, utóbbiakkal az élen.

7. számú ábra a hamis pénzekre vonatkozó számadatok 2018 és 2019-ben²⁵⁹

2017 februárjában egy 33 éves karintiai pénzhamisítót tartóztatott le az osztrák szövetségi rendőrség. Az elkövető a darkneten²⁶⁰ árulta a hamis pénzeket üzletszerűen. A pénzhamisító műhelyt is megtalálták, ahol lefoglalták és elkobozták a hamis eurókat. Összesen 1500 darab hamis 50 eurós címletű pénzt találtak nála, amelynek látszólagos névértéke 75 000 euró volt. Voltak közöttük csak félig elkészült hamisítványok is. Az elkövető 2016 ősze óta gyártotta a hamis pénzeket, azóta 180 darab forgalomba is került. A nyomozó iroda vezetője, Gottlieb Türk

²⁵⁸<https://www.oenb.at/Presse/> (letöltés ideje: 2019. 11. 12.)

²⁵⁹<https://www.oenb.at/Presse/> (letöltés ideje: 2019. 11. 12.)

²⁶⁰ A darknet veszélyeiről lásd még bővebben: SERBAKOV Márton Tibor, Kriminalitás a dark weben: illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem. In: Büntetőjogi Szemle 2020/1. 91-107. o.

állítására szerint a hamisítványok olyan jó minőségűek voltak, hogy az átlagember könnyedén összetéveszthette azokat a valódiakkal. A nyomozás tovább folytatódik, mivel keresik a hamis pénzek vevőit is.²⁶¹

4.4. A svájci Büntető Törvénykönyv pénzhamisításra vonatkozó szabályozásának főbb vonalai

Az 1937-ben elfogadott és a ma hatályos svájci Büntető Törvénykönyv a pénzhamisítás bűncselekményét a 10. fejezetben négy szakaszban (240-244.§). szabályozza.

A pénzhamisításnak az alábbi formáit tartalmazza a svájci Btk.:

- a pénz hamisítása (240.§);
- a pénz meghamisítása (241.§);
- a hamis pénz továbbadása és forgalomba hozatala (242.§);
- a pénz imitálása hamisítási szándék nélkül (243.§);
- a hamis pénz importálása, beszerzése, és tárolása (244.§)

A pénzhamisításjogi tárgya a pénzforgalom iránti közbizalom, illetve az állam pénzkibocsátási monopóliuma. A vonatkozó törvényi tényállások az 1929-ben elfogadott pénzhamisításra visszaszorítására vonatkozó Genfi Egyezmény előírásainak szem előtt tartásával lettek kialakítva. A pénz hamisítása (240.§) alapesetében a bűncselekmény büntetési tétele legalább egy évi szabadságvesztés. Maximális büntetési tételt nem tartalmaz a különös részi tényállás ilyenkor az általános rész 40. szakaszában kimondott szabály (legfeljebb 20 évig terjedő szabadságvesztés) lesz az irányadó. A bűncselekmény elkövetési tárgyai forgalomban lévő bankjegyek és érmék lehetnek. A forgalomból kivont vagy nem törvényes fizetőeszközök, például az angol arany-Sterling vagy a francia arany-Napóleon hamisítása csalásnak (146.§) fog minősülni.²⁶² A bűncselekményt csak szándékosan lehet elkövetni. Az elkövető célzata, hogy a hamis pénz valódiaként forgalomba kerüljön.

A német szabályozáshoz hasonlóan vagy egy „*különösen enyhe esetek*” bekezdés (240.§ (2)), amely a bíróságra bízta ennek megítélését és ilyenkor a büntetés csak három évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés.

²⁶¹<http://kaernten.orf.at/news/stories/2827999/> (letöltés ideje 2017. 07. 20.)

²⁶²WEDER, Ulrich, Zehnter Titel: Fälschung von Geld, amtlichen Wertzeichen, amtlichen Zeichen, Mass und Gewicht. In: Donatsch - Flachsmann - Hug Maurer - Weder, StGB. Schweizerisches Strafgesetzbuch. orell füssli Verlag AG, Zürich, 2006. 301-302. o.

A pénz meghamisítása (241.§) csak akkor valósul meg, ha az eredeti pénzt nagyobb értékűre módosítják. Ennek a magatartásnak a büntetőjogi megítélése enyhébb, 6 hónaptól 5 évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálandó. Itt is feltétel a forgalomba hozatalra irányuló célzat.

Amennyiben hamisítási és forgalomba hozatali szándék nélkül imitál eredeti pénzeket az elkövető (243.§) három évig terjedő szabadságvesztéssel lesz büntetendő a cselekmény. Ennek a bűncselekménynek van gondatlan alakzata is, ilyenkor pénzbüntetés az előírt szankció.²⁶³

4.5. Pénzhamisítás tényállása Franciaországban

A francia jogi szabályozás a pénzhamisítás bűncselekményét a Büntető Törvénykönyv (*Code Penal*) a pénzhamisítás (*De la fausse monnaie*) című II. fejezet a közbizalmat támadó cselekmények nevű (*Des atteintes d la confiance publique*) IV. cím alatt szabályozza.²⁶⁴

A törvény a többi jogrendszerhez képest sokkal szigorúbban büntetni e bűncselekmény elkövetőit. A 442-1. szakasz a francia és a külföldi államok által törvényes fizetőeszköznek minősülő pénzek hamisítását és meghamisítást rendeli büntetni harminc évig terjedő szabadságvesztéssel és 450 ezer euróig terjedő pénzbüntetéssel. Ugyanígy büntetendő az is, aki pénzkibocsátásra jogosult eszközökkel (például Nemzeti Bank nyomdájával) vagy anyagokkal készít hamis vagy hamisított pénzt, de azt a pénzkibocsátásra jogosult intézmények beleegyezése nélkül teszi.²⁶⁵

A 442-2. szakasz szerint büntetendő továbbá a forgalomba hozatal céljából történő hamis vagy hamisított pénzek szállítása forgalomba hozatala, tartása. Ilyen esetekben is szigorú a büntetés: 10 évig terjedő szabadságvesztés és 150 ezer euróig terjedő pénzbüntetés. E szakasznak a minősített esete, és a 442-1. szakasz büntetési tételével megegyező módon szankcionálandó, ha bűnszervezetben (*bande organisée*) követik el.²⁶⁶

A pénzhamisítás privilegizált eseteként tekinthető és öt évig terjedő szabadságvesztéssel, illetve 75.000 euróig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő a 442-3. szakaszban szabályozott a forgalomból már kivont pénzek hamisítása vagy meghamisítása. A forgalomképtelen pénzek valamennyi formája a pénzhamisítás elkövetési tárgya lesz. Ez eltér a magyar szabályozástól,

²⁶³WEDER, (2006) 304-307. o.

²⁶⁴GRANDI, Ciro, The protection of the euro against counterfeiting. In: Hans-Jörg Albrecht – André Klip (Szerk.): Crime, Criminal Law and Criminal Justice in Europe. Martinus Nijhoff Publishers. Leiden – Boston. 2013. 219. o.

²⁶⁵KRÖNER, (2009) 188. o.

²⁶⁶GRANDI, (2013) 219-220. o.

mivel magyar szabályozás szerint csak akkor büntetendő a forgalomból kivont pénzek hamisítása, ha forgalomba levő pénz látszatát keltik, vagy ha annak beváltására jogszabály kötelez.

A 442-5. szakasz enyhébb szankcióval előkészületi jellegű magatartásokat rendel büntetni, amelyek magukba foglalják a jogosulatlan használatát és tartását olyan eszközöknek, számítógépes programoknak, amelyek alkalmasak hamis pénz készítésére.

A francia jogalkotó is enyhébben, mindössze 7500 euróig terjedő pénzbüntetéssel rendeli büntetni a jóhiszeműen szerzett hamis pénz kiadását (442-7. szakasz).

A francia jog mellőzi a büntetést abban az esetben, a kísérlettől való elállás esetén, feltéve, hogy az elkövető együttműködik a hatóságokkal, felfedi az esetleges tettestársakat, és így megelőzik a hamis pénzek forgalomba hozatalát. (442-9. szakasz).²⁶⁷

4.6. Kitekintés a spanyol szabályozásra

A spanyol Btk. (Codigo Penal) a pénzhamisítás deliktumát a Különös részben a Hamisításokról című XVIII. Fejezet, Pénz- és adóbélyeghamisítás című alfejezetében szabályozza.

A Codigo Penal 386. szakasz tartalmazza a törvényi tényállást. Büntetendő:

- a törvényes fizetőeszköz meghamisítása, a hamis pénz készítése;
- forgalomba hozatal szándékával a hamis vagy hamisított pénzek importja és exportja az országból;
- hamis vagy hamisított pénzek készítőjével együttműködve az ilyen pénzek, szállítása, kibocsátása és forgalomba hozatala.

A spanyol Btk. szigorú szankciót helyez kilátásba: nyolctól tizenkét évig terjedő szabadságvesztést és pénzbüntetést ír elő.²⁶⁸

Privilegizált esetként szabályozza a hamis pénz kiadását, vagyis azt az elkövetőt, aki jóhiszeműen szerezte meg a hamis pénzt és elkölti vagy továbbadja azt már rosszhiszeműen. Az ilyen elkövetési magatartás csak akkor büntetendő, ha legalább 400 euró értékű pénzre követik el. Hamis pénz kiadásánál a büntetés jóval enyhébb, háromtól hat hónapig terjedő szabadságvesztés, vagy pénzbüntetés indítványoz a törvény. Enyhébb megítélés alá esik továbbá, ha valaki forgalomba hozatal céljából birtokol hamis pénzeket.

²⁶⁷ Uo.

²⁶⁸ Uo.

Törvényes fizetőeszköznek minősülnek az Európa Unió tagállamainak és más országok fizetőeszközei.

A 400. § előkészületi jellegű bűncselekményeket fogalmaz meg, pl.: a pénzhamisításhoz szükséges vízjelek, eszközök készítése is büntetendő.²⁶⁹

4.7. Az olasz Büntető Törvénykönyv (Codice Penale) pénzhamisításra vonatkozó szabályozás áttekintése

Az 1930-ban elfogadott Olasz Büntető Törvénykönyv 453-466. §. szabályozza részletesen a pénzhamisítás deliktumát. A spanyol szabályozáshoz képest szélesebb a kiszabható büntetési tételkeret, háromtól tizenkét évig terjedő szabadságvesztés.²⁷⁰

A pénzhamisítás alapesete (453.§) szerint büntetendő az alábbi magatartásokat:

- törvényes fizetőeszköznek minősülő nemzeti és a külföldi pénzek;
- hiteles pénz módosítása, úgy, hogy nagyobb értékűnek tűnjön;
- hamis vagy módosított pénz behozatala, forgalomba hozatala, vagy elköltése;
- hamis vagy módosított pénz forgalomba hozatal céljából történő megszerzése vagy megvétele.

Az olasz szabályozásának szigorát mutatja a 460. és 461. szakasza szerint még a vízjelek, illetve egyéb pénzhamisításhoz szükséges eszközök készítése, vétele, tartása, is büntetendő.²⁷¹

A hamis pénz kiadása privilegizált esetként van szabályozva a 457. szakaszban. A tényállás megfogalmazása szerint ezt a cselekményt az követi el, aki jóhiszeműen szerzi meg a hamis pénzt, de utóbb azt forgalomba hozza. Az ilyen elkövető büntetendő 6 hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel. A magyar szabályozás számára is megfontolandó a 463. §-hoz hasonló rendelkezése átültetése, amely kizárja a büntethetőségét annak, aki részt vett a pénzhamisítás valamely fordulatában, de közreműködik (pl.: feljelentéssel) a hatóságokkal annak érdekében, hogy megelőzzék a pénzek hamisítását, meghamisítását, készítését vagy a hamis vagy hamisított pénzek forgalomba kerülését.²⁷²

²⁶⁹GRANDI, (2013) 219-220. o.

²⁷⁰GRANDI, (2013) 217. o

²⁷¹GRANDI, (2013) 217-218. o

²⁷²GRANDI, (2013) 218. o

4.8. Pénzhamisítás az angolszász államokban

4.8.1. Az angolszász államok jogrendszeréről általában

A common law jogcsaládhoz tartozik az angol jog, az USA joga, Kanada joga, a volt Nemzetközösségek – Ausztrália, és Új-Zéland – joga, valamint a volt angol gyarmatok jogrendszerei (pl.: India).²⁷³

Az angol jog az angolszász jogcsalád mintája, amelynek fő jellegzetességeit Visegrády Antal²⁷⁴ az alábbiakban foglalta össze:

- Az angol jog nem recipiálta a római jogot, így önálló fejlődésen ment keresztül.
- Szabályainak jelentős hányada nincs kodifikálva, és törvénybe foglalva.
- Bíró alkotta jog (*judge made law*) az angol jog, amelynek szabályai kevésbé elvontak és általánosak, mint a kontinentális jogrendszerekénél.
- Az angol jog történeti jellegű, amely eltér a kontinentális római-germán jogcsaládtól.

Az angol jog az esetjogon (*case law*) alapul, vagyis olyan bírósági döntéseken, amelyek lefektették a követendő szabályokat (precedenseket) a mindenkori bíróságok számára.²⁷⁵ A bírósági határozatnak csak a ratio decidendi része képez precedenst, amely tartalmazza azokat a jogi elveket, amelyeken alapul a döntés. A határozat többi részének (*obiter dicta*) nincs kötelező ereje a jövő bíróságaira nézve. Amennyiben egy magasabb szintű bírói fórum hozott egy precedens döntést, az az alsóbb bíróságokat köti a hasonló ügyekben. Azt a szabályrendszert, hogy mely bíróságot, mely precedens köti nevezzük *stare decisis*-nek.²⁷⁶

Mára viszont az angol jog legfontosabb jogforrását a jogszabályok (*statute law*) képezik. Elsődleges jogszabálynak minősül a parlament által hozott törvények, másodlagos jogszabálynak pedig a parlamenttől delegált, egyéb testülettől származó jogszabályokat (pl.: helyi

²⁷³DAVID, René – E.C. BRIERLY, John, Major legal systems in the world today. The Free Press, London. 1968. 335. 15-17. o.

²⁷⁴VISEGRÁDY Antal, Jog- és állambölcselet. Menedzser Praxis Szakkönyvtár és Gazdasági Tanácsadó Kft. Budapest. 2016. 69. o.

²⁷⁵GILLESPIE, Alisdair, The English Legal System. Oxford University Press, Oxford. 2013. 11. o.

²⁷⁶ELLIOTT, Chaterine – QUINN, Frances, English legal system. 13th edition. Pearson Education Limited. Harlow. 2012. 14. o.

önkormányzatok által hozott rendeletek). A jogszabályok bíróság általi értelmezésének továbbra is nagy jelentősége van.²⁷⁷

A nemzetközi szerződések és a Brexit lezártáig fontos jogforrásnak minősül az Európai Unió jog, továbbá – mára már kisebb jelentőséggel – az *equity* és a szokásjog.

Amerikai Egyesült Államok jogrendszere egy sajátos jogkört képez a common law jogcsaládon belül. Az USA jogrendszerének jellemzőit az alábbiakban lehet összefoglalni:

- az Egyesült Államokban kétféle jog létezik: a szövetségi és tagállami jog.
- Írott alkotmánnyal rendelkezik.
- A jogrendszerben kiemelkedő szerepet tölt be a Szövetségi Legfelsőbb Bíróság (*Supreme Court of the United States*).

Szemben az angol joggal, itt nem érvényesül töretlenül a precedensszabály.²⁷⁸

4.8.2. A pénzhamisítás bűncselekménye Angliában

Az angol, illetve az Egyesült Államok büntetőjogában a bűncselekmény fogalmi elemei közé tartoznak az alábbiak:

- Az *actus reus* (bűnös cselekmény)
- és a *mens rea* (bűnös szándék).²⁷⁹

Az *actus reus*-t Simester és Sullivan további elemekre bontja:

- a magatartás,
- a következmény,
- és végül a körülmények. Utóbbira lehet jó példa a kettős házasság, ahol szükséges az a körülmény a bűncselekmény megállapításához, hogy az elkövető már házas legyen.²⁸⁰

Heaton szerint a *mens rea* szűk értelemben a bűncselekmény olyan lényeges fogalmi eleme, amely leírja, hogy milyen tudati állapotban kell lennie az elkövetőnek a deliktum megállapításához. Az ún. *strict liability* bűncselekmények ez alól kivételt képeznek. Utóbbira

²⁷⁷SLAPPER, Gary – KELLY, David, *The English legal system*. Fourteenth edition 2013-2014. Routledge, London-New York. 2013. 95. o.

²⁷⁸ VISEGRÁDY (2016), 69. o.

²⁷⁹HERRING, Jonathon, *Criminal Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford University Press, Oxford. 2012. 70. o.

²⁸⁰SIMESTER, Andrew – G. R. SULLIVAN, *Criminal Law: Theory and Doctrine*. Hart Publishing. Oxford 2000. 59. o.

példa, ha egy nagykorú elkövető kiskorúval közösen (*statutory rape*), akkor is büntetendő lesz, ha az elkövető nem tudta, hogy az áldozat kiskorú.²⁸¹

Az Egyesült Királyságban a pénzhamisítás hatályos tényállását egy írott jogforrás az 1981. évi hamisításról és pénzhamisításról szóló törvény tartalmazza. (*Forgery and counterfeiting Act 1981*). Ez a törvény váltotta fel és ötvözte a korábbi hamisítással kapcsolatos bűncselekményekről szóló törvényt (*Forgery Act 1913*) és a korábbi pénzhamisítás tényállását tartalmazó törvényt (*Coinage Offences Act 1936*). A Jogi Bizottság (*Law Commission*) eredetileg a pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekményeket önálló törvényben szabályozta volna, viszont a jogalkotó úgy látta helyesebbnek, hogy egy helyen legyenek a hamisítással kapcsolatos deliktumok.²⁸²

A törvény céljaként fogalmazza meg, hogy „friss rendelkezéseket adjon Nagy Britanniának és Észak Írországnak bankjegyek- és érmék hamisítása terén.”²⁸³

A törvény a II. fejezete „Pénzhamisítás és rokon bűncselekmények” címmel 14. szakasztól kezdve cizellátnan részletezi a deliktum egyes fajtáit. Az alábbi táblázat kíséri meg ezeket összefoglalni tárgyi és alanyi oldalról.

Bűncselekmény neve	Actus Reus (bűnös tett)	Mens Rea (bűnös szándék)
Hamis pénz készítése (14.§)	bankjegyről vagy védett érméről hamisítvány készítése	azzal a céllal, hogy ő vagy más személy továbbadja, vagy forgalomba hozza azt valódiéként
Hamis pénz forgalomba hozatala (15.§ (1) a.)	hamis bankjegy, vagy hamis védett érme továbbadása, vagy forgalomba hozatala	azzal a tudattal, vagy hittel, hogy a pénz vagy dolog hamis
hamis pénz szállítása (15.§ (1) b.)	hamis bankjegy, vagy hamis védett érme szállítása	azzal a tudattal, vagy hittel, hogy a pénz vagy dolog hamis, és azzal a céllal, hogy akinek pénzt szállítják, ő azt

²⁸¹HEATON, Russell, Criminal Law Textbook. Oxford University Press, Oxford. 2006. 47. o.

²⁸²ROWELL, (1986) 27-28. o.

²⁸³MOLAN, Michael T., Criminal law textbook. 8th edition. HLT Publications. London. 1994. 324. o.

		valódként forgalomba hozza.
hamis pénz megőrzése, felügyelete (16. §)	hamis bankjegy, vagy hamis védett érme megőrzése, felügyelete (itt irreleváns, hogy a hamis pénz elkészült e)	azzal a tudattal, vagy hittel, hogy a pénz vagy dolog hamis, és azzal a céllal, hogy továbbadja, illetve valódként forgalomba hozza, vagy olyan személynek szállítsa, akinek célja a forgalomba hozatal
pénzhamisítás előkészülete (17.§)	bármely olyan dolog készítése, birtoklása, felügyelete, amely alkalmas hamis bankjegy vagy hamis védett érme készítésére	azzal a céllal, hogy majd az elkészült hamis pénzt továbbadja, vagy forgalomba hozza
A brit pénznem bankjegyének a reprodukálása (18.§)	Az illetékes hatóság előzetes, írásbeli engedélye nélkül bármely brit pénznem, vagy részének reprodukálása	itt nem szükséges forgalomba hozatali szándék, elégséges a brit pénznem elkészítésére való szándék
A brit pénznem érméjével kapcsolatos visszaélések (19.§)	A Kincstár írásbeli előzetes engedélye nélkül a brit érme imitálása, vagy imitált brit érmék birtoklása, illetve imitált brit érmék eladása, forgalomba hozatala, felügyelete	forgalomba hozatali szándékkal
Hamis bankjegyek és érmék tiltott importálása és exportálása (20-21.§)	A Kincstár hozzájárulása nélkül a behozatala, kivitelehamis bankjegyeknek vagy hamis védett érméknek,	forgalomba hozatali szándékkal

5.számú táblázat: az angol jog szerint a pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények összefoglalása²⁸⁴

²⁸⁴MOLAN, (1944) 324-333. o.

Legsúlyosabb esetben a pénzhamisítás tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A pénz büntetőjogi fogalmát a 27. szakasz tartalmazza. E szerint bankjegynek minősül, bármely olyan bankjegy, amelyet Nagy Britanniában állítottak ki, vagy amelyet más országban állítottak ki ugyan, de forgalomképes fizetőeszközként használják, vagy használtak. Védett érmének minősül, amelyet szokásosan használnak egy adott országban, vagy amelyet az angol Kincstár rendeletben annak nyilvánít.²⁸⁵

4.8.3. Az Egyesült Államok pénzhamisításra vonatkozó jogi szabályozása

Az eredeti forrása a büntetőjognak bíró alkotta jog volt,²⁸⁶ amelyeket common-law bűncselekménynek neveztek. Az államok többsége a common-law deliktumokat – amelyeket az angol letelepedők hoztak magukkal az új világba – még a mai napig több állam büntetőkódexe tartalmazza.

Jelenleg az Egyesült Államokban az írott jog primátusa érvényesül, a büntető jogszabályok állami és szövetségi törvényekben találhatóak meg. Kivételes esetben a városi, helyhatósági rendeletek is megállapíthatnak kisebb súlyú deliktumokat, viszont esetleges kollízió esetén az állami büntető törvénykönyv felülírja a helyhatósági rendelkezéseket.

A helyhatóságoknak megvan a lehetősége, hogy bűncselekményeket kreáljon, és büntetést írjon elő elkövetésükért. Viszont hatalmuk korlátozott:

- nem készíthetnek büntetteket (*felonies*)
- nem írhatnak elő nagyobb büntetést egy évi szabadságvesztésnél.

Jelenleg ötvenkét Büntető Törvénykönyv (minden államban egy-egy) van hatályban, úgy, hogy egy található Columbiái körzetben. Végezetül, szükséges kiemelni, hogy a szövetségi büntetőjogot tartalmazza az US Criminal Code, amely egy általános szövetségi törvénygyűjtemény. A kódex 52 fejezetből áll.²⁸⁷

Az USA büntetőjoga megkülönböztet szövetségi (*federal crime*) és állami bűncselekményeket (*state crime*). A pénzhamisítás szövetségi bűncselekménynek minősül. Az US. Code 18. „*Bűncselekmények és büntető eljárás*” cím alatt a 25. „*Pénzhamisítás és hamisítás*” című

²⁸⁵ MOLAN, (1944) 331. o.

²⁸⁶ DAVID – BRIERLY, (1968) 335. o.

²⁸⁷ SAMAHA, Joel, Criminal law. 9th edition. Thomson Wadsworth. Belmont. 2008. 81. o.

fejezetben tartalmazza a deliktumra vonatkozó büntetőjogi szabályokat. A 471. szakaszban szabályozott törvényi tényállás a következőképp szól:

„Aki megtévesztő szándékkal készít hamis pénzt, meghamisít pénzt, vagy megváltoztatja a pénzen a biztonsági jegyeket 5000 dollárig terjedő pénzbüntetéssel és vagy 20 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

Nemcsak a belföldi, hanem a külföldi pénzhamisítást is büntetni rendeli.

A szankció magasabb, mint Magyarországon. A magyar Büntető Törvénykönyv szerint, a pénzhamisításért alapesetben kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés jár.

4.8.4.A pénzhamisítás elleni küzdelem intézményi modellje az USA-ban: a Secret Service

A pénzhamisítás azon kevés bűncselekmények egyike, amely említve van az Amerikai Egyesült Államok jelenleg is hatályos alkotmányában. Az alkotmány 8. cikke tartalmazza, hogy büntetni kell a forgalomban lévő pénz és értékpapírok hamisítását. Az Amerikai Egyesült Államokban a pénzhamisítás elleni küzdelemben a következő három szerv vesz részt:

1. a Kincstár (*Treasury*), mely magába foglalja a *Bureau of Engraving and Printing-t* (Pénzkibocsátó Hivatal),
2. a *Secret Service*,
3. és a *Federal Reserve System* (FED, az Amerikai Egyesült Államok Központi Banki Rendszere)

A Kincstár – amelynek része a Bureau of Engraving and Printing – felel az USA valutájának kibocsátásáért és a pénz védelméért azáltal, hogy fejleszti és ellátja azt biztonsági jegyekkel.

A Secret Service hatáskörébe tartozik a pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények nyomozása, felderítése, illetve e szerv felel a bűnmegelőzésért. Az Egyesült Államok Központi Banki Rendszere szerepe pedig a dollár integritásának a biztosítása és védelme.²⁸⁸

Érdeemes röviden áttekinteni a Secret Service történetét, és jelenlegi státuszát. A Secret Service megalakulása a 19. század második felére tehető. Az amerikai polgárháború (1861-65) ideje alatt a forgalomban lévő pénzek körülbelül egyharmada, vagy más források szerint fele hamis volt. Ekkoriban a pénzhamisítás meglehetősen gyakori bűncselekménynek számított, sőt az Északi Unionisták állami szinten is készítettek hamis pénzeket Délre. A háborús, kaotikus viszonyok is kedveztek a pénzhamisítóknak. E bűncselekmény visszaszorítására, és a hamis pénzek

²⁸⁸ GAO Report, (1996) 4. o.

forgalomból történő kiszűrésére alapították meg az Amerikai Titkosszolgálatot (*United States Secret Service = USSS*) 1865. július 5.-én. A Secret Service kezdetben a Kincstár részeként tevékenykedett, első elnökét William P. Woodot, is az akkori Kincstári Titkár Hugh McCulloch nevezte ki.²⁸⁹ Kezdetben egyedüli és kizárólagos feladata volt a pénzhamisítással kapcsolatos ügyek nyomozása és felderítése, és a hamis pénzek forgalomból történő kivonása. A szervezet megalakulásakor még csak 30 főből állt, és központjának Washington lett kijelölve.²⁹⁰

Tevékenysége a 70-es évekre vált egyre hatékonyabbá. Ekkoriban fogták el a híres pénzhamisítót, Pete McCartney-t, akinél 65 000 dollár értékben volt hamis pénz. Később elvitték az Illinois államában lévő Decatur nevű településre, ahol egy búzatáblán ki kellett ásni az általa elrejtett 60 000 dollár értékű maradék hamis pénzt.²⁹¹ 1877-ben a Kongresszus elfogadott egy szabályozást, amely megtiltotta bármely érme, arany- vagy ezüstrúd hamisítását. 1882-ben a Kongresszus hivatalosan elismerte a Secret Service-t önálló szervezetként a Kincstáron belül, ennek ellenére nem volt elkülönült költségvetése a törvény szerint. Ez az *ex lex* állapot egészen 1951-ig fennállt. 1894-ben kezdte meg a Secret Service informálisan Cleveland elnök védelmét. William McKinley elnök ellen 1901-ben követtek el merényletet, és ezt követően a Kongresszus javaslatára 1902-ben vált a szervezet hivatalosan is az elnök testőrségévé. Ekkoriban még csak két teljes munkaidős testőre volt az amerikai elnöknek. A Kongresszus 1913-ban egy törvénnyel (*Treasury Department Appropriations Act of 1913*) hatalmazta fel a Secret Service-t az elnök, illetve választásokon az elnökjelöltek védelmére. A Truman elnök ellen intézett támadás következtében a Kongresszus elfogadott egy jogszabályt, amely most már tartósan felhatalmazta a Secret Service-t az elnök, az elnökjelöltek, illetve a családjuk védelmére. Kérésre még a miniszterelnöknek is biztosították a védelmet. Az elnök védelmére vonatkozó szabályok a Kennedy gyilkosság (1963) után még tovább bővültek. 1994-ben a US Code 18. cím 470. szakasza teremtette meg a büntethetőség feltételeit azokkal szemben, akik az Amerikai Egyesült Államok területén kívül követtek el pénzhamisítást (hamis pénz készítése, megszerzése, s azzal való kereskedés). A bűncselekményt úgy értékelték, mintha belföldön követték volna el.

Felismerve a Secret Service központi szerepét a vagyon elleni bűnözés elleni küzdelemben, 2003-ban a szervezet a Kincstártól átkerült a Belügyminisztérium hatálya alá (*U.S. Department of Homeland Security*). Az ezt követő 5 év rendkívül sikeres periódus volt a Secret Service

²⁸⁹SMITH, (1944) 82. o.

²⁹⁰GLASER, (1968) 109-110. o.

²⁹¹BURNHAM, (1872) 58-59. o.

történetében: 29 ezer pénzhamisítót tartoztattak le, az ügyek 98%-a marasztalással végződött, és körülbelül 295 millió dollár értékben foglaltak le hamis pénzeket. A Secret Service valamennyi bűncselekményt tekintve összesen 12 milliárd dollár értékű károkozást előzött meg ebben az évben. A Secret Service jelenlegi Randolph Alles, akit Donald Trump nevezett ki 2017 áprilisában. Mára a Secret Service egy szövetségi nyomozó hatósággá alakult át. Az USSS hatásköre kiterjed még a pénzhamisításon túl néhány, az amerikai büntetőjog szerint vagyon elleni bűncselekménynek minősülő deliktumra is.²⁹² Hatáskörébe tartozik például:

- az identitáslopás²⁹³,
- a hamisítás és csalás jellegű magatartások,
- az elektronikai úton történő csalások, számítógépes csalások, kiberbűnözés,
- pénzmosás és még hasonló bűncselekmények.

A Secret Service egy komplex szervezet. A Központi Ügynökségén belül megtalálható a Nemzeti Veszélyértékelő Központ (*National Threat Assessment Center*)²⁹⁴ a Hírszerző Osztály (Intelligence Division), a Pénzhamisítást Kutató Egység (*Counterfeit Research Unit*) az Elektronikai Bűnügyi Osztály (Electronic Crime Branch) és a Nyomozó Központ (Tracking Center).²⁹⁵

A Vagyon Elleni Bűncselekmények Munkacsoportja (*Financial Crimes Task Forces =FCTF*) egyesíti a privát szektor és más végrehajtó ügynökségek erőforrásait, a pénzhamisítás és más vagyon elleni bűncselekmények visszaszorítására. Jelenleg az Egyesült Államok területén 46 FCTF iroda található meg, amely helyi szinten lép fel a bűnözés ellen.²⁹⁶

A Nyomozástámogató Osztály (*Investigative Support Division*) fejleszti ki és szervezi meg az átfogó bünyügyi nyomozással kapcsolatos programot, és ez az osztály felelős a külföldi bűnüldöző tevékenységek összehangolásáért is. A proaktív akciók megvalósítását különleges ügynökök hajtják végre.

²⁹² U.S. Secret Service, United States Secret Service: Investigative Mission, available at <http://www.secretservice.gov/investigations.shtml> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)

²⁹³ Az identitáslopásról lásd bővebben: TÓTH Dávid, Személyiséglopás az interneten. In: Büntetőjogi Szemle 2020/1.113-119. o.

TÓTH Dávid, Az identitáslopás kriminológiai sajátosságai In: Gaál Gyula – Hautzinger, Zoltán (szerk.), A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs. 2019. 207-213. o.

²⁹⁴<http://www.secretservice.gov/protection/ntac/> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)

²⁹⁵ <http://www.businessinsider.sg/an-up-close-look-at-the-secret-service-2014-10/4/#mw2QRi1UJHV1v6HY.97>(letöltés ideje: 2016. 10. 29.)

²⁹⁶<http://www.secretservice.gov/investigation/#counterfeit>(letöltés ideje: 2016. 10. 29.)

A Secret Service nemcsak felderíti és üldözi a pénzhamisító bűnszervezeteket, hanem egy saját laboratóriummal (*Counterfeit Lab Headquarters*) is rendelkezik, amely a lefoglalt hamis pénzeket analizálja. A laboratóriumban a pénzelemző szakértők a legmodernebb technikai eszközökkel (nagy erősségű mikroszkóppal, UV lámpákkal stb.) állapítják meg a hamisgyanús pénzek eredeti vagy hamis voltát.²⁹⁷

4.8.5. A font- és dollárhamisítás aktuális trendjei

A 2015-ben alapításának 150. évfordulóját ünneplő Secret Service²⁹⁸ rámutatott arra, hogy az USA valutájának a hamisítása továbbra is jelentős veszélyt hordoz az Egyesült Államok monetáris rendszerére. A Secret Service ügynöksége 2017-ben 2193 letartóztatást fogatosított. Ezek között nemcsak pénzhamisításos ügyek, hanem bankkártyacsalások, azonosságlopások, kiberintézmények elleni támadások is beletartoztak. 1548 pénzhamisítót fogtak el, és tartóztattak le. A Secret Service 2017. évében hozott jelentésében beszámol arról, hogy több mint 73 millió dollár névrétű hamis pénznek a forgalomba kerülését gátolták meg. 101 pénzhamisító műhelyt zártak be. A műveleti végrehajtó osztály, illetve a hamisítással foglalkozó forenzikus osztály számos információt gyűjtött jövőben elkövetésekről is.²⁹⁹

A dollárt nagy mennyiségben hamisítják az Egyesült Államok területén kívül is. A legtöbb dollárhamisító bűnszervezet Dél-Amerikában tevékenykedik. A szervezett bűnözők felszámolására létrehozta egy bűnüldözői projektet (Project South America) amelynek keretén belül a Secret Service helyi hatóságokkal és az Interpollal együttműködve lép fel a bűnözés ellen. Jelenleg a Project South America program alatt a Secret service két országban végez felderítési munkát: Kolumbiában, és Peruban. A projekt célja, hogy csökkentse a hamis pénzek termelésének a számát, így elérve azt, hogy kevesebb hamis dollár kerüljön a forgalomba globálisan. A projekt keretében nemcsak nyomozást, hanem tréningeket, stratégiai és infrastrukturális fejlesztéseket is végeznek a helyi rendőri szerveknél. 1986 óta a Project South America körülbelül 929 millió dollár névértékű hamis pénzt foglalt le, illetve vont ki a forgalomból. 2017-ben 62,9 millió dollár értékű hamis pénzt találtak meg a hatóságok, melyekkel összefüggésben 128 egyént és 9 nagyszabású pénzhamisító műveletet állítottak meg a hatóságok.³⁰⁰

²⁹⁷<http://www.secretservice.gov/investigation/#counterfeit>(letöltés ideje: 2016. 10. 29.)

²⁹⁸ U.S. Secret Service: Annual Report 2015.

²⁹⁹ U.S. Secret Service: Annual Report 2017. 10. o.

³⁰⁰ U.S. Secret Service: Annual Report 2017. 17. o.

A Secret Service éves jelentésében foglalt számok mellett fontos felhívni a figyelmet a látenciára. A Government Accountability Office jelentése³⁰¹ rámutat arra, hogy szinte lehetetlen (öt tényező miatt) megbecsülni az Egyesült Államok területén kívüli pénzhamisítás mértékét. E tényezők az alábbiak:

- A Secret Service jelentései csak a regisztrált bűncselekményeket tartalmazzák (a rejtve maradt, úgynevezett látens bűncselekményeket értelemszerűen nem tudják számszerűsíteni);
- A regisztrált adatok is eltérő képet mutathatnak a valóságtól, mert azok a számok domborodnak ki, ahová fókuszálta tevékenységét a Secret Service;
- A jó minőségű hamis pénzek (mint pl. ún. superdollár, amelyet terrorista szervezetek³⁰² készítettek a 90-es években) nagy valószínűséggel alulreprezentáltak lehetnek (hiszen pont a hamis pénz magas minősége miatt lehet, hogy nem fedezték fel annak hamis voltát);
- A számok növekedésében sok más formális tényező is szerepet játszhat, mint a bűnelkövetések tényleges növekedése. Így például 1993-ban a Secret Service megváltoztatta a külföldi számokra vonatkozó jelentési gyakorlatát, hogy azok minél inkább proaktívak legyenek;
- Végezetül a hamisítványok felismerése különböző időkben nagymértékben ingadozhat.³⁰³

A fonthamisítások száma is viszonylag jelentős, még ha a dollárhamisításhoz képest elenyésző is. A brit pénzem iránti bizalom megőrzésében jelentős szerepet játszik az angol jegybank (Bank of England). A jegybank felelős, olyan pénzek kibocsátásáért, amelyet a forgalom használhat bizalommal valódként. E feladat részeként a jegybank vizsgálja szakértői véleményekkel a hamis

³⁰¹ GAO Report (1996) 7. o.

³⁰² A terroristák a technológia fejlődését számos alkalommal kihasználják. Így történt ez a nyomdatechnika fejlődésével a superdollár esetén. Napjainkban pedig az internetet adta lehetőségeket használják ki, a terrorcselekmények elkövetéséhez, vagy annak előkészítéséhez. Emellett új technikai fegyvereket is alkalmaznak, mint például a drónok. Lásd bővebben: SERBAKOV Márton Tibor, A terroristák internethasználata. In: Büntetőjogi Szemle 2018/2. 85-93. o.

SERBAKOV Márton Tibor, A terroristák drónhasználata. In: Nemzetbiztonsági Szemle, online 2019/4. 30-43. o.

NAGY Melánia, A terrorizmus jelenségei az interneten. In: Jura 2019/1. 403-412. o.

NAGY, Melánia, Radikalizáció az online felületen. In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest. 2018. pp. 273-284. o.

³⁰³ Uo.

pénzeket. Továbbá feladata, hogy regisztrálja a forgalomból kivont hamis pénzek számát. Az angol rendőrség miután lefoglalta a hamis pénzeket, továbbítja a jegybank számára, amely ezt követően analizálja azokat.

2016-ban körülbelül 347 000 hamis bankjegyet (angol fontot) vontak ki a forgalomból, melynek látszólagos értéke –mivel a hamis pénzek értéktelenek – közel 7.5 millió font. A mennyiség elsősorban soknak tűnhet, viszont a forgalomban levő pénzek között a hamis pénzek száma elenyésző a valódi pénzekhez viszonyítva. Körülbelül 3.5 milliárd valódi angol font van a forgalomban, melynek névértéke meghaladja a 71 milliárd fontot.

Az alábbi táblázat mutatja, hogy éves szinten hány hamis bankjegyet vontak ki a forgalomból, 2007 óta. A statisztikai adatokat a Bank of England regisztrálta.³⁰⁴

év	£5	£10	£20	£50	Összesen
2019	0	2,000	383,000	42,000	427,000
2018	1,000	8,000	427,000	37,000	473,000
2017	1,000	43,000	400,000	33,000	477,000
2016	2,000	23,000	302,000	27,000	354,000
2015	1,000	53,000	174,000	23,000	251,000
2014	2,000	96,000	327,000	15,000	440,000
2013	5,000	249,000	435,000	16,000	705,000
2012	4,000	163,000	564,000	16,000	747,000
2011	6,000	122,000	257,000	2,000	387,000
2010	6,000	11,000	285,000	4,000	306,000
2009	4,000	21,000	544,000	3,000	572,000
2008	4,000	6,000	692,000	3,000	705,000
2007	4,000	6,000	284,000	4,000	298,000

6.számú táblázat: a forgalomból kivont hamis pénzek száma Angliában 2007-2019 között.³⁰⁵

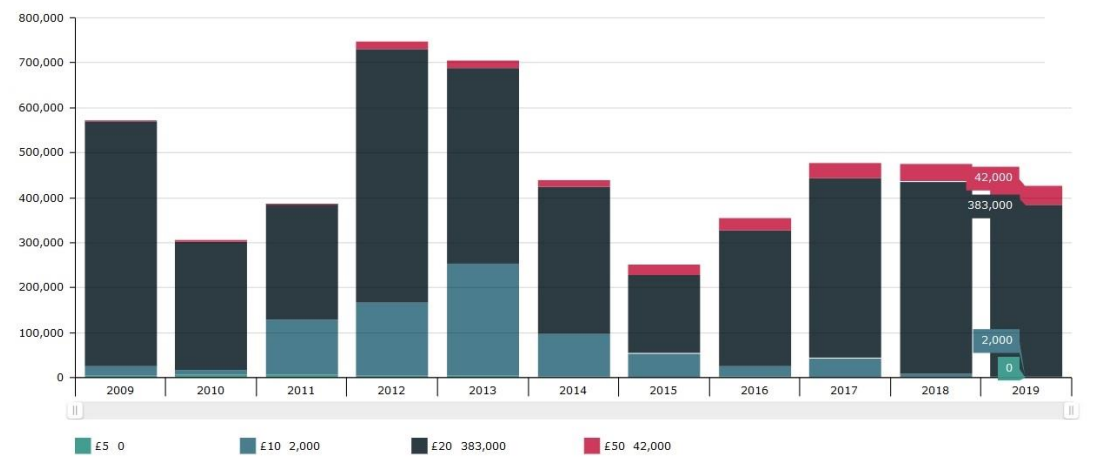
A táblázatot szemlélteti még az alábbi oszlopdiagram, amelyből kitűnik, hogy a legtöbb hamis pénz az elmúlt évtizedben 2012-ben volt, amikor majdnem 750 ezer hamis fontot vontak ki a

³⁰⁴ <https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2020. 03. 03.)

³⁰⁵ <https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2020. 03. 03.)

forgalomból. 2013-ban is hasonlóan magas volt a hamisítványok száma, azóta a számok mérséklődtek. Az elmúlt három évben stagnál a hamis pénzek száma 450 ezer környékén.

A forgalomból kivont hamis bankjegyek darabszáma Angliában (2009-2019)

Forrás: Bank of England

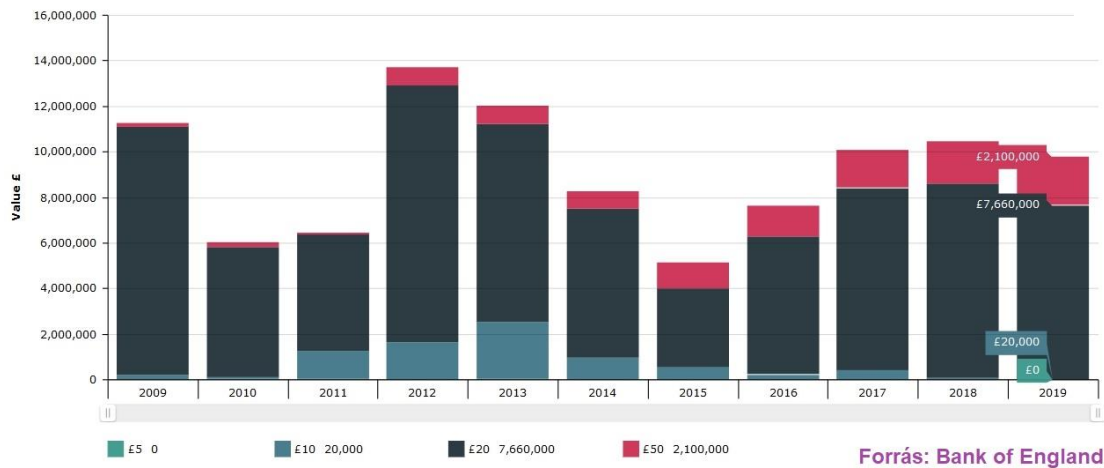
3.számú diagram: forgalomból kivont hamis pénzek darabszáma Angliában éves szinten 2009-2019 között.³⁰⁶

A 2019-ben a bűnözők a 20 fontos címleteket hamisították a leginkább (körülbelül 383 ezer darabot foglaltak le a hatóságok). A megelőző években is a hamis 20 fontos címletek emelkedtek ki a statisztikából. Az, hogy az elkövetők nem a legmagasabb címletet hamisítják – bár elméletben az érné meg legjobban – azzal magyarázható, hogy a kisebb címleteket kevésbé ellenőrzik a forgalomban. Ez megfigyelhető az euróhamisításnál is, ahol inkább a 20 és 50 eurós címletű pénzeket hamisítják, a 100 eurós címletű pénzeket csak elenyésző mennyiségben.

A fontbankjegyek látszólagos névértéke nemcsak a hamis darabszámától, hanem a címlet szerinti megoszlástól is függ. Az alábbi oszlopdiagram mutatja, hogy az elmúlt tíz évben mekkora volt a hamis pénzek látszólagos névértéke:

³⁰⁶<https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2020. 03. 03.)

A forgalomból kivont hamis pénzek látszólagos értéke fontban (2009-2019)

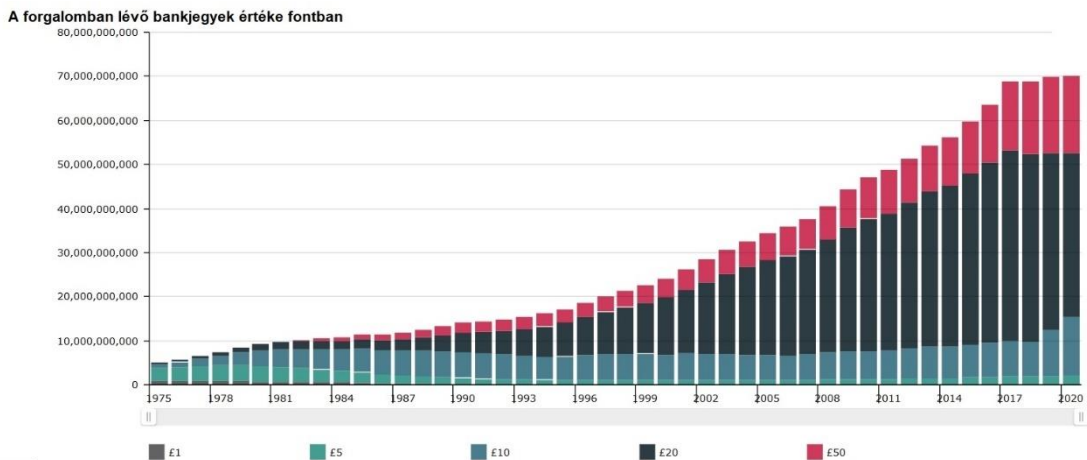
4.számú diagram: forgalomból kivont hamis pénzek látszólagos értéke Angliában éves szinten 2009-2019 közötti időszakban.³⁰⁷

A darabszámokhoz igazodva a látszólagos névérték is 2012-ben volt a legmagasabb, majdnem 14 millió font körül. Az elmúlt három évben hamis pénzek látszólagos értéke 8 és 10 millió font között mozgott.

A statisztikai adathoz azt hozzá kell tenni, hogy sok esetben a jegybank csak hónapokkal később jut a hamis pénzekhez. Ennek oka, hogy a rendőrség sokáig megőrzi bizonyítékként a hamis pénzeket, így azok regisztrálása már átnyúlhat a következő évre.

Miközben a számok magasnak tűnhetnek, és minden egyes hamis pénz forgalomba kerülése veszteséget és károkat okozhat egyéneknek és a gazdaságnak, a forgalomban lévő összes fontbankjegyhez képest elenyészőnek mondhatóak.

³⁰⁷<https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2020. 03. 30.)

5.számú diagram: A forgalomban lévő fontbankjegyek értéke 1975-2020 között³⁰⁸

Az angol jegybank pénzhamisítás elleni stratégiáját az alábbi öt pontban lehet összefoglalni:

- korszerű állami bankjegyek kibocsátása,
- bankjegyek minőségének biztosítása a pénzek bevonásával és új biztonsági elemmel, rendelkező pénzek forgalomba hozatalával,
- bankjegyoktatás, mely magába foglalja az ingyenes nyomtatott és online, prospektusokat, illetve kitanító mobil, alkalmazásokat android és IOS készülékekre,
- együttműködés a bünyügyi hatóságokkal,
- a bankjegykiadó automaták rendszeres ellenőrzése, illetve egy magatartás kódex kidolgozása a bankokkal, melybe rögzítik az autentikus bankjegykiadás szabályait.

Az angol példához hasonlóan a Magyarországon is már kifejlesztettek egy okostelefon alkalmazást, amely az átlag felhasználóknak segíthet kiszűrni a hamis pénzeket, egy szkener fotó segítségével. Az alkalmazás elérhető IOS és Android operációs rendszerű készülékekre ingyenesen, bár utóbbi esetben nem minden okostelefonnal kompatibilis az alkalmazás.³⁰⁹

A jegybank továbbá, 2016 szeptemberében bevezette a polimerből készített 5 fontos címletű pénzeket. A polimer bevonatnak köszönhetően sokkal tartósabb és biztonságosabb lesz a pénz, élettartama előreláthatólag két és félszer hosszabb lesz a papírpénznél, és a pénzhamisítókat is nagyobb kihívás elé állítja. 2017. május 5-ig kivonták a forgalomból a régi papír 5 fontos

³⁰⁸<https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2020. 03. 30.)

³⁰⁹<https://fmc.hu/2019/12/16/forint-app-bankjegyellenorzes-vagy-jatek-a-forinttal/> (letöltés ideje: 2020. 03. 30.)

címleteket, és 2017 nyarán lecserelték a 10 fontos papírpénzeket is polimerre.³¹⁰ A statisztikák azt mutatják, hogy a polimer segít a pénzhamisítás elleni küzdelemben, mivel a hamisítványok jelentős része papírból készül, így könnyebb őket felismerni.

Front of five pound note

Back of five pound note

8. számú ábra: az új polimerből készült 5 fontos³¹¹

Front of ten pound note

9. számú ábra: az új polimerből készült 10 fontos³¹²

³¹⁰<https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2020. 03. 30.)

³¹¹<https://www.bankofengland.co.uk/banknotes/current-banknotes> (letöltés ideje: 2019. 02. 01.)

³¹²<https://www.bankofengland.co.uk/banknotes/current-banknotes> (letöltés ideje: 2019. 02. 01.)

5. A pénzhamisítás visszaszorítására vonatkozó nemzetközi Genfi Egyezmény

Az 1920-as években elterjedt bűncselekmény volt a pénzhamisítás Európában. A Genfi Egyezményt megelőző konferencián 27 állam összesített (bankok által szolgáltatott) statisztikája alapján megállapították, hogy 1924 és 1927 között körülbelül 3 millió dollár értékben koboztak el a hatóságok hamis pénzeket. A frankhamisítás ügy következtében nem véletlen, hogy a franciák kezdeményezték azt, hogy hozzanak létre egy nemzetközi egyezményt a pénzhamisítás tárgyában. A Nemzetek Szövetsége (vagy más néven Népszövetség) égisze alatt 1929. április 20.-án fogadták el a Genfi Egyezményt, amely a „*pénzhamisítás visszaszorítására irányuló nemzetközi egyezmény*” címet viseli. Az aláíró államok felismerték, hogy a pénzhamisító bűnszervezetek már nem ismernek határokat, és a bűncselekmény nemzetközi problémává nőtte ki magát.³¹³

Magyarország is csatlakozott az egyezményhez, amelyet az 1933. XI. törvénnyel hirdetett ki. Az egyezményt kihirdető törvény módosította a Csemegi-kódexet (1878. évi V. törvénycikk) valamint a büntetőtörvénykönyvek és a bűnvádi perrendtartás kiegészítéséről és módosításáról szóló 1908. évi XXXVI. törvénycikket is.

A Genfi Egyezmény jelenleg hatályos szabályai szerint a következő elkövetési magatartások büntetendők:

- pénz készítésére vagy megváltoztatására irányuló mindenféle csalárd cselekményt, bárminő eszköz szolgál is az eredmény elérésére;
- hamis pénznek csalárd módon történő forgalomba hozatalát;
- azokat a cselekményeket, amelyek hamis pénznek forgalomba hozatalát, az országba behozatalát, átvételét vagy megszerzését célozzák, tudva azt, hogy az hamis;
- ezeknek a bűncselekményeknek kísérletét és a szándékos részességet;
- azokat a csalárd cselekményeket, amelyek olyan eszközök vagy más tárgyak készítésére, átvételére vagy megszerzésére irányulnak, amelyek természetüknél fogva alkalmasak hamispénz készítésére vagy pénz megváltoztatására. (3. cikk)

Elkövetési tárgyat illetően a Genfi Egyezmény csak utal a nemzeti szabályokra, és csak annyit rögzít, hogy „*pénz alatt törvény alapján forgalomban levő papírpénzt – ideértve a bankjegyeket – és fémpénzt kell érteni.*”³¹⁴ Az egyezmény kimondta a hazai és külföldi valuták közötti

³¹³FITZ-MAURICE, Ernestine, Convention for the Suppression of Counterfeiting Currency. In: The American Journal of International Law, Vol. 26, No. 3 July 1932. 533-534. o.

³¹⁴ Genfi Egyezmény 2. cikk

megkülönböztetés tilalmát; „büntetés szempontjából nem szabad különbséget tenni aszerint, hogy hazai vagy külföldi pénzről van-e szó; ezt a rendelkezést nem lehet törvényben vagy egyezményben megkívánt viszonyosságtól függővé tenni.”³¹⁵

A Genfi Egyezmény számos bűnügyi együttműködéssel kapcsolatos szabályt tartalmaz:

- egy másik részes államában történő elítélést bűnisméltés esetén, visszaesés szempontjából el kell ismerni
- A szerződő fél állampolgárainak az eljárásban való részvételekor biztosítani kell a sértetti jogokat (7. cikk).
- Kölcsönös kiadatási egyezmény hiányában a külföldön pénzhamisítást elkövető saját állampolgárt ugyanúgy büntetőeljárás alá kell vonni, mintha saját jogterületén követte volna el (8. cikk).
- A szerződő felek a pénzhamisítás bűncselekményét egymás közt kiadatási oknak ismerik el (10. cikk).
- A hamis pénzt és a használt eszközöket és tárgyakat le kell foglalni, el kell kobozni és ki kell adni ama ország központi hivatalának, amelynek pénzére a bűncselekményt elkövették (11. cikk).

A Genfi Egyezmény tartalmaz továbbá intézményi szabályokat is: „*a pénzhamisítási ügyekben a nyomozást minden országban a központi hivatal irányítja a hazai törvényekben megszabott keretek között.*”

Ennek a központi hivatalnak szoros kapcsolatban kell lennie a kibocsátó szervezetekkel, az ország belföldi rendőrhatalaival és más országok központi hivatalaival. Minden ország központi hivatalának központosítani kell mindazokat az adatokat, amelyek a pénzhamisítás kinyomozását, megelőzését és megtorlását elősegítik és megkönnyítik. Az egyes országok központi hivatalai egymással kötelesek kapcsolatot tartani. Valamennyi központi hivatal feladata megküldeni más országoknak a saját országa pénzei értéktelenített, hiteles példányainak gyűjteményét. (12-14. cikk)

A Genfi Egyezményhez csatolt jegyzőkönyv tartalmazza azt az értelmezést, amely szerint bankjegyhamisításnak minősül „*valamely bankjegyre alkalmazott oly lebélyezés hamisítása, amely a bankjegyet meghatározott országban érvényessé teszi.*”³¹⁶

³¹⁵FITZ-MAURICE, (1932) 540. o.

³¹⁶KÖRÖSMEZEINÉ Virág Regina, A pénzhamisítás hatályos tényállása. In: Rendészeti Szemle 2010/5. 88.-89. o.

A Genfi Egyezmény jelenleg is a legfontosabb nemzetközi multilaterális egyezmény a pénzhamisítással kapcsolatban, és jelentőségét növeli, hogy az Európai Unió jogforrások is ezen alapulnak. Gula József is pozitívan értékeli, hogy az Egyezmény több, mint 85 év elteltével is a büntetendő magatartások széles körével is, és megfelelő nemzetközi szabályozást biztosít a részes államoknak.³¹⁷

6. A pénzhamisításra vonatkozó uniós jogforrások

6.1. A pénzhamisításra vonatkozó közösségi jogforrások kialakulása

A következő pénzhamisítás tárgyában hozott nemzetközi jogforrás regionális szintre szorítkozik: az Európai Unióra. 1992-ben a Maastrichti szerződés tartalmazta először az euró bevezetésére vonatkozó szabályokat. 1995-ben az Európai Tanács madridi értekezletén hoztak döntést a közös pénz nevééről és a felelősségi körök kiosztásáról, továbbá céldátumot jelöltek ki a készpénzes forma bevezetésére.³¹⁸ Az eurót számlapénzként 1999-ben fizikai pénznemként pedig 2002-ben vezették be az eurozóna államaiban.

Az EU egyrészt büntetőjogon kívüli eszközökkel kívánta védeni az eurót. A Tanács 1338/2001/EK rendelete az euró pénzhamisítás elleni védelméhez szükséges intézkedésekről, valamint a Tanács 1339/2001/EK rendelete, amely az 1338/2001/EK rendelet hatályának azon tagállamokra történő kiterjesztéséről szól, amelyek nem vezették be az eurót fizetőeszközként. Rendeletéről lévén szó, ezek a jogforrások kötelezőek és közvetlenül hatályosak, és alkalmazandók a tagállamokban. E közösségi jogszabály elsősorban technikai jellegű biztonsági intézkedések bevezetését írja elő a tagállamok számára.

Másrészt büntetőjogi védelmet garantáló eszköz volt a 2000/383/IB. számú tanácsi kerethatározat, amely előírta a tagállamok számára a korábban említett Genfi Egyezményhez való csatlakozást. A tagállamok nagy része már a kerethatározat elfogadásakor ratifikálta a Genfi Egyezményt, így már egyfajta homogenitás jellemezte a nemzeti szabályozásokat. 2003-ra már valamennyi tagállam eleget tett ennek a kötelezettségnek.

A jogforrás rendelkezései szerint a tagállamoknak többféle intézkedést kellett bevezetnie az euró védelme érdekében, melyeket az alábbiak szerint csoportosíthatunk:

³¹⁷ GULA, (2016) 173. o.

³¹⁸ KLIMEK, Libor, Counterfeiting and protection of the euro: From early beginnings to the current legislative development. *Issues of Business and Law*, 4, 12–24. 2012. 13. o.

- a pénzhamisítás forgalma tekintetében egyrészt a pénzhamisítás általános forgalmának kereteit kell a tagállamoknak kibővíteni, másrészt új tényállást kell beiktatnia.
- az elkövetési tárgy fogalmának kibővítése
- szankciók meghatározása
- nemzeti bíróságok joghatóságának kiterjesztése, úgy, hogy azok a pénzhamisítás elkövetőjével szemben állampolgárságra és az elkövetés helyére tekintet nélkül eljárhassanak
- jogi személyek felelősségre vonásának megteremtése.³¹⁹

A Tanács 2001 decemberében újabb kerethatározatot hozott (2001/888/IB) amely a 2000-es kerethatározatot egy új rendelkezéssel egészítette ki. A rendelkezés szerint a visszaesői minőséget más tagállamban hozott ítélet alapján is meg kell állapítani, ha az elítélés 2000/383/IB. sz. kerethatározatban meghatározott pénzhamisítás miatt történt, függetlenül a hamisított fizetőeszköz fajtájától.³²⁰

6.2. Az Európai Bizottság javaslata, és a Tanácsi Kerethatározat leváltásának indokai

Az Európai Bizottság 2013 elején új javaslatot³²¹ dolgozott ki az eurohamisítás elleni küzdelemre. Az irányelvtervezet az euró bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről szóló 2000/383/IB. sz. tanácsi kerethatározatra épül és annak helyébe lép. Az irányelvtervezet hatályban tartja a kerethatározat legtöbb rendelkezését (különösen a bűncselekmények fogalom meghatározásait), ugyanakkor figyelembe veszi a Lisszaboni Szerződéssel bevezetett újításokat, amelyek a büntetőjog területére vonatkozó jogalkotási hatáskör biztosítása révén megerősítették az EU csalás elleni küzdelemmel kapcsolatos lehetőségeit. A Bizottság szerint az eddig hozott intézkedések nem rendelkeznek a szükséges visszatartó erővel, és ezért a hamisítás elleni védelem javítására van szükség. Jelentős eltérések tapasztalhatók tagállamokban alkalmazott szankciók mértéke között. Egyes tagállamokban nincsenek vagy csupán pénzbírság formáját öltik a legkisebb büntetési tételek, másokban pedig a minimális szankció akár tízéves börtönbüntetés is lehet.

³¹⁹ 2000/383/IB. számú kerethatározat 4-9. cikk.

³²⁰ JACSÓ Judit, Pénzhamisítás. In: Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.): Az európai büntetőjogi kézikönyve. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2008. 481. o.

³²¹ Az Európai Bizottság javaslata: irányelv az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.

E különbségek kedvezőtlenül érintik a határokon átnyúló bűnüldözést és az igazságügyi együttműködést. Az eurohamisítási szakértői csoport egy tanulmányához gyűjtött adatokból kiderül továbbá, hogy az elmúlt kilenc évben nagy számban fedeztek fel illegális pénznyomdákat azokban a tagállamokban, amelyek nem alkalmaznak minimumszankciót, vagy ahol a legkisebb büntetési tétel a pénzbüntetés. Ez arra utal, hogy a hamisítást elkövető bűnözők előszeretettel választják tevékenységük színhelyéül azt az országot, amelynek büntetési tételei enyhébbek. Végül pedig veszélyes fenyegetést jelent a harmadik országokban előállított hamis bankjegyek európai unióbeli terjesztése tekintetében az a tény, hogy jelenleg a hamis pénz terjesztésének bűncselekménye vonatkozásában nincsenek érvényben minimális és maximális büntetési tételek. Jól illusztrálja ezt a harmadik országokban (pl. Kolumbia, Peru) leleplezett nyomdák jelentős száma, és az ott lefoglalt, az Európai Unióba történő kivitelre és terjesztésre szánt hamis euró és más valuták nagy mennyisége. Mindebből az a következtetés adódik, hogy a tagállami szankciórendszerek különbségeinek jelenlegi mértéke negatívan hat az euró és más valuták hamisítással szembeni, büntetőjog általi védelmére.

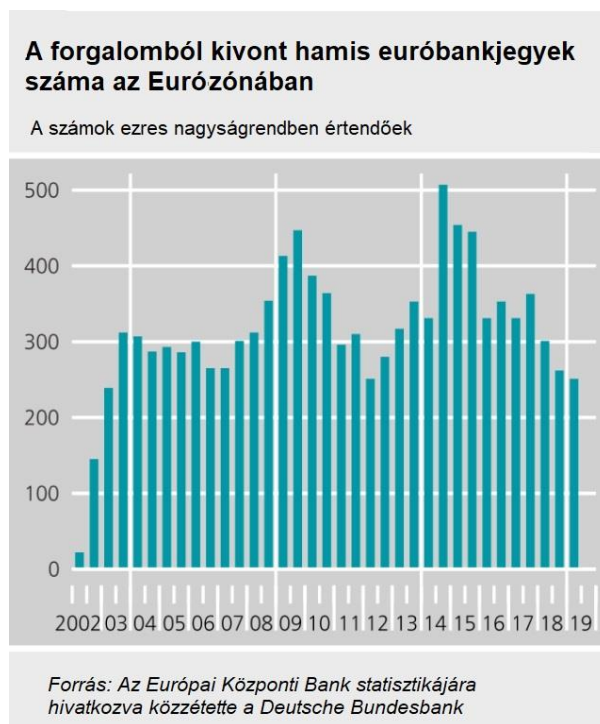
Világszerte összesen körülbelül 913 milliárd értékű euró bankjegy, illetve 17 milliárd értékű euroérme van forgalomban. A becslések szerint 500 millió eurónyi kárt okoztak a pénzhamisítók az euró 2002-es bevezetése óta. Az euró, a forint és egyéb valuták továbbra is kedvelt célpontjai a bűnszervezeteknek. Az Europol szerint egy hosszú távú trend figyelhető meg a bűnözés szintjének növekedésében és továbbra is komoly veszélyt jelent az EU számára. Ez a forgalomból kivont hamis eurók, illetve a lefoglalt pénzhamisító eszközök magas számában is megmutatkozik. Az Európai Központi Bank legfrissebb statisztikája szerint³²² 2012–2015 között óta folyamatosan növekedett a forgalomból kivont hamis vagy hamisított eurók száma. A következő táblázatban és diagramban szemléltetem az elmúlt évek statisztikáit:

év	a forgalomból kivont hamis euróbankjegyek száma
2019	559,000
2018	563,000
2017	694,000
2016	684,000
2015	889,000

³²² <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ecb.pr190125~c64c7e8683.en.html> (2019. 02. 02.)

2014	838,000
2013	670,000
2012	531,000
2011	606,000
2010	751,000

7.számú táblázat: éves szinten a forgalomból kivont hamis / hamisított eurók száma az Európai Unióban.³²³

6.számú diagram: éves szinten a forgalomból kivont hamis / hamisított eurók száma az Európai Unióban.³²⁴

³²³ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200124~242b62d123.en.html> (letöltés ideje: 2020. 03. 02.)

³²⁴ <https://www.bundesbank.de/de/aufgaben/themen/wieder-etwas-mehr-falschgeld-im-umlauf-802578> (letöltés ideje: 2019. 10. 01.)

A bűnözők elsősorban a 20 és 50 eurós bankjegyeket hamisítják. 2019 második felében a két címletet együttvéve a hamisítványok 70%-t tették ki.³²⁵ Ennek elsősorban az lehet a valószínűsíthető oka, hogy ezeket a címleteket ritkábban ellenőrzik a forgalomban, mint például a 100 eurós bankjegyeket. Ezek mellett még a 10 és 100 eurós címletek hamisítása is számottevő (a kettő együtt a hamisítványok körülbelül 23%-t teszik). A hamisítványok jelentős többségét (96.4%-t) az eurozóna területén belül találták meg. A maradék az eurozónán kívüli tagállamok illetve az EU-n kívüli országok között oszlik meg. Feltételezésem szerint a harmadik országokban található hamis /hamisított eurók száma jóval magasabb lehet, viszont az EU tagállamok bűnfelderítő szervei oda kevésbé érnek el.³²⁶

Összegezve a fentieket a korábbi jogi szabályozásban három fő probléma volt megfigyelhető az Európai Bizottság szerint:

1. *Nem voltak elégségesek a szankciók:* A pénzhamisítás büntetése nem volt kellően hatékony és nem volt visszatartó ereje. Jelentős különbségek voltak megfigyelhetők az egyes tagállamok szabályozásaiban. A Bizottság szerint a bűnöző szervezetek ott követték el inkább a pénzhamisítás bűncselekmény, ahol alacsonyabb volt a törvényi tényállás büntetési tétele (ez az ún. „forum shopping” jelenség).
2. *Határokon átívelő nyomozások akadályokba ütköztek:* A tagállamok közötti bünyügyi együttműködés sem volt eléggé hatékony. A nyomozás, illetve a vád eredményessége függhet a tagállamok közötti eltérő nyomozati eszközöktől. Egyes tagállamokban a pénzhamisítás nyomozásáért és vádeljárásáért felelős szervezeteknek nincs lehetőség olyan nyomozati eszközök alkalmazására, amelyek elengedhetetlen a szervezett és komoly bűncselekmények üldözéséhez. A Bizottság problémákat figyelt meg a következő területeken:
 - bűnözők lehallgatásában,
 - bankszámlák felügyeletében,
 - illetve egyéb pénzügyi nyomozásnál.
3. *Nem volt elégséges bűnmegelőzés:* A harmadik jelentős probléma pedig a prevenciót érinti. A bűnözés forrását nem (vagy csak későn) lehet megtalálni, ha büntető eljárások során a lefoglalt hamis vagy hamisított pénzek nem jutnak el időben az illetékes

³²⁵ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200124~242b62d123.en.html> (letöltés ideje: 2020. 03. 02.)

³²⁶ <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200124~242b62d123.en.html> (letöltés ideje: 2020. 03. 02.)

hatóságokhoz analizálásra. Így sajnos több hamis vagy hamisított pénz kerülhet forgalomba.

A javaslat tartalmazott egy értékhatárt is, amely alapján 5000 eurónál kisebb látszólagos értékű pénz esetén, ha nincsenek egyéb súlyosító körülmények, a tagállamok a szabadságvesztéstől eltérő szankciót is kiszabhatnak. Ez a szabályozás nem került be az elfogadott irányelvbe.³²⁷

Az irányelvtervezet vegyes fogadtatásban részesült. A Tanács és az Európai Parlament (továbbiakban: EP) kérésére az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (továbbiakban: EGSZB) alkotott véleményt³²⁸ a tervszöveggel kapcsolatban.

Az EGSZB szerint nincsenek olyan tudományos adatok, amelyek alátámasztanák azt a kijelentést, hogy a pénzhamisításra vonatkozó szankciók eltérő volta ösztönözné a hamisítók részéről az úgynevezett „*forum shopping*” jelenséget (a legkedvezőbb igazságszolgáltatási fórum kiválasztását), az EGSZB úgy látja, hogy nem feltétlenül indokolt a 2000-es kerethatározat olyan irányban történő átdolgozása, hogy rögzítésre kerüljön egy EU-n belül alkalmazandó minimális büntetési küszöb, amelynek a várható elrettentő hatása az EGSZB véleménye szerint vitatható. Az EGSZB szerint vitatható továbbá, hogy szükség van-e az irányelvtervezet represszív jellegű megközelítésre, amely már jellegénél fogva is az alapvető szabadságjogok korlátozásával fenyeget, az is kétséges, hogy a javaslat egyáltalán hatékony lesz-e, mivel a minimális büntetési tétel meghatározása ellenére a büntetés gyakorlati értelmezése az egyes tagállamok jogi hagyományaitól függően és a bírók mérlegelési jogköre alapján országoként más és más lesz. Az EGSZB elismerte, hogy az euró hamisítása aggasztó jelenség, amely ellen hatékonyan kell küzdeni, azonban komoly aggályait fejezte ki a jelen kezdeményezésnek mind a tartalma, mind pedig az alapvető megközelítése miatt. EGSZB emlékeztetett arra, hogy egy európai bűnüldözési térség kialakításához egyúttal meg kell erősíteni a védelemhez való jogokat, mindenekelőtt az Eurojust és az Europol keretében, mivel csak így lehet eleget tenni az alapjogok tiszteletben tartására vonatkozó, a szerződésben rögzített kívánalomnak (Európa Unió Működéséről Szóló Szerződés 67. cikk (1) bekezdés és 83. cikk (3) bekezdés). Az EGSZB felhívta a figyelmet arra, hogy az elkövetők lehetnek olyan, alapvetően jóhiszemű állampolgárok is, akik kénytelenek a tudtukon kívül kapott hamis pénztől megszabadulni. Az ilyen elkövetőkkel szemben aránytalanok a szankciók, és az EGSZB véleménye szerint a cselekvés mögötti szándékot is kiemelten

³²⁷ GULA, (2016) 169. o.

³²⁸ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (COM(2013) 42 final – 2013/0023 (COD)).

figyelembe kell venni, ami az irányelvjavaslat preambulájának bekezdéseiben nem kap kellő hangsúlyt.

A Gazdasági és Szociális Bizottsággal ellentétben az Európai Központi Bank (továbbiakban: EKB) véleményében³²⁹ üdvözölte az irányelvtervezet megszületését, illetve az abba foglalt rendelkezéseket. EKB megjegyezte a tervezettel kapcsolatban, hogy a hamisított bankjegyek és érmék nem kizárólag az elkészült hamisított bankjegyekre és érmékre korlátozódnak, de ebbe a körbe tartozhatnak a befejezetlen hamisított bankjegyek és érmék, amelyek elkészülte folyamatban van. A bűnüldözési hatóságok befejezetlen hamisítványokra is bukkanhatnak. A rendőrség által a rejtett hamisító üzemek lefoglalása során alkalmazott általános metódus azt célozza meg, hogy az intézkedésre a tényleges bűnelkövetés közben kerüljön sor. Ez megítélés kérdése, és más esetekben előfordulhat, hogy csak kevés elkészült terméket, viszont számos előkészület alatt lévő terméket találnak. Az EKB megjegyezte, hogy az ilyen befejezetlen hamisítványok nem rendelkeznek névértékkel, viszont van lehetséges névértékük, amelyet figyelembe kell venni az irányelvtervezet 5. cikkében foglalt arányos büntetés meghatározása során. Erre tekintettel az irányelvtervezetet módosítani kell annak érdekében, hogy azok a befejezetlen hamisítványok vonatkozásában tartalmazzák a lehetséges névértékre való hivatkozást. A lehetséges névértéket további tényezőként kell figyelembe venni az irányelvtervezet 3. cikk (1) bekezdésének a)-c) pontjaiban foglalt bűncselekmények esetében alkalmazott arányos büntetés kiszabásakor.

6.3. Az elfogadott irányelv szabályai

A Bizottság javaslata alapján az Európai Parlament és a Tanács 2014 májusában fogadta el az új irányelvet.³³⁰ Az új irányelv elsősorban a fent említett problémákra kívánt válaszolni. Az irányelv szabályozási minimumokat állapít meg a bűncselekmények és szankciók meghatározása tekintetében és nemcsak az eurót, hanem más pénznemeket (így a forintot is) büntetőjogi védelemben kívánja részesíteni.

Az irányelv alapján pénznek³³¹ minősül minden olyan bankjegy és érme, amely törvényes fizetőeszköz, beleértve az eurobankjegyet és euroérme, amelyek a 974/98/EK rendeletnek

³²⁹ Az Európai Központi Bank véleménye (2013. május 28.): az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjogi általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv iránti javaslatról.

³³⁰ 2014/62/EU Irányelv

³³¹ 2014/62/EU Irányelv 2. cikk.

megfelelően törvényes fizetőeszközök. Itt érdemes megemlíteni, hogy azon bankjegyek és érmék vonatkozásában is büntetendő a pénzhamisítás, amelyeket még nem bocsátottak ki, de amelyeket törvényes fizetőeszközként történő forgalomba hozatalra szánnak.³³²

A direktívában található elkövetési magatartásokat³³³ három csoportra lehet bontani:

- *a produktív jellegű magatartások*. Ide tartozik: a pénz hamisítása vagy meghamisítása, a felhasznált eszközöktől függetlenül.
- *A disztributív magatartások*: hamis vagy hamisított pénz csalárd forgalomba hozatala; hamis vagy hamisított pénz behozatala, kivitele, szállítása, elfogadása vagy megszerzése forgalomba hozatal céljából, annak tudatában, hogy az hamis;
- *A pénzhamisítást elősegítő magatartások*: a következők csalárd előállítása, elfogadása, megszerzése vagy birtoklása: pénz hamisítására vagy meghamisítására különösen alkalmas szerszámok, tárgyak, számítógépes programok, adatok vagy egyéb eszközök; vagy biztonsági jellemzők, úgy mint hologramok, vízjelek vagy a pénz más, a hamisítás elleni védelmet szolgáló alkotórészei.

A produktív jellegű elkövetési magatartásoknál az új irányelv előírja a tagállamok számára, hogy természetes személyekkel szemben a büntetési tétel felső határa minimum nyolc évi szabadságvesztés legyen.³³⁴ Disztributív magatartásoknál ez a felső határ minimum öt évi szabadságvesztés, de az irányelv tartalmaz egy megengedő szabályt abban az esetben, ha valaki jogszerű gyanánt szerzett hamis pénzeket, de utóbb azt felismerve csalárd módon túlad rajta, akkor enyhébb szankció is előírható (ez a korábbi magyar Btk.-ban³³⁵ a „hamis pénz kiadásának” tényállásának felelt meg, amely az új Btk.-ból már kikerült.)³³⁶ A pénzhamisítást elősegítő magatartások esetében az irányelv csak annyit rögzít, hogy szabadságvesztéssel járó maximális szankcióval legyenek büntetendők.³³⁷

Valamennyi elkövetési magatartás esetében az irányelv előírja, hogy bűncselekmények elkövetésére való felbujtás és az azok elkövetéséhez nyújtott bűnsegély büntetendő legyen.

³³² 2014/62/EU Irányelv 3. cikk (3)

³³³ 2014/62/EU Irányelv 3. cikk.

³³⁴ 2014/62/EU Irányelv 5. cikk (3).

³³⁵ GÁL István László, A bűnmegelőzés néhány kérdése a pénzhamisítással kapcsolatban. In: Hautzinger Zoltán (szerk.) Tanulmányok a „Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények; 2. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs. 2003. 157-159.o.

³³⁶ 2014/62/EU Irányelv 5. cikk (4).

³³⁷ 2014/62/EU Irányelv 5. cikk (2).

Ugyanez elmondható a bűncselekmények kísérletéről, a pénzhamisítást elősegítő magatartások kivételével.³³⁸

Az irányelv külön szabályokat ír elő jogi személyekre. Az irányelv megfogalmazásában jogi személynek minősül minden, az alkalmazandó jog értelmében jogi személyiséggel rendelkező jogalany, kivéve az államokat és a közhatalmi jogosítványokat gyakorló közjogi testületeket, valamint a közjogi nemzetközi szervezeteket.³³⁹ Jogi személyekkel szemben alkalmazható szankcióknál³⁴⁰ egy kötelező elem található: pénzbüntetés. Emellett példálózó jelleggel felsorol egyéb lehetséges jogkövetkezményeket:

- kizárás az állami kedvezményekből és támogatásokból
- gazdasági tevékenységek gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltás;
- bírósági felügyelet alá helyezés;
- a bíróság által elrendelt megszüntetés;
- a bűncselekmény elkövetésére használt létesítmények ideiglenes vagy végleges bezárása.

A határokon átnyúló bűnügyi együttműködést elősegítve az irányelv előírja: olyan hatékony nyomozati eszközök álljanak rendelkezésre a hatóságok számára a pénzhamisításos ügyekben, mint amilyeneket a szervezett bűnözés³⁴¹ vagy egyéb súlyos bűncselekmények esetében alkalmaznak.³⁴²

A tagállamoknak biztosítani kell, hogy a büntetőeljárások során haladéktalanul sor kerülhessen a hamisgyanús eurobankjegyek és euroérmék megvizsgálására a nemzeti analizáló központoknál. A nemzeti érmeanalizáló központ részéről pedig kötelezettség a további hamisítványok elemzése, azonosítása, a mihamarabbi felderítés érdekében. Az illetékes hatóságok a szükséges mintákat késedelem nélkül, de legkésőbb a büntetőeljárással kapcsolatos jogerős döntés meghozatalával egyidőben kötelesek átadni.³⁴³

A tagállamok új kötelezettsége a pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények miatt vádemelés alatt álló és elítélt személyre vonatkozó adatok elküldése az Európai Bizottságnak.³⁴⁴

³³⁸ 2014/62/EU Irányelv 4. cikk.

³³⁹ 2014/62/EU Irányelv 2. cikk.

³⁴⁰ 2014/62/EU Irányelv 7. cikk.

³⁴¹ A témáról bővebben: TÓTH Dávid – GÁL István László – KÖHALMI László: Organized Crime in Hungary. *Journal of Eastern-European Criminal Law* 2015.2. 165-174.o.

³⁴² 2014/62/EU Irányelv 9. cikk.

³⁴³ 2014/62/EU Irányelv 10. cikk.

³⁴⁴ 2014/62/EU Irányelv 11. cikk.

A tagállamoknak két év állt rendelkezésükre a kihirdetéstől, hogy átültessék az irányelv rendelkezéseit a saját jogrendszerükbe. Erről pedig jelentéstételi kötelezettségük van az Európai Bizottság felé.³⁴⁵

6.4. Mennyiben irányelvkonform a magyar szabályozás?

A nemzetközi és az európai uniós jogforrások elemzése után vizsgálom a magyar szabályozás megfelelőségét áttekintő jelleggel

A korábbi tanácsi kerethatározat elvárta, illetve az új irányelv is megköveteli a tagállamoktól, hogy írják alá, és alkalmazzák a nemzeti jog részeként a Genfi Egyezményt. Ahogy korábban is említettem, Magyarország ennek már korábban az 1933. évi XI. törvénycikkkel eleget tett. A törvény a mai napig hatályban.³⁴⁶ A korábbi Btk. szabályozása nem felelt meg a 2000/383/IB számú kerethatározat 6. cikkének, mivel a váltópénzre, illetve a kisebb vagy azt el nem érő értékre elkövetett pénzhamisítás esetén (1978. évi IV. törvény 304. § (3)) a büntetési tétel nem érte el a kerethatározatban elvárt nyolc évig terjedő szabadságvesztés felső határként. Ezen az új Btk. már változtatott, és ilyen esetben is a felső határ nyolc évig terjedő szabadságvesztés, de a bíróságok számára korlátlan enyhítés áll rendelkezésre.³⁴⁷

A magyar szabályozás az irányelvben megfogalmazott a produktív, illetve a disztributív magatartásokat is büntetni rendeli, és mindkét esetben a büntetési tétel felső határa (alapesetben) nyolc évig terjedő szabadságvesztés, amely megfelel az irányelv követelményeinek. Az irányelvben megfogalmazott magatartások közül Gula József rámutat, hogy a hamis vagy hamisított pénz elfogadása nincs nevesítve a magyar Btk.-ban, bár ez a büntetőjogi védelmet érdemben nem érinti.³⁴⁸ Az Európai Bizottság sem emelt ez ellen kifogást, és megszerzés körében értékelhetőek az elfogadó jellegű magatartások.

A harmadik elkövetési magatartások tekintetében, az előkészületi magatartásoknál az alábbiak állapíthatóak meg. A magyar Btk. büntetni rendeli a pénzhamisítás előkészületét büntetendő.

³⁴⁵ 2014/62/EU Irányelv 14. cikk.

³⁴⁶ GÁL István László, A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (főszerk.): Új Btk. Kommentár 7. kötet különös rész. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyvkiadó Budapest, 2013. 196. o.

³⁴⁷ HOLLÁN Miklós, Az új Büntető Törvénykönyv. In: Jakab András - Gajdusчек György (szerk.), A magyar jogrendszer állapota. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2016. 362. o.

³⁴⁸ GULA József, A pénzhamisítás. In: Farkas, Ákos (szerk.), Fejezetek az európai büntetőjogból Bíbor Kiadó, Miskolc, 2017. 111. o.

Emellett *delicta sui generis* szankcionálja a pénzhamisítás elősegítését. A törvényhozó előkészületi magatartásokat befejezett bűncselekményként szabályoz, mivel előfordulhat olyan eset, hogy az elkövető szándéka a pénzhamisítás elkövetésére nem terjed ki. Nagy Zoltán felesleges duplumnak tartja a szabályozást, mert nem életszerű, hogy az elkövető a pénzhamisítás elősegítésében megfogalmazott magatartásokat nem pénzhamisítás céljából valósítja meg.³⁴⁹ A 7.7. fejezetben e témakörrel bővebben írok, itt csak összegzőképpen jegyzem meg, hogy a Btk. hatályos szabályozása az előkészületi magatartások büntetésében is irányelvkonformnak minősül, de az irányelv nem várja el a célzat nélküli előkészületi magatartások büntetését.

Összegezve a magyar szabályozás mindenben megfelel az irányelv szabályozásának, ennek következtében nincs szükség a Büntető Törvénykönyv módosítására

A fent elmondottak ellenére a magyar államnak lesz feladata a következőkben:

- bűnügyi együttműködésben,
- a hamis vagy hamisított eurobankjegyeknek és -érméknek a hamisítványok elemzése és felderítése céljából történő átadásában
- illetve a bűnügyi statisztikák megküldésében.

6.5. Az irányelv átültetése a tagállamokban

Az Európai Bizottság 2019-ben egy jelentésben³⁵⁰ értékelt a 2014/62/EU eredményeit. A jelentésben vizsgálta a Bizottság, hogy a tagállamok milyen mértékben tették meg az ahhoz szükséges feltételeket, hogy megfeleljenek a Direktívának. A fő célkitűzés az irányelv követelményeinek nemzeti jogba történő átültetése, és az euró illetve más pénznemek egységes büntetőjogi védelmének megteremtése volt. A Bizottság jelentése alapján az államok többsége adekvát módon átültette az irányelvnek a szankciókra vonatkozó részeit (miszerint a kiszabható büntetési tétel felső határát a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala esetén legalább öt év, míg a hamis vagy hamisított pénz előállítása esetén legalább nyolc év legyen.) Emellett átültették megfelelően a 9. cikket is, amely arról rendelkezett, hogy a tagállamok tegyék lehetővé az egyes nyomozati eszközök alkalmazását.

A fenti pozitívumok ellenére a Bizottság problémákat is észrevételezett.

³⁴⁹NAGY, (2014) 497. o.

³⁵⁰ A Bizottság jelentése AZ Európai Parlamentnek és A Tanácsnak az euro és más pénznemek hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló 2014. május 15-i 2014/62/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv alkalmazásáról

Az előkészületi bűncselekmények tekintetében nem önálló, sui generis deliktumként ültették át a tagállami jogba. Több tagállam előállítási bűncselekményre irányuló kísérletként szabályozta őket. Az ilyen megoldás alapján a szabályozás további többletelemként fogalmazza meg az egyenes szándékot a produktív, vagy disztributív bűncselekményekre történő elkövetésére. Példaként hoz fel a Bizottság, olyan tényállásbeli megfogalmazásokat mint „hamisítvány valódi, hamisítatlan pénzként történő forgalomba hozatalát, a (hamisítvány) „eredeti vagy érvényes pénzként történő kibocsátását”, a „törvényes fizetőeszközként történő továbbadást”, a „hamisítvány kibocsátását”, a (hamisítvány) „törvényesként és eredetiként történő feltüntetését”, a (hamisítvány) forgalomba hozatalát”, illetve a „forgalomba hozatalát” írják elő feltételként. Ugyanakkor a Bizottság szerint az irányelv ezt a többletelemet nem fogalmazza meg. Problémásnak találta a Bizottság, hogy a tagállamok nagy része nem egyértelműen ültette át az irányelv szövegét: az első elem („előállítás”) esetében a következő szinonimákat használták: hamisít, hamisítványt készít, hamis pénzt készít, gyárt, utánezatot készít, másol. A „megváltoztat” elem átültetése egyes esetekben a következő formákban történt: meghamisít, hamisít, hamisítványt készít. Volt arra is példa, hogy egy általános kifejezéssel (pl. „hamisítás”, „előállítás”) fogalmazták meg mindkét cselekményt.

Visszatérő probléma merült fel az 5. cikk rendelkezéseivel összefüggésben, amelyek az irányelv 3. és a 4. cikkében meghatározott bűncselekmények esetén kiszabható büntetési tétel felső határának minimumát rögzíti. Egyes tagállamok az irányelvvel szemben külön kategóriát állapítottak meg a 3. és a 4. cikkben meghatározott bűncselekmények kisebb súlyú formáira vonatkozóan, amelyek büntetési tételei elmaradtak az irányelvben előírt mértéktől. Ebben a hiányosságban szenvedett a korábbi magyar Btk. is, az új Btk. megalkotásáig.

Tovább elemezve az előkészületi deliktumokkal kapcsolatos problémákat, tizenkét tagállam az irányelv 3. cikke (1) bekezdésének d) pontjában³⁵¹ felsorolt előkészületi bűncselekmények egyikét sem ültette át önálló bűncselekményként, viszont feltételként írja elő a 3. cikkben meghatározott fő bűncselekmények, az előállítás és a forgalomba hozatal elkövetését. Egy tagállam egyáltalán nem ültette át a 3. cikk (1) bekezdésének d) pontját. A „csalárd előállítás,

³⁵¹ Az irányelv pontos szövege: „A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítása érdekében, hogy szándékos elkövetés esetén a következő magatartások bűncselekményként legyenek büntetendők: a következők csalárd előállítása, elfogadása, megszerzése vagy birtoklása:

i. pénz hamisítására vagy meghamisítására különösen alkalmas szerszámok, tárgyak, számítógépes programok, adatok vagy egyéb eszközök; vagy

ii. biztonsági jellemzők, úgy mint hologramok, vízjelek vagy a pénz más, a hamisítás elleni védelmet szolgáló alkotórészei.” 2014/62/EU irányelv 3. cikk (1) d).

elfogadás, megszerzés vagy birtoklás” tekintetében két tagállamnál fordul elő probléma: az egyik esetben az „elfogadás és megszerzés” elemeit a „saját részre szerzés” meghatározás nem teljes körűen foglalja magában, illetve a másik esetben ezek az elemek egyáltalán szerepelnek a nemzeti jogi szabályozásban, és abból nem is vezethetők le.

Nem adekvát a szabályozás az eurót alkalmazó tagállamok többségénél, mivel nem ültették át az irányelv 8. cikke (2) bekezdésének b) pontját, amely előírja, hogy minden olyan tagállam, amelynek pénzneme az euró, állapítsa meg a joghatóságát azokban az esetekben, amikor az adott tagállam területén hamis vagy hamisított euróbankjegyeket vagy -érméket derítettek fel, azonban a 3. és 4. cikkben meghatározott bűncselekményeket a területén kívül követték el.

A tagállamok jelentős része elmulasztotta átültetni az irányelv 10. cikkét, amely az elkobzott hamis pénz nemzeti analizáló központ, illetve nemzeti érmeanalizáló központ részére történő átadásáról rendelkezik. Sokszor nem volt megfelelő azoknak a rendelkezések az átültetése, amelyek a hamisítványok mintáinak haladéktalan átadására, az átadásra kötelezett hatóság meghatározására, valamint az átadás céljára (a további hamisítványok elemzése, azonosítása és felderítése) vonatkoztak.

Egyedi probléma volt egy tagállamnál, hogy csak a nagy értékre (az adott tagállamban érvényes havi minimálbér tízszeresét meghaladó összegre) elkövetett hamisítást nyilvánította bűncselekménnyé. Egy másik tagállam pedig csak a pénz nagyobb értéket eredményező megváltoztatását nyilvánította bűncselekménnyé.

Végső problémaként fogalmazza meg a Bizottság, hogy sajnos eleinte majdnem valamennyi tagállam elmulasztotta a bűnügyi statisztikákat megküldeni a Bizottságnak a 11. cikk alapján. 2018-ban a Bizottság felkérésére a tagállamok többsége továbbította a nemzeti adatbázisában szereplő statisztikai adatokat. Egyes tagállamok esetében javítható a statisztikai adatok pontossága, a különböző tagállamok között pedig az ilyen jellegű adatgyűjtés összehangoltsága. A Bizottság összegző megállapítása alapján az irányelv azáltal képvisel uniós hozzáadott értéket, hogy büntetőjogi intézkedések útján, a szankciók mértékére, a nyomozati eszközökre, valamint a hamis vagy hamisított euróbankjegyek és euróérmék bírósági eljárás során történő elemzésére, azonosítására és felderítésére vonatkozó kiterjesztett rendelkezésekkel egyaránt fokozza az euró és más pénznemek hamisítás elleni védelmét.

A tagállamok többsége megfelelően átültette az irányelvnek az egyes bűncselekmények büntetendőségéről szóló 3. és 4. cikkét, az 5. cikk szankciókra vonatkozó rendelkezéseit, amelyek a kiszabható büntetési tétel felső határát a hamis vagy hamisított pénz forgalomba hozatala esetén

legalább öt évben, míg a hamis vagy hamisított pénz előállítása esetén legalább nyolc évben határozzák meg, valamint a 9. cikk azon rendelkezését, amely arra kötelezi a tagállamokat, hogy tegyék lehetővé egyes nyomozati eszközök alkalmazását.

Reflektálva még az előkészületi magatartásoknál jelentkező a problémákra, a fenti Bizottsági megállapítások alapján az Európai Unió mégiscsak elvárja a tagállamoktól, hogy önálló *delicta sui generis* tényállásban büntessék az előkészületi magatartásokat, úgy hogy a pénzhamisításra az ilyen elkövetőnek a szándéka már ne terjedjen ki. Véleményem szerint ez az irányelv megfogalmazásából nem következik. Az irányelv jogi természetéből is adódik, hogy a célok szem előtt tartásával, a forma és az eszközök megválasztásában, a tagállamoknak van egy mozgásterük.³⁵² Az, hogy az előkészületi cselekményeket a pénzhamisítás tényállásán belül, vagy önálló tényállásban szabályozza egy tagállam, csak egy jogtechnikai megoldás, ami effektíve a gyakorlatot és a célt nem érinti. Egyik vagy másik megoldás nem növeli vagy csökkenti a pénzhamisítás elleni küzdelem sikerét. Az is kritizálható a jelentésben, hogy a Bizottság kifogásolja a tagállamoknál azt, hogy úgy büntetnek előkészületi magatartásokat, hogy az elkövető szándéka kiterjed a pénzhamisításra is. Az irányelv az alanyi oldalon a „csalárd” kifejezést használja, amely csaló, megtévesztő rosszhiszemű magatartások elkövetésére irányuló szándékot feltételez. Sántha Ferenc is rámutat a tanulmányában³⁵³, hogy az irányelv angol fordításban a „fraudulent” szakkifejezés szerepel, ami összhangban áll a megtévesztő forgalomba hozatali szándékkal, és a direktívának nyilvánvalóan nem az a célja, hogy például büntesse a gyermekei számára zsetonpénzt készítő szülőt. Gula József a korábbi Btk. indokolását (amely a Genfi Egyezmény rendelkezéseinek próbált megfelelni) is felidézi, hogy pénzhamisítás esetén a csalárdság más megtévesztését kell, hogy jelentse.³⁵⁴ A pénzhamisítás elősegítésében pedig ez tipikusan azt jelenti, hogy az elkövető azért szerez be, vagy birtokol pénzhamisításhoz szükséges eszközöket, hogy utána – megtévesztve az általános forgalmat – hamis vagy hamisított pénzeket hozzon forgalomba, azok elkészülte után. Meglátásom szerint ezzel a megoldással eleget tesznek az irányelvben megfogalmazott céloknak. A magyar szabályozásban viszont az a probléma, – a véleményem alapján – hogy a pénzhamisítás elősegítésénél még a csalárd kifejezés sem szerepel. A Bizottság értékelése rámutatott, hogy jelenleg nincs szükség az irányelv felülvizsgálatára, azonban az alkalmazásán javítani kell. Általánosságban a tagállamok többsége átültette a nemzeti

³⁵² GOMBOS Katalin, Az Európai Unió joga. Patrocinium kiadó, Budapest. 128. o.

³⁵³ SÁNTHA Ferenc, Protection of Currency by the European and Domestic Criminal Law. In: European Integration Studies 2018/1. 22. o.

³⁵⁴ GULA, (2017) 104. o.

jogba az irányelv rendelkezéseinek nagyobb részét. Az előző szakaszokban jelzetteknek megfelelően azonban szinte mindegyik tagállamnál átültetési probléma merül fel egy vagy több rendelkezés kapcsán.

A Bizottság a jövőben is vizsgálni fogja a tagállamok irányelvnek való megfelelését, és minden szükséges intézkedést megtesz annak érdekében, hogy biztosítsa a rendelkezéseknek való megfelelést az Európai Unió teljes területén.

7.A pénzhamisítás tényállása de lege lata és de lege ferenda

7.1. A 2012. évi C. törvény módosításai

A 2013 július elsején hatályba lépett negyedik kodifikált Büntető Törvénykönyvünk (2012.évi C. törvény) novumokat hozott a pénzhamisítás törvényi tényállásának szabályozásában is.

Az egyik ilyen változás, hogy a jogalkotó létrehozott egy új önálló fejezetet „*Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények*” címmel, ahová elhelyezte a pénzhamisítás, a pénzhamisítás elősegítése, a bélyeghamisítás és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos deliktumokat, melyek az 1978-as Btk.-ban még a „*Gazdasági bűncselekmények*” között kerültek szabályozásra.

Másik érdemi változás, hogy megszűnt a hamis pénz kiadásának önálló tényállása, valamint szigorodott az előkészület, illetve a minősített eset büntetési tétele, és elvetették a korábbi privilegizált eseteket is. A pénz büntetőjogi fogalma is bekerült a Btk.-ba. Megállapítható tehát, hogy bár relatíve időtállóan bizonyul a pénzhamisítás deliktumának törvényi szabályozása, mégis szükséges volt jogalkotói finomhangolásokra.³⁵⁵

7.2.A pénzhamisítás jogi tárgya

A pénzhamisítás joghistóriai előzményeivel kapcsolatosan azt a sommás megállapítást tehetjük, hogy évszázadokon át hűtlenségi deliktumként értelmezték, mivel a pénzhamisító cselekményével magát az uralkodót sértette meg, s többnyire súlyos szankciót helyezett kilátásba a tett elkövetővel szemben a jogalkotó (pl. a Tripartitumban fej-és jószágvesztést).

³⁵⁵ Ez a fejezet az alábbi tanulmány felhasználásával készült: TÓTH Dávid: A pénzhamisítás törvényi tényállása de lege lata és de lege ferenda. In.: Magyar Jog, 2017/9. 545-550. o.

Az új Büntető Törvénykönyv indokolása szerint a bűncselekmény jogi tárgya nem változott a korábbi jogi szabályozáshoz képest, továbbra is a pénz- és az értékpapír-forgalom, valamint a kibocsátott pénzbe vetett bizalom és a pénzgazdálkodás törvényes rendjéhez fűződő érdek. Mindez egybecseng a jogirodalomban képviselt álláspontokkal.³⁵⁶

Kondorosi András tanulmányában³⁵⁷ a fenti egységes állásponttal szemben felhívja a figyelmet a bűncselekmény kettős jogtárgysérelmére. Rámutat arra, hogy a bűncselekménynek egyrészt van egy közösségi jogi tárgya, másrészt egy individuális jogi tárgya (például abban az esetben, ha a sértett elfogad hamis pénzt, őt vagyoni kár éri). A bírósági gyakorlat is egységes abban, hogy ilyen esetekben nem állapít meg pénzhamisítást csalással halmazatban, mivel valamennyi jog által védett érdek védelmére alkalmas a pénzhamisítás törvényi tényállása. Ezért meglátásom szerint a pénzhamisítás jellegzetes, de nem kizárólagos jogi tárgya a pénzforgalom rendje (közösségi jogi tárgy), míg másodlagos jogi tárgya a sértettek vagyoni jogai (individuális jogi tárgy).

Ahogy már korábban is idéztem meglátásom szerint jól összegzi a német közvetítő iskola atyja Franz von Liszt, hogy a pénzhamisítást olyan vegyes természetű bűncselekmény, amely több jogtárgy ellen irányul: egyrészt a magánszemélyek vagyoni érdekeit sérti, másrészt a közösségi oldalról a forgalom biztonságát támadja.³⁵⁸

7.3. A pénzhamisítás elkövetési tárgya – avagy a pénz büntetőjogi fogalma

³⁵⁶GÁL István László: Pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (Szerk.): Új Btk. Kommentár. 7. kötet, Különös rész. Nemzeti Közzolgálati és Tankönyvkiadó. Budapest, 2013. 197. o.;

KARSAI Krisztina: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (Szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Complex Kiadó, Budapest. 2013. 817. o.;

KÖRÖSMEZEINÉ Virág Regina: A pénzhamisítás hatályos törvényi tényállása. In: Rendészeti Szemle, 2010/5. szám, 92. o.;

MOLNÁR Gábor, Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Kónya István (Szerk.): Magyar Büntetőjog, Kommentár a gyakorlat számára 3. kiadás. II. Kötet. Hvg-orac Lap és Könyvkiadó Kft, Budapest. 2013. 1456. o.

NAGY Zoltán: A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Tóth Mihály – Nagy Zoltán (Szerk.): Magyar Büntetőjog Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest. 2014. 495. o.;

POLT Péter: Pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Blaskó et. al, Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, Budapest. 2013. 275. o.

TÓTH Mihály, Gazdasági bűnözés és bűncselekmények. Kjk-kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, Budapest. 2002. 374. o.

³⁵⁷KONDOROSI, (2012) 77-78. o.

³⁵⁸ANGYAL, (1940) 33. o.

Földvári szerint az elkövetési tárgy fogalmilag „*az a fizikai léttel bíró dolog, amelyen a védelmet igénylő érték megjelenik.*”³⁵⁹ Abban az esetben, ha az elkövetési magatartás:

- a pénz meghamisítása, illetve
- a meghamisított pénz megszerzése, forgalomba hozatala, vagy azzal tranzit jellegű cselekmények,

akkor elkövetési tárgynak tekintendő a már forgalomban lévő, vagy a jövőben meghatározott időponttól törvényes fizetőeszköz (bankjegy és érme egyaránt). Nem beszélhetünk elkövetési tárgyról, ha az elkövetési magatartás:

- a pénz utánzása illetve,
- hamis pénz megszerzése, forgalomba hozatala, vagy azzal tranzit jellegű cselekmények esetén. A hamis pénz a bűncselekmény produktumának minősül.³⁶⁰

A pénzkibocsátás egy állami monopólium, amelyet az államok rendszerint a jegybankokon keresztül gyakorolnak. Hazánkban a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 4.§(2) bekezdése szerint az MNB jogosult Magyarország hivatalos pénznemében bankjegy- és érmekibocsátásra. Az MNB által Magyarország hivatalos pénznemében kibocsátott bankjegy és érme – ideértve az emlékbankjegyet és emlékérmét is – Magyarország törvényes fizetőeszköze. Valamennyi állam törvényes fizetőeszköze a pénzhamisítás elkövetési tárgya lehet. A pénzhamisítás elnyomásáról szóló 1929-ben elfogadott Genfi Egyezmény³⁶¹ előírásainak megfelelően a külföldi pénz és értékpapír azonos büntetőjogi védelemben részesül a hazáival.

Az értelmező rendelkezés [Btk. 389.§ (5) bekezdés a) pontja] kimondja, hogy pénz: törvényes fizetőeszköznek minősülő, vagy jogszabály, az európai uniós jogi aktus vagy a pénzkibocsátásra jogosult intézmény hivatalos közleménye alapján a jövőben, meghatározott időponttól annak minősülő bankjegy és érme.

A forgalomból kivont fizetőeszköz akkor minősülhet büntetőjogi értelemben pénznek, ha annak törvényes fizetőeszközre történő beváltására jogszabály, vagy az európai unió jogi aktusa alapján a kivont bankjegyet, illetve érmét kibocsátó állam nemzeti bankja köteles, vagy arra kötelezettséget vállalt. Erre jó példa a német márka, amely esetén a német jegybank euróra történő beváltását korlátlan ideig vállalta.³⁶²

³⁵⁹FÖLDVÁRI, (2006) 94. o.

³⁶⁰FONYÓ Antal, A gazdasági bűncselekmények. In: Fonyó Antal (Szerk.), Magyar Büntetőjog különös rész. BM, Budapest, 1981. 455. o.

³⁶¹Lásd bővebben: 1933. évi XI. törvény a pénzhamisítás elnyomásáról szóló nemzetközi egyezmény becikkelyezése tárgyában

³⁶²GÁL, (2013) 197. o.

A Btk. 389.§ (5) bekezdés c) pontja szerint pénz utánzásának kell tekinteni a forgalomból kivont pénz olyan megváltoztatását is, hogy az forgalomban levő pénz látszatát kelti. Véleményem szerint, az utánzás helyett pontosabb lett volna a „*pérez meghamisításának kell tekinteni*” szövegformula alkalmazása, mivel az eredeti pénz megváltoztatása definíció szerint meghamisításnak minősül, nem pedig utánzásnak.

Ha a beváltási kötelezettség, illetve a forgalomba levő pénz látszatát keltő pénz feltétele hiányzik, akkor a forgalomból kivont pénz hamisítása, megtévesztő jellegű forgalomba hozatal esetén csalásként lesz minősíthető.³⁶³

Egyetértek Kondorosi álláspontjával, amely szerint nem szükséges külön nevesíteni „az európai uniós jogi aktust”, mert ezzel a jogalkotó azt a látszatot kelti, hogy a magyar jogban közvetlen hatállyal rendelkező normák nem tekinthetők jogszabálynak. Kedvezőnek változás a korábbi a szabályozáshoz képest, hogy kikerült az a felesleges kitétel, miszerint a külföldi pénz alatt az eurót is érteni kell [(Btké. 24.§ (3) bekezdés 2. pont]. Jobbiztonsági szempontból üdvözlendő változás továbbá, hogy a pénzre vonatkozó büntetőjogi értelmező rendelkezés már nem törvényerejű rendeletben, hanem a Btk.-ban került szabályozásra.³⁶⁴

A törvény kimondja, hogy a bankjeggyel azonos megítélés alá esik a sorozatban kibocsátott, nyomdai úton előállított értékpapír, feltéve, hogy az átruházását jogszabály vagy az értékpapírra rávezetett nyilatkozat nem korlátozza vagy zárja ki. Az értékpapír a Polgári Törvénykönyv 6:565. szakasz (1) bekezdéses szerint olyan egyoldalú jognyilatkozat, amely papíralapú okiratként vagy jogszabályban megjelölt más módon létrehozott, rögzített, nyilvántartott és továbbított adatösszességként (dematerializált értékpapírként) a benne foglalt jogot úgy testesíti meg, hogy azt a jogot gyakorolni, arról rendelkezni csak az értékpapír által, annak birtokában lehet. Az előbbiekből következik, hogy dematerializált értékpapír nem lehet a pénzhamisítás elkövetési tárgya. Arra vonatkozó feltétel nincs, hogy kitől származzon az értékpapír, lehet az államtól vagy egyéb szervezettől is, a lényeg, hogy sorozatban legyen kibocsátva, nyomdai úton legyen előállítva, illetve a bankjeggyel azonos megítélés alá esik, ha forgalmuk teljesen szabad, azaz átruházásukat sem jogszabály, sem az értékpapíron feltüntetett nyilatkozat nem zárja ki, vagy nem korlátozza.

Az állam által kibocsátott értékpapírok közé tartozik a kárpótlási jegy, a kincstárjegy és a kötvény. Utóbbit nemcsak az állam, hanem más szervezetek is kibocsáthatják. Elkövetési tárgynak minősül

³⁶³MOLNÁR, (2013) 1457. o.

³⁶⁴KONDOROSI, (2012) 85. o.

továbbá a letéti jegy a befektetési jegy, a részvény, a vagyonjegy, valamint a közraktári jegy. Bár polgári jogilag értékpapírnak számít a csekk, az utazási csekk és a váltó, ezek hamisítása készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának minősül a Btk. 459. § (1) bekezdésének 19. pontjában foglalt értelmező rendelkezésre figyelemmel.³⁶⁵

Meglátásom szerint, – a jogalkalmazás megkönnyítése szempontjából – célszerűbb lenne egy taxatív felsorolást létrehozni jogalkotónak, hogy mely értékpapírok minősülnek büntetőjogi értelemben pénznek. Nem tűnik eléggé átgondoltnak a szabályozás abból a szempontból sem, hogy meghatározott értékpapírok (így a csekk, és a váltó) hamisítása készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának minősül csak, amely vétségi alakzatban került szabályozásra és, amelynek büntetési tétele két évig terjedő szabadságvesztés. Ugyanakkor a többi, akár pénzben azonos értékkel rendelkező értékpapírok hamisítása pénzhamisítás büntettének minősül, és kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. E problémának a feloldása vagy a két bűncselekmény büntetési tételének a közelítésével, vagy az értékpapírok egységesen történő kezelésével lenne megoldható.

Az elkövetési tárgyat tekintve a joggyakorlatban több probléma felmerült. Az első ilyen problémakör az ún. álpénzek esete. Véleményem szerint az álpénznek³⁶⁶ két fajtáját lehet megkülönböztetni:

- valós pénzen alapuló álpénzek,
- fantáziapénzek.

Egyrészt vannak olyan álpénzek, amelyek valós pénzen alapulnak, de egy vagy több tulajdonságuk (például a pénz címlete, színe stb.) eltér a forgalomban levőtől. Idelehetne sorolni például egy 54 000 forint címletű pénzt, ahol csak a címlet tér a valóditól. Az első kategóriának egy különleges esete, amikor csak egy vagy két tulajdonsága egyezik meg az álpénznek a valós pénzzel pl.: a fémkorongok, – ahol csak a pénz alakja és súlya egyezik meg a valóssal – amelyekkel elsősorban pénzautomatákat kívánnak „megtéveszteni” az elkövetők.

Másrészt léteznek az ún. fantázia pénzek, ahol nem is tesznek kísérletet arra, hogy a valós pénzt utánozzák, hanem egy teljesen újat kreálnak (idetartozik például egy fantáziaállamtól készített pénz).

³⁶⁵MOLNÁR, (2013) 1457. o.

³⁶⁶A témához lásd még: PIKLER J. Gyula, Valódi pénz és álpénz. Nyugat 1922/1. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00308/09349.htm> (letöltés ideje 2017. 10. 24.)

Az ún. fémkorong ügyben meghozott felsőbbírósi döntés pénzhamisítás helyett csalást állapított meg a nyerőautomatába bedobott fémkorongok esetén (BH 1986. 312). (Lásd bővebben 3.3.1. Fejezet). A Legfelsőbb Bíróság szerint „*a terhelt nem törekedett arra, hogy az általa létrehozott fémkorongok valójában pénznek látszanak. A forgalomban levő pénzérme átmérőjét, vastagságát és súlyát utánozta csupán, de az ekként létrehozott végtermék senkiben sem keltheti pénz érzetét.*” Tóth Mihály szerint ebben a verdiktben az eljáró bíróság olyan kritériumokat fogalmazott meg, amelyet a pénzhamisítás tényállása nem tartalmaz. Az ügyben a terhelt a fémkorongokkal forgalomba levő pénzutánzatokat készített, és sikerrel járt, mert az utánzatok pénzként funkcionáltak.³⁶⁷

A fenti üggyhöz hasonlóan nem pénzhamisítás, hanem csalás miatt indult büntetőeljárás, amikor egy fiatalos elkövető 54 000 forintos címletű pénzekkel vett három birkát egy juhásztól Jász-Nagykun-Szolnok megyében.³⁶⁸

Kondorosi több ponton is kritizálta az ezzel kapcsolatos bírósági gyakorlatot. A törvény teleologikus (jogtárgy harmonikus) értelmezése szerint a hamis álpénz is képes a pénzforgalom rendjét megsérteni, ezért feltétlenül indokolt a pénzhamisítás törvényi tényállásával a fokozottabb büntetőjogi védelem. Továbbá érvel a logikai értelmezés egyik módszerével (*argumentum a minore ad maius*), amely szerint vélhetően nagyobb esély mutatkozik a sikeres bűnelkövetésre egy jó minőségű Deák Ferenc képmásával ellátott 54 000 forintos esetén, mint például egy fekete-fehéren fénymásolt pénzzel, amikor is a bíróság megállapította a pénzhamisítás tényállását.³⁶⁹

A fenti argumentációval egyetértve a probléma gyökere egyfelől abban látható, hogy a törvényszöveg nem rendelkezik erről az esetről a pénzhamisítás törvényi tényállásának keretében; másfelől a magyar bírósági ítélezési gyakorlat túlságosan szűken értelmezi a pénz büntetőjogi fogalmát (pl.: Németországban hasonló jogi szabályozási háttér mellett, az ún. álpénzek esetén is megállapítják a pénzhamisítás bűncselekményét.) Ezt a problémát úgy lehetne orvosolni, hogy vagy a törvényszöveg kiegészítésre kerül (például, azzal, hogy „*pénz utánzásának kell tekinteni a törvényes fizetőeszközhöz hasonló pénzek készítését*”), vagy pedig a meglévő jogszabályi környezetet a bíróságok tágabban értelmezik.

³⁶⁷TÓTH, (2002) 375. o.

³⁶⁸ http://velvet.hu/blogok/gumicukor/2008/12/03/otvennegyezer_forintos_bankjeggyel_fizette_ki_birkait_a_17_eves_fiu/ (letöltés ideje: 2017. 03. 02.)

³⁶⁹KONDOROSI, (2012) 80-81. o.

Véleményem szerint ugyanakkor a csalárd módon készített fantázia pénzek esetén – bár német és osztrák bíróságok ilyenkor is megállapítják a pénzhamisítás tényállását³⁷⁰ – továbbra is célszerű a csalás tényállását alkalmazni, hiszen e tényállásnak mégis elsődleges célja a forgalomban levő pénz büntetőjogi védelme.

7.4. A bűncselekmény elkövetési magatartásai

A pénzhamisítás tényállása az alábbi elkövetési magatartásokat tartalmazza:

- pénz utánzása,
- pénz meghamisítása,
- hamis vagy meghamisított pénz megszerzése,
- hamis vagy meghamisított pénz országba történő behozatala, kivitele, illetve az ország területén történő átvitele,
- valamint a hamis vagy meghamisított pénz forgalomba hozatala.

Az értelmező rendelkezés³⁷¹ még további két elköveti magatartást is szabályoz: az érvényességi jelzés megváltoztatása, valamint a pénz nemesfém tartalmának csökkentése.³⁷²

A pénz *utánzása* esetén új pénz jön létre (elkövetés produktuma), az elkövető eredeti és forgalomban levő pénz hasonmását készíti el. Az utánzás akkor releváns, ha a hamisítvány már – még hogyha kis fokban is – megtévesztésre alkalmas. Mindez újabb problémát vet fel, nevezetesen milyen minőségűnek kell lennie a hamis vagy meghamisított pénznek tényállás megállapítása szempontjából.

Már a Csemegi-kódex idején is foglalkoztak a hamisított és a valódi pénz hasonlóságának kérdésével. Angyal Pál szerint, a hamisított pénznek a valódihoz oly mértékben kell hasonlítania, hogy a különbség csak a pénzforgalomban szokásosnál nagyobb figyelem mellett legyen észrevehető. Ugyanakkor a Kúria akkori döntése szerint a pénzhamisítás megállapítását nem akadályozza az, hogy a hamisítvány rosszul sikerült.³⁷³ Amellett érvelnék, hogy mindig adott ügyben kell vizsgálni, hogy mennyiben volt alkalmas a hamis vagy hamisított pénz a megtévesztésre.

³⁷⁰KRÖNER, (2009) 66-67. o.

REINDL-KRAUSKOPF, Susanne – WESSELY, Wolfgang, „Fantasiegeld” als Deliktsubjekt der Geldfälschung.” Juristische Blätter January 2012/1, 66–71. o.

³⁷¹ 2012. évi C. törvény. 389. § (5)

³⁷²KARSAI, (2013) 818-819. o.

³⁷³ANGYAL, (1944) 47. o.

A bírósági gyakorlat nem tulajdonít érdemi jelentőséget a hamisítványok minőségének. Az értelmező rendelkezés alapján a pénz utánzásának kell tekinteni a pénz olyan megváltoztatását is, hogy az forgalomban levőnek látszatát keltse (BH 1988.391). A bíróság elvetette azt a védői érvelést, miszerint a vádbeli cselekmény nem pénzhamisítás bűncselekménye, hanem csalás vétsége, mert a bűncselekmény elkövetési tárgyaként szereplő bankjegyek primitív utánzatok voltak. Az irányadó bírósági gyakorlat úgy határoz, hogy a pénz hamisságának minimális feltétele az utánzat esetén is csupán annyi, hogy az valamely ország pénzeszközének és meghatározott címletének tűnjön. A hamisítás minősége, a megtévesztésre való alkalmasságának foka a minősítés szempontjából közömbös (BH 1999.198.).

A pénz *meghamisítása*, a valódi pénzen minden olyan változtatás eszközlése, amelynek eredményeként a pénz az eredeti értékétől eltérő értékűnek látszik, függetlenül attól, hogy kisebb vagy nagyobb címletű, illetve attól, hogy létező vagy nem létező címletben hamisítják.³⁷⁴ Az ítélkezési joggyakorlat alapján a hamis bankjegy megtévesztésre alkalmassága fokának nem a bűnösség megállapítása, hanem csupán a büntetés kiszabása szempontjából van jelentősége (BH 1984. 482.).

A hamis vagy meghamisított pénz *megszerzése* a pénz tényleges birtokbavételét jelenti. Ez jogos és jogtalan úton, valamint ingyenes és visszerthes birtokbavétellel is történhet. A megszerzés módja tehát közömbös. A megszerzés célja viszont releváns, a hamis vagy meghamisított pénz forgalomba hozatalakor.³⁷⁵ A megszerzés idején a bűnelkövetőnek tisztában kell lennie a pénz hamis voltával. Tóth Mihály egy sajátos „*orgazdaságszerű*” elkövetési magatartásnak tekinti, mivel az elkövetőnek tisztába kell lennie birtokbavétel során a pénz hamis vagy meghamisított voltáról, és amennyiben forgalomba hozatal szándéka vezeti, akkor is e fordulat szerint felel, ha korábban nem ez volt a szándéka. A hamis pénz forgalomba hozatal céljából történő megszerzése esetén akkor is befejezett lesz a bűncselekmény, ha a pénz megtévesztésre teljesen alkalmatlan hamisítvány. (BH 1989. 346.).

Az *érvényességi jelzés* megváltoztatása esetén a bűnelkövető úgy változtatja a külföldi államban forgalomban lévő pénzt, hogy az a hazai forgalomban levőnek látszódjék.

A *pénz nemesfém tartalmának csökkentése* az arany és ezüst pénzérmék arany- és ezüsttartalmának a csökkentését jelenti, amelynek gyakorlati jelentősége mára már elenyésző.³⁷⁶

³⁷⁴NAGY, (2014) 495. o.

³⁷⁵KARSAI, (2013) 818. o.

³⁷⁶Uo.

7.5. A bűncselekmény szubjektív oldala

A bűncselekmény alanya tettesként bárki lehet. Társtettesek azok lehetnek, akik a deliktumot egymás tevékenységéről tudva közösen követik el. A büntetés kiszabása során jelentősége lehet annak, hogy a hamis pénzek előállításán mely folyamatban vett részt az elkövető. A pénzhamisítás valamennyi elkövetési magatartása csak szándékosan követhető el. A forgalomba hozatal kivételével a törvény célzatot is megkíván a bűncselekmény megvalósulásához.³⁷⁷ A bírósági gyakorlat szerint fénymásoló gépen nem forgalomba hozatal céljából készített, megtévesztésre alkalmas hamis bankjegy átadása a másik vádlottnak, illetve elajándékozása harmadik személynek, a hamis pénz forgalomba hozatalával elkövetett pénzhamisításnak minősül (BH 1994. 173.).

A forgalomba hozatal nem célzatos cselekmény, elméletben eshetőleges szándékkal is elkövethető, bár gyakorlatban egyenes szándék a tipikus.³⁷⁸

7.6. Minősített és privilegizált esetek

A bűncselekménynek két minősített esete van: ha bünszövetségben illetve, ha különösen nagy vagy azt meghaladó értékű pénzre követik el. A Btk. 459. § (1) bekezdésének 2. pontja alapján bünszövetség akkor létesül, ha két vagy több személy bűncselekményeket szervezeten követ el, vagy ebben megállapodik, és legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik, de nem jön létre bünszervezet. A Btk. 459. § (6) bekezdése alapján különösen nagy, vagy azt meghaladó érték az 50 millió forintot meghaladó értéket jelenti.

A korábbi büntető anyagi kódexünk (1978. évi IV. törvény) 304. szakasz 3. bekezdése szerinti privilegizált esetként meghatározott cselekmény büntetési tétele nem felelt meg az Európai Tanács 2000. május 29-i 2000/383/IB kerethatározata 6. cikkében a tagállamoktól megkívánt büntetőjog fenyegetettség mértékének, miszerint a legalább nyolc évig terjedő szabadságvesztés kiszabhatóságát erre az esetkörre is biztosítani kell. Emiatt a hatályos Btk. elveti a váltópénzre, illetve a kisebb, vagy azt el nem érő értékű pénzre elkövetett pénzhamisítás privilegizált esetként

³⁷⁷NAGY, (2014) 496. o.

³⁷⁸MOLNÁR Gábor Miklós, A pénz-és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin (Szerk.), Büntetőjog II. Különös Rész. Ötödik hatályosított kiadás. Hvg-orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2016. 734. o.

történő szabályozását. A bíróságok ezekben az esetekben a büntetés enyhítésének a lehetőségével élhetnek, így értékelve az elkövetett cselekmények eltérő, kisebb tárgyi súlyát.

A hamis pénz kiadása már nem önálló tényállás, hanem a pénzhamisítás privilegizált eseteként – a büntetés kiszabás korlátlan enyhítésének lehetőségével – került szabályozásra az új Büntető Törvénykönyvben. Ebben az esetben az elkövető jogszerűen és jóhiszeműen jut a pénzhez, és csak utóbb észleli annak hamis vagy meghamisított voltát. A jogszerűség a szerzés törvényes jogcímét jelenti. Ennek megfelelően nem jogszerű a szerzés, ha bűncselekmény útján jut a hamis pénzhez. Lényeges különbség, a korábbi szabályozáshoz képest, hogy most ilyen esetben a büntetési tétel speciális maximuma szigorodott (nyolc évig terjedő szabadságvesztés). A jogalkotó indoklásában kifejtette, hogy a pénzforgalom biztonsága érdekében fokozottabb védelem megteremtése indokolt, és ezért nem értékelhető az elvárhatóság hiányaként a nagyobb összeget kitevő hamis vagy meghamisított pénz forgalomba hozatala, hiszen az elkövető tisztában van ennek fokozott veszélyességével, ezért az új Btk. a jövőben csak bizonyos körben, értékhatárhoz kötötten (kisebb értéket meg nem haladó értékű pénzre) a büntetés korlátlan enyhítésre ad lehetőséget.

A hamis pénz kiadásával kapcsolatos ügyek általában bagatell jogesetek. Véleményem szerint, jobb volt az ilyen ügyeket önálló tényállás alatt szabályozni a büntetési tétel alacsonyabb speciális maximumával.

Az ügyek gyakorlati megítélése, és a bizonyítás ezeknél az ügyeknél nehézségekbe ütközhet mivel a büntetőjogi felelősségre vonás kulcskérdése az, hogy az elkövető tudott-e a pénz hamis voltáról a forgalomba hozatal pillanatában. Valószínűsíthetjük, hogy a terhelt vallomásaiban mindezt tagadja. Kondorosi András azt javasolja a joggyakorlat munkájának megkönnyítése céljából, hogy meg kellene teremteni – a gondatlanságból elkövetett hamis vád mintájára – a pénz hamis voltáról gondatlanságból nem tudó személyek büntetőjogi felelősségre vonásának a lehetőségét.³⁷⁹ A büntetőjogi felelősség ilyen szintű kiterjesztése véleményem szerint nem indokolt, külföldi államokban sem büntetik a pénzhamisítás bármely fordulatának gondatlan alakzatát.

7.7. A bűncselekmény stádiumai és a pénzhamisítás elősegítése

³⁷⁹KONDOROSI, (2012) 82-84. o.

A stádiumokat tekintve a pénzhamisítás immateriális bűncselekmény, így befejezetté válik az elkövetési magatartások tanúsításával. Nem szükséges a befejezettséghez, hogy az elkövető a pénzhamisításból előnyt realizáljon magának vagy másnak. A forgalomba hozatal céljával történő meghamisítás, akkor is befejezetté válik, ha utólag a forgalomba hozatal már nem valósul meg. Ennek következtében nem minősül önkéntes elállásnak, ha az elkövető maga mond le a forgalomba hozatalról. A pénzhamisítás kísérlete fogalmilag nem kizárt, a gyakorlatban viszont ritkán fordul elő. Nem alkalmatlan kísérlet, hanem befejezett bűncselekmény, ha a hamisítvány olyan kezdetleges, hogy senkiben sem keltheti a valódi pénz látszatát. Az új Btk. a bűncselekmény jogi tárgyára tekintettel az előkészületet is büntetni rendeli, ami megfelel Genfi Egyezmény előírásainak. Az 1978. évi IV. törvényhez képest súlyosabban rendeli büntetni az előkészületi magatartást, hiszen büntettnek minősül és maximális büntetési tétel már 3 évig terjedő szabadságvesztés. Előkészületi magatartásnak minősülhet eszközök például felszerelések, gépek beszerzése, amelyek alkalmasak hamis pénz készítésére.³⁸⁰

Az előkészület kapcsán érdemes megemlíteni a pénzhamisítás elősegítését, mely külön, önálló tényállásban került szabályozásra. A pénzhamisítás elősegítését pénzhamisításra irányuló előkészülettől az elkövető célzata határolja el. Az utóbbi esetben az előkészületi cselekmény elkövetőjének célja a pénzhamisítás, a külön tényállásban szabályozott előkészületi cselekmény elkövetője viszont a cselekményt nem ezzel a cézzel követi el. Ha megállapítható, hogy az elkövető szándéka a pénzhamisítás elkövetésére is kiterjed, cselekménye már a pénzhamisítás előkészületét valósítja meg. (EBH2012. B.2.) Ezt egy későbbi döntés is megerősített. A BH2019. 40. számú döntvény szerint a

- *„a pénzhamisítás elősegítésének törvényi tényállását az a pénzhamisításhoz szükséges anyagot, eszközt, berendezést, gyártási tervet, műszaki leírást, számítógépes programot készítő, megszerző, átadó, elfogadó, tartó, az országba behozó vagy onnan kivivő, azon átszállító, azt forgalomba hozó elkövető valósítja meg, akinek célja a pénzhamisítás tényállásába illeszkedő cselekmény végrehajtására már nem terjed ki [2012. évi C. tv. 390. § (1) bek.]*
- *Amennyiben az elkövető tudomással bír arról, hogy az általa megbízás alapján utáncott vagy meghamisított pénzt megbízója forgalomba kívánja hozni, tettesként/társtettesként elköveti a pénzhamisítás büntettét [2012. évi C. tv. 389. § (1) bek. a) pont]*

³⁸⁰POLT, (2013) 276-277. o.

A tényállás kapcsán számos kritikát fogalmazott meg a jogirodalom. Már önmagában az elnevezés is problémás, hiszen a tényállás tartalmilag nem követeli meg az elkövetőtől, hogy ténylegesen elősegítse a pénzhamisítást.³⁸¹ A tényállás szövegformuláját a 2001. évi CXXI. törvény iktatta be a korábbi Büntető Törvénykönyvünkbe 2002. április 1.-én. Normaszövege követi a korábbi tanácsi kerethatározat megszövegezését, és jogharmonizációs indokokkal támasztották alá szükségességét. A tényállást több jogirodalmi kritika is érte. Gula József szerint nem lett volna feltétlenül szükség a sui generis deliktum megalkotására, hiszen a magyar előkészületre vonatkozó általános részi rendelkezések alkalmazása is eleget tett volna az uniós elvárásoknak.³⁸² Ezt az álláspontot Jacsó Judit is alátámasztja, a Genfi Egyezmény 3. cikkével, amelyből kiolvasható, hogy a tanácsi kerethatározat³⁸³ sem tett mást, mint ezeket a tipikusan előkészületi jellegű magatartásokat átvette és egyben azt korunk technikai vívmányaira utalással egészítette ki.³⁸⁴

Problematikus továbbá a pénzhamisítás előkészületétől való elhatárolása is. Molnár Gábor szerint³⁸⁵ az elkövető célzata nem irányulhat a pénzhamisítás elkövetésére, mert ebben az esetben a pénzhamisítás előkészületének megállapítására kerülne sor. Tóth Mihály pedig rámutat arra, hogy az előkészület általános fogalma célzatos, azt ez esetben a pénzhamisítás elkövetése céljából tanúsítják, és az ott szóba jöhető magatartások köre tágabb, mint a pénzhamisítás elősegítése esetében. Álláspontja alapján konkurencia csak a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges vagy azt könnyítő feltételek biztosítása kapcsán merülhet fel.³⁸⁶ Továbbá – Jacsó Judittal egyetértve – aggályosnak tartjuk jogbiztonsági szempontból a célzat nélküli „tartás” büntetendővé tételét.³⁸⁷ Azóta a gyakorlat is bizonyította, hogy nem életszerű a pénzhamisítás elősegítésének a tényállása, a regisztrált bűncselekmények tanúsága szerint statisztikailag nem létező bűncselekményről van szó.³⁸⁸

³⁸¹ VARGA Zoltán, Formálódó gazdasági büntetőjog. In: Belügyi Szemle 2002/10. 125. o.

³⁸² GULA József, A pénzhamisítás elleni fellépés az Európai Unióban. In: Lévay Miklós (szerk.) Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén: tanulmánykötet. Bíbor Kiadó, Miskolc. 2004. 108-142. o.

³⁸³ 2000/383/IB tanácsi kerethatározat az euro bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről.

³⁸⁴ JACSÓ, (2008) 489. o.

³⁸⁵ MOLNÁR, (2016) 734. o.

³⁸⁶ TÓTH, (2002) 380. o.

³⁸⁷ JACSÓ, (2008) 489. o.

³⁸⁸ 2016-ban 0, 2017-ben egy, és 2018 óta a mű lezárásáig egy jogesetet regisztráltak a hatóságok. Forrás: https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=/BSRVIR/Regisztr%c3%a1lt%20b%c5%b1ncsel%20ekm%c3%a9nyek_ver20200701013849.xlsx&Token=cWpZT1ZXZngxUVZCZzhXWExqOFIsVjhveDh

A doktori disszertációmban arra tettem javaslatot, hogy a pénzhamisítás elősegítését törölje a jogalkotó a Btk.-ból.³⁸⁹ Gula József is tanulmányában de lege ferenda a tényállás megszüntetést javasolja.³⁹⁰ A javaslatomat a – fenti kritikák fényében különösen – továbbra is fenntartom és indokoltnak tartom. Nehezíti a jogalkotó helyzetét, az Európai Bizottság jogértelmezése is. Ahogy a korábbi fejezetben kifejtettem, a Bizottság az irányelvről közétett 2019-es jelentése alapján, elvárt a tagállamoktól, hogy a pénzhamisítás előkészületi magatartásai *delicta sui generis* bűncselekményként kerüljenek szabályozásra. Ez meglátásom szerint nem következik az irányelv megszővegezéséből. Mindenesetre, ha a jogalkotó erre hivatkozva, továbbra is hatályban tartaná ezt a tényállást, véleményem szerint célszerű lenne módosítani azt, a „csalárd” szándék kiegészítésével, mivel ezt az irányelv és a Genfi Egyezmény is megfogalmazza. Egy ilyen irányú módosítás után viszont a pénzhamisítás előkészületétől már semmilyen formában nem lehetne elhatárolni az elősegítést (amely már most is problematikus³⁹¹), így annak külön büntetése válna okafogyottá, és azt kéne megszüntetni.

7.8. Rendbeliség, halmazat és elhatárolási kérdések

A rendbeliség nem a hamis pénzek számához igazodik, a hamis vagy hamisított pénzek értéke a minősítés körében juthat jelentőséghez. Ezért az azonos alkalommal több hamisítványra elkövetett bűncselekmény természetes egységként lesz értékelendő.

Felmerül a kérdés, hogy hogyan alakul az elkövetési magatartások egymáshoz való viszonya.

- Azonos pénz vonatkozásában a 389. § (1) bekezdés a) és b) pontban foglalt elkövetési magatartások kizárják egymást azonban, ha a hamis pénz forgalmazásával foglalkozó elkövető a hamisítványok egy részét megszerzi, másik részét pedig maga állítja elő, a szerzés és az előállítás nem olvad egymásba. Ilyen esetben a folytatólagosan elkövetett bűncselekmény megállapítására kerülhet sor.

EZStJYTQ2NE5jTkw3cWUxdzRyMGxsajkwNTIDdWo0UUNPRkZVaFpJZkc4MzJ5NGxKMWtrNkUyR2hLYzRwQXZwOWZGa0RITk5INUIzak40NVpxZW5zT2pTSU9WT0tjRHM3SWR2NFQ= (letöltés ideje. 2020. 03. 30.)

³⁸⁹ TÓTH Dávid, A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények büntetőjogi és kriminológiai aspektusai. PTE-ÁJK Doktori Iskola, Pécs. 2018. 149. o.

³⁹⁰ GULA, (2017) 113.

³⁹¹ KONDOROSI András, Egyes kiemelkedő jelentőségű gazdasági bűncselekmények dogmatikai és eljárásjogi megközelítésben. PTE-ÁJK Doktori Iskola, Pécs, 2019. 94-98. o.

- Akár az 389. §(1) bekezdés a), akár a b) pontban írt cselekmény megvalósítása esetén a forgalomba hozatallal megvalósuló c) pont a büntetlen utócselekménynek minősül.³⁹²

Amennyiben az elkövetési magatartásokat eltérő időben tanúsítja az elkövető, az folytatólágosságnak fog minősülni. A forgalomba hozatal nem foglalja magában az elkövetési magatartás folyamatos jellegét. Amennyiben az elkövető a hamis pénz forgalomba hozatalát egységes akarat-elhatározással, rövid időn belül, több cselekménnyel valósította meg különböző személyek irányában, a 6. § (2) bekezdése szerinti folytatólágosan elkövetett bűncselekmény megállapításának van helye [BH 1995.556.].

A pénzhamisítás lex specialisnak minősül a csaláshoz (Btk.373.§) képest, így a kettő nem állhat halmazatban.

Rokon bűncselekménynek tekinthető a közokirat-hamisítás. Fayer László a közokirat-hamisítás kiemelt esetének tartotta a pénzhamisítást.³⁹³ Angyal Pál kriminológia szempontok alapján viszont a következő különbségekre hívja fel a figyelmet:

- a pénzhamisító általában üzletszerű bűnelkövetésre rendezkedik be, ezzel szemben az okirat-hamisító inkább alkalmi büntettes,
- az okirat-hamisító általában a saját ügyében történő felhasználás céljából követi el a hamisítást, a pénzhamisító rendszerint megélhetési forrást lát a tettében,
- a pénzhamisító a hamisítványok tömegét alkotja meg, az okirat-hamisító az esetek legnagyobb számában egyetlen hamis okiratot állít elő,
- az okirat-hamisító által okozott sérelem rendszerint egy vagy néhány ember érdekeit. sérti, míg a pénzhamisító meghatározatlan számú embernek okoz veszteséget,
- nem feltétlenül célja az okirat-hamisítónak az anyagi haszonszerzés,
- a pénzhamisítás ösztársadalmi, gazdasági szempontból károsabb.³⁹⁴

7.9. Összegzés, és de lege ferenda javaslatok

De lege ferenda javasolom elsőként a hamis pénz kiadásának, mint önálló tényállásnak a visszaállítását. Már a Deák-féle 1843. évi büntetőtörvény-javaslat³⁹⁵ is privilegizált esetként tartalmazta, hogy „*Aki pedig a nélkül, hogy a hamisítóval egyetértett volna, tudva és családi*

³⁹²MOLNÁR, (2013) 1468. o.

³⁹³FAYER, (1905) 51. o.

³⁹⁴ANGYAL, (1944) 35-36. o.

³⁹⁵FAYER, (1896) 83. o.

szándékkal hamis pénzt szerez vagy általvesz, s azt valódi helyett tudva ismét kiadja, két évi rabságig büntetethetik”. A korábbi Büntető Törvénykönyvünk (1978. évi IV. törvény) önálló tényállásban szabályozta – hasonlóan a német Btk.-hoz³⁹⁶ – amelyet több okból is célszerű lenne visszaállítani.

Egyrészt valósabb statisztikai képet kapnánk a komoly pénzhamisításos ügyekről, s külön kerülnének regisztrálásra a viszonylag bagatell bűncselekménynek számító hamis pénz kiadásos esetek. Másrészt a jelenlegi szabályozás alapján csekély tárgyi súlyú ügyekben egy szigorúan szankcionált – akár 8 évi szabadságvesztés büntetéssel is fenyegetett – bűncselekmény miatt indulhat büntetőeljárás, amely mind generál-, mind speciálpreventív szempontból indokolatlan és nem veszi figyelembe a társadalomra veszélyességét. A Direktíva is megengedi ezt a szabályozást.

További javaslatom a pénzhamisítás elősegítése nevezetű deliktumnak az eltörlése a 7.7. fejezetben kifejtettek alapján.

Végül, de nem utolsósorban de lege ferenda javasolom a pénzhamisítás elkövetési tárgyának pontosítását. Az álpénzek készítését is a pénzhamisítás körébe vonnám, illetve értékpapíroknál taxatív felsorolást alkalmaznék.

Összegezve de lege ferenda javasolataim:

- a pénzhamisítás elősegítésének eltörlése;
- a hamis pénz kiadása, mint önálló tényállásnak a visszaállítása enyhébb büntetési tételkerettel a korábbi szabályozás alapján;
- a pénz büntetőjogi fogalmának pontosítása.

8.A pénzhamisítás kriminológiai aspektusai

8.1. A regisztrált pénzhamisítások száma hazánkban

Magyarországon a rendszerváltást követően kezdett fokozatosan megnőni a regisztrált pénzhamisítások száma. Az új gazdasági és társadalmi berendezkedés növelte e bűncselekmény elkövetésére való hajlandóságot a bűnözőknél. A majdnem folyamatos és egyenletes növekedésben 2000-ben tört meg. A gazdasági bűncselekmények csak kis hányadát teszi képezi pénzhamisítás, a 90-es években 1,5 és 16,8% között mozgott a százalékos arányuk.

³⁹⁶FISCHER, (2013) 1066. o.

Év	Regisztrált pénzhamisítások száma	Regisztrált gazdasági bűncselekmények száma	A gazdaság bűncselekmények hány százaléke volt pénzhamisítás
1988	33	6025	0,5
1989	21	8073	0,3
1990	144	9858	1,5
1991	142	8347	1,7
1992	186	8913	2,1
1993	475	6146	7,7
1994	688	4085	16,8
1995	775	5064	15,3
1996	701	5409	13,0
1997	901	6543	13,8
1998	1926	13454	14,3
1999	2833	20318	13,9
2000	1429	10986	13,0
2001	677	12412	5,5
2002	1105	14248	7,8
2003	760	15088	5,0

8.számú táblázat. Éves szinten a regisztrált pénzhamisítások és gazdasági bűncselekmények száma³⁹⁷

2004-től kezdve majdnem tíz évig tartósan 1000 felett volt a regisztrált pénzhamisítások száma. Érdeemes vizsgálni, hogy a regisztrált bűncselekmények számához viszonyítva hány hamis forintbankjegyet vontak ki a forgalomból. 2004-2016 közötti időszakban ez a szám Magyarország uniós csatlakozásakor 2004-ben tetőzött, akkor 12638 darab hamis forintot vontak ki a forgalomból a Magyar Nemzeti Bank statisztikája szerint.

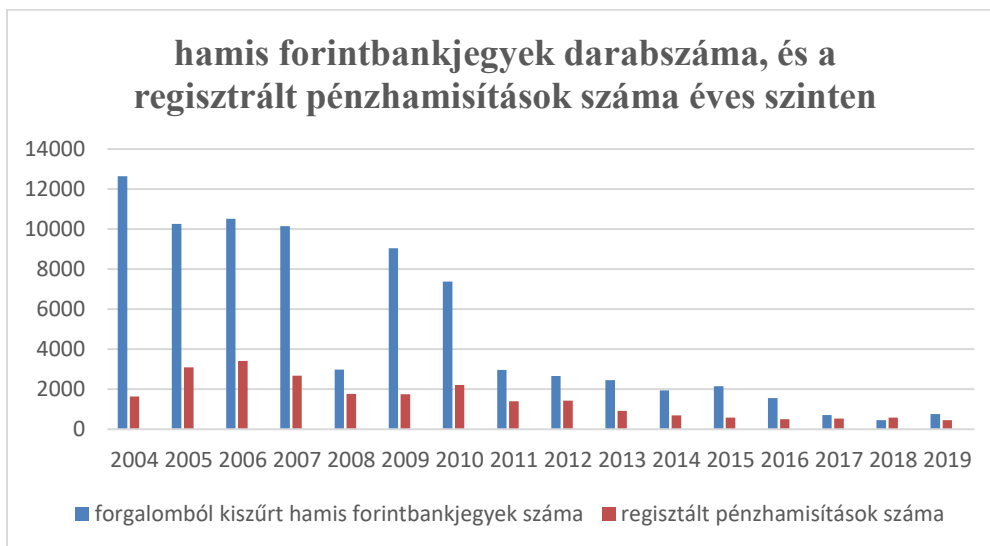
³⁹⁷<http://ugyeszseg.hu/repository/mkudok5892.pdf> (letöltés ideje: 2018. 03. 01.)

Év	A forgalomból kivont hamis forint bankjegyek száma	Regisztrált pénzhamisítások száma
2004	12638	1640
2005	10257	3097
2006	10507	3413
2007	10139	2676
2008	2986	1767
2009	9041	1748
2010	2972	2211
2011	7375	1390
2012	2655	1429
2013	2448	920
2014	1935	695
2015	2149	593
2016	1549	501
2017	716	543
2018	450	587
2019	751	450

9.számú táblázat: a forgalomból kivont hamis bankjegyek száma és a regisztrált pénzhamisítások száma³⁹⁸

A fenti táblázatot egy oszlopdiaagramon keresztül is szemléltetem. Ebből jól látszik, hogy a nincs egyértelmű korreláció a regisztrált pénzhamisítások és a forgalomból kivont hamis forintbankjegyek között. Ennek oka az lehet, hogy egy-egy elkövetés között nagy különbségek mutatkozhatnak. Ugyanúgy egy regisztrált pénzhamisításnak fog minősül, aki megpróbál elsűtni egy hamis húszezrest, mint az az eset, ahol egy pénzhamisító műhelyt tartanak fent, és ezrével készítik a hamis bankókat.

³⁹⁸ Forrás: MNB éves jelentései és az Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészeti Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) 2004-2019 között.

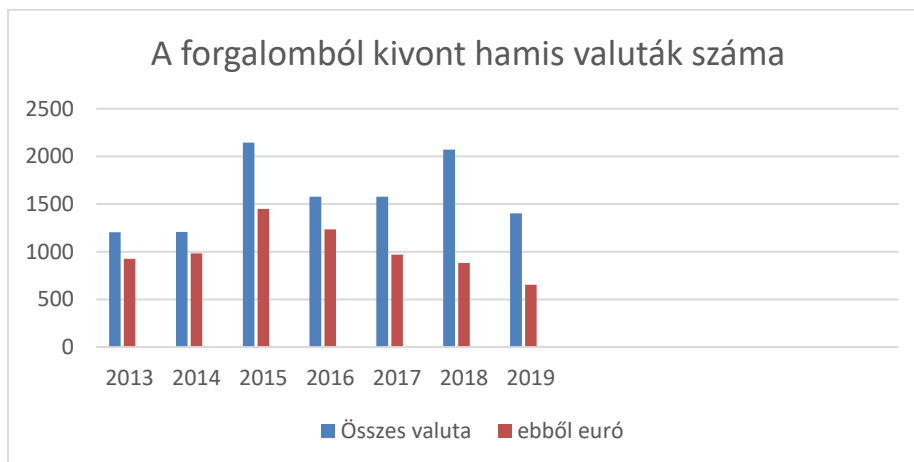
7.számú diagram: forgalomból kivont hamis bankjegyek száma és a regisztrált pénzhamisítások száma

A másik oka a korreláció hiányának az lehet, hogy a bűnelkövetők egy része már nem forintot, hanem inkább valutát hamisít. A Magyar Nemzeti Bank éves jelentéseiben 2013-tól közöl külön statisztikát a forgalomból kivont hamis valuták száma.

Év	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Forgalomból kivont hamis valuták darabszáma	1203	1208	2144	1576	1578	2070	881
hamis eurók darabszáma	925	982	1451	1233	970	1401	654

10.számú táblázat: éves szinten a forgalomból kivont hamis valuták és eurók száma Magyarországon 2013-2017 között.³⁹⁹

³⁹⁹ Forrás: MNB éves jelentései 2013 és 2017 között

8. számú diagram: éves szinten a forgalomból kivont hamis valuták és eurók száma Magyarországon 2013-2019 között.⁴⁰⁰

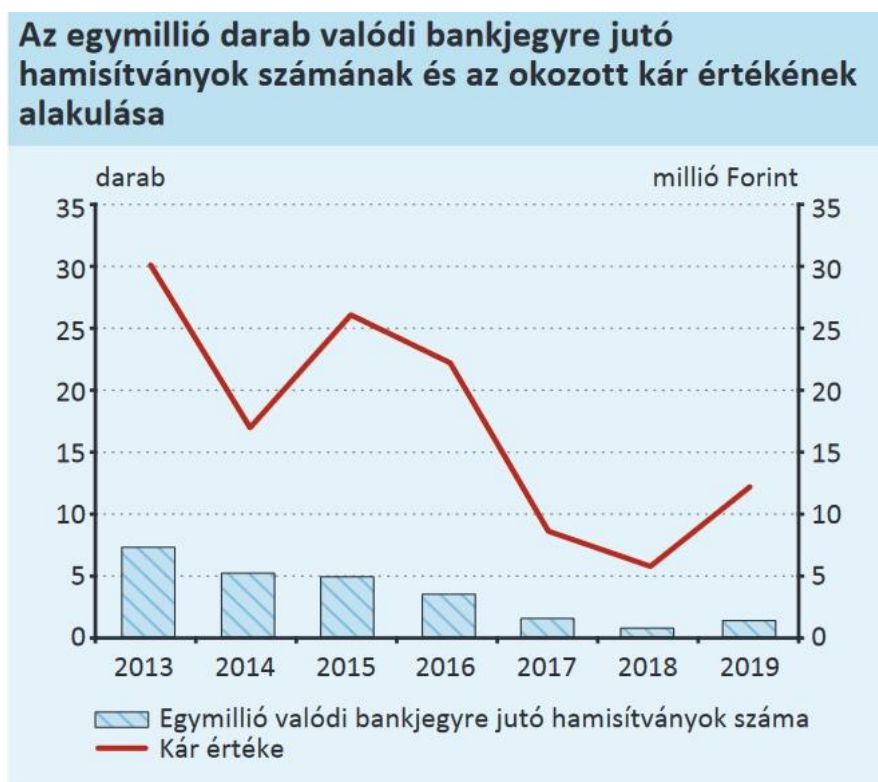
2012 óta – nemzetközi viszonylatban – relatíve alacsony a forgalomból kivont hamis forintbankjegyek száma. A címletek szerinti lebontást nézve Magyarországon elsősorban a tíz- és húszezer forintosokat hamisítják. 2019-ben, Magyarországon összesen 881 darab hamis forintot szűrtek ki a hatóságok a forgalomból. Nincs egyértelmű trend a tekintetben, hogy éppen melyik címlet került ki „győztesen” a hamisítványok közül. 2015-ben még a 10 000 Forintosok között került ki a legtöbb hamisítvány, 2016-ban a hamis 20 000 forintosok a hamisítványok több mint felét tették ki. 2017-ben újra a legtöbb hamis forintbankjegy 10 000-s címletű volt. 2018-ban közel azonos mértékben hamisították a két címletet (38,4%-ban tízezer forintost és 42,7%-ban a húszezer forintost). 2019-ben pedig kiemelkedően magas arányban (közel 70%-ban) a húszezer forintosokat hamisították. Elméletben a bűnözők a magasabb címletű hamisítványok utánzása érné meg a legjobban az elkövetőknek, ugyanakkor az a lebukás veszélye is nagyobb, mert a magasabb címleteket gyakrabban ellenőrzik.

címletek	500 forint	1000 forint	2000 forint	5000 forint	10000 forint	20000 forint
százalékos megoszlás kerekítve	3,1%	2,0 %	0,4%	1,7%	24,6%	68,2%

⁴⁰⁰ Forrás: MNB éves jelentései 2013 és 2019 között

11.számú táblázat: A forgalomból kivont forint hamis forintok címletekre bontva 2019-ben.⁴⁰¹

A pénzhamisítások alacsony számának köszönhetően eddig nem okoztak jelentős károkat a bűnelkövetők. A pénzhamisítással okozott kár mértéke 2009 óta majdnem minden évben csökkent, 2016 óta tartósan 20 millió forint alatti kárról beszélhetünk, és csak 2019-ben volt megfigyelhető egy kisebb emelkedés.

9.számú diagram: Az egymillió darab valódi bankjegyre jutó hamisítvány száma és az okozott kár mértéke 2013-2019 között.⁴⁰²

8.2. A bűnelkövetők jellemzői

⁴⁰¹<https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-eves-jelentes-2019-hun-vegleges.pdf> (letöltés ideje: 2020. 03. 01.)

⁴⁰²<https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-eves-jelentes-2019-hun-vegleges.pdf> (letöltés ideje: 2020. 03. 01.)

Gál István szerint 2003-ban végzett kutatása⁴⁰³ szerint a pénzhamisítás elkövetői jellemzően inkább férfiak, viszonylag alacsony a fiatalok száma. A prognózisa szerint a modern fénymásoló- és számítógépes technológia korában ez a tendencia lehet változni fog a fiatalok javára. Ezt Goricsán Tamás későbbi kutatása⁴⁰⁴ szerint csak részben valósult meg, mivel a fiatalok elkövetők száma továbbra is viszonylag alacsony, de a fiatal felnőtt elkövetők aránya nőtt. 2010-ben 298 elkövető vált ismertté a pénzhamisítás és hamis pénz kiadása büncselekmények gyanúja miatt folytatott nyomozásokban, itt az elkövetők közül többségében a 25-59 éves korosztály (összesen 184 fő) került a nyomozó hatóságok látókörébe, közülük is többségében férfiak (148 fő). Megjegyzendő, hogy hozzájuk képest viszonylag magas a fiatal felnőttek (a 18-25 éves korosztály, összesen 84 fő) és a fiatalok (21 fő) aránya is. Gyermekkorú elkövető mindösszesen egy vált ismertté. Az elkövetők alacsony életkora általában azzal indokolható, hogy a fiatal felnőttek nem mérik fel kellően a cselekmény tárgyi súlyát, és a hamis bankjegyek modern számítástechnikai eszközökkel történő otthoni előállítását esetenként szórakozásnak vagy egyfajta kihívásnak tekintik.

Gál azt is megállapította, hogy magas a visszaesők aránya. B. József szegedi csillagbörtönből kicsempészett levele is egy példa a bűnismétlés szándékának megnyilatkozására: *„Én mihelyt szabadulok, pénzhamisításhoz fogok újra, mert lehet akármilyen jó világ, ha mi nem segítünk magunkon, más nem segít”*.

Körösmezeiné Virág Regina⁴⁰⁵ a pénzhamisítók jellemzőit a következőkben foglalta össze:

- üzletszerű bűnelkövetésre rendezkednek be,
- rendszerint megélhetési forrást (keresetkiegészítést) látnak tettükben,
- a hamisítványok tömegét készítik el,
- feltétlenül anyagi haszonszerzés a céljuk,
- rendszerint az emberek meghatározatlan számának okoznak társadalmi szempontból súlyos károkat.

⁴⁰³GÁL István László, A bűnmegelőzés néhány kérdése a pénzhamisítással kapcsolatban. In: Hautzinger Zoltán (szerk.), Tanulmányok a "Határország szerepe a bűnmegelőzésben" című tudományos konferenciáról. Pécsi Határ Tudományos Közlemények. Magyar Hadtudományi Társaság Határ Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs 2003. 158-159. o

⁴⁰⁴GORICSÁN Tamás, Pillanatkép a pénzhamisításról Magyarországon, különös figyelemmel a nyomozások egyes illetékességet érintő problémáira. In: Ügyészek lapja 2011/6. 40. o.

⁴⁰⁵KÖRÖSMEZEINÉ, (2010) 101. o.

8.3. Jellemző elkövetési módok

8.3.1. Érmehamisítás

A pénzhamisításnak két formája az érmehamisítás és a bankjegyhamisítás.⁴⁰⁶ Régen jóval gyakoribb volt az érmehamisítás, amely a gyakorlatban úgy történt, hogy a kiválasztott eredeti pénzfajtáról lenyomatot készítettek, ezt követően a nemesfémeket alig vagy egyáltalán nem tartalmazó fémötvözzel, öntés útján megkapták az elkövetés produktumát a hamis pénzt. Erre jó példa volt az 1956-ban történt jogeset. Az ezermesterként ismert É. Béla kézimunka sablonok készítésével foglalkozott, és ilyeneket használt fel öntési formaként. Ezekbe a kokillákba nyomta bele a valódi kétforintosérméket. A pénzérme öntéseket alumíniumból készítette. A hamis pénzek hiányossága az volt, hogy a szélrecézetet nem sikerült jól reszelővel utánozni. É. Béla elfogásáig 3400 darab hamis pénzérmét hozott forgalomba. A házkutatás során további 4283 darab kész hamisítvány várt találtak nála a hatóságok.⁴⁰⁷

A 20. században a pénzhamisítók új módszert fedeztek fel: a galvanoplasztikát, amely alapján az érmék palástjára a hamisítók rendszerint fémszalagot forrasztottak, hogy eltakarják vele az elő- és hátlap összeillesztésénél minden esetben létrejövő illesztési hézagot. A galvanoplasztikai másolatok hátránya az volt, hogy könnyen felismerhetők voltak.⁴⁰⁸

Az elmúlt évtizedekben jelentek meg azok a modern gépek, amelyekkel nagy tömegben lehet az eredeti éremmel majdnem azonos másolatokat készíteni. Ezek a gépek - elektronikus mini másoló és marógépek - akár 0,002 mm pontossággal is tudnak dolgozni, ami rendkívüli mértékben megnehezíti a hamis érmék felismerését. Érmehamisítással napjainkban már csak nagyobb értékű külföldi (illetőleg muzeális értékű régi) érmék vonatkozásában lehet reálisan számolni.

8.3.2. Bankjegyhamisítás

⁴⁰⁶ Dieter Schmiedl-Neuburg szerint kriminalisztikai szempontból is jelentősége van a jellemző elkövetési módoknak. A gyakorlatban alkalmazott technikák ismerete, és azoknak oktatása segítheti a bűnmegelezést. SCHMIEDL-NEUBURG, (1968) 77. o.

Kriminalisztika fejleményeiről lásd bővebben: FENYVESI Csaba, A kriminalisztika tendenciái: A bünygyi nyomozás múltja, jelene, jövője. Budapest – Pécs. Dialóg Campus Kiadó. 2017.

FENYVESI Csaba, A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai. In: Rendőrségi Tanulmányok 2019/2. pp. 3-17.

⁴⁰⁷ SIMON László, Az első forinthatamisítók ügyének nyomozása. Belügyi Szemle 2003/1.157-158. o.

⁴⁰⁸GÁL, (2003) 162. o.

Gál István a valódi bankjegyek hamisítási módszereit a következőképpen összegezte:

- A pénz kibocsátás dátumának a módosítása: erre példa volt az 1910-ben kiadott 1000-es címletű német birodalmi márka, melynél az évszámot 1970-esre módosították.
- A pénz címletének a megváltoztatása.
- A sávhiányos bankjegyek készítése. 9 bankjegyből feldarabolás segítségével (mindegyiket 10 egyforma csíkra felvágva) 10 bankjegyet készít a hamisító. (Mindegyik bankjegyből egy sáv hiányzik.)⁴⁰⁹

A fénymásológépek megjelenésével kezdetben fekete-fehér később színes másolatokat készítettek az elkövetők. Goricsán Tamás tanulmányában⁴¹⁰ az alábbi gyakorlati példákat említi:

- új címletű bankjegyek megjelenése esetén ún. szendvics bankjegyet készítése. Ennek lényege, hogy a tájékoztatóból a bankjegyet bemutató színes fotó mindkét oldalát kivágják, majd azokat összeragasztva készítenek el egy példányt.
- Később a valós pénz beszkenelése, és számítógépes programok segítségével finomítása majd kinyomtatása. A fóliacsíkok imitálását kezdetben csokoládés sztaniolpapírból kivágott csík segítségével valósították meg.
- Újabban, hogy a kinyomtatott papírpénzt, még élethűbbé tegyék, kisebb (például 2000 forint) címletű pénzről kivágják a fémszalát, és az általuk készített hamis nagy (tíz- vagy húszeszes) címletű pénzekre ráragasztják azt. Ehhez a módszerhez viszonylag olcsó és egyszerű módon tudnak eszközöket szerezni. Az ilyen pénzek is kisebb odafigyeléssel észrevehetőek, mivel hiányzik róluk a dombornyomás, illetve UV rostokat sem tartalmaznak.

Az MNB 2019. évi jelentése⁴¹¹ szerint változatlanul az irodai sokszorosító eszközök (printerek, és színes fénymásolók) használata jellemző a gyakorlatban. A hamis bankjegyek többsége egyszerű vizsgálatokkal (tapintással, fény felé tartva vagy mozgatással), pénztári körülmények között pedig kombinált, UV-A- és UV-C-lámpával történő ellenőrzéssel kiszűrhetőek.

8.4. A pénzhamisítás elleni küzdelem jogi eszközei

⁴⁰⁹GÁL, (2003) 163. o.

⁴¹⁰GORICSÁN Tamás Károly, A pénzhamisításról, Uniós kitekintéssel. In: Tóth Mihály - Gál István (Szerk.), Gazdasági büntetőjogi Tanulmányok. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pécs, 2005. 122. o.

⁴¹¹<https://www.mnb.hu/letoltes/mnb-eves-jelentes-2019-hun-vegleges.pdf> (letöltés ideje: 2020. 03. 01.)

A pénzhamisítás elleni küzdelemben egyrészt jelentős szerepe van a büntetőjognak. E jogág által kilátásba helyezett szankció célja a társadalom védelme érdekében a speciális- és a generális prevenció. A speciális prevenció hatásfoka jelentős mértékben függ az adott bűnelkövető személyiségétől. A magyar büntetőjogi szabályozásnak meg kell felelnie egyrészt a nemzetközi, és uniós jogforrások által felállított követelményeknek. Másrészt formai, illetve tartalmi követelmény a törvényi tényállással szemben, hogy világos, körülhatárolt és egyértelmű legyen.⁴¹² Az előző fejezetben részletesen elemeztem a hatályos jogi szabályozást, és azzal kapcsolatos jövőre néző javaslatokat fogalmaztam meg.

8.5. A pénzhamisítás elleni küzdelem jogon kívüli eszközei

8.5.1. A bűnmegelőzés passzív eszköztára

A büntetőjogon kívüli eszközök két fő csoportra oszthatók:

- a bankjegyek gyártástechnológiájával kapcsolatos védelmi elemek a passzív,
- ezzel szemben a bankjegyekkel hivatásszerűen foglalkozó pénzügyi dolgozók, valamint az állampolgárok képzése és tájékoztatása az aktív bűnmegelőzési eszköztár részét képezi.⁴¹³

A Magyar Nemzeti Bank bankjegyhamisítás elleni stratégiájának egyik fő pillére a bankjegy védelem és fejlesztés (az ORFK-val történő együttműködés és a felhasználók támogatása mellett). Az MNB rendszeresen ellenőrzi a hamisítás helyzetét, valamint ezzel összefüggésben vizsgálja a hamisítási elleni védelmet szolgáló műszaki fejlesztések lehetőségeit és szükségességét.⁴¹⁴

A bankjegyek gyártástechnológiai védelmével kapcsolatban Gál István⁴¹⁵ a következőket emelte ki:

A bankjegypapír tekintetében alapvető elvárás, hogy eltérjen a normál irodapapírtól, valamint minden négyzetmilliméter nagyságú részének azonos súlyúnak kell lennie. Emellett strapabírónak kell lennie. A pénz összetételét és előállításának pontos módját a jegybankok szigorú titokként kezelik. Ilyen védelmi elemek lehetnek például:

- vízjelek (folyamatos vagy pozícionált),

⁴¹²KÖHALMI László, A büntetőjog alapproblémái. PTE-ÁJK Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet. Pécs, 2012. 37. o.

⁴¹³Gál, (2003) 165-166. o.

⁴¹⁴<https://www.mnb.hu/bankjegy-es-erme/hamisitas-megelozese> (letöltés ideje 2018. 03. 01.)

⁴¹⁵Gál, (2003) 166. o.

- biztonsági szálak (fém-ből vagy műanyagból készül, és végighúzódik a bankjegy szélességén),
- selyemszálak (a nyers bankjegypapír felületére vagy annak meghatározott részére apróra vágott selyemszálakat szórnak),
- UV rostok, amelyek szabad szemmel nem láthatóak csak UV lámpa megvilágítása alatt.
- a bankjegypapír bevonata (műanyag vagy viasz alapanyagú).
- nyomólemezek készítése (egy-egy bankjegyrajjalatról több lemez készül, tehát a teljes bankjegyrajzolat nem egy lemezen van),

Fontos továbbá a bankjegy nyomástechnikája, amely többféle módon történhet:

- síknyomás (alapnyomat, speciális jelek),
- magasnyomás (sorszámok, pecséték),
- mélynyomás (portrék),

Végezetül különleges nyomdatechnológiai eljárásokkal is lehet elősegíteni a bűnmegelőzés, mint például:

- rejtett képekkel
- mikroírásokkal,
- csökkent látóképességűeket segítő jelekkel (vakjel),
- színváltó nyomattal.
- színes fénymásoló és szkener eszközöket zavaró elemekkel,
- különleges nyomdafestékekkel, stb.

A bankjegyek folyamatos megújulása is segíti a pénzhamisítás bűncselekményének megelőzését, és megnehezíti a bűnelkövetők dolgát.

A Magyar Nemzeti Bank 2014 December elsejétől hozta forgalomba az új tízezrest és 2015. december 14-én az új húszezer forintos bankjegyet. 2017 márciusában bevezette a forgalomba az új 2000 és 5000 forintos címletek, és fokozatosan kivonták a régi gyártású pénzeket. Az új pénzek számos biztonsági elemmel rendelkeznek, ezek az alábbiak:

- hologramfólia,
- rejtett kép,
- mikroírás,
- színváltó nyomat,
- dombornyomórolat,

- irizáló nyomat,
- biztonsági szál,
- UV-motívumok,
- illeszkedőjel,
- jelzőrostok és
- sorozatszám.

Az új bankjegyek biztonsági elemeit a lenti ábrák mutatják be.

10.számú ábra: Az új 2000 forintos címlet biztonsági elemei⁴¹⁶

⁴¹⁶<https://www.mnb.hu/letoltes/forintfuzet-2016.pdf> (letöltés ideje 2018. 02. 28.)

HOLOGRAM FOLIA A bankjegyek előoldalán a képi-mozgó melletti jobbba található a nagyi formájú, hologram hatású fólia. Felülről függőlegesen az 5000 értékű és Magyarországon címer található.

SZÍNÁLTÓ NYOMAT (OVI) A bankjegyek előoldalán körpénz található László páter mottóval megfogó hatású illandi zöld színű váltakozó.

TAPINTHATÓSÁG A bankjegyek fólia nyomtatott kértékű és kértékű váltakozó, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó. Általános kép.

REJTETT KÉP A bankjegyek előoldalán található kértékű és kértékű váltakozó, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

IRIZÁLÓ NYOMAT A bankjegyek előoldalán a kértékű és kértékű váltakozó, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

MIKROÍRÁS A bankjegyek előoldalán a kértékű és kértékű váltakozó, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

A BIZTONSÁGI ELEMEK ELLENŐRZÉSÉNEK MÓDJAI A BANKJEGYEN.

BIZTONSÁGI SZÁL Felülről nagyi váltakozó az ismerős, "MNT" fedél és a "5000" értékesítés váltakozó.

VIZIEL A bankjegyek fólia, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

UV-MOTIVUM A bankjegyek fólia, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

ILLESZKEDŐJEL A bankjegyek fólia, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

JELZÓRSTOK A bankjegyek fólia, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

SOROZATSZÁM A bankjegyek fólia, mely elérés feléért, tapintással jól érzékelhető az azonos helyeken: pont, értékesítés száma és kezd-vel, címer, MANTO NEMZETI BANK Reiz, a kértékű és kértékű váltakozó.

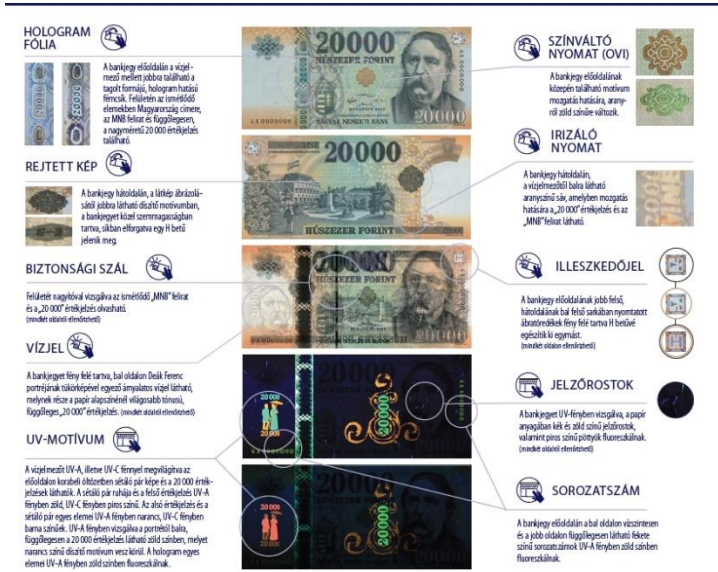
11. számú ábra: Az új 5000 forintos címlet biztonsági elemei⁴¹⁷

⁴¹⁷<https://www.mnb.hu/letoltes/forintfuzet-2016.pdf> (letöltés ideje 2018. 02. 28.)

A BIZTONSÁGI ELEMELLENŐRZÉSÉNEK MÓDJAI A BANKJEGYEN.

12.számú ábra: Az új 10000 forintos címlet biztonsági elemei⁴¹⁸

13.számú ábra: az új 20000 forintos címlet biztonsági elemei⁴¹⁹

⁴¹⁸<https://www.mnb.hu/letoltes/forintfuzet-2016.pdf> (letöltés ideje 2018. 02. 28.)
⁴¹⁹<https://www.mnb.hu/letoltes/forintfuzet-2016.pdf> (letöltés ideje 2018. 02. 28.)

2018 március elsejétől forgalomba került az új 1000 forintos is. A régi 2017 előtt kibocsátott – 1000 forintos bankjegyekkel 2018. október 31-ig fizethettünk, ezt követően az MNB bevonja azokat, így 2018. november 1-től már csak az új 1000 forintos bankjegyeket lehet használni.

14.számú ábra: az új 1000 forintos bankjegy képe⁴²⁰

8.5.2. A bűnmegelőzés aktív eszköztára és a Periklész Programok

A pénzügyi dolgozók képzésénél hangsúlyozni kell, hogy a bankjegyeket mindig összefüggéseiben, minden biztonsági elemével együtt kell vizsgálni.

Fontos szerepe van a médiának, hogy felhívja az állampolgárok figyelmét e biztonsági jegyekre. Az eurohamisítás elleni küzdelem büntetőjogon kívüli eszközeire pozitív példa a Periklész akcióprogram. Az akcióprogram jogi szabályozását egy tanácsi kerethatározat⁴²¹ teremtette meg 2001-ben. Az első Periklész program keretében az EU képzéseket, illetve technikai segítségnyújtást vezetett be a pénzhamisítás elleni küzdelemmel foglalkozó hatóságok számára. Így például szemináriumokat, kiküldetéseket, szakértői workshopokat, munkavállalói csereprogramokat és különféle olyan tevékenységeket finanszírozott, amelyek fejlesztették az egységes valutával foglalkozó munkatársak (pl.: rendőrök, banki munkatársak, ügyészek, bírák,

⁴²⁰ <https://www.mnb.hu/sajtoszoba/sajtokozlomenyek/2018-evi-sajtokozlomenyek/holnaptol-uj-ezer-forintos-bankjegyekkel-fizetunk> (letöltés ideje: 2018. 02. 28.)

⁴²¹ A Tanács határozata (2001. december 17.) az euro pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (a "Periklész-program") létrehozásáról.

stb.) szakértelmét. A képzés tartalma multidiszciplináris és transznacionális jellegű volt. Tartalma a biztonsági szempontokra, az információcserére, valamint a technikai és tudományos segítségnyújtásra is kiterjedt. Az akcióprogram keretében zajló projekteket a tagállamok illetékes hatóságai vagy a Bizottság kezdeményezhették. A workshopokkal, találkozókkal és szemináriumokkal kapcsolatban a tagállamok minden évben egy projektet terjeszthettek elő. A Bizottság az előterjesztett projektek közül a különböző kritériumok alapján választott. A projektek értékeléséért és megvalósításáért a Bizottság felelt. A 2007. január 1-je és 2013. december 31.-e közötti időszakban a program végrehajtására előirányzott összeg 7 millió euró volt.

Az első Periklész program értékelést az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) belső ellenőrzési és értékelési részlege végezte, az értékelés minőségbiztosítását garantáló irányítócsoport közreműködésével. Az irányítócsoportban az Európai Központi Bank (Pénzhamisítás Elleni Részleg) képviselői, továbbá a következő bizottsági szolgálatok képviselői is részt vettek. Az értékelés során elemezték a program európai és általános hozzáadott értékét, hatékonyságát, eredményességét és fenntarthatóságát. Általában véve az akcióprogramot sikeresnek tartották. A hatékonyság és az eredményesség tekintetében hangsúlyozták, hogy az elért eredmények fenntarthatósága jelentős mértékben függ attól, hogy lehetséges-e 2013-at követően is folytatni a programot.⁴²²

A program folytatásaként 2014-ben egy rendelet⁴²³ formájában elfogadták a második Periklész 2020 elnevezésű akcióprogramot, amelynek jogi alapját ezúttal egy rendeleteremtette meg. Az akcióprogram 2014. január 1-től 2020. december 31-ig tart, és évente az Unió 1,1 millió eurót áldoz a pénzhamisítás elleni küzdelemre. Ahogy a rendelet is megfogalmazza *„az euro, mint az egész világon elterjedt valuta jelentősége megköveteli a megfelelő szintű nemzetközi védelmet, amelynek eléréséhez forrásokat kell rendelkezésre bocsátani harmadik országok ügynökségei számára az euro hamisításának vizsgálatára alkalmas berendezések beszerzésére.”*⁴²⁴ A Periklész 2020 program keretében nemcsak a tagállamokkal, hanem harmadik országokkal, amelyek

⁴²² A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az euró pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (Periklész program) értékeléséről /* COM/2013/0588 final */

⁴²³ Az Európai Parlament és a Tanács 331/2014/EU rendelete (2014. március 11.) az euro pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (a „Periklész 2020 program”) létrehozásáról, valamint a 2001/923/EK, a 2001/924/EK, a 2006/75/EK, a 2006/76/EK, a 2006/849/EK és a 2006/850/EK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről (továbbiakban 331/2014/EU rendelet)

⁴²⁴ 331/2014/EU rendelet preambulum (10)

használják az eurót (pl.: Montenegró) is együtt kívánnak működni a pénzhamisítókkal szemben.

A rendelet két szinten fogalmaz meg célokat

- általános szinten célja, hogy megelőzze és visszaszorítsa a pénzhamisítást és az ahhoz kapcsolódó csalást, ezáltal fokozva az uniós gazdaság versenyképességét és biztosítva az államháztartás fenntarthatóságát.⁴²⁵
- Speciális szinten célja az eurobankjegyek és euroérmék pénzhamisítás és az ahhoz kapcsolódó csalás elleni védelmének biztosítása. Ezt úgy kívánja elérni,
 - o hogy támogatja tagállami intézkedéseket;
 - o segítséget nyújt az illetékes nemzeti és uniós hatóságoknak az egymással és a Bizottsággal folytatandó folyamatos, adott esetben harmadik országok és nemzetközi szervezetek bevonására is kiterjedő együttműködésben, valamint a bevált gyakorlatok cseréjének kialakításában;

A kitűzött cél elérése kettős módon lesz mérhető:

- egyrészt a felderített hamisítványok, a felszámolt illegális műhelyek, a letartóztatott személyek és a kiszabott szankciók száma,
- másrészt a pénzügyi, műszaki, büntető- és igazságügyi hatóságok által végrehajtott intézkedések eredményessége alapján.⁴²⁶

A Periklész 2020 akcióprogram célcsoportjai a felderítést végző és pénzhamisítás ellen küzdő ügynökségek munkatársai (pl.: rendőrségek), a hírszerzés munkatársai, a nemzeti központi bankok, pénzverdék, kereskedelmi bankok, bírók, az erre a területre szakosodott ügyvédek, illetve bármely más érintett szakmai szervezetek(pl.: a kereskedelmi kamarák).⁴²⁷

A Periklész 2020 meghatározott feltételek mellett pénzügyi támogatást nyújt a következő intézkedésekhez:

- információcsere és
- terjesztés, különösen workshopok, találkozók és szemináriumok szervezésével, beleértve az illetékes nemzeti hatóságok munkatársainak képzését, célirányos kiküldetéseit és csereprogramjait és egyéb hasonló intézkedéseket.

Az információcsere többek között a következőket érinti:

⁴²⁵ 331/2014/EU rendelet 3. cikk

⁴²⁶ 331/2014/EU rendelet 4. cikk

⁴²⁷ 331/2014/EU rendelet 7. cikk

- a pénzhamisítás gazdasági és pénzügyi hatásainak monitoringjára és elemzésére szolgáló módszerek,
- adatbázisok és korai előrejelzési rendszerek működtetése,
- számítógéppel támogatott felderítési eszközök használata,
- vizsgálati és nyomozati módszerek,
- tudományos segítségnyújtás, különös tekintettel a tudományos adatbázisokra és az új fejlesztések technológiai szempontú megfigyelésére és monitoringjára,
- az euro védelme az Unión kívül,
- kutatási tevékenységek,
- specifikus operatív szakértelem nyújtása.

A Program részeként szükségesnek ítélt technikai, tudományos és operatív segítségnyújtás, amely különösen a következőkre terjed ki:

- minden olyan megfelelő intézkedés, amely uniós szintű oktatási segédanyagot hoz létre, például az uniós joganyag kézikönyve, tájékoztató közlönyök, gyakorlati kézikönyvek, szöszedetek és lexikonok, adatbázisok, különösen a tudományos segítségnyújtás vagy a technológiafigyelés terén, illetve számítógépes alkalmazásokra (például szoftverek),
- releváns multidiszciplináris, illetve transznacionális tanulmányok,
- az uniós szintű felderítő intézkedéseket segítő műszaki segédeszközök és módszerek kifejlesztése,
- a legalább két országot érintő műveletek terén megvalósuló együttműködéshez nyújtott pénzügyi támogatás, amennyiben más európai intézmények és szervek programjai nem biztosítanak ilyen támogatást;

A pénzhamisítás elleni szakosított hatóságok által az euro pénzhamisítással szembeni védelmére használt berendezések beszerzésének finanszírozására szolgáló vissza nem térítendő támogatások, a 10. cikk (3) bekezdésével összhangban.⁴²⁸

A Program 2014. január 1. és 2020. december 31. közötti időszakban történő végrehajtására elkülönített pénzügyi keretösszeg (folyó áron) 7 344 000 EUR. A Program pénzügyi keretösszégén belül összegeket kell elkülöníteni a 8. cikk (2) bekezdésében felsorolt támogatható intézkedésekre, a források mellékletben meghatározott indikatív elosztása szerint.

⁴²⁸ 331/2014/EU rendelet 8. cikk

Az Európai Bizottság a források említett javasolt elosztásától legfeljebb 10 %-kal térhet el. Az éves előirányzatokat a többéves pénzügyi keret erejéig a Tanács és az Európai Parlament hagyja jóvá.⁴²⁹A Bizottság ezt a Periklész programot a 966/2012/EU, Euratom rendelettel összhangban hajtja végre. A program keretében az intézkedésekre nyújtott pénzügyi támogatás vissza nem térítendő vagy közbeszerzési formában valósulhat meg. A Periklész Program végrehajtása érdekében a Bizottság éves munkaprogramokat fogad el, amelyben megfogalmazza az egyedi és általános célkitűzéseket. Arról, hogy az Unió pénzügyi érdekei védelmezve legyenek, és ne történjenek visszaélések a Periklész Program által nyújtott támogatásokat illetően, a Bizottság, az Európai Számvevőszék és az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) gondoskodik.⁴³⁰

A Periklész Programot a Bizottság a tagállamokkal együttműködve hajtja végre. A Bizottság évente tájékoztatja a Tanácsot és az Európai Parlamentet a Program eredményeiről.

A Bizottság értékeli a program alakulását.⁴³¹ A Bizottság 2017. december 06.-án nyújtotta be a félidei jelentését⁴³² a Periklész 2020 Programról.

A program keretében tárgyalások kezdődtek meg az Európai Unió és Kína között, illetve folyamatban van a Latin-Amerikában működő hamisítás elleni egységek létrehozása. Kevés tagállam nemzeti hatóság kért finanszírozást programból. A legtöbb támogatást igénybevevő államok közé tartozott Olaszország, Franciaország és Spanyolország. Ennek valószínűleg az lehet az oka a Bizottság jelentése szerint, hogy a pénzforgalomban észlelt hamisított euróbankjegyeknek és -érméknek megközelítőleg háromnegyedét Olaszországban, Franciaországban és Spanyolországban, illetve Németországban fedezték fel. A fent említett tagállamok a többi tagállamnál természetesen nagyobb fontosságot tulajdonítanak az euróhamisítás kérdésének. Más tagállamok illetékes nemzeti hatóságaitól korlátozott számban érkeznek kérelmek, amelynek oka lehet, hogy munkaerőhiánnyal küzdenek, vagy nem kezelik prioritásként a kérdést. A félidei értékelés alapján, egyes illetékes nemzeti hatóságok már nem működnek, és csak névlegesen vesznek részt az euró védelmével kapcsolatos tevékenységekben. A Bizottság lépéseket tett azért, hogy egy ösztönzőbb megközelítés révén más tagállamokat is fokozottabb részvételre bátorítsa. Ennek eredményeként 2015-2017 között már bolgár, osztrák,

⁴²⁹ 331/2014/EU rendelet 9. cikk

⁴³⁰ 331/2014/EU rendelet 10-12. cikk

⁴³¹ 331/2014/EU rendelet 13. cikk

⁴³² Az Európai Bizottság, 2017.12.6. COM(2017) 741 final, a Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az euró pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (a „Periklész 2020” program) félidei értékeléséről. (továbbiakban: A Bizottság „Periklész 2020” program félidei értékelése)

portugál és román nemzeti hatóságok is kértek finanszírozást a program keretében. A Program első három éve összességében sikeresnek volt mondható és a Bizottság úgy véli, hogy a programnak folytatódnia kell 2020 után is. A Bizottság véleménye szerint a Periklész program megszakítása káros hatásokkal járna, és lehetetlenné tenné az ilyen típusú transznacionális tevékenységek hasonló szinten történő folytatását, mivel a program alapvetően azáltal tud hozzáadott értéket nyújtani, hogy képes támogatni a nemzeti hatóságok hatókörén túlmutató nemzetközi együttműködés formáit.⁴³³

Az euróhamisítás elleni küzdelem egyértelműen transznacionális dimenziójú kérdés. A közös valuta védelme ezért túlmutat az egyes uniós tagállamok érdekén, felelősségén, és jellegénél fogva uniós szinten biztosítható. A Bizottság szerint a Periklész program uniós hozzáadott értéke abban rejlik, hogy *„a magas szinten szakosodott, illetékes nemzeti hatóságokat – így a nemzeti központi bankokat, a rendőrséget, az igazságügyi hatóságokat és a műszaki laboratóriumokat – tömörítő szűk csoporton belüli transznacionális és multidiszciplináris együttműködés támogatására összpontosít, amelyre egyébként az említett nemzeti hatóságoknak nem lenne módja.”*⁴³⁴

8.6. A pénzhamisítás elleni küzdelem intézményi oldala

Hazánkban az ORFK Bűnügyi Főosztály keretein belül működő Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztály látja el a gazdaságvédelmi egységek központi szakmai irányítását.⁴³⁵

Az osztály munkatársai szakterületekre specializálódva végzik munkájukat, az egyes szakterületek az alábbiak szerint különülnek el:

- pénzhamisítás,
- korrupció,
- csúcstechnológia,
- pénzintézetek sérelmére elkövetett bűncselekmények,

⁴³³ Periklész 2020 félidejének értékelése

⁴³⁴ Uo.

⁴³⁵ A pénzhamisítás kapcsán nem szabad megfeledkezni arról, hogy egy korrupciós rendszer kedvező működési zónája lehet a pénzhamisítással foglalkozó bűnöző csoportoknak. Lásd még a korrupcióval kapcsolatos elemzést: KŐHALMI László: A korrupció. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Budapest, 2015. 1-11.o.;

KŐHALMI László: A korrupcióról. JURA 2014/1. 147-151.o.;

KŐHALMI László: The Never-Ending Fight. Economic and Political Corruption in Hungary. Danube 2013/4. 67-72.o.

- fogyasztói érdekeket sértő bűncselekmények
- környezeti bűncselekmények.

Az pénzhamisítás elleni küzdelem intézményi oldalára egy javaslatot fogalmaznék meg. Az Európai Unió 2014/62/EU irányelv 9. cikke, arra kötelezi a tagállamokat az euró és más pénznemek védelme érdekében, hogy olyan hatékony nyomozati eszközök álljanak a pénzhamisítással kapcsolatos ügyekben folytatott nyomozásért vagy vádemelésért felelős személyek, egységek vagy szolgálatok rendelkezésére, mint amilyeneket a szervezett bűnözés vagy egyéb súlyos bűncselekmények esetében általában alkalmazhatnak.

- Az irányelvnek való jogharmonizációs kötelezettségünk miatt megfontolásra érdemesnek találom, hogy a súlyosabb megítélésű pénzhamisításos ügyekben – amerikai mintára – a jövőben, hogy a Terrorelhárítási Központ járjon el felderítő szervként, akár a rendőrséggel párhuzamos hatáskörben is. Az Amerikai Egyesült Államok modellje bizonyítja, hogy titkosszolgálati eszközökkel milyen hatékonyan lehet felvenni a harcot a pénzhamisítás ellen. A TEK bevonása a pénzhamisítás elleni küzdelembe – számos vonatkozó jogszabály módosítással – álláspontunk szerint növelné a bűnüldözés hatékonyságát ezen a területen. Bár jelenleg Magyarországon nem magas a regisztrált pénzhamisítások száma, illetve a forgalomból kivont bankjegyek száma, ez évről évre változhat. A TEK feladatkörének ilyen irányú kibővítése révén a magyar szabályozás az irányelvben foglalt kötelezettségeknek is hatékonyabban tudna eleget tenni.
- Továbbá az irányelv 10. cikke előírja a tagállamok számára, hogy biztosítsák, hogy büntetőeljárások során haladéktalanul sor kerüljön a hamis-gyanús eurobankjegyek és -érmék megvizsgálására a nemzeti analízáló központ részéről a hamisítványok elemzése, azonosítása és felderítése céljából. Az illetékes hatóságok a szükséges mintákat késedelem nélkül, de legkésőbb a büntetőeljárással kapcsolatos jogerős döntés meghozatalával egyidőben kötelesek átadni. Véleményem szerint a Magyar Nemzeti Bank ezt a funkcióját a korábbi jól bevált gyakorlatnak megfelelően megőrizheti.⁴³⁶

8.7. Összegzés

⁴³⁶ GÁL István László – TÓTH Dávid, A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai. In: Szakmai Szemle 2016/4. 158-176. o.

Prevenációs szempontból fontos a megfelelő normatív szabályozás mellett, hogy rendszeresen legyenek a médiában ismeretterjesztő műsorok, amelyek felkészítik az állampolgárokat, arra az esetre, ha hamis pénzzel fizetnek az elkövetők.

Fontos, hogy az államok kifejezetten arra törekedjenek, hogy a pénzforgalmat – részben az adóbevételi hatékonyság növelése céljából – a készpénzes fizetési eszközökről a pénzhelyettesítőkre tereljék át. A pénzhamisítás elleni küzdelem csak akkor lehet eredményes, ha az állam a technikai modernizációval folyamatosan lépést tart. A magyar forint megújulása pozitívan hathat a jövőben a pénzhamisítás további visszaszorítására.

III. RÉSZ: A BÉLYEGHAMISÍTÁS

1. A bélyeghamisítás kezdetei

A bélyeg fogalmát általános, köznapi értelemben úgy határozhatjuk meg, hogy postai küldeményekre felragasztható és azok bérmentesítésére szolgáló, kisméretű, többnyire színes nyomtatású postai érték cikk. A bélyeg funkciója lehet még különböző illetékek, állami és szervezeti díjak befizetésének igazolása is. Prímér feladata mellett a bélyeg képi vagy szövegi tartalmával a kibocsátó állam kulturális és ideológiai helyzetéről, történelméről, mindennapi életéről is tájékoztat. Anyagi vonzata mellett gyakran magas esztétikai és szakmai értéket is képvisel. A bélyegek, mint művészi alkotások többféle formában kerülnek piacra, sokszínűségük és kifejező értékük megszámlálhatatlan.

Az első postabélyeg Angliában jelent meg. 1837-ben Rowland Hill javaslatára az angol posta elfogadta és 1840. május 6-án kiadta a világ első postabélyegét, a penny portós bélyeget. A posta bélyegének megjelenése pozitív változást hozott, egyszerűsítette a postai kezelést, költséghatékonyabbá tette és meg is sokszorozta a korábban drága levélforgalmat. A postaforgalom növelése érdekében szükség volt az árak csökkentésére, és a bélyeg megjelenése ezt nagyban elősegítette.⁴³⁷ A 19. század második felétől fokozatosan terjedt el a bélyegek forgalmazása, felhasználása.

Magyarországon először a bélyeg a 19. század közepén jelent meg. Az 1848-as polgári forradalom és szabadságharc idején Than Mór festőművész tervezte meg az első magyar postabélyeget. Than Mór 1848. július 3-án nyújtotta be javaslatát és saját tervezésű rajzát az első magyar postabélyegre. Ennek kivitelezését azonban a szabadságharc bukása meggátolta, így kinyomtatására már nem volt lehetőség.⁴³⁸

A szabadságharc leverését követően a magyar posta elvesztette függetlenségét és, mint az Osztrák Császárság egyik tartománya az osztrák birodalmi posta részévé vált. 1850 június elsején Carl Ludwig von Bruck postaügyekben is illetékes miniszter elrendelte az Osztrák Birodalom valamennyi országában a postabélyegek használatát.⁴³⁹

⁴³⁷PROKAI Piroska, A bélyeg rövid története. Papíripar 2011. LV/3. 14. o.

⁴³⁸NIKODÉM Gabriella –SZABÓ Jenő, A magyar bélyeg története, Kossuth Kiadó Budapest. 2010. 21. o.

⁴³⁹HORVÁTH Károly, A magyar bélyeg története, a kezdetektől a 19. század végéig. Pallas Stúdió, Budapest. 2001. oldalszám nélkül

1871. május elsején bocsátották forgalomba az első bélyegeket, melyeket az Állami Nyomdában készítettek könyomtatással. Későbbiekben megkezdtek a réznyomtatású bélyegek gyártását, melyek fokozatosan felcserélték a kezdetben könyomtatású bélyegeket. Ezt követően pedig megjelentek a mélynyomtatási technológiával, majd az ofszet-technológiával készített bélyegek is.⁴⁴⁰

A bűnözők is viszonylag korán felismerték a bélyegekben rejtőző lehetőségeket, ezért a hamisítás története csaknem egyidős a bélyeg megjelenésével. Spanyolországban már 1856-ban hamisítottak bélyeget, a posta átverése céljából.⁴⁴¹

2. A Csemegi-kódex szabályozása

A bélyeghamisítás bűncselekményét hazánkban először az első elfogadott Büntető Törvénykönyvünk, az 1878. évi V. törvénycikk szabályozta.

A Csemegi-kódex a bélyeghamisítás deliktumát a Második rész XXXIV. fejezetében, a 412.§-ban szabályozta. A bélyeghamisítást a korabeli jogirodalom, illetve jogalkotó az okirat-hamisítással tekintette rokon bűncselekménynek, emiatt a kódex is egymás mellé helyezte a bűncselekményeket.⁴⁴²

A törvény szerint a bélyeghamisítás jogi tárgya az állam által kiadott bélyegek, postajegyek, vagy adó biztosítására szolgáló más jegyek zavartalan jogi és üzleti forgalma, illetve a bélyegekbe vetett bizalom.⁴⁴³

Bélyegnek minősült a törvény szerint:

- az állam által kiadott bélyegek, postajegyek;
- a fém természetének és beltartalmának bizonyítására szolgáló állami vagy hatósági jegyek.

Az első Btk. elkövetési magatartásként büntette az utánzását, a meghamisítást, a hamis vagy hamisított bélyegek forgalomba hozatalát. A bűncselekmény szubszidiárius jellegű volt, azaz csak akkor lehetett alkalmazni, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg. A

⁴⁴⁰PROKAI, (2011) 14. o.

⁴⁴¹LÓRÁNT Mihály, A bélyeg. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat kiadása, Budapest. 1925. 77. o.

⁴⁴²IRK Albert, A magyar anyagi büntetőjog. 2. kiadás. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt. Pécs. 1933. 486. o.

⁴⁴³IRK, (1933) 486. o.

bélyeghamisítás tárgyi súlyát nem tekintette nagynak a törvény, vétségi alakzatban szabályozta, és egy évig terjedő fogházzal, pénzbüntetéssel, illetve hivatalvesztéssel szankcionálta.

3. Az 1897. évi XXXVII. törvénycikk szabályozása

A Csemegi-kódex bélyeghamisításra vonatkozó rendelkezéseit az 1897. évi XXXVII. törvénycikk teljes mértékben hatályon kívül helyezte. Ezen új törvénycikk 1.§-a már jóval részletesebben szabályozta a bélyeghamisítás bűncselekményét.

Nóvum volt a Csemegi-kódex szabályozásához képest, hogy már a külföldi bélyegeket is védelemben részesítette, azzal a feltétellel, hogy Magyarország és a másik állam között viszonyosság legyen. Angyal szerint⁴⁴⁴ a bélyeghamisítás elkövetési tárgyai a következők voltak:

- a bélyegek (ún. okmánybélyegek);
- a postajegyek (ún. postabélyegek), amelyek a magyar királyi postától származtak;
- az adóbiztosítására szolgáló pecsétetek;
- valamely edény űrtartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jegyek;
- a fémek természetének és bétartalmának bizonyítására szolgáló állami jegyek. Ezeket külön kiegészítette még két törvénycikk;
- a fegyverekre alkalmazott próbabélyegek, (a kézi lőfegyvereknek kötelező megvizsgálásáról szóló 1891. évi XXXIV. tc. 4. §. alapján);
- az adójegyek (a szivarkahüvely- és szivarkapapír-adóról szóló 1921. évi XIX. tc. 20. § alapján).

A törvénycikk a következő elkövetési magatartásokat tartalmazta:

- a bélyegek utánzása, meghamisítása;
- a hamis vagy hamisított bélyegek felhasználása vagy forgalomba hozatala.

Csak kihágásért volt felelősségre vonható az, aki bélyeggyűjtők számára hozott forgalomba hamis bélyeget.⁴⁴⁵ Az akkori bírói gyakorlat szerint, ha valaki aranyfémjelzés utánzatával ellátott rézgyűrűt aranygyűrűként adott el, nem bélyeghamisításért, hanem csalásért felelt.⁴⁴⁶

A törvénycikk tartalmazott még egy alapesetet, mely szerint az elhasznált bélyeg újra használása is büntetendő volt.

⁴⁴⁴ ANGYAL Pál, A magyar büntetőjog kézikönyve. 5. kötet. Okirathamisítás, bélyeghamisítás, védjegybitorlás, csalárd és vétkes bukás. Athenaeum irodalmi és nyomdai Rt, Budapest. 1929. 126. o.

⁴⁴⁵ 1897. évi XXXVII. tc. 2. §

⁴⁴⁶ ANGYAL, (1929) 127. o. idézi: Curia, Büntető jogi döntvénytár 17. szám. 77. o.

Mindkét alapeset vétségi alakzatban volt szabályozva, első eset két évig, második eset egy évig terjedő szabadságvesztéssel és pénzbüntetéssel volt büntetendő.

Bűncselekmény alanya bárki lehetett. A Kúria szerint a közhivatalnok részéről történő elkövetés esete sem változtatott a tényállás minősítésén.⁴⁴⁷

Az 1920-as években nagy mennyiségben hamisították a levél- illetve okmánybélyegeket, amelyet sokszor nyomdászok követtek el, és egy-egy bűnszervezet akár több millió koronányi kárt is tudott okozni az államnak.⁴⁴⁸

4. Az 1932. évi XXI. törvénycikk szabályozása

A századforduló előtt alkotott törvény több mint harminc évig hatályban volt, amelyet az 1932. évi XXI. számú, a bélyegek védelméről és a tiltott postai szállítás büntetéséről szóló törvény váltott fel. Valószínűleg a törvény hosszú élete miatt is fordulhatott elő az az eset, hogy még 1934-ben is az 1897-es törvénycikk alapján tettek feljelentést a jogalkalmazó hatóságok.⁴⁴⁹

Az 1932. évi XXI. törvénycikk cizellálatlan szabályozta a bélyeghamisítás vétségét. A törvény szerint büntetőjogi védelemben részesült a magyar állam, törvényhatóság, város vagy község, vagy az olyan más magyar közintézmény bélyege (1. §), amelyet törvény bélyeg kiadására felhatalmazott, valamint a nemzetközi postai válaszdíjszelvény és igazolójegy. Külföldi bélyegek továbbra is viszonyosság esetén részesültek csak büntetőjogi védelemben.

A bűncselekménynek két alapesete volt:

- a bélyeghamisítás vétsége; és
- a bélyeg csalárd használatának vétsége.

Az első alapeset két évig terjedő fogházzal, hivatalvesztéssel, és politikai jogok felfüggesztésével volt büntetendő és az követte el, aki:

- bélyeget felhasználás vagy forgalomba hozás végett utánoz vagy meghamisít;
- bélyeget akár utánzatként, akár nem utánzatként, jogtalanul előállít vagy jogtalanul alkalmaz;
- vagy a fenti pontokban ütköző módon utánzott, meghamisított, előállított vagy alkalmazott bélyeget tudva felhasználja vagy forgalomba hozza.⁴⁵⁰

⁴⁴⁷ ANGYAL, (1929) 125. o. idézi: Curiai Jogi Hírlap 1927. 14. sz.

⁴⁴⁸ 8 Órai Újság 1922. 01. 06. szám, 7. o.

⁴⁴⁹ Lásd bővebben: Jogtudományi Közlöny 69. évfolyam 28. szám. 1934. 167. o.

⁴⁵⁰ 1932. évi XXI. tc. 3. §

A bélyeg csalárd használatának minősült, és egy évig terjedő fogházzal, hivatalvesztéssel, és politikai jogok felfüggesztésével volt büntetendő, aki:

- valódi bélyegről felhasználás vagy forgalomba hozás (3. § 2. bek.) végett az értéktelenítés jelét eltávolítja, a korábbi értéktelenítés nyomát újabb értéktelenítés jelével leplezi, vagy a bélyeget az értéktelenítés eltávolítására alkalmas anyaggal vonja be;
- bélyeggyűjtési érdekből bélyegen jogtalanul lebetűzést alkalmaz, vagy annak eredeti kivitelét (nyomását, lyukasztását stb.) másként megváltoztatja;
- vagy a fenti pontokban ütköző módon megváltoztatott bélyeget bárminő célra, vagy díjlerovásra már felhasznált, de tévedésből az értéktelenítés jelével el nem látott bélyeget újból díjlerovásra tudva felhasználja vagy forgalomba hozza;
- bérmentesítő géplenyomatot a díj lerovása nélkül alkalmaz, postai bérmentesítő gépen, ennek hivatalos beállításán vagy ennek jelzésén (lepecsételésén) az állam megkárosítása végett változtat vagy változtattat, vagy megszegi a postai bérmentesítő gép előállítására, készletben tartására, forgalomba hozatalára, másnak rendelkezésére bocsátására vagy megszerzésére vonatkozó azokat a szabályokat, amelyek az államnak a megkárosítástól való megvédelmezését voltak hivatottak biztosítani.⁴⁵¹

A törvény külön kiemelte mindkét alapesetnél, hogy a kísérlet is büntetendő, amely jogalkotói túlbuzgóságra utal.

Kihágást követett el a törvény szerint, aki bélyeget nem felhasználás vagy forgalomba hozatal céljából utánzott.

A törvényszövegéről összességében elmondható, hogy túlságosan is kazuisztikus volt, és valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy a jogalkalmazók inkább a régi törvény felé nyúltak.

5. Az 1961. évi V. törvény bélyeghamisításra vonatkozó szabályai

A bélyeghamisítás bűncselekményét az 1961. évi V. törvény visszaemelte a Büntető Törvénykönyvbe és a népgazdaság elleni bűntettek közé sorolta. A törvényhozó felismerte a bélyeghamisítás és pénzhamisítás bűncselekményének rokon jellegét, így első ízben egy fejezetben szabályozta őket.⁴⁵²A bélyeghamisítás megszüvegezése a következő volt:

⁴⁵¹ 1932. évi XXI. tc. 4. §

⁴⁵² 2BODGÁL, (1973) 439. o.

„245. § (1) Aki bélyeget forgalombahozatal vagy felhasználás céljából utánoz vagy meghamisít, avagy a más által utánozott vagy meghamisított bélyeget ugyanilyen célból megszerzi, három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ugyanígy kell büntetni azt is, aki hamis, meghamisított, vagy már felhasznált bélyeget - mint valódit, illetőleg fel nem használtat - forgalomba hoz vagy felhasznál.

(3) A büntetés hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást

a) bűnszövetségben,

b) nagy mennyiségű vagy értékű bélyegre követték el.

(4) A büntetés egy évig terjedő szabadságvesztés, ha a felhasznált vagy forgalomba hozott bélyeg mennyisége vagy értéke nem jelentős.

246. § (1) A 245. § alkalmazásában bélyeg:

a) postai vagy pénzügyi használat céljára rendelt, forgalomban levő, abból kivont vagy abba még nem került bélyeg,

b) a posta bármely tevékenységi körében használat céljára rendelt, forgalomban levő, abból kivont vagy abba még nem került érték cikk, a postai bérmentesítő géplenyomat, alkalmi és más felülnyomás, nemzetközi válaszdíjszelvény, postai igazoló jegy, továbbá a díjazással kapcsolatban a posta által alkalmazott bármely felírás vagy jelzés,

c) a szigorú számadás alá eső államigazgatási nyomtatvány, akár van rajta bélyeglenyomat, akár nincs,

d) az olyan hatósági jegy vagy pecsét, amely adó biztosítására, fém természetének és tartalmának, anyag átvételének, minőségének vagy mennyiségének bizonyítására szolgál, vagy amelyet pénzügyi hatóság vagy közeg alkalmazott,

e) a mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint hordók űrtartalmának jelzésére használt bélyegzők és pecsétek.

(2) A 245. § alkalmazásában forgalombahozáson a bélyeggyűjtés céljára történt forgalombahozást, meghamisításon pedig a bélyegnek gyűjtés célját szolgáló bármilyen jogosulatlan megváltoztatását is érteni kell.

(3) A külföldi bélyeg a belföldivel azonos védelemben részesül.”

A szigorítás jegyében a bűncselekmény mindkét alapesete három évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő, mivel a jogalkotó szerint, ha nem is olyan nagymértékben,

mint a pénzhamisítás, de társadalomra nagyobb fokban veszélyes lehet, figyelemmel arra, hogy a „bélyeg” meghatározott formái, pl.: a gyűjtés célját szolgáló postabélyegek rendkívül nagy értéket képviselhetnek.

Az 1961. évi Btk. törvényszövege már nem volt olyan hosszú terjedelmű, mint az elődje, mégis differenciáltan szabályozott.

A törvény két alapesetet tartalmazott büntetési alakzatban:

- aki bélyeget forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából utánozott vagy meghamisított, avagy a más által utánozott vagy meghamisított bélyeget ugyanilyen célból megszerzi;
- aki hamis, meghamisított, vagy már felhasznált bélyeget – mint valódit, illetőleg fel nem használtat – forgalomba hozott vagy felhasznált.⁴⁵³

A bélyeg büntetőjogi fogalma alá tartoztak az alábbiak:

- a postai vagy pénzügyi használat céljára rendelt bélyeg. A postáról és a távközlésről szóló 1964. évi II. tv. 2. §-a értelmében a postai és távközlési tevékenység állami feladat, amelyet kizárólagos joggal a Magyar Posta látott el. Postabélyegnek minősült a Magyar Posta által kibocsátott bélyeg akkor is, hogyha kizárólag vagy túlnyomó részben szolgálta a gyűjtés célját. Pénzügyi használat céljára rendelt bélyegnek minősült például a bélyeges űrlap. Az illetékekről szóló 77/7966. (VI. 29.) PM számú rendelet 187. §-ának (2) bekezdése expressis verbis kimondta, hogy a Btk. 245. §-a szerinti bélyeghamisítás büntetést követi el az, aki illetékbélyeget vagy bélyeges űrlapot forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából utánoz vagy meghamisít, vagy más által utánozott vagy meghamisított illetékbélyeget vagy bélyeges űrlapot forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából megszerz, avagy hamis, meghamisított vagy már használt illetékbélyeget vagy bélyeges űrlapot mint valódit, illetőleg fel nem használtat forgalomba hoz vagy felhasznál.
- A második csoportba tartozott a posta bármely tevékenységi körében használat céljára rendelt, forgalomban levő, abból kivont vagy abba még nem került értékcikk, a postai bérmentesítő géplenyomat, alkalmi és más felülnyomás, nemzetközi válaszdíjszelvény, postai igazoló jegy, továbbá a díjazással kapcsolatban a posta által alkalmazott bármely felírás vagy jelzés,

⁴⁵³ 1961. évi. V. tv. 245. §. (1)-(2).

- A bélyegek harmadik csoportját alkották a szigorú számadás alá eső államigazgatási nyomtatványok. Ezeket alsóbb szintű jogszabályok állapították meg, Ide tartoztak pl. a marhalevél-úrlapok, a kiküldetési rendelvény-úrlapok, a gépkocsi-menetlevél úrlapok, a készpénzcsekk-úrlapok. Az ilyen bélyegek minden egyes darabjával a kezelésükkel megbízott személy köteles volt elszámolni.
- A negyedik csoport szerint a pénzügyi hatóságok és közegek által alkalmazott bármilyen hatósági jegy vagy pecsét a bélyegekre megállapított védelemben részesültek. Ezzel szemben a nem pénzügyi hatóság vagy közeg által alkalmazott hatósági jegyek és pecsétetek csak abban az esetben részesültek büntetőjogi védelemben, ha az adó biztosítására, fém természetének és tartalmának, anyag átvételének, minőségének vagy mennyiségének bizonyítására szolgáltak. Ide tartoztak például az állami jövedék tárgyát képező áruk burkolatának lezárására is rendszerint felhasznált adó- és zárjegyek. A nemesfémtárgyakról és fémjelzések háttérjogszabálya az 1965. évi 14. számú tvr. és az ennek végrehajtásáról szóló 11/1965. számú (VIII. 3.) PM rendelet volt.
- Végezetül a büntetőjog védelemben részesítette még a mérőeszközök hitelesítésének, vizsgálatának bizonyítására, illetve a hordók úrtartalmának jelzésére használatos bélyegzőkés pecsétetek. A mérésügy háttérnormája az 50/1960. XI. Korm, számú rendelet volt.⁴⁵⁴

A törvény kimondta, hogy a külföldi bélyeg a belföldivel azonos védelemben részesül és már nem tartalmazta feltételként a viszonyosságot.⁴⁵⁵ Magyarország e szabályozással eleget tett az 1960. évi 19. számú törvényerejű rendelettel kihirdetett, 1957. évi október hó 3. napján kelt „*Ottawai postaegyezmény és megállapodások*” 47. cikkének. Eszerint a tagországok kormányai kötelezték magukat arra, hogy a szükséges intézkedéseket megteszik, hogy:

- büntessék a levélbélyegnek (a forgalomból már kivontakat is), a postai igazolójegyeknek hamisítását;
- büntessék a szabályszerű postai igazolójegyek csalárd használatát;
- büntessék:
 - o a hamisított (még ha a forgalomból ki is vonták) vagy már használt postabélyegeknél, úgyszintén a bérmentesítő gépek vagy bélyegzők hamisított vagy már használt lenyomatainak;

⁴⁵⁴ MOLNÁR, (1968) 1125-1128. o.

⁴⁵⁵FÖLDVÁRI, (1972) 298. o.

- a hamisított nemzetközi válaszdíjszelvényeknek;
- a hamisított postai igazolójegyeknek felhasználását vagy forgalomba hozatalát;
- megtiltsák és megtorolják a postaszolgálatban használt jelzőcéduláknak és bélyegzőknek gyártásával és forgalomba hozatalával üzőtt csalárd ténykedéseket, ha a hamisítást vagy az utánzást a tagországok bármelyikének igazgatása által kibocsátott jelzőcédulákkal vagy bélyegzőkkel össze lehet téveszteni.

A felsorolás taxatív volt, egyéb bélyegek pl. tagdíjfizetés igazolására szolgáló bélyegek nem részesültek büntetőjogi védelemben.

A bélyeghamisítás elkövetési magatartásai a szocialista Btk. szerint a következők voltak:

- a bélyeg forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából való utánzása. Az elkövetés produktuma a hamis bélyeg.
- A bélyeg forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából való meghamisítása. Ezen elkövetési magatartás eredménye a meghamisított bélyeg.
- A más által utánzott vagy meghamisított bélyegnek forgalomba hozatala.
- Az ilyen bélyeg felhasználás céljából való megszerzése
- Végezetül a hamis, meghamisított vagy már felhasznált bélyegnek valódiaként, vagy fel nem használtként való forgalomba hozatala vagy felhasználása.⁴⁵⁶

Az első alapesetnél a törvényhozó célzatot is értékelt, így azt csak egyenes szándékkal lehetett megvalósítani, a másodikat eshetőleg szándékkal is. A szándék egyben azt is jelenti, hogy az elkövetőnek tudnia kellett a bélyeg hamis, meghamisított, illetve már felhasznált voltáról.⁴⁵⁷

Nóvum volt a bélyeghamisítás bűncselekményél, hogy megjelent két minősített eset. Ez akkor valósult meg, ha a bélyeghamisítást bünszövetségben, illetve, ha nagy mennyiségű vagy értékű bélyegre követték el. Továbbá a törvény tartalmazott egy privilegizált esetet is, mely akkor valósult meg, ha a felhasznált vagy forgalomba hozott bélyeg mennyisége vagy értéke nem volt jelentős.⁴⁵⁸

6. A korábbi Büntető Törvénykönyvünk (1978. évi IV. törvény) szabályozása

A törvény szövege közlönyállapotában tovább egyszerűsödött. A bélyeg fogalmát az 1979.

⁴⁵⁶MOLNÁR, (1968) 1129-1132. o.

⁴⁵⁷FÖLDVÁRI, (1972) 298. o.

⁴⁵⁸ MOLNÁR, (1968) 1132. o.

évi 5. törvényerejű rendelet határozta meg. E szerint bélyegnek minősült büntetőjogi értelemben:

- a postai szolgáltatás bérmentesítésére alkalmas bélyeg, postai bérmentesítő géplenyomat, továbbá a díjazással kapcsolatos postai felülnyomás, felírás vagy jelzés,
- a fizetési kötelezettség teljesítésére a hatóság által kibocsátott bélyeg.
- az adó biztosítására szolgáló hatósági jegy, fém természetének vagy tartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jel, valamint termék minőségének, mennyiségének, egyéb lényeges tulajdonságának bizonyítására szolgáló hatósági jegy,
- a mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint hordó ürtartalmának jelzésére használt bélyegző és pecsét.⁴⁵⁹

Az első kettő elkövetési tárgy akkor is büntetőjogi védelemben részesült, ha forgalomba még nem került vagy onnan már kivonták.

7. A bélyeghamisítás külföldi szabályozási modelljei

7.1. A bélyeghamisítás tényállása Németországban

A bűncselekményt Németországban először az 1851-ben megjelent Porosz Büntető Törvénykönyvben szabályozták bélyegzőpapír hamisítása (253.§) névvel.⁴⁶⁰ A deliktum bélyeghamisítás névvel (*Wertzeichenfälschung*) később, az 1871-ben elfogadott német birodalmi Btk.-ban jelent meg elsőként.⁴⁶¹ A német jog dogmatikailag a bélyeghamisítást pénzhamisítással rokon bűncselekménynek tartja, ezért e bűncselekményeket egy fejezetben szabályozza. A bélyegre úgy tekintenek, mint kvázi fizetőeszközre. A közokirat-hamisításhoz képest speciális bűncselekmény a bélyeghamisítás.⁴⁶²

A német Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch) 148. § szerint a bélyeghamisítás tényállása a következőképpen szól:

148.§ (1) Aki

⁴⁵⁹1979. évi 5. törvényerejű rendelet 25. §.

⁴⁶⁰BESELER, Georg, Kommentar über das Strafgesetzbuch für die Preußischen Staaten. Weidmann Buchhandlung, Leipzig. 1851. 480-481. o.

⁴⁶¹LANDES Johannes, Die Wertzeichenfälschung. Peter Lang, Europäischer Verlag der Wissenschaften. Frankfurt am Main, 2006. 11. o.

⁴⁶²Jelen fejezet az alábbi tanulmányon alapszik: TÓTH Dávid, A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása. In: Magyar Jog, 2019/10. 567-576. o.

1. Hivatalos bélyegeket hamisít, abból a célból, hogy azt valódikiént használják, vagy forgalmazzák, vagy abból a célból, hogy elősegítse a használatát, illetve forgalomba kerülését, vagy módosítja a hivatalos bélyegeket úgy, hogy nagyobb értékűnek tűnjenek; vagy

2. megszerez hamis bélyegeket ilyen célból; vagy

3. használ, eladásra kínál, forgalomba hoz hamis bélyegeket valódikiént, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Aki érvényesként használ vagy forgalomba hoz használt bélyegeket, amelyről az érvényességi jelzést eltávolították legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(3) A kísérlet büntetendő.⁴⁶³

A német jogalkotó a tényállással a hivatalos bélyegek forgalmát, mint közösségi érdeket kívánja védelmezni. A bélyegen lévő márkák, és jelzések azt igazolják, hogy kifizették a díjat, vagy egyéb költségeket, és ezek hamisítása kárt okoz az államnak és a társadalomnak.⁴⁶⁴

A bűncselekmény elkövetési tárgyai a hivatalos bélyegek. Hivatalos bélyeg fogalmát, illetve arról taxatív felsorolást a törvény nem tartalmaz. A jogalkotó ezt a jogalkalmazóra bízta. A jelenlegi német joggyakorlat szerint hivatalos bélyegnek minősül az állam, a helyi önkormányzatok, a jogi személyek, illetve köztisztviselők által kibocsátott bélyegek, vagyis akkor minősül hivatalosnak, ha közvetlenül vagy közvetve állami szervtől származik. Hivatalos bélyegek közé tartoznak a magyar szabályozáshoz hasonlóan a zárjegyek, illetékbélyegek, pecsétjelek, bírósági költséget igazoló bélyegek.⁴⁶⁵ A postabélyegek nem minősülnek a német jog szerint hivatalos bélyegeknek, mivel a posta szektort privatizálták.⁴⁶⁶ Az érvénytelen, illetve a nem hivatalos bélyegek nem részesülnek büntetőjogi védelemben, így a gyűjtőbélyegek sem. A 152. § kimondja, hogy a külföldi bélyegek hamisítása is büntetendő. A külföldi bélyegek tekintetében is követelmény, hogy hivatalosak legyenek, és azt mindig az adott állam joga szerint kell megítélni.⁴⁶⁷

A 148.§ (1) 1. pontja szerint büntetendő a hivatalos bélyegek hamisítása, illetve meghamisítása. Utóbbinál további feltétel, hogy az oly módon történjen, hogy a hamisított bélyeg nagyobb

⁴⁶³ Szabad fordítás

⁴⁶⁴ SCHMIDT, Rolf – PRIEBE, Klaus: Strafrecht besonderer teil. II. Straftaten gegen das Vermögen. 11. Auflage. Verlag Rolf Schmidt, Hamburg-Berlin, 2012. 339. o.

⁴⁶⁵ WESSELS – HETTINGER, (2014) 281. o.

⁴⁶⁶ FISCHER, (2013) 1059-1060. o.

⁴⁶⁷ Uo.

értékűnek tűnjön (ez eltér a magyar szabályozástól, hiszen ott bármilyen módosítása megvalósítja a bűncselekményt).

A bélyeghamisítás a német jog szerint is csak célzatosan követhető el, nevezetesen forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából. Akkor is büntetendő lesz a cselekmény, ha a hamis vagy hamisított hivatalos bélyeget gyűjtőbélyegként adnak el az elkövetők, mivel fennáll a veszélye, hogy később az forgalomba kerül.

Nem feltétel az, hogy az elkövető maga akarja forgalomba hozni, vagy felhasználni a hamis bélyeget, elegendő az is, ha abból célból teszi, hogy ezzel elősegítse a forgalomba kerülését. A gyakorlatban erre példa, ha az elkövető azért készít hamis bélyegeket, hogy továbbadja azt egy bűntársnak, aki forgalomba kívánja azt hozni.

Az érvényességi (érték) jelzés megváltoztatása, vagy eltávolítása nem az első bekezdés 1. pontja szerint, hanem a 148.§ (2) bekezdésének az előkészülete szerint lesz büntetendő.

A hamis vagy hamisított hivatalos bélyegek megszerzése tényleges birtokbavételt jelent. Az elkövetési magatartás megállapításához, egyrészt szükség van arra, hogy a hamis hivatalos bélyeg az elkövető birtokába kerüljön, másrészt az, hogy afelett rendelkezési joga is legyen. Így nem minősül hamis hivatalos bélyeg megszerzésének például, ha valakinek letétbe teszik (legfeljebb bűnrészesként büntethető).⁴⁶⁸

Az (1) bekezdés 3. pontja az alábbi elkövetési magatartásokat rendeli büntetni: hamis vagy hamisított hivatalos bélyegek használata, eladásra kínálása, forgalomba hozatala valódiaként. Eladásra kínálás nem más, mint a forgalomba hozatal kísérlete, melyet a német jogalkotó befejezett bűncselekményként szabályoz.

Érvénytelen bélyeg használatánál (148.§ 2. bekezdés) az érvényesen már elhasznált bélyegek újbóli használatát tiltja meg a jogalkotó. Szükséges a bűncselekmény megállapításához, hogy a használt bélyegen az érvényességi jelzést már korábban eltávolítsák a bélyegről. Eltávolításnak minősül a dátum módosítása is a bélyegen. A bűncselekmény megállapítása szempontjából irreleváns, hogy ki távolította el az érvényességi jelzést a bélyegről. A bűncselekmény szubjektív oldalát tekintve, az elkövetőnek tudnia kell, hogy a bélyeg érvénytelen és, hogy azt érvényesként akarja használni vagy forgalomba hozni.⁴⁶⁹

A bélyeghamisítás kísérlete és előkészülete is büntetendő a német jog szerint. A bűncselekmény előkészületét az valósítja meg, aki bélyeghamisítás céljából előállít, megszerez, eladásra kínál,

⁴⁶⁸FISCHER, (2013) 1060-1061. o.

⁴⁶⁹FISCHER (2013), 1061. o.

tárol, vagy másnak továbbad ehhez szükséges eszközöket (pl. nyomtatóeszközt, számítógépes programokat, biztonsági elemeket). Előkészület esetén természetesen alacsonyabb büntetési tétel, legfeljebb két évi szabadságvesztéssel büntetendő.

7.2. A bélyeghamisítás tényállása Ausztriában

A bélyeghamisítás deliktuma az Osztrák Büntető Törvénykönyv 13. Fejezetnek 238.§-ban van szabályozva. Hasonlóan a német és magyar szabályozási megoldáshoz, a pénzhamisítással, illetve a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök hamisítással együtt van egy fejezetben.⁴⁷⁰ A törvényi tényállás szövege a következőképpen szól:

„238.§ (1) Aki hivatalos bélyeget utánoz vagy meghamisít azzal a céllal, hogy azt valódiéként és hamisítatlanként használja három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Bármely személy, aki

1. Megszerez mástól ilyen hamis vagy hamisított bélyeget azzal a céllal, hogy valódiéként és hamisítatlanként használja,

2. használ ilyen bélyeget valódiéként és hamisítatlanként két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Hivatalos bélyegekhez tartoznak a hivatalos bélyegek lenyomatai is, amelyek igazolják a díjának, vagy bármilyen adónemnek a megfizetését.

(4) A már korábban használt hivatalos bélyeg újra használása vagy a visszavont jelzés eltávolítása egy korábban már használt hivatalos bélyegről törvényesen nem büntetendő.”⁴⁷¹

Az osztrák Btk. a tényállással, a hasonlóan a német szabályozáshoz a hivatalos bélyegek forgalmát kívánja védelmezni. Az osztrák szabályozás nagy mértékben követi a német mintát. A hivatalos bélyegek fogalmát az osztrák Btk. sem tartalmazza. A joggyakorlat szerint hivatalosnak minősül a bélyeg, ha a közhatalom által lett kibocsátva. A postabélyegek hamisítása az osztrák posta privatizációja miatt nem lesz bűncselekmény.⁴⁷²

⁴⁷⁰SCHLOENHARDT – HÖPFEL (2016) 302. o.

⁴⁷¹ Szabad fordítás

⁴⁷²HINTERHOFER, Hubert, Strafrecht Besonderer Teil II. §§ 169 bis 321 StGB. Dritte, überarbeitete Auflage. WUV | Universitätsverlag, Wien. 2002. 152. o.

Az osztrák szabályozás sajátossága, hogy egy büntethetőséget kizáró esetkört is tartalmaz, Amennyiben a már korábban használt hivatalos bélyeget újra használják vagy a visszavont jelzést eltávolítják egy korábban már használt hivatalos bélyegről. A német szabályozáshoz hasonlóan a deliktum előkészülete is büntetendő két évig terjedő szabadságvesztéssel.⁴⁷³

7.3. A bélyeghamisítás tényállása Svájcban

A svájci Büntető Törvénykönyv 10. fejezete szabályozza a bélyeghamisítást (245.§), a pénzhamisítással együtt. Emellett a 20. Szövetségi törvény megsértése című fejezetben egy enyhébb súlyú bűncselekmény is szabályozásra kerül, a bélyegek reprodukálása hamisítási szándék nélkül névvel. A törvényi tényállások szövege:

245.§.

1. Aki hamisít vagy meghamisít hivatalos bélyeget, különösen postabélyeget, okmánybélyeget, illetékbélyeget, abból a célból, hogy azt továbbadja eredetiként vagy hamisítatlanként, Aki érvényesként továbbad visszavont hivatalos bélyeget, az három évet nem meghaladó szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

2. Aki továbbad hamisított vagy meghamisított vagy visszavont hivatalos bélyeget eredetiként, hamisítatlanként, vagy érvényesként az három évet nem meghaladó szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

328.§

1. Aki utánoz svájci vagy külföldi postabélyegeket, utánoz oly módon, hogy ne lehessen megkülönböztetni az eredetitől azzal a céllal, hogy azt utánzatként forgalomba hozza,

2. Aki behoz, eladásra kínál, vagy forgalomba hoz ilyen bélyegeket pénzbüntetéssel büntetendő.

*Az utánzatokat el kell kobozni.*⁴⁷⁴

A Svájci Szövetségi Bíróság szerint azért kell büntetőjogi védelemben részesíteni a bélyegeket, mert a pénzhez hasonlóan fizetőeszközként, vagy díjfizetés igazolásaként funkcionál a

⁴⁷³BERTEL–SCHWAIGHOFER, (2008) 143. o.

⁴⁷⁴ szabad fordítás

forgalomban. A bűncselekmény elkövetési tárgya a hivatalos bélyeg. A Btk. a hivatalos bélyeg fogalmát nem határozza meg, de példálózó jelleggel ide sorolja a postabélyeget, az okmánybélyeget, és illetékbélyeget. A 250. szakasz kiterjeszti a védelmet a külföldi hivatalos bélyegekre is. Étkezési utalványok nem minősülnek bélyegnek, hanem nyilvános okiratnak, így nem lehetnek e bűncselekménynek az elkövetési tárgyai. Leggyakrabban az elkövetők Svájcban bélyeggyűjtők számára készítenek hamis postabélyegeket.⁴⁷⁵

8. A bélyeghamisítást érintő nemzetközi Egyezmények

Magyarország számos bélyeg, és postaforgalommal kapcsolatos egyezményhez csatlakozott. A kihirdető törvény a 2012. évi CXIII. törvény, amely

- az Egyetemes Postaegyesület Alapokmánya Hetedik és Nyolcadik Pótjegyzőkönyvének,
- az Egyetemes Postaegyesület Egyetemes Postaegyezményének a 2004. évi bukaresti kongresszuson és a 2008. évi genfi kongresszuson aláírt módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt,
- az Egyetemes Postaegyezmény 2004. évi bukaresti és a 2008. évi genfi kongresszuson aláírt Zárójegyzőkönyvének, valamint
- a Postai Pénzforgalmi Megállapodásnak a 2004. évi bukaresti kongresszuson aláírt módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt kihirdetéséről szól.

E törvénnyel hatályát veszítette a korábbi Egyetemes Postaegyesület XXII. Pekingi Kongresszusán elfogadott Általános Szabályzat, valamint az Egyetemes Postaegyezmény és Zárójegyzőkönyve kihirdetéséről szóló 121/2001. (VII. 10.) Kormány rendelet.

Az Egyetemes Postaegyezmény szerint:

- A tagországok kötelezik magukat arra, hogy meghozzák a szükséges intézkedéseket az alábbi cselekmények megakadályozása, és azok elkövetőinek üldözése és megbüntetése érdekében...⁴⁷⁶
- A tagországok kötelezik magukat arra, hogy meghozzák a szükséges intézkedéseket a jelen Egyezmény szerinti alábbi bérmentesítési eszközökre vonatkozó jogsértések megakadályozása, üldözése és megbüntetése érdekében:
 - o forgalomban levő vagy forgalomból kivont postabélyegeket;

⁴⁷⁵WEDER, (2006) 305. o.

⁴⁷⁶ Egyetemes Postaegyezmény 11. cikk 1.

- bélyegzőlenyomatok;
 - bérmentesítő géplenyomatok vagy nyomdai lenyomatok;
 - nemzetközi válaszdíj szelvények.
- jelen Egyezmény vonatkozásában a bérmentesítési eszközökre vonatkozó jogsértés alatt olyan cselekményt kell érteni, amelyet az elkövető vagy egy harmadik fél jogalap nélküli gazdagodás szándékával követ el.
- Büntetendő:
- a bérmentesítő eszközök meghamisítása, utánzása vagy hamisítása, vagy minden ezen eszközök nem megengedett gyártásához kapcsolódó jogtalan vagy csalárd cselekedet;
 - a meghamisított, utánzott vagy hamisított bérmentesítési eszközök használata, forgalomba hozatala, értékesítése, kereskedelme, terjesztése, szállítása, akár reklámcélzattal történő bemutatása vagy kiállítása;
 - már használt bérmentesítő eszközöknek postai célra történő használata vagy forgalomba hozatala;
 - illetve ezek kísérlete is.⁴⁷⁷
- Az Egyezmény kimondja, hogy a büntetéseket illetően nem lehet különbséget tenni a felsorolt cselekmények között a tekintetben, hogy belföldi vagy külföldi bérmentesítési eszközről van-e szó, erre a rendelkezésre semmilyen jogi vagy szerződéses kölcsönösségi feltétel nem alkalmazható.⁴⁷⁸

A magyar Btk. szabályozása megfelel az Egyetemes Postaegyezményben foglalt követelményeknek.

9. A bélyeghamisításra vonatkozó hatályos magyar szabályozás

A hatályos tényállásunk a 2012. évi C. törvény 391. § szerint a következőképpen szól:

391. § (1) Aki forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából

a) bélyeget utánoz vagy meghamisít,

⁴⁷⁷ Egyetemes Postaegyezmény 11. cikk 2.

⁴⁷⁸ Egyetemes Postaegyezmény 11. cikk 3.

b) hamis vagy meghamisított bélyeget megszerez, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít,

büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki hamis, meghamisított vagy felhasznált bélyeget valódikiént vagy fel nem használtkiént forgalomba hoz vagy felhasznál.

(3) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást

a) különösen nagy vagy azt meghaladó értékű bélyegre, illetve

b) bünszövetségben

követik el.

(4) A büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha a bélyeghamisítást kisebb vagy azt el nem érő értékű bélyegre követik el.

(5) E § alkalmazásában

a) bélyeg:

aa) a postabélyeg, akkor is, ha még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták,

ab) a postai szolgáltatás bérmentesítésére alkalmas jelzés és a bérmentesítő gép lenyomata, a díjazással kapcsolatos postai felülnyomás, felírás vagy jelzés, és a nemzetközi válaszdíjszelvény,

ac) a fizetési kötelezettség teljesítésére a hatóság által kibocsátott bélyeg, akkor is, ha még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták, addig az időpontig, amíg visszaváltására, illetve cseréjére az állam jogszabály alapján köteles,

ad) fém természetének vagy tartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jel,

ae) az adó biztosítására szolgáló hatósági jegy, valamint termék minőségének, mennyiségének, egyéb lényeges tulajdonságának bizonyítására szolgáló hatósági jegy,

af) a mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint hordó űrtartalmának jelzésére használt bélyegző és pecsét,

b) forgalomba hozatalon a bélyeggyűjtés céljára forgalomba hozást is érteni kell,

c) meghamisításon a bélyegnek gyűjtés célját szolgáló jogosulatlan megváltoztatását is érteni kell.

(6) A külföldi bélyeg a belföldivel azonos védelemben részesül.

A bűncselekmény jogi tárgya a pénz és bélyegforgalom biztonsága, a bélyeg, mint érték cikk közhitelességéhez fűződő bizalom védelme.⁴⁷⁹

A bűncselekmény elkövetési tárgya a bélyeg. A bélyeg büntetőjogi fogalmát a Btk. határozza meg. Ezek a következők:

- A postabélyeg. A postabélyeg fogalmát a postai szolgáltatásokról szóló 2012. évi CLIX. tv. 2. § 27. pontja határozza meg. „Postabélyeg: az egyetemes postai szolgáltató által kibocsátott, a postai küldemények bérmentesítési díjának megfizetésére használható, a névértékére utaló jelöléssel ellátott olyan bélyeg, amely tartalmazza a „Magyarország” feliratot vagy annak idegen nyelvű „megfelelőjét” (például Hungary, Ungarn). A postabélyegnél közömbös, hogy forgalomba került-e, illetve kivonták-e onnan.⁴⁸⁰
- A díjfizetést nem csak bélyeg igazolhatja, hanem a postai szolgáltatás bérmentesítésére alkalmas jelzés, a bérmentesítő gép lenyomata, a díjazással kapcsolatos postai felülnyomás vagy jelzés, és a nemzetközi válaszdíj szelvény. Ezek csak akkor tekinthetők elkövetési tárgynak, ha kitűnik belőlük a bérmentesítés.
- A fizetési kötelezettség teljesítésére a hatóság által kibocsátott bélyeg is elkövetési tárgynak/bűncselekmény produktumának minősül függetlenül attól, hogy még nem került forgalomba, vagy onnan már kivonták. Az ilyen bélyeg addig részesül büntetőjogi védelemben, amíg visszaváltására, illetve cseréjére az állam jogszabály alapján köteles. Ide tartozik például az illetékbélyeg melynek összefoglaló szabályait az illetékbélyegek előállításáról, forgalomba hozataláról és forgalmazásáról szóló 32/2014. (X. 21.) NGM rendelet tartalmazza. Az illetékbélyeggel fizetendő illetékek igazgatási és bírósági szolgáltatási díjak, valamint egyéb kötelezettségek fizetéséhez 100, 200, 500, 1000, 2000, 5000 és 10000 forintos címletű illetékbélyegek kerülhetnek forgalomba.
- A fém természetének vagy tartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jel: Az ezzel kapcsolatos rendelkezéseket a nemesfém tárgyak vizsgálatáról, hitelesítéséről és nemesfém-tartalmuk tanúsításáról, valamint a hitelesítés és tanúsítás egyenértékűségéről szóló 187/2011. (IX. 14.) Korm. rendelet foglalja össze.
- Az adó biztosítását szolgáló hatósági jegy. Ez nem más, mint a zárjegy. Korábban ide tartozott dohánygyártmányok esetében az adóbeszedés technikai eszköze, az adójegy is,

⁴⁷⁹MOLNÁR Gábor Miklós: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin (Szerk.): Büntetőjog II. Különös rész. ötödik hatályosított kiadás. Hvg-orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2016. 739. o.

⁴⁸⁰MOLNÁR, (2016) 739. o.

viszont már dohányáruknál is zárjegyet alkalmaznak az új szabályozás szerint. Ehhez kapcsolódó háttérjogszabály a jövedéki adóról szóló törvény (2016. évi LXVIII. tv.). Eszerint zárjegynek minősül a zárjegyköteles jövedéki termék legkisebb fogyasztói csomagolási egységére felhelyezett bélyeg (3.§ 53.) Az eljárási szabályokat a 45/2016. (XI. 29.) NGM rendelet a jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról tartalmazza.

- Büntetőjogi értelemben bélyegnek minősül még a mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint a hordó ürtartalmának jelzésére használt bélyegző és pecsét. Ezen rendelkezések háttérjogszabályának minősül a mérésről szóló 1991. évi XLV. törvény, illetve a végrehajtásával kapcsolatos 127/1991. (X. 9.) Korm. rend. A törvény alapján kötelező hitelesítésű mérőeszköz csak érvényes hitelesítéssel forgalmazható, használható vagy tartható használatra kész állapotban.

A fentiekén kívül még léteznek másfajta bélyegek is pl. a tagsági viszonyt igazoló bélyeg, de mivel a Btk. felsorolása taxatív, így ezek nem részesülnek büntetőjogi védelemben. Meg kell említeni még az elkövetési tárgyaknál, hogy a külföldi bélyeg is azonos védelemben részesül a hazaiával.⁴⁸¹

A bírósági gyakorlatban többször felmerült, hogy a helyszíni bírságolás során használt nyugtatomb és az abban lévő bélyegnek minősülnek-e. Az EBH2002. 735. szerint „A szabálysértési helyszíni bírságolás során használatos nyugtatomb, az abban levő – ki nem töltött bélyegzőlenyomattal el nem látott, alá nem írt – nyugtaszelvények egyes példányai nem vonhatóak a „bélyeg” fogalma alá azon az alapon, hogy a szelvények, mint szigorú számadású nyomtatványok a bírságösszeg átvételét igazolják, s a rendőrnek a beszedett bírságösszeggel való elszámolását is szolgálják; a jogosulatlanul előállított ilyen nyugtatombnak a megszerzése nem bélyeghamisítás.” Hasonló döntés született abban az ügyben, – vagyis nem minősült bélyeghamisításnak – ahol az elkövető számítógép segítségével hamis helyszíni bírságolási nyugtatombot állított elő, majd értékesítette azt mivel a helyszíni bírságolási nyugtatomb nem esik a „bélyeg” fogalma alá. (BH2004. 223.).

Emellett az ítélkezési gyakorlat alapján akkor sem lehet megállapítani a tényállást, ha a hibásan nyomtatott (selejtes) és ezért megsemmisítésre szánt – de hamisnak vagy hamisítottak nem tekinthető – cigaretta- valamint szeszesital-zárjegyeket a terhelt magához veszi, és társakat szerez

⁴⁸¹POLT, (2013) 283. o.

azok értékesítésére, ami azonban meghiúsul. Ez a korábbi szabályozás alapján legfeljebb adóügyi szabályok megsértése szabálysértéseként volt értékelhető (BH 2002.217.).

A bűncselekmény napjainkban leginkább a zárjegyek hamisításával és a hamis zárjegyek felhasználásával valósul meg.⁴⁸²

Az elkövetési magatartások nem változtak az új Btk.-ban a korábbi Btk.-hoz képest, de kibővült eggyel. Az új Btk. szerint az elkövetési magatartások:

- a bélyeg utánzása,
- a bélyeg meghamisítása,
- a hamis vagy meghamisított bélyeg megszerzése, valamint
- a hamis vagy meghamisított bélyeg országba történő behozása, onnan kivitele, vagy azon átszállítása. Az utolsó elkövetési magatartást a korábbi szabályozás nem tartalmazta.

Valamennyi elkövetési magatartásban közös, hogy csak célzatosan követhető el, mégpedig a forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából.

A bélyeg utánzása a forgalomban levő bélyeg hasonmásának elkészítése. A megtévesztést megkönnyíti, hogy a forgalmi bélyeget újranyomják, eltérő címmel, eltérő évszámmal, fogazással, vízjelekkel, és más hatékonyabb biztonsági elemekkel látják el. Jellemzőbb hamisítás a korábbi alacsonyabb címletnek (forintértéknek) magasabb címletűvé hamisítása.

A bélyeg meghamisítása alatt minden olyan valódi bélyegen történő változtatást érteni kell, amelynek eredménye az, hogy a bélyeg az eredeti értéktől eltérő – függetlenül attól, hogy kisebb vagy nagyobb – értékűnek látszik. A hamisítás a forgalmi bélyegnél tipikus, hiszen a korábban kibocsátott bélyegeket újranyomtatott címletűvé hamisítják. Az utánzás és a meghamisítás módja, minősége közömbös.⁴⁸³

A hamis vagy meghamisított bélyegmegszerzése, az országba történő behozatal, onnan kivitel, azon átszállítás, mint elkövetési magatartások közös lényege a birtoklás és a birtokbavétel. A megszerzés végleges célú birtokbavételt jelent. a megszerzésénél közömbös, hogy milyen módon történik. Megszerzés akár ingyenes, akár visszerhesügylettel, sőt jogügylet nélkül is (pl.: jogosulatlan hozzájutás) történhet, csak a megszerzés céljának van relevanciája, az pedig a hamis vagy hamisított bélyeg forgalomba hozatala vagy felhasználása. A Btk. szerint a bélyeggyűjtés céljára kibocsátott bélyegek meghamisítása is büntetni rendelt.⁴⁸⁴

⁴⁸²MOLNÁR (2016), 740. o.

⁴⁸³NAGY, (2014) 499. o.

⁴⁸⁴GÁL, (2013) 202. o.

A felhasználás a bélyegek és egyéb igazolások rendeltetésszerű használatában nyilvánulhat meg. Ez általában a bélyeg felhasználását jelenti, mivel a bélyegek és az igazolások egyszeri teljesítését dokumentálnak. A bélyeg a felragasztásával elhasználódik. Ha az utánzással létrehozott hamis, meghamisított vagy egyszer már felhasznált bélyeget használnak fel újra, hiányzik a benne dokumentált teljesítés. A bélyegek nem csupán az eredeti rendeltetésüknek megfelelően használhatók fel, hanem gyűjtés céljára is szolgálhatnak. A gyűjtési forgalomban a bélyegeknél a névértékétől lényegesen eltérő árfolyama alakulhat ki. Befolyásolhatja a bélyeg névértékétől eltérő árfolyamának kialakulását pl. az előállítás hibája, vagy a speciális rendeltetésű felhasználás (mint pl. az alkalmi bélyegzés). Erre tekintettel terjesztette ki a forgalomba hozatal és a meghamisítás fogalmát a törvényhozó.⁴⁸⁵

A tényállás második alapesete a hamis, hamisított vagy a már felhasznált bélyeg valódiént vagy fel nem használtként forgalomba hozatalát és a felhasználást rendeli büntetni. E körön kívül a forgalomba hozatal és a felhasználás önállóan nem büntetendő.

A már felhasznált bélyeg leáztatásával és újbóli felhasználásával a bűncselekmény szintén megvalósítható. A bélyeg első felhasználása ugyanis annak „elhasználását” jelenti, mivel az egyszeri teljesítést, befizetést dokumentál.⁴⁸⁶

Bélyeghamisítás büntette valósul meg, ha az elkövető folyóiratból kivágott bélyegképeket használ fel a postai küldemény bérmentesítésére (BH1989. 432.).

A bűncselekmény alanya bárki lehet. A bűnösséget tekintve a bélyeghamisítás (1) bekezdésben meghatározott fordulata célzatos bűncselekmény, így az csak egyenes szándékkal valósítható meg. Ha valaki nem ismeri fel, hogy hamis vagy meghamisított bélyeget szerez vagy használ fel, nem büntethető, mivel a bűncselekménynek nincs gondatlan alakzata.⁴⁸⁷ A (2) bekezdésben meghatározott fordulat eshetőleg szándékkal is megvalósítható.

A bélyeghamisításnak két minősített esete van: ha a bűncselekményt különösen nagy vagy azt meghaladó értékű bélyegre, illetve, ha bünszövetségben követik el. Ilyen esetekben 1-5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Az új Btk. a szigorítás jegyében a minősített eseteknél a minimális büntetési tételt egy évre emelte.

Az értékhez kötődő minősítés a postabélyegek esetén a névértékhez igazodik. A fizetési kötelezettség teljesítését jelző bélyegeknél nem a névértékhez, hanem ahhoz az összeghez, amit

⁴⁸⁵MOLNÁR, (2016) 740-741. o.

⁴⁸⁶GULA, (2013) 590. o.

⁴⁸⁷KARSAI, (2013) 822. o.

pl. a zárjegy tartalmaz. Fontos megjegyezni, hogy a bélyeggyűjtés céljára alkalmas bélyegek egyedi értéke – a rajta szereplő névértéktől eltérően – lehet akár több millió forint értékű is. Bélyeggyűjtők körében nagyon értékesnek számít, például a fejre állított Koronás Madonna vagy a kék Mauritius.⁴⁸⁸

A bélyeghamisítás bűncselekményének egy privilegizált esete is van, ha bélyeghamisítást kisebb, vagy azt el nem érő értékű bélyegre követik el, azaz az érték felső határ ötszázezer forint. A deliktum privilegizált esetét vétségi alakzatban szabályozza.⁴⁸⁹

Stádiumokat nézve, a bélyeghamisítás kísérlete csak szűk körben valósítható meg. Kísérletként értékelhető az utánzás vagy hamisítás megkezdése végett, továbbá a közvetlenül a hamis vagy hamisított bélyeg megszerzése végett tanúsított cselekmények esetén. A hamisítással, illetve az átadással-átvétellel ugyanis a bűncselekmény befejezetté válik. A hamis bélyeg forgalomba hozatal, vagy felhasználás céljából való megszerzése esetén a bélyeghamisítás befejezett bűncselekménynek minősül akkor is, ha a bélyeg megtévesztésre alkalmatlan hamisítvány. Ha netán a forgalomba hozatal céljából előállított hamisítványok elkészítése után az elkövető eláll a forgalomba hozatal céljától nem minősíthető önkéntes elállásként. Legfeljebb a büntetés kiszabása körében értékelhető.

A bélyeghamisítás tényállása eredményt nem értékel, így alaki immateriális deliktumnak minősül.⁴⁹⁰

Halmazati kérdések: az azonos alkalommal több hamisítványra elkövetett bűncselekmény természetes egységként kell értékelni. Folytatólagos egység valósul meg, ha az elkövető az egy alkalommal megszerzett hamis bélyegsorozatot több részletben használja fel. A hamis védjegy alkalmazása nem bélyeghamisítást, hanem az iparjogvédelmi jogok megsértését (Btk. 388. §) alapozza meg, mivel az nem hatóság által alkalmazott jegy.⁴⁹¹

Elhatárolási kérdések: a hamis bélyeg forgalomba hozatala csalárd, megtévesztő magatartás. Amennyiben a csalás (373. §) és a bélyeghamisítás tényállási elemei egyaránt maradéktalanul megvalósulnak, csak a speciális bélyeghamisítás állapítható meg. Amennyiben a bűncselekmény elkövetési tárgya (illetve produktuma) nem felel meg a bélyeg fogalmával szemben a Btk. értelmező rendelkezésében [lásd 391. § (5) bekezdésének a) pontjában] támasztott feltételeknek,

⁴⁸⁸KARSAI, (2013) 823. o.

⁴⁸⁹KARSAI, (2013) 823-824. o.

⁴⁹⁰MOLNÁR, (2016) 741. o.

⁴⁹¹KARSAI, (2013) 823. o.

felhasználása esetén a cselekmény még alkalmas lehet a 345. § szerinti hamis magánokirat felhasználása vétségének a megállapítására.⁴⁹²

10. Összegzés és javaslatok

Az alábbi táblázat szemlélteti az elmúlt évek során a regisztrált bélyeghamisítások számát:

Év	Regisztrált bélyeghamisítások száma
2009	31
2010	37
2011	53
2012	155
2013	370
2014	335
2015	75
2016	207
2017	238
2018	91
2019	200

12.számú táblázat: A regisztrált bélyeghamisítások száma Magyarországon 2009-2019 között⁴⁹³

A bélyeghamisítások száma Magyarországon viszonylag alacsony. 2012-től figyelhető meg egy enyhe növekedés, de a bűncselekmények száma egyszer sem érte el a 400-at sem.

Az új Btk. szabályozása szigorítást hozott a bélyeghamisítás tekintetében, és 2015-2019 között már 300-at sem ért el a bűnelkövetések száma.

Az alábbi táblázat összefoglalja a külföldi és hazai szabályozási megoldások hasonlóságait és különbségeit.

⁴⁹²MOLNÁR (2016) 741. o.

⁴⁹³

https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=/BSRVIR/Regisztr%c3%a1lt%20b%20c5%b1ncsel%20ekm%c3%a9nyek%20sz%c3%a1ma%20az%20elk%c3%b6vet%c3%a9s%20helye%20szerint_ver20180713094758.xlsx&Token=N2Fwd0JyQUE3aC9SQWtkL0Y5K0NpZmdJVmVYS3pCTDkxKyt6U3U2OHRrU2NjWkRrSzhScFdGQmNoQ0QwamhmOXR3Nld0R0lqTE1OeFhEOHVtU0ZqZHd0Um9tMWN2WEFZQkpaZ1FZYkVTN3IzVFJJMWhHV09McTg2aThwRVk4M1A= (letöltés ideje: 2019. 02. 01.)

	Német Btk.	Oszták Btk.	Svájci Btk.	Magyar Btk.
jogi tárgy	bélyegforgalom biztonsága	bélyegforgalom biztonsága	bélyegforgalom biztonsága	bélyegforgalom biztonsága
elkövetési tárgyak	hivatalos bélyegek, melyekről a törvény nem tartalmaz taxatív felsorolást. bírói gyakorlat szerint: Hivatalosnak minősül az állam, helyi önkormányzatok , jogi személyek vagy köztestületek által kibocsátott bélyegek.	hivatalos bélyegek, hasonlóan a német szabályozáshoz	hivatalos bélyegek. példálózó felsorolás: postabélyeg; okmánybélyeget ; illetékbélyeget.	Büntetőjogi értelemben vett bélyeg. Taxatív törvényi felsorolás: postabélyeg; postai szolgáltatás bérmentesítésére alkalmas jelzés bérmentesítő gép lenyomata, a díjazással kapcsolatos postai felülnyomás, felírás vagy jelzés, és a nemzetközi válaszdijszelvény , fizetési kötelezettség teljesítésére a hatóság által kibocsátott bélyeg;

				<p>fém természetének vagy tartalmának bizonyítására szolgáló hatósági jel, az adó biztosítására szolgáló hatósági jegy mérésügyi hatóság által mérőeszköz hitelesítésének és vizsgálatának bizonyítására, valamint hordó űrtartalmának jelzésére használt bélyegző és pecsét</p>
<p>elkövetési magatartások</p>	<p>hivatalos bélyeg hamisítása, meghamisítása; hamis vagy hamisított bélyeg megszerzése; vagy ilyen bélyeg használata, eladásra</p>	<p>hivatalos bélyeg utánzása, meghamisítása, megszerzése, hamis vagy hamisított bélyeg használata</p>	<p>hivatalos bélyeg hamisítása, meghamisítása, hamis vagy hamisított vagy visszavont bélyeg továbbadása,</p>	<p>bélyeg utánzása, meghamisítása; hamis vagy meghamisított bélyeg megszerzése, ország területére behozatala, kivitele;</p>

	kínálása, forgalomba hozatala valódként			hamis, meghamisított vagy felhasznált bélyeg valódként vagy fel nem használtként történő forgalomba hozatala vagy felhasználása
alany, alanyi elemek	bárki lehet az elkövető, célzatos: forgalomba hozatal, felhasználás vagy annak elősegítése céljából.	bárki lehet az elkövető, célzatos: valódként és hamisítatlanként felhasználás céljából	bárki lehet az elkövető, célzatos: eredetiként vagy hamisítatlanként. Enyhébb esetkör megvalósítható célzat nélkül is.	bárki lehet az elkövető, célzatos: forgalomba hozatal vagy felhasználás céljából
stádiumok	előkészület és kísérlet is büntetendő	előkészület és kísérlet is büntetendő	kísérlete büntetendő	kísérlete büntetendő
szankció alapesetben	5 évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés	3 évig terjedő szabadságvesztés	3 évig terjedő szabadságvesztés	3 évig terjedő szabadságvesztés

13.számú táblázat: Összefoglaló táblázat a bélyeghamisításra vonatkozó német, osztrák, svájci és magyar szabályozásról.⁴⁹⁴

⁴⁹⁴ Források: FISCHER, (2013) 1067-1071. o.
HINTERHOFER, (2002) 152-154. o.
WEDER, (2006) 312-315. o.

Összegezve elmondható, hogy a szabályozási megoldások nagyon hasonlítanak egymáshoz. A német jog üldözi a legnagyobb szigorral a bélyeghamisítókat, és elkövetési tárgyak meghatározása tekintetében a bíróságoknak nagy diszkrécionális jogköre van. A német nyelvű jogterületek előnye, hogy rugalmas jogértelmezésre ad lehetőséget, ugyanakkor egyben hátránya is, mivel előfordulhat az önkényes jogértelmezések.

A magyar szabályozás megfelel a nemzetközi egyezményeknek, illetve a büntető jogalkotással szemben támasztott formai követelményeknek⁴⁹⁵: a büntetőjogi diszpozíció világos, önkényes jogértelmezés lehetősége kizárt, ha az elkövetési tárgyak taxatív felsorolását nézzük. Amennyiben a bélyeghamisítások száma jelentősen megnövekedne a jövőben, javasolnám de lege ferenda a német szabályozáshoz hasonlóan, hogy a szankció öt évig terjedő szabadságvesztés legyen, illetve az előkészület is büntetendő legyen.

⁴⁹⁵KÓHALMI, (2012) 37. o.

IV.RÉSZ:A KÉSZPÉNZ-HELYETTESÍTŐ FIZETÉSI ESZKÖZÖKKEL KAPCSOLATOS BŰNCSELEKMÉNYEK

1. A bankkártyák történetéről röviden

A gazdasági forgalom élénkítését és a költséges készpénzforgalom könnyítését szolgálják a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök. A technika fejlődésének eredményeképpen egyre inkább elterjedőben vannak a készpénzkímélő fizetési megoldások. Példaként lehet említeni a bankkártyával történő fizetést, interneten történő fizetést, paypal-t. Ezek közül talán a bankkártya a legjelentősebb.

A bankkártya megalkotásának gondolata már a 19. század végén megjelent. Először Edward Bellamy amerikai újságíró és esszéista 1888-ban Bostonban megjelent, „Looking Backward” 2000-1887 című művében látónoki módon írta le a hitelkártyarendszer működését.⁴⁹⁶

A bankkártya tényleges feltalálása John Biggins nevéhez fűződik, aki 1946-ban alkotta meg azt az ún. „Charge-It” program keretében.⁴⁹⁷

Az első plasztik utazási és szabadidőkártyát a Diners Club bocsátotta ki 1950-ben az Egyesült Államokban. Ehhez egy füzetet mellékeltek, amelyben feltüntették, hogy mely szállodákban és éttermekben használhatják kártyájukat az ügyfelek.⁴⁹⁸

1951-ben jelent az első mai értelemben használt bankkártya, amelyet a Franklin National Bank bocsátott ki New Yorkban.⁴⁹⁹

A 60-as években az USA-ban megalakultak az első bankkártya-szövetségek, például az Interbank Card Association és a Charge Master. 1967-ben már 1,5 millió kártyabirtokost és 30 ezer kereskedőt képviseltek. Az első pénzjegykiadó automatát (ATM) 1971-ben, Párizsban helyezték üzembe. Ebben már mágnescsikkal ellátott kártyát használtak. Ez már rendelkezett PIN-kóddal.⁵⁰⁰

A bankkártyák és egyéb készpénz-helyettesítő fizetési eszközök elterjedésével óhatatlanul magával hozta azt, hogy a bűnelkövetők is manipulálják őket, melyek közül a leggyakoribb a

⁴⁹⁶<http://www.bankkartya.hu/hirkategoria/sajtoszemle/cikk/359-a-hitelkartya-trtnete> letöltés ideje: 2014 09. 15.

⁴⁹⁷KATHIRVEL, MR.K., Credit card frauds and measures to detect and prevent them. International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research. Vol.2, 2013/3. 173. o.

⁴⁹⁸EVANS, David S –SCHMALENSEE, Richard, Paying with plastic: The digital revolution in buying and borrowing. second edition. The MIT Press. 2004. 4. o.

⁴⁹⁹MANIVANNAN, P., Plasticmoney a way for cash less payment system. Global Journal For Research Analysis. volume 2, issue 1. Jan 2013. 11-12. o.

⁵⁰⁰<http://www.bankkartya.hu/hirkategoria/sajtoszemle/cikk/359-a-hitelkartya-trtnete> (letöltés ideje: 2014 09. 15.)

bankkártyákkal történő visszaélés.⁵⁰¹ Az interneten történő visszaélések válnak dominánssá.⁵⁰² Emiatt szükségessé vált idővel ezeknek a társadalmi jelenségeknek a gazdasági büntetőjogi⁵⁰³ szabályozása.

2. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények osztályozása

A „bankkártya csalás” (credit card fraud) egy kriminológiai gyűjtőfogalom, mely magába foglal valamennyi bankkártyával kapcsolatos deliktumot. A magyar Büntető Törvénykönyvben szereplő bűncselekmények közül ide tartozik a:

- készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása és elősegítése,
- készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés,
- információs rendszer útján elkövetett csalás,

A fenti bűncselekmények jogtárgysérelmet nézve tekinthetők gazdasági, vagyon elleni bűncselekmények egyaránt. Gazdasági deliktumnak (mint ahogy a korábbi Büntető Törvénykönyvünkben, az 1978. évi IV. törvényben is így szerepelt) azért mert sértik a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök zavartalan forgalmát, amely makró szinten nem tesz jót a gazdaságnak. Vagyoni elleni deliktumnak azért, mert az egyének szintjén is gyakran vagyoni kárt okoznak a sértetteknek. Amennyiben a bankkártya csalások online térben vagy információ technológiás eszközzel történnek az ún. kiberbűncselekmények (cyber crime) kategóriájába is be lehet őket sorolni, mint ahogy teszi ezt P.W. Singer és Allan Friedman is. Kiberbűnözés körébe tartozik minden olyan deliktum, amelynél az elkövetők digitális eszközöket alkalmaznak, hogy kifejtsenek illegális tevékenységeket, és lopjanak.⁵⁰⁴ J.P. Cross a bankkártyával bűncselekményeket a személyazonosság-lopás (identity theft) körébe vonja.⁵⁰⁵

⁵⁰¹KÓHALMI László, The New Hungarian Criminal Code. In: The Milestones of Law in the Area of Central Europe 2013. 2nd part. Ed.: Zuzana Kilysová et al. Comenius University in Bratislava Faculty of Law. Bratislava, 2013. 973-975. o.

⁵⁰²DAVIDSON, John - SINGH, Dueep J., Introduction to Internet Scams and Fraud - Credit Card Theft, Work-At-Home Scams and Lottery Scams. Mendon Cottage Books, New York. 2014. 5. o.

⁵⁰³ A gazdasági büntetőjog a büntetőjog egyik leginkább elkülönült szegmense. Azoknak a büntetőjogi és büntetőjogon kívüli szabályoknak az összessége melyek meghatározzák, hogy a gazdasági rendet fenyegető cselekmények közül melyek minősülnek bűncselekménynek, ezek elkövetőit hogyan kell felelősségre vonni, velük szemben milyen szankciót, és hogyan kell alkalmazni.

Lásd bővebben: GÁL István László, Gazdasági büntetőjog közgazdászoknak. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2007. 18. o.

⁵⁰⁴SINGER –FRIEDMAN, (2014) oldalszám nélkül.

⁵⁰⁵CROSS, J.P., Identity theft protection. How to prevent identity theft and credit card fraud. LCPublish, New York. 2014. (elektronikus könyv) oldalszám nélkül.

3. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények szabályozástörténete Magyarországon

Magyarországon a Magyar Nemzeti Bank rendelkezése⁵⁰⁶ 1992-ben tette lehetővé a bankkártyák, és hitelkártyák használatát, és csak fokozatosan terjedtek el. A rendszerváltás előtt a készpénzforgalmat csak a csekkok csökkentették.⁵⁰⁷ Viszonylag korán felismerték, hogy a bankkártyák büntetőjogi védelme is indokolt. A deliktumokat a Büntető Törvénykönyvünkbe az 1994. évi IX. módosító törvény 26. és 27. szakasza iktatta be, akkor még bankkártya-hamisítás, illetve bankkártyával visszaélés néven. A módosítótörvény indokolása szerint a bankkártya-hamisítás a magánokirat-hamisításhoz képest a büntethetőséget előrehozó sui generis alakzat, mivel a cselekmény már akkor megvalósul, ha az elkövető felhasználás céljából bankkártyát meghamisít, vagy ilyet megszerez.⁵⁰⁸ A bankkártya-hamisítás bűncselekménye kezdetben szubszidiárius jellegű volt, csak akkor lehetett megállapítani, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósult meg.⁵⁰⁹

A Magyar Bankszövetség az 1998-as Btk. novella előkészítésekor kritizálta a bankkártya-hamisítás tényállását, mivel az előkészületet nem rendelte büntetni. A Bankszövetség indokolása szerint „ilyen módon nem büntethető annak a cselekménye, aki a bankkártya hamisításához szükséges technológiai részműveleteket elvégzi, amennyiben a befejezett hamisítás nem deríthető ki. Önmagában a bankkártya hamisításra alkalmas berendezés a bankkártya alapanyagának előállítás, beszerzése, birtoklása, vagy a hamisított bankkártya birtoklása nem bűncselekmény”. A megfogalmazott kritikák a jogalkotónál meghallgatásra találtak, így a bankkártya-hamisítás előkészületét az 1998. évi LXXXVII. törvény 1999. március elsejétől büntetni rendelte.⁵¹⁰ Továbbá a módosító törvény kibővítette a bankkártyával visszaélés elkövetési magatartásait.⁵¹¹ 2001-ben egy módosító törvény⁵¹² kiterjesztette a büntetőjogi védelmet a kereskedői kártyára is, de a következő érdemi módosítást a 2003. évi II. törvény hozta meg, amely az Európai Unió

⁵⁰⁶ 3/1992. (MK 34.) MNB rendelkezés a pénzforgalomról

⁵⁰⁷BUJÁKI László, Készpénz-helyettesítő fizetési eszközök védelme. In: Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.), Az Európai Büntetőjogi Kézikönyve. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2008. 493. o.

⁵⁰⁸TÓTH, (2007) 445. o.

⁵⁰⁹TÓTH, (2007) 446. o.

⁵¹⁰TÓTH, (2007) 445. o.

⁵¹¹BUJÁKI, (2008) 496. o.

⁵¹² 2001. évi CXXI. törvény

Tanácsa által 2001. május 28-án kibocsátott kerethatározat⁵¹³ alapján próbált megfelelni a jogharmonizációs kötelezettségeknek. Az *acquis* részét képező joganyag hazai bevezetése során szükségessé vált kiterjeszteni az elkövetési tárgyak körét a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök teljes körére. A kerethatározat szabályait egy külön fejezetben mutatom majd be.

A 2005. évi XCI. törvény egy fontos, bár a jogalkotó által jogtechnikainak minősített változást hozott, ugyanis – Kóhalmi László véleményével egyet értve – megszüntette a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményének szubszidiárius jellegét.⁵¹⁴

Korábbi Büntető Törvénykönyvünk (1978. évi IV. törvény) a Gazdasági bűncselekmény Fejezet, Pénzügyi bűncselekmények cím alatt szabályozta a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekményeket.⁵¹⁵ Ezen változtatott a 2013. július elsején hatályba lépett új Büntető Törvénykönyvünk (2012. évi C. törvény). A hatályos Btk. a XXXVIII. Fejezet „Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények” alatt szabályozza készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekményeket, melyek konkrétan:

- Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása
- Készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés
- Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése.

4. A Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása

A hatályos törvényi tényállás a következőképpen szól:

„392.§(1) „Aki felhasználás céljából

a) készpénz-helyettesítő fizetési eszközt meghamisít,

b) hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszközt készít, vagy

c) az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatokat vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemeket technikai eszközzel rögzíti,
vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁵¹³ A Tanács Kerethatározata: a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről (2001/413/IB). (továbbiakban: Kerethatározat).

⁵¹⁴ KÓHALMI, (2005) 411-412. o.

⁵¹⁵ Kóhalmi László szerint a gazdasági bűncselekményeknél problémát jelent az is, hogy e jelenség büntetőjogi és a kriminológiai fogalma nem mindig esik egybe. Lásd bővebben: KÓHALMI László, A gazdasági és a szervezett bűnözés In: Csemáné Váradi Erika (szerk.): Bevezetés a bűnügyi tudományokba. Atdolgozott, bővített kiadás. Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Karának Kiadványsorozata, Assisitentia Iuris 5. Bíbor Kiadó. Miskolc. 2007. 141-142. o.

(2) Aki készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítására irányuló előkészületet követ el, elzárással büntetendő.

(3) A külföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő, illetve elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül.”⁵¹⁶

A bűncselekmény *jogi tárgya* az a társadalmi viszony, melyet a jogalkotó védelemben kíván részesíteni.⁵¹⁷ Ennek a bűncselekménynek a jogi tárgya a készpénz-kímélő fizetési eszközökkel bonyolított gazdasági, pénzügyi forgalom biztonsága, és zavartalansága.⁵¹⁸ Nemcsak a bankszámla jogosultakat, hanem a forgalom lebonyolítást végző pénzügyi intézetek és más gazdasági szereplők érdekeit is védi.⁵¹⁹ Elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközök esetében a jogi tárgy kettős, ez esetben az elektronikus adatfeldolgozó- és átviteli rendszerek biztonsága is jogvédett értéként jelenik meg.⁵²⁰

A bűncselekmény *elkövetési tárgya* az a fizikai léttel bíró dolog, amelyen a védelmet igénylő érték megjelenik.⁵²¹ Ez esetben a készpénz-helyettesítő fizetési eszközön jelenik meg ez az érték. A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz lehet papír alapú, és elektronikus. Az új Btk. értelmező rendelkezés 459.§ (1) 19-20. pontja tartalmazza mindkét fajta készpénz-helyettesítő fizetési eszköz fogalmát, miszerint:

„Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz és a forgatható utalvány, a kincstári kártya, az utazási csekk, a kifizetőt terhelő adó mellett vagy adómentesen adható, korlátozott körű áruk vagy szolgáltatások ellenértékének kiegyenlítése céljából törvény alapján kibocsátott utalvány és a váltó, feltéve, hogy kivitelezése, kódolása vagy a rajta lévő aláírás folytán a másolás, a meghamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen védett.”

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. 6. § (1) 55. pontja szerint készpénz-helyettesítő fizetési eszköz:

- a csekk,

⁵¹⁶ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 392. §.

⁵¹⁷BALOGH Ágnes, A bűncselekmény tárgya In: Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.): Magyar Büntetőjogi Általános Rész. Osiris Kiadó, Budapest. 2015. 99. o.

⁵¹⁸ Ettől részben eltér GULA József véleménye. Lásd bővebben: GULA, (2013) 592. o.

⁵¹⁹POLT, (2013) 288. o.

⁵²⁰NAGY, (2014) 500. o.

⁵²¹FÖLDVÁRI, (2006) 94. o.

- az elektronikus pénz,
- a pénzforgalmi szolgáltató és az ügyfél közötti keretszerződésben meghatározott olyan személyre szabott dolog vagy eljárás, amely lehetővé teszi az ügyfél számára a fizetési megbízás megtételét;

Az értelmező rendelkezésnek megfelelően ide tartozik a bankkártya, hitelkártya, az Erzsébet-utalvány, a Széchenyi Pihenő Kártya, az utazási (vagy közismertebb nevén üdülési) és más fizetési csekk, valamint a váltó.⁵²²

„Elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz mellett a kincstári kártya és a személyi jövedelemadóról szóló törvény felhatalmazása alapján kiadott elektronikus utalvány, feltéve, hogy ezek információs rendszer útján kerülnek felhasználásra.”

Erre a legjobb példák az interneten bankkártyával történő fizetések.

A törvény kimondja, hogy a külföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő, illetve elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül.

A törvényi tényállás három *elkövetési magatartást* tartalmaz, és mindhárom felhasználás célzatával követhető el:

- készpénz-helyettesítő fizetési eszköz meghamisítása,
- hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszköz készítése,
- az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatok vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemek technikai eszközzel történő rögzítése.⁵²³

A *meghamisítás* a már létező készpénz-helyettesítő fizetési eszköz megváltoztatás jelenti. Általában a jogosulatlan változtatások számítástechnikai rendszerek felhasználásával történnek. Erre példa, hogyha valaki egy lejárt csekk, vagy kártya felhasználhatósági idejét megváltoztatja, vagy pl.: egy Erzsébet-utalvány értékét megnöveli, azt kiegészítve egy nullával.⁵²⁴

A *hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszköz készítése* esetén új, eddig még nem létező eszköz előállítását jelenti. Ilyenkor nem is beszélhetünk elkövetési tárgyról, a hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszközök a bűncselekmény produktumának minősülnek.

⁵²²NAGY, (2014) 500. o.

⁵²³GÁL, (2013) 218. o.

⁵²⁴NAGY, (2014) 501. o.

A hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszközre példa lehet újonnan gyártott klónkártyák készítése.

Az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatok vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemek *technikai eszközzel történő rögzítése* számos módon történhet, pár gyakorlatban felmerült példával szeretném szemléltetni:

- manapság gyakori, hogy az elkövetők, bank-automaták (ATM) nyílására felszerelt ún. skimmerekkel (miniatűr adatrögzítő eszközökkel) szerzik meg a bankkártya adatainkat. A skimmer eszközök kinézetre az ATM részeit képezik, általában egy kártyaolvasóval, és egy usb-bemenettel vannak felszerelve. A gyanútlan ATM-felhasználó már azzal, hogy beteszi a bankkártyáját a skimmer eszköz nyílásába, már meg is adta annak adatait a bűnelkövetőnek. A PIN kód megszerzéséhez általában miniatűr kamerákat szoktak felszerelni, vagy a skimmer eszközre, vagy pedig az ATM-re, amely a billentyűzetre néz. Újabban 3D nyomtatóval készített billentyűzeteket is gyártanak, hogy ezzel az eszközzel PIN kódokat megszerezzenek. Miután a felhasználó eltávozott az ATM-től, a bűnelkövető csak leszereli a skimmer eszközt, hazaviszi, csatlakoztatja egy számítógéphez és lementi a bankkártya adatainkat, a PIN kóddal együtt.
- A technika fejlődésének eredményeként ma egyre kényelmesebb fizetési megoldásokkal találkozhatunk, erre egyik példa a paypass kártya. Paypass kártyával történő fizetés esetén már érintés nélkül is tudunk fizetni, azzal, hogy csak oda tartjuk kártyánkat a POS terminálhoz, és a két eszköz rádiófrekvenciás jelek útján kommunikál egymással. A bűnelkövetők ezeket a rádiófrekvenciás jeleket képesek rögzíteni újabb skimmer eszközökkel. Az ilyen módon szerzett adatokkal vagy az interneten vásárolnak, vagy pedig a paypass kártyát zsebtolvajokkal lopatják el.⁵²⁵
- Az interneten keresztül történő fizetés esetén minden bankkártya adatot meg kell adni (a kártyán szereplő név, kártyaszám, lejárat, biztonsági kód) így a kiberbűnözők is igyekeznek megszerezni ezeket az adatokat a hálózaton átmenő adatok kifürkészésével, célzott szerverek feltörésével.⁵²⁶

Látható, hogy nagyon könnyedén a bűncselekmény áldozatává lehet válni, ezért néhány bűnmegelőzési javaslattal szeretnék élni:

⁵²⁵NAGY, (2014) 501-502. o.

⁵²⁶NAGY, (2014) 502. o.

- lehetőség szerint mindig ugyanannál a megszokott vagy ismert típusú bank-automatánál vegyünk fel készpénzt.
- Biztonságosabb, ha olyan bank-automatát veszünk igénybe, amelyik épületben vagy banki előtérben található.
- Ha a készülék váratlan és indokolatlan „hibajelenséget” produkál a bank-automata által megadott telefonszámon üzemeltetővel, a bankkal, vagy a rendőrséggel lépünk kapcsolatba!
- Hibajelenség esetén óvakodni kell az idegen látszólag jó szándékú segítőkész emberektől, a bankkártyát, illetve a PIN kódot átadni még véletlenül sem szabad, kizárólag pénzügyi dolgozótól szabad elfogadni segítséget.
- A tranzakcióról kiadott bizonylatot tegyük el!

A *stádiumokat* tekintve a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása alaki bűncselekmény, az elkövetési magatartás tanúsításával a bűncselekmény befejezetté válik. A befejezettséghez tehát nem szükséges a hamis vagy hamisított eszköz, illetve a tárolt adatok vagy biztonsági elemek de facto felhasználása. Vitatható, hogy az így létrejött, azaz hamisított vagy hamis eszköz vagy rögzített adat felhasználhatóságra alkalmassága érinti-e a bűncselekmény befejezettségét. Ilyen esetekben felmerülhet az alkalmatlan kísérlet megállapíthatósága.

Valamennyi elkövetési fordulat kísérlete elképzelhető (pl.: hamisítás tényleges megkezdése, de be nem fejezése). A törvény nem elsősorban a különös tárgyi súlyra tekintettel, hanem az elterjedtsége miatt rendeli büntetni a bűncselekmény előkészületét.⁵²⁷

A bűncselekmény valamennyi fordulatának tettesként és részesként bármely természetes személy *alanya* lehet, a törvény nem tartalmaz megszorítást. Így tettese lehet a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz tulajdonosa vagy jogszerű birtokosa is, aki például a saját bankkártyáját meghamisítja.⁵²⁸

A bűncselekmény csak *szándékosan* követhető el. A törvényi tényállás célzatot is tartalmaz, a cselekmény emiatt csakis egyenes szándékossággal valósítható meg. A célzat a felhasználás. A felhasználás nem az elkövetési magatartás része, ezért a korábbiaknak megfelelően nem érinti a bűncselekmény befejezettségét. Szubjektív tényállási elemként azonban szükséges a bűncselekmény megállapíthatóságához.⁵²⁹

⁵²⁷POLT, (2013) 287. o.

⁵²⁸MOLNÁR, (2016) 745. o.

⁵²⁹POLT, (2013) 287. o.

Egység illetve halmazati kérdéseket elemezve, halmazat keletkezik, ha az elkövető több készpénz-helyettesítő fizetési eszközt hamisít meg, illetve több hamis eszközt készít. A bűncselekmény rendbeliségét az határozza meg, hogy hány ilyen eszközre nézve követik el. Természetes vagy folytatólagos egységnek minősül a több készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása, feltéve, hogy azonos bankszámlára vonatkozik.⁵³⁰

Halmazat nem jöhet létre a hamis magánokirat felhasználásával, illetve az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás bűncselekményével. Az előbbi esetben a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítását kell megállapítani, mivel az befejezetté válik a felhasználás nélkül is. Amennyiben viszont a felhasználás során kárt okoznak a bűnelkövetők, az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás lehet a helyes minősítés. Ilyen esetben a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása általában eszközcselekmény, így látszólagos halmazat keletkezik. Meghatározott feltételek esetén azonban nem kizárható a valódi anyagi halmazat megállapítása sem.⁵³¹ Ezt a bírósági gyakorlat is megerősítette BH2015. 244. számú döntésében mely szerint a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításnak a Btk. 393. § (1) bekezdésében rögzített elkövetési magatartása – a jogosulatlan megszerzés – eszközcselekménye az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalásnak. Ezért a két deliktum anyagi halmazata csupán látszólagos. Az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás a jogosulatlanul megszerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszköz felhasználásával valósulhat meg, ennek következtében a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés az előbbi bűncselekménynek rendszerinti eszközcselekménye. Összefoglalva a két bűncselekmény halmazata látszólagos, csak az előbbi bűncselekmény megállapításának van helye.

5.Készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés

„393.§ Aki

a) egy vagy több olyan készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, amely nem vagy nem kizárólag a sajátja, vagy amelynek a használatára nem vagy nem kizárólagosan jogosult, mástól, annak beleegyezése nélkül, jogtalanul elvesz vagy megszerez,

b) hamis vagy meghamisított, az a) pontban meghatározott módon elvett vagy megszerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, vagy az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközön

⁵³⁰POLT, (2013) 287-288. o.

⁵³¹POLT, (2013) 288. o.

tárolt adatokat vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemeket átad, megszerez, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít,

vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el.

(3) A külföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a belföldön kibocsátott készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel azonos védelemben részesül.⁵³²

A bűncselekmény jogi és elkövetési tárgya megegyezik az előbbieken leírtakkal. E tényállásnál azonban elsősorban a bankszámla-tulajdonosok érdekeit védi. A lejárt érvényességű bankkártya nem lehet elkövetési tárgya a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményének.⁵³³

A bűncselekmény *elkövetési magatartásai*: a jogtalan elvétel vagy a megszerzés, illetve a b) pont esetében átadás, országba behozatal, ország területéről kivitel vagy átszállítás. A megszerzés viszonylag hosszabb ideig tartó visszaélésszerű cselekmény. A korábbi bírói gyakorlatban a személyes holmikat tartalmazó táskák, pénztárcák elvétele esetén a közokirattal visszaéléshez hasonlóan a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélést eshetőleges szándékkal megvalósítottak tekintették. Nem lehetett azonban a terhelt megszerzésre irányuló eshetőleges szándékára megalapozottan következtetni akkor, ha a más cselekménnyel együtt megszerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszközöket, közokiratokat nyomban eldobta. A jogalkotó az „elvétel” elkövetési magatartásának törvénybe iktatásával az ilyen esetekre nézve egyértelművé tette a felelősséget. Az új rendelkezést a 2012. évi CCXXIII. törvény iktatta be az akkor még nem hatályos Btk. szövegébe.⁵³⁴ A készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adat vagy biztonsági elem megszerzésére példa a kártyán tárolt PIN-kód elektronikus eszközzel történő kifürkészése.⁵³⁵

A megszerzésnek fontos kritériuma, hogy jogtalan legyen, mert, ha az elkövetési magatartás tanúsítására jogszabály engedélye vagy az erre jogosult felhatalmazás alapján kerül sor, a bűncselekmény az esetben sem valósul meg, ha a tulajdonos akarata nem érvényesül. Ilyen eset

⁵³² 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 392. §.

⁵³³ BH 2009.349.

⁵³⁴ KARSAL, (2013) 826. o.

⁵³⁵ KARSAL, (2013) 826. o.

lehet, ha az ATM a bankkártyát a PIN kód háromszori eredménytelen beütését követően bevonja azt.⁵³⁶

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés *ún. magatartási (immaterális) bűncselekménynek* minősül, a tényállás eredményt már nem értékeli, ami nóvum a korábbi szabályozáshoz képest. Amennyiben az elkövetési magatartással okozati összefüggésben kárt is okoznak, akkor nem ezt a bűncselekményt, hanem a Btk. 375. § (5) bekezdésében szabályozott információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás állapítható meg. A súlyosabb vagyoni elleni bűncselekmény az enyhébb megítélésű készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményét is magában foglalja (konszumálja).⁵³⁷

A bűncselekmény *alanya* bárki lehet. Kivételt képez a 393. § (1) bekezdés a) pontja, mely értelmezés alapján készpénz-helyettesítő fizetési eszköz kizárólagos tulajdonosa nem lehet a bűncselekmény alanya.

Bűnösséget tekintve, a bűncselekmény elkövethető *egyenes, illetve eshetőleges szándékkal is*. Gondatlan alakzata nincs.

A törvény az „egy vagy több” megfogalmazással *törvényi egységet* hozott létre, vagyis a bűncselekmény a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök számától függetlenül egyrendbelinek minősül. A bűncselekmény rendbelisége a sértettek (készpénz-helyettesítő fizetési eszköz tulajdonosok) számához igazodik. Mindaddig azonban, amíg az elkövető azonos bankszámlaszerződés keretei közötti felhasználás céljából szerez meg stb. több készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, cselekménye – a konkrét magatartások függvényében – a természetes vagy a folytatólagos egység keretei között értékelendő. Így például az azonos csekk szerződésen alapuló, tehát ugyanazon számlakövetelés címzettjét érintő több hamis, hamisított vagy lopott csekk rövid időközönként történő kibocsátását – amennyiben a folytatólagosság egyéb törvényi feltételei is fennállnak – folytatólagos egységként értékeli a bírósági joggyakorlat.⁵³⁸

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés *lex specialisnek* minősül a Btk. 346. § (3) bekezdésében szabályozott magánokiratra elkövetett visszaéléshez képest, így azzal valószínűsíthetően halmazatlanban nem állhat.⁵³⁹

A visszaélések megelőzésére következőket javaslom:

⁵³⁶MOLNÁR, (2016) 748. o.

⁵³⁷MOLNÁR, (2013) 1493. o.

⁵³⁸GÁL István László: Pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (Szerk.): Új Btk. Kommentár. Frissítés az első kiadáshoz. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó. Budapest, 2014. 379. o.

⁵³⁹MOLNÁR, (2013) 1494. o.

- Fokozottabban vigyázzunk értékeinkre.
- Ne tartsuk együtt bankkártyánkat személyi iratainkkal.
- Ellenőrizzük, hogy az ATM-en nincs e valamilyen ragacsos vagy zsíros anyag.
- Ne tartsuk a bankkártyát, és a PIN-kódot egy helyen!⁵⁴⁰

6. Kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése

„394. § (1) Aki kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához vagy a kézpénz-helyettesítő fizetési eszközön lévő adat technikai eszközzel való rögzítéséhez szükséges anyagot, eszközt, berendezést vagy számítástechnikai programot készít, megszerez, tart, átad, forgalomba hoz, az ország területére behoz, onnan kivisz, vagy azon átszállít, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követik el.”⁵⁴¹

A bűncselekmény előrehozott büntetőjogi védelmet jelent, mivel a kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának büntetendő az előkészülete, de az előkészület célzat nélkül nem állapítható meg. Ez a bűncselekmény célzat nélkül is megállapítható.⁵⁴²

A bűncselekmény üldözését a már korábban említett 2001-es EU Kerethatározat teszi szükségessé.⁵⁴³

A jogi tárgy megegyezik az előbbi 2 bűncselekmény jogi tárgyával. A *deliktum elkövetési tárgya* a kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához szükséges kellékek (pl.: skimmer eszközök).

Elkövetési magatartások kézpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához szükséges anyagok, eszközök, számítástechnikai programok

- készítése,
- megszerzése,
- tartása,
- átadása,

⁵⁴⁰NAGY Zoltán, Bűncselekmények számítógépes környezetben. Ad Librum, Budapest. 2009. 174. o.

⁵⁴¹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről. 394. §.

⁵⁴²GÁL, (2013) 223. o.

⁵⁴³KARSAI, (2013) 829. o.

- forgalomba hozatala,
- az ország területére import, export, tranzit.

A bűncselekmény *alanya* bárki lehet. Növum a korábbi szabályozáshoz képest, hogy a bűncselekménynek van *minősített* esete: bünszövetségben történő és az üzletszerű elkövetés esetén 2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a cselekmény.

7.Kézpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos magyar joggyakorlat

A jelenlegi fejezetben készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos joggyakorlatot tekintem át.

7.1. Lejárt érvényességű bankkártya

Az alábbi ügyben⁵⁴⁴ a bíróság kimondta, hogy a lejárt érvényességű bankkártya nem lehet a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés elkövetési tárgya.

A jogeset lényegét az alábbiakban lehet összefoglalni. A vagyon elleni bűncselekményekben már többször elítélt, de visszaesőnek nem minősülő terhelt 2006-ban ismerősét elvitte egy helyszínre. Beállt egy autóval a parkolóba, miközben társa feltörte a sértett gépkocsiját. A táskában 8000 forint értéket és több okiratot tulajdonítottak el, amelyben öt közokirat volt és kettő bankkártya. A táskát viszont eldobták az út során, nem tudni, hogy mi lett az okiratokkal és a bankkártyákkal. Az egyik bankkártya már lejárt. Egy későbbi dátumon a fenti módszerrel a vádlott ismeretlenül maradt társa 5000 forint értéket és hat közokiratot vitt el.

Elsőfokon a terheltet felmentették, de az ügyész a vádlott terhére fellebbezett készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségében való bűnösségének megállapítása érdekében, valamint a fogház és a próbaidő tartamának súlyosbítása végett. A főügyészség az ügyész fellebbezését szintén fenntartotta. Indokolásként arra hivatkozott, hogyha a közokirat-hamisítás lejárt személyi igazolványra elkövethető, akkor a fenti bűncselekmény lejárt érvényességű készpénz-helyettesítő fizetési eszközre is megvalósulhat.

A másodfokú bíróság szerint a fellebbezés alaptalan. A bíróság egyetértett abban a kérdésben a másodfokú vádhatósággal, hogy a közokirattal visszaélést „lejárt” személyi igazolványra is el lehet követni, viszont annak az az oka, hogy a személyi igazolvány az érvényességi időn túl sem

⁵⁴⁴ BH 2009. 349.

veszíti el közokirati jellegét. Ebből viszont nem következik, hogy lejárt érvényességű bankkártyára is elkövethető a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélésnek a vádban írt fordulata, mivel e bűncselekménynek éppen a készpénzhasználat kiváltására alkalmas eszköznek a védelmét kell büntetőjogilag biztosítani. A bíróság érvelése alapján a lejárt érvényességű betéti bankkártya nem alkalmas a készpénzkímélő fizetési eszköz funkciójának betöltéséhez, így azon túl elveszíti annak jellegét. Ebből kifolyólag az elsőfokú bíróság döntése helyes, a felmentés indoka és jogcíme egyaránt törvényes, annak megváltoztatására nincs jogi indok. (Fővárosi Bíróság Bf. 9091/2008.)

7.2. Egység vagy halmazat?

A következő döntvény⁵⁴⁵ alapján a lopással egyidejűleg közokirat, magánokirat, vagy készpénz-helyettesítő fizetési eszköz elvétele a lopás minősített esetének a megállapítását eredményező törvényi egységnek minősül.

Az ügy az alábbiakban foglalható össze. A terhelt 2012 nyarán elment egy helyszínre, majd egy kisbusz ablakának résén kézzel benyúlt a vezetői térbe és a műszerfalon lévő román állampolgár tulajdonát képező két darab 1000-1000 forint értékű pénztárcát eltulajdonította. A pénztárcákat zsebre rakta, majd elment a vasútállomásra, ahol áttekintette azok tartalmát. Az egyik üres volt, a másikban hat db 50 eurós bankjegy volt, melynek értéke 89 373 forint volt akkoriban. Emellett tizenkét db 50 román leies bankjegyet is talált, amelynek értéke 40 026 forint volt. A készpénzeken felül a sértett számára kiállított Transilvania bankkártya, valamint a román hatóságok által kiadott vezetői engedély is a pénztárcában volt. Későbbi napokon a terhelt hasonló akciókat valósított meg. A terhelt a fenti cselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekedett.

A törvényszék jogerős végzése ellen a terhelt védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt. Az ügyvéd indokolásában előadta, hogy a Btk.-nak a bűncselekmények első- és másodfokú elbírálása között hatályba lépett módosítására tekintettel a törvényszéknek a terhelt bűnösségének megállapítását az egy rendbeli visszaélés okirattal vétségében és egy rendbeli készpénz-helyettesítő eszközzel visszaélés vétségében mellőznie kellett volna. Másik oldalról viszont azért nem kellett volna felmentenie a terheltet e bűncselekmények vádja alól, mert egyidejűleg a három rendeli lopás büntette részben a korábbi Btk. 316. § (2) bekezdésének e)

⁵⁴⁵ BH2014. 265.

pontja szerint is minősül. Miután a cselekmények helyes minősítése folytán a terhelt bűnösségét 2 rendbeli vétségi cselekménnyel kevesebb bűncselekményben kell megállapítani, a továbbra is többszörös halmazat ellenére a szabadságvesztés büntetés mértéke lényegesen enyhíthető. Ezekre hivatkozva a másodfokú határozat megváltoztatását, a törvénynek megfelelő határozat meghozatalát és annak eredményeként a szabadságvesztés büntetés mértékének enyhítését indítványozta.

Ezzel szemben a Legfelsőbb Ügyészség az első- és másodfokú határozatok hatályában fenntartását indítványozta.

A felülvizsgálati indítványában a védő anyagi jogi szabálysértésre hivatkozott, amikor azt mondta, hogy a bűncselekmények első- és másodfokú elbírálása között hatályba lépett Btk. módosításra tekintettel a másodfokú bíróság elmulasztotta a terhelt terhére megállapított cselekmények anyagi jogi minősítésének megváltoztatását, és ez a törvénysértő minősítés megalapozza a kiszabott szabadságvesztés büntetés lényeges enyhítését. A Kúria egyetértett a védő minősítést támadó anyagi jogi érveit illetően.

A törvénymódosítást követően (2013. febr. 1. után) a Btk. 316. § (2) bekezdése II. fordulata e) pontjába új minősített esetként iktatta be az „egy vagy több közokirat, magánokirat vagy készpénz-helyettesítő fizetési eszköz egyidejű elvételével” történt elkövetést. Ez az új minősítő körülmény egyúttal a (4) bekezdés b/1. pontjában meghatározott cselekmény tekintetében is új minősítő körülményt képez.

A felülvizsgálati indítvánnyal érintett első tényállási pontban foglaltak szerint a terhelt a pénztárcáiban lévő készpénz mellett hanem az abban lévő, a sértett nevére kiállított bankkártyát és a román hatóságok által kiállított vezetői engedélyt is eltulajdonította. A Kúria érvelése alapján a lopás az elvétellel válik befejezetté. A tényállás alapján mind a bankkártya, mind a vezetői engedély tekintetében azok jogtalan megszerzése a terhelt terhére ugyancsak megállapítható volt. Erre figyelemmel a Btk. 2. §-ának alkalmazása során az elkövetéskori és elbíráláskori jogszabály egybevethetővé vált.

A Kúria szerint a másodfokú bíróságnak a cselekmény helyes minősítésének megállapítása [azaz a (4) bekezdés b/1. pontja] és a (2) bekezdés II. fordulata e) pontjának egyidejű felhívása mellett az 1 rendbeli visszaélés okirattal vétségében, valamint az egy rendbeli készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségében a terhelt bűnösségének a kimondását mellőznie kellett volna. Ennélfogva tényállás 1. pontjában foglalt cselekmények - az időközben bekövetkezett

törvénymódosítás folytán - egymással már nem ún. alaki (eszmei) halmazatot, hanem törvényi egységet képeznek.

A Btk. 2. szakaszának figyelmen kívül hagyása, azaz az új törvényi rendelkezés visszaható hatályának mellőzése pedig az irányadó bírói gyakorlat szerint nem a terhelt bűnösségének törvénysértő megállapítását, hanem a cselekmény törvénysértő minősítését eredményezte (EBH2013. B.12.).

A konkrét jogesetben - a fentebb részletezett törvényes minősítés mellett - a terhelt terhére két rendbeli vétséggel kevesebb bűncselekmény állapítható meg.

A helyes minősítés – a három rendbeli, a Btk. 316. §-a (1) bekezdésében meghatározott, a (2) bekezdés II. fordulatának c) és e) pontjára figyelemmel a (4) bekezdésének b/1. pontja szerint minősülő lopás büntette – mellett azonban a terhelt tekintetében irányadó büntetési tétel keretei nem változnak meg. A tényállás első pontjában meghatározott cselekmény büntetési tétele – amint a tényállás másik két pontjában részletezett másik 2 rendbeli lopás büntettének büntetési tétele – egyaránt három évig terjedő szabadságvesztés a törvénysértő és az immár törvényes minősítés szerint is. Ezért mind az elkövetéskori, mind az elbíráláskori halmazati szabályokat alkalmazva (Btk. 85. §) a kiszabható szabadságvesztés büntetési tétele két hónaptól négy év hat hónapig terjedhető szabadságvesztés.

Másrészt az első tényállási pontban foglalt cselekményt a helyes minősítés alapján nem csupán egy, hanem immár két körülmény is minősíti, a c) pont (üzletszerűség), és az e) pont (az egy vagy több közokirat, magánokirat vagy készpénz-helyettesítő fizetési eszköz egyidejű elvételével történt elkövetés), amely utóbbival a jogalkotó összefoglalt törvényi egységet képezve rendeli büntetni a korábban alaki halmazatban álló bűncselekményeket.

A fentiekre tekintettel a terhelttel szemben halmazati büntetésként kiszabott egy év börtönbüntetés – melynek a végrehajtása felfüggesztésre került – a törvényes minősítés mellett is csak csekély mértékben haladja meg a törvényi minimumot, ezért a szabadságvesztés mértékének további enyhítésére a Kúria nem látott törvényes indokot.

Az érvelésekre figyelemmel a Kúria a felülvizsgálati indítványnak nem adott helyet, s a megtámadott határozatokat hatályukban fenntartotta. (Kúria Bfv. II. 644/2013.)

A fenti problémát még tovább rendezte egy későbbi bírósági határozat a BH2015. 4.

A döntvény szerint a közokiratokat rendszerint tartalmazó ingóságok (például táskák, pénztárcák, irattárcák) 2013. február 1. napját megelőzően történt ellopása esetén az okirattal visszaélés akkor állapítható meg bűnhalmazatban, ha az elkövetőnek az eltulajdonítani kívánt

vagyoni értékeken túlmenően legalább az eshetőlegesen szándéka kiterjed a közokiratok megszerzésére is. A közokirattal visszaélés tényállásszerűségéhez megkívánt megszerzés azonban nem azonos a lopás elvételi magatartásával. A megszerzés viszonylag hosszabb ideig tartó, a rendelkezés lehetőségét is magában foglaló birtoklást jelent. Ez vonatkozik a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés bűncselekményére is, ahol az elkövetők a különböző vagyontárgyak eltulajdonításakor a sértett bankkártyáit is megszerzik, ha azokat tartósan, a dolog feletti valóságos uralmat és rendelkezési jogot biztosító hosszabb ideig birtokolják [1978. évi IV. törvény 12. § (1) bekezdése, 277. § (1) bekezdése, 313/C. § (7) bekezdés a) pontja, 316. §].

7.3. Étkezési utalványok

A következő jogeset már az új Btk-hoz kapcsolódik. Az ügy⁵⁴⁶ lényegi ismérvei az alábbiak voltak

A járásbíró a 2015-ben kihirdetett ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki

- 2 rendbeli kifosztás büntetében [2012. évi C. tv.(a továbbiakban: Btk.) 366. § (1) bek. c) pont],
- készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségében [Btk. 393. § (1) bek. a) pont]
- és magánokirattal visszaélés vétségében [Btk. 346. § (3) bek.].

Ezért halmazati büntetésül két évi börtönbüntetésre és nyolcvan óra közérdekű munkára ítélte. A szabadságvesztés végrehajtását 5 évi próbaidőre felfüggesztette. Az ítélet első fokon jogerős lett.

A tényállás szerint a terhelt 2013. nyarán együtt italozott két személlyel, az egyiknek a lakásán. A terhelt reggel távozott a lakásból, és annak tudatában, hogy vendéglátói alszanak, onnan az alábbi tárgyakat vitte magával:

- sértett használatában lévő Lenovo típusú laptopot a tartozékaival és mobil internettel, valamint SIM-kártyával, összesen kb. 80 000 forint értékben,
- a fenti laptop táskájában elhelyezett hat db tampont, egy darab tollat és két papírfecnit, egy darab ezüst karkötőt, egy db aranygyűrűt hat zafír- és briliánskövel, egy darab, cirkóniumköveket tartalmazó aranygyűrűt, összesen 12 000 forint értékű készpénzt euró

⁵⁴⁶ BH2016. 166.

és forint pénznemekben, tíz darab 500 forintos címletű étkezési utalványt, összesen: 107 400 forint értékben, továbbá a K&H Bank által a sértett korábbi nevére kibocsátott bankkártyát,

- illetve egy Nokia mobiltelefont, 5000 forint értékben.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a főügyészség a terhelt javára terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és az elsőfokú bíróság új eljárás folytatására való utasítása érdekében.

A főügyészség indokolása szerint az elsőfokú bíróság törvényt sértett, amikor a Btk. 33. § (6) bekezdés a) pontjában foglalt kifejezett tiltó rendelkezés ellenére egyidejűleg ítélte a terheltet (végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett) szabadságvesztésre és közérdekű munkára. Álláspontja szerint e törvénysértés az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezésével orvosolható.

Tovább az ügyészség szerint a jogerős ítéletben megállapított jogi minősítés is téves. A kifosztás büntettének a jogi tárgya ugyanis a vagyoni viszonyok rendjén túl az egyén cselekvési szabadsága is. Ebből következően a kifosztás esetében - a lopással ellentétben - az elvételnek közvetlenül a sértettől, illetve annak testi közelségéből kell történnie. Ez esetben érinti a cselekmény a terhelt cselekvési szabadságát is, ugyanis a sértettnek csak ilyen esetben lenne lehetősége – a védekezésre vagy akaratnyilvánításra képtelen állapot hiányában – az elvételt megakadályoznia.

A bizonyítékok alapján valószínűleg a terhelt az idegen dolgokat, hanem a szomszédos szobából tulajdonította el, így azok semmiképpen nem lehettek a sértettek közvetlen testi közelségében. Ezért a sértettek alvó állapotának tudata ugyan megkönnyíthette az elkövetést, de az elvétel nem annak kihasználásával történt.

Az ügyészség sérelmezte azt is, hogy étkezési jegyek eltulajdonításának önálló, magánokirattal visszaélés vétségeként való minősítését. Álláspontja szerint az ilyen utalvány – amennyiben nem felel meg a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz Btk. 459. § (1) bekezdés 19. pontjában írt fogalmának – a Btk. 383. § a) pontja értelmében dolognak minősül. Ehhez képest annak a jogtalan elvétele a lopás része, önállóan magánokirattal visszaélés vétségének nem minősíthető. A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt fenntartotta.

A Kúria szerint a felülvizsgálati indítvány az alábbiak szerint alapos. A felülvizsgálati indítvány más anyagi jogszabály [a Btk. 33. § (6) bek. a) pontjának] megsértését emelte ki, de sérelmezte a téves minősítést is.

A Kúria megállapította, hogy a minősítés is téves volt, illetve anyagi jogszabálysértés is külön-külön törvénysértő büntetés kiszabását eredményezte. A téves minősítés pedig a konkrét esetben azzal is járt, hogy a terhelt büntetőjogi felelőssége – részben – anyagi jogszabálysértéssel került megállapításra. A Kúria a hatályos jogszabályokra hivatkozva kimondta, szabadságvesztés mellett elzárás vagy közérdekű munka nem szabható ki, így a jogerős ítélet büntetést kiszabó rendelkezése ezen egyértelmű jogszabályi előírással ellentétes.

A téves minősítésre is rámutatott a Kúria, ami a bűnösség részbeni téves megállapítását, emellett a szabadságvesztés és próbaidő mértéke tekintetében szintén törvénysértő büntetés kiszabását eredményezte.

A Kúria egyetértett a felülvizsgálati indítványban, a kifosztás büntette kapcsán kifejtettekkel. A kifosztás szóban lévő elkövetési módját az valósítja meg, aki idegen dolgot jogtalan eltulajdonítás végett védekezésre képtelen személytől vesz el. A cselekményt a lopás alapesetétől éppen a passzív alany speciális vonása határolja el. Nem vitás, hogy az alvó ember az elvétellel szemben védekezésre képtelen, hiszen - legalábbis amíg ezen állapota fennáll - a védekezést igénylő helyzetet sem észleli (BH2014. 325.; BH2014. 6.). Abban az esetben ha az elvétel kivitelezése szempontjából a sértett ezen tulajdonsága közömbös úgy a sértett védekezésre képtelensége az eltérő, súlyosabb minősítést sem alapozza meg. Ezt alátámasztja a törvény miniszteri indokolása is, mely szerint a kifosztás ezen formáját a védekezésre képtelen állapot kihasználásával történő elvétel valósítja meg. Ellenkező álláspont oda vezetne, hogy minden esetben, amikor a tulajdonos (birtokos) nincs jelen a lopás helyszínén, vizsgálni kellene, hogy annak időpontjában mit csinált, védekezésre képes vagy képtelen állapotban volt-e.

A helyes minősítés a lopás lett volna. Ennél pontosabb minősítést ugyanakkor a felülvizsgálati indítvány nem jelölt meg. A továbbiakra nézve pusztán annyit jegyzett meg még, hogy a lopás három rendbeli. A Kúria ezzel egyetértett ugyanakkor a Be. 423. § (4) bekezdésében meghatározott kereteken belül a fentiekben túlterjedő következtetésekre is jutott.

Lopás esetén nagy jelentősége van az értékhatároknak. Az egyik sértett sérelmére az elkövetési érték 5000 forint volt. Az irányadó tényállás szerint a terhelt a lakásba nem megtévesztéssel, vagy a jogosult tudta és beleegyezése nélkül, hanem annak kifejezett engedélyével ment be, ugyanakkor a lakásban való, egy éjszakára kiterjedő, alkalmi jelenlét nem alapozza meg, hogy a terheltet a lakást a sértettel közösen használó személynek lehessen tekinteni. Nem áll fenn továbbá más, a Btk. 370. § (2) bekezdés b) pont ba)-bi) alpontjában felsorolt minősítő körülmény sem, ami a szabálysértést vétséggé, vagy az említett törvényhely (3) bekezdésének c) pontja

alaján büntette minősítene. Ezért az ő sérelmére elkövetett cselekmény nem bűncselekmény, hanem a 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 177. § (1) bekezdés a) pont első fordulataba ütköző, lopással elkövetett tulajdon elleni szabálysértés volt.

A másik sérelmére elkövetett bűncselekményt – az elvétel kifosztás büntetteként való téves minősítésén túl – jogerős ítéletet hozó bíróság más okokból is tévesen minősítette. Egyrészt az étkezési utalvány eltulajdonítását önálló bűncselekményként (a kifosztással halmazatban), magánokirattal visszaélés vétségének is minősítette, másrészt azok értékét az összegzett 107 000 forintos kifosztási elkövetési értékbe is beszámította. Ezzel a bíróság megsértette a kétszeri értékelés tilalmát.

Ha a bíróság az utalványok értékét nem tekintette volna a kifosztás részének, és helyes lett volna az az álláspontja, miszerint azok magánokiratnak minősülnek, akkor sem lett volna helye a halmazat megállapításának. A lopással egyidejűleg magánokirat elvétele a lopásnak a Btk. 370. § (2) bekezdés be) alpontjának második fordulataiban megjelölt minősítő körülménye, így azt a lopás súlyosabb minősítésével, törvényi egységként kellett volna minősíteni.

A Kúria szerint az étkezési utalványok magánokiratként való értékelése alapvetően téves. Az a Btk. 459. § (1) bekezdés 19. pontjában írt feltételek fennállása esetén – azaz, ha kibocsátására a személyi jövedelemadóról szóló törvény felhatalmazása alapján került volna sor, és kivitelezése, kódolása vagy a rajta lévő aláírás folytán a másolás, a meghamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen védett lett volna – valóban készpénz-helyettesítő fizetési eszköznek minősült volna. Ennek hiányában azonban a Btk. 383. § a) pontja szerint csak dolog, azaz olyan okirat, amely a benne tanúsított vagyoni érték vagy jogosultság feletti rendelkezést önmagában biztosítja; és ekként a lopás elkövetési tárgya.

Másik oldalról asértettől a terhelt a lopással egyidejűleg egy bankkártyát is eltulajdonított, ami viszont a Btk. 459. § (1) bekezdés 19. pontja értelmében nem vitásan készpénz-helyettesítő fizetési eszköz. Ezt azonban a Btk. 370. § (2) bekezdés be) alpontjának első fordulata ugyancsak a lopás minősítő körülményeként rendeli értékelni, és e körülmény a hivatkozott törvényhely (3) bekezdés b) pont ba) alpontja értelmében a kisebb értékre elkövetett lopást (egy fokozattal)

A terhelt cselekményeinek helyes minősítése tehát:

- egy rendbeli lopás büntette [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. b) pont be) alpont, (3) bek. b) pont ba) alpont] és
- lopás vétsége [Btk. 370. § (1) bek. és (2) bek. a) pont]

Ez a minősítés magában foglalja az étkezési utalványok és a bankkártya jogtalan eltulajdonításának értékelését is, azaz a vádat - a büntetőjogilag értékelhető tartalmát illetően - teljesen kimeríti.

Az indítvány azon részével nem értett egyet a Kúria, miszerint a büntetés törvénysértő volta csak a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésével és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására való utasításával orvosolható. A Kúria a megtámadott határozatot a felülvizsgálati indítvánnyal támadott részében a Be. 427. § (1) bekezdés b) pontja szerint megváltoztatta, és a törvénynek megfelelő határozatot hozott. (Kúria Bfv. III. 1.103/2015.)

Összegezve az alábbiakat mondta ki a Kúria:

- Nem a kifosztás büntettét, hanem a lopás - elkövetési értéktől (is) függő - szabálysértési, vétségi vagy büntetti alakzatát valósítja meg az elkövető, ha a vagyoni értékkel bíró dolgot vagy dolgokat nem az alvó állapota miatt védekezésre képtelen sértett közvetlen testi közelségéből veszi el.
- Az étkezési utalvány, amely nem felel meg a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz törvényes ismérveinek, olyan értékkel bíró dolog, amely a lopás elkövetési tárgya lehet, annak elvételével a magánokirattal visszaélés nem valósul meg.
- A bankkártya készpénz-helyettesítő fizetési eszköz, ezért más értékkel bíró dologgal együtt történő elvétele törvényi egységként a lopás bűncselekménye minősített eseteként értékelendő.

7.4. Az „elvétel” jogértelmezése

Az alábbi döntésben a bírói gyakorlat kimondta, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés egyik elkövetési magatartása az „ilyen eszköz elvétele”. A befejezettségéhez további elkövetési magatartás – így a tartós birtokba helyezkedés vagy annak szándéka, pénz felvételének megkísérlése – nem szükséges [2012. évi C. tv. 393. § (1) bek. a) pont].

A járásbíróság 2015-ben meghozott ítéletében két terhelt ügyét bírálta el. Közülük a felülvizsgálattal érintett I. r. terheltet bűnösnek mondta ki:

- lopás vétségében [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. b) pont be) alpont],
- két rendbeli kifosztás büntetében [Btk. 366. § (1) bek. c) pont],
- három rendbeli közokirattal visszaélés vétségében [Btk. 346. § (1) bek. a) pont],
- rablás büntetében [Btk. 365. § (1) bek. a) pont, (3) bek. g) pont],
- készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségében [393. § (1) bek. a) pont],

- súlyos testi sértés büntetében [Btk. 164. § (1) bek., (3) bek., (6) bek. a) pont],
- bűnsegédként elkövetett kifosztás büntetében [Btk. 366. § (1) bek. c) pont]
- és bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétségében [Btk. 346. § (1) bek. a) pont].

Ezért őt a bíróság – halmazati büntetésül – 7 év szabadságvesztésre és 8 év közügyektől eltiltásra ítélte.

Fellebbezést követően az eljáró törvényszék a 2016.-ban meghozott ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta.

- A lopásként értékelt cselekményt kifosztás büntetének [Btk. 366. § (1) bek. c) pont] minősítette,
- a három rendbeli közokirattal visszaélés vétségét illetően két rendbeli cselekményt a Btk. 346. § (1) bekezdés c) pontjába,
- egy rendbeli cselekményt a Btk. 346. § (1) bekezdés b) pont 1. fordulatóba ütközőnek,
- a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségét a Btk. 393. § (1) bekezdés a) pont 1. fordulatóba ütközőnek, a bűnsegédként elkövetett közokirattal visszaélés vétségét a Btk. 346. § (1) bekezdés c) pontjába ütközőnek minősítette.

A jogerős ügydöntő határozat ellen az I. r. terhelt terjesztett elő felülvizsgálati indítványt, amelyben arra hivatkozott, hogy a bíróság tévesen állapított meg a terhére készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségét és a lopás vétsége helyett a kifosztás büntetét.

- Előbbivel kapcsolatban arra hivatkozott, hogy szándéka kizárólag készpénz megszerzésére irányult, az elvétel után a bankkártyákat tartalmazó pénztárcát eldobták. Álláspontja szerint e bűncselekményt csak akkor valósította volna meg, ha azokat megtartotta volna és megpróbált volna velük készpénzhez jutni.
- Utóbbival kapcsolatban arra hivatkozott, hogy véleménye szerint a kifosztáshoz (a cselekmény tényállásszerűségéhez) a sértettnek öntudatlan állapotban kellett volna lennie; mivel azonban teljesen öntudatánál volt, bűnössége csak lopás büntetében lett volna megállapítható.

Ezzel szemben a Legfőbb Ügyészség az I. r. terhelt felülvizsgálati indítványát egyik hivatkozott okból sem tartotta alaposnak.

- Érvelésük alapján, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségét illetően az indítvány a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja szerint felülvizsgálati okra hivatkozik, de alaptalanul. Az ítéleti tényállás ugyanis tartalmazza, hogy az I. r. terhelt az

idős sértett táskáját úgy vette el, hogy erősen megrántotta, minek következtében a sértett a földre esett és 8 napon túl gyógyuló sérüléseket szenvedett el. Az eltulajdonított táskában készpénz, személyes iratok és egy bankkártya volt. Az I. r. terhelt a készpénzt magához vette, majd a tárcát eldobta.

- A táskában egyéb vagyontárgyak mellett szokás szerint iratokat, illetve a pénztárcában bankkártyát is szoktak tárolni, az I. r. terheltnek legalább az eshetőlegesen szándéka kiterjedt arra, hogy bűncselekménye folytán erre is szert tehet. Így a Btk. 393. § (1) bekezdés a) pontjának első fordulataiba ütköző készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségének elkövetési magatartásai közül az elvétel megvalósult.
- Ezt a Btk. már a 2014. szeptember 19-i elkövetéskor is büntetni rendelte, így az ítéleti tényállással összhangban és a büntető anyagi jogszabályok megsértése nélkül állapította meg az első- és a másodfokú bíróság, hogy az I. r. terhelt a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségét is megvalósította.

A Kúria döntésében megállapította, hogy az I. r. terhelt által megjelölt okok alapján a felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségét illetően az irányadó tényállás IV. pontja tartalmazza, hogy a 2014. szeptember 19. napján az I. r. terhelt által erőszakkal elvett táskában volt a sértett nevére kiállított bankkártya is. A tényállás megszővegezésére hivatkozva megállapítja, hogy az I. r. terhelt a bankkártyát tartalmazó táskát elvételével a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés vétségét megvalósította. A cselekmény az elvétellel befejezett, így a Be. 416. § (1) bekezdésében írt ok nem áll fenn – a terhelt téves hivatkozásával szemben a tényállásszerűséghez nem szükséges, hogy az elvett bankkártyával utóbb megkíséreljenek készpénzt felvenni.

Mindezekre tekintettel a Kúria az I. r. terhelt felülvizsgálati indítványának nem adott helyet, és a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatot a terhelt tekintetében a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta. (Kúria Bfv. II. 1.347/2016.)

8. Külföldi kitekintés: A bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények szabályozása Németországban

8.1. A bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények rendszertani helye Németországban

A német Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch) a bankkártyával s bűncselekmények a Különös rész, „Pénz- és bélyeghamisítás” című 8. Fejezetében szabályozza. Ide tartozik az alábbi két bűncselekmény:

1. Fizetőkártyák, Csekkek, váltók hamisítása (152.a szakasz)
2. A garanciafunkcióval ellátott fizetőkártyák és eurócekkek hamisítása (152.b szakasz)

A német Büntető Törvénykönyv szerint a bankkártyával kapcsolatos deliktumok a vagyon vagy tulajdon elleni bűncselekménynek (*Straftat gegen das Vermögen*) közé tartoznak.

8.2. A fizetőkártyák, csekkek, váltók hamisítása

A törvényi tényállás a következőképpen van megszövegezve:

„(1) Aki megtévesztő szándékkal a jogi forgalomba kerülés vagy annak megkönnyítése céljából

1. hamisít vagy meghamisít hazai vagy külföldi fizetőkártyákat, csekkeket, vagy váltókat;
2. megszerez magának vagy másnak, eladásra kínál, másnak átad, vagy használ ilyen hamis kártyát, csekket, vagy váltót,

büntetendő öt évet meg nem haladó szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel.

(2) A kísérlet büntetendő.

(3) Ha az elkövető üzletszerűen követi el, vagy olyan bűnszervezet tagjaként, amelynek célja az

(1) bekezdésben leírt bűncselekmények büntetendő 6 hónaptól 10 évig terjedő szabadságvesztéssel.

(4) Fizetőkártyák az (1) bekezdés alkalmazásánál azok a kártyák, amelyek hitel vagy

1. pénzügyi szolgáltató intézet által vannak kibocsátva és

2. amely különösen védett utánzás ellen tervezésen vagy kódoláson keresztül.

(5) 149§ addig a terjedelemtől amíg bélyeghamisításra és a 150.§ (2) bekezdésére utal a szükséges változtatások szerint.”⁵⁴⁷

⁵⁴⁷ Szabad fordítás. Vö.: § 152a Fälschung von Zahlungskarten, Schecks und Wechseln (1) Wer zur Täuschung im Rechtsverkehr oder, um eine solche Täuschung zu ermöglichen, 1. inländische oder ausländische Zahlungskarten, Schecks oder Wechsel nachmacht oder verfälscht oder 2. solche falschen Karten, Schecks oder Wechsel sich oder einem anderen verschafft, feilhält, einem anderen überlässt oder gebraucht, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft. (2) Der Versuch ist strafbar. (3) Handelt der Täter gewerbsmäßig oder als Mitglied einer Bande, die sich zur fortgesetzten Begehung von Straftaten nach Absatz 1 verbunden hat, so ist die Strafe Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu zehn Jahren. (4) Zahlungskarten im Sinne des Absatzes 1 sind Karten, 1. die von einem Kreditinstitut oder Finanzdienstleistungsinstitut herausgegeben wurden und 2. durch Ausgestaltung oder Codierung

A bűncselekmény jogi tárgya⁵⁴⁸Elsődlegesen a tulajdoni rend, másodlagosan a fizetőkártyák, csekkek, és váltók forgalmának a védelme.

A bűncselekmény elkövetési tárgyai:

- fizetőkártyák, amelyek nincsenek ellátva garanciafunkcióval,
- csekkek,
- és váltók.

Fizetőkártyáknál feltétel, hogy pénzügyi szolgáltató intézet által legyenek kibocsátva és különösen védettek legyen tervezésen vagy kódoláson keresztül a hamisítás ellen. A kibocsátók közé tartoznak tipikusan a hitelintézetek, bankok, E-pénz intézetek (E-Geld-Institut).⁵⁴⁹

A tényállás hat elkövetési magatartást tartalmaz. Az első kettő hamisítás és a meghamisítás, amely a hamis vagy hamisított fizetőkártyák, váltók, csekkek elkészítésére irányul. Előbbi esetben az eredeti alapján jön létre egy új produktum, míg utóbbinál az eredeti készpénz-helyettesítő fizetési eszközt másítják meg.

Az elkövetési magatartások másik csoportját azok a cselekmények alkotják, amelyek a már elkészült hamis vagy hamisított készpénz-helyettesítő fizetési eszközökhöz kapcsolódnak. E szerint büntetendő a megszerzés, az eladásra kínálás, az átadás, és a forgalomban történő használat.

Két minősített esete van a bűncselekménynek: ha a cselekményt üzletszerűen vagy bűnszervezet tagjaként követik el.

A német Btk. nem tartalmaz e tényállásnál speciális alanyt, így az elkövető bárki lehet. A bűncselekmény kizárólag szándékosan és azon belül egyenes szándékkal (*dolus directus*) követhető el. A tényállás célzatot tartalmaz, amely a forgalomba hozatalra vagy annak megkönnyítésére irányul. ⁵⁵⁰

A bűncselekmény stádiumát elemezve érdekes, hogy csak a kísérlete büntetendő, az előkészülete nem, amely eltér a magyar szabályozástól, amelyhez még a későbbi fejezetben visszatérek. A német büntetőjog szerint nemcsak az minősül kísérletnek, hogyha a tettes a szándékos

besonders gegen Nachahmung gesichert sind. (5) § 149, soweit er sich auf die Fälschung von Wertzeichen bezieht, und § 150 gelten entsprechend

⁵⁴⁸ Rolf Schmidt – Klaus Priebe: Strafrecht - Besonderer Teil II. Straftaten gegen das Vermögen 11. Auflage 2012. 340. o

⁵⁴⁹ FISCHER, Thomas: Strafgesetzbuch und Nebengesetze. Beckliche KurzKommentare Band 10. 60. Auflage. Verlag C.H.Beck München 2013. 1075. o.

⁵⁵⁰LACKNER –KÜHL, (2001) 612-613. o.

bűncselekmény törvényi tényállásának egyik elemét megvalósítja (bűncselekmény elkövetését megkezdi); hanem az is, ha a tettes elképzelésének megfelelően egy korábbi cselekménye bármilyen további közbenső aktus nélkül zavartalanul, azaz közvetlenül a tényállás megvalósítását eredményezi, vagy azzal közvetlen térbeli és időbeli összefüggésben áll.⁵⁵¹

8.3. A garanciafunkcióval ellátott fizetőkártyák és eurócskek hamisítása

(1) Aki elköveti a 152a (1) bekezdésben listázott cselekményeket garanciafunkcióval ellátott fizetőkártyákra vagy üres eurócskek formákra egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha az elkövető üzletszerűen cselekszik, vagy olyan bűnszervezet tagjaként, amelynek célja az (1) bekezdésben leírt bűncselekmények folytatólagos megvalósítása a 2 évnél nem kevesebb szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Kevésbé súlyos esetekben az (1) bekezdés alatt a büntetés három hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő és a (2) bekezdés alatti kevésbé súlyos esetekben a egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(4) Garanciafunkcióval ellátott fizető kártyák közé tartozik az (1) bekezdés szerint bankkártyák, eurócskek és más kártyák

1. amelynek használata kötelezheti a kibocsátót, hogy garantált fizetést tegyen pénz transzferrel; és

2. amelyek különösen védett az utánzás ellen tervezés vagy kódolás útján.⁵⁵²

⁵⁵¹ NEPARÁCZKI Anna Viktória: A terrorista bűncselekmény szabályozása Németországban. <http://jesz.ajk.elte.hu/neparaczki41.html>. (letöltés ideje: 2017. 06. 01.)

⁵⁵² Szabad fordítás. Vö.: „§ 152b Fälschung von Zahlungskarten mit Garantiefunktion und Vordrucken für Eurochecks (1) Wer eine der in § 152a Abs. 1 bezeichneten Handlungen in Bezug auf Zahlungskarten mit Garantiefunktion oder Eurocheckvordrucke begeht, wird mit Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren bestraft. (2) Handelt der Täter gewerbsmäßig oder als Mitglied einer Bande, die sich zur fortgesetzten Begehung von Straftaten nach Absatz 1 verbunden hat, so ist die Strafe Freiheitsstrafe nicht unter zwei Jahren. (3) In minder schweren Fällen des Absatzes 1 ist auf Freiheitsstrafe von drei Monaten bis zu fünf Jahren, in minder schweren Fällen des Absatzes 2 auf Freiheitsstrafe von einem Jahr bis zu zehn Jahren zu erkennen. (4) Zahlungskarten mit Garantiefunktion im Sinne des Absatzes 1 sind Kreditkarten, Eurocheckkarten und sonstige Karten, 1. die es ermöglichen, den Aussteller im Zahlungsverkehr zu einer garantierten Zahlung zu veranlassen, und 2. durch Ausgestaltung oder Codierung besonders gegen Nachahmung gesichert sind. (5) § 149, soweit er sich auf die Fälschung von Geld bezieht, und § 150 gelten entsprechend.“

A felesleges ismétlések elkerülése végett csak a korábbi tényálláshoz képest csak az eltérésekre fókuszálok. A legfontosabb különbség, hogy ennél a tényállásnál a garanciafunkcióval (tipikusan chippel) ellátott bankkártyák és az ún. eurócskeknek vannak védelmezve. Az eurócskek 2002 január elsejétől kivonták a forgalomból a tényállás azért maradt meg ilyen formában, hogy a régi ügyeket még elbírálják, azóta nem kívánta a jogalkotó módosítani.⁵⁵³ A másik fontos eltérés, hogy nagyobb a büntetési tétele a deliktumnak. Végezetül tartalmaz a tényállás egy privilegizált esetet a (3) bekezdésben. Az ilyen kevésbé súlyos esetek megítélése a bíróságokra van bízva, amely növeli a jogalkalmazói mozgásteret.⁵⁵⁴

8.4. A német és a magyar szabályozás összehasonlítása

Az alábbi összefoglaló táblázatban tekintem át a német és a magyar Büntető Törvénykönyv szabályozási hasonlóságait és különbségeit:

	Német Büntető Törvénykönyv szabályozása	Magyar Büntető Törvénykönyv szabályozása
bűncselekmény elnevezése	A fizetőkártyák, csekkek, váltók hamisítása	Készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítása
jogi tárgy	Elsődlegesen a tulajdoni rend, másodlagosan a fizetőkártyák forgalmának a védelme (vagyon elleni bűncselekmény)	A készpénzkímélő fizetési eszközök forgalmának a védelme (gazdasági bűncselekmény)
elkövetési tárgy	§152.a <ul style="list-style-type: none"> - fizetőkártyák - csekkek - váltók §152.b <ul style="list-style-type: none"> - garanciafunkcióval védett fizetőkártyák 	készpénz-helyettesítő fizetési eszköz a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott <ul style="list-style-type: none"> - készpénz-helyettesítő fizetési eszköz és - a forgatható utalvány,

⁵⁵³RUB, (2010) 61-64. o.

⁵⁵⁴JOECKS, (2010) 278-279. o.

	<p>- eurócskek</p>	<ul style="list-style-type: none"> - a kincstári kártya, - az utazási csekk, - a kifizetőt terhelő adó mellett vagy adómentesen adható, korlátozott körű áruk vagy szolgáltatások ellenértékének kiegyenlítése céljából törvény alapján kibocsátott utalvány és a váltó, feltéve, hogy kivitelezése, kódolása vagy a rajta lévő aláírás folytán a másolás, a meghamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen védett; <p>elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszköz</p> <ul style="list-style-type: none"> - a hitelintézetekről szóló törvényben meghatározott készpénz-helyettesítő fizetési eszköz mellett - a kincstári kártya és - a személyi jövedelemadóról szóló törvény felhatalmazása
--	--------------------	--

		<p>alapján kiadott elektronikus utalvány, feltéve, hogy ezek információs rendszer útján kerülnek felhasználásra;</p> <p>(Btk. 459.§ (1) 19-20.)</p>
elkövetési magatartások	<p>hamisít vagy meghamisít <i>hazai vagy külföldi fizetőkártyákat, csekket, vagy váltókat;</i></p> <p>megszerez magának vagy másnak, eladásra kínál, átad, vagy használ ilyen hamis kártyát, csekket, vagy váltót</p>	<p>A törvényi tényállás három <i>elkövetési magatartást</i> tartalmaz, és mindhárom felhasználás célzatával követhető el:</p> <ul style="list-style-type: none"> - készpénz-helyettesítő fizetési eszköz meghamisítása, - hamis készpénz-helyettesítő fizetési eszköz készítése, <p>az elektronikus készpénz-helyettesítő fizetési eszközön tárolt adatok vagy az ahhoz kapcsolódó biztonsági elemek technikai eszközzel történő rögzítése</p>
alany	bárki lehet az elkövetője	bárki lehet az elkövetője
alanyi elemek	célzatos: forgalomba kerülés vagy annak megkönnyítése céljából	célzatos: felhasználás céljából
minősített esetek	üzletszerűen vagy olyan bűnszervezet tagjaként melynek célja a bűncselekmény elkövetési (6	<p>hamisításnak nincs minősített esete</p> <p>hamisítás elősegítésnek két minősített esete:</p>

	hónaptól 10 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő) 152.b§ esetén szintén a fenti kettő és a büntetés legalább 2 évi szabadságvesztés	bűnszövetség vagy üzletszerű elkövetés (2 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő)
privilegizált esetek	garanciafunkcióval ellátott fizetőkártyák hamisítása esetén az ún. „kevésbé súlyos esetek”	nincs
a bűncselekmény stádiumai	kísérlete büntetendő	előkészület és az elősegítés is bűncselekmény
szankció	152a.§ 5 évet meg nem haladó szabadságvesztés vagy pénzbüntetés 152b.§ 1-10 évig terjedő szabadságvesztés	alapesetben 1 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

14.számú táblázat: A német és magyar Btk. készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítására vonatkozó tényállásának az összehasonlítása.⁵⁵⁵

9. Uniós szintű szabályozás

9.1. Büntetőjogon kívüli eszközök

Az uniós jogban nem kizárólag büntetőjogi eszközök védik a készpénz-helyettesítő fizetési eszközöket és azok használóit. Az alábbi jogforrások lehet kiemelni e körben:

- Az Európai Parlament és a Tanács a határon átnyúló átutalásokról szóló 1997. január 27-i 97/5/EK irányelve, amely rendelkezéseket tartalmaz a határon átnyúló átutalások átláthatóságáról. A 97/5/EK irányelv már védett értéként határozta meg a magánszemélyek és a vállalkozások - különösen a kis- és középvállalkozások - számára, hogy gyorsan, megbízhatóan és olcsón utalhassanak át összegeket a Közösség egyik részéből a másikba; mivel a határokon átnyúló átutalásokért folyó nagyobb piaci versenynek javuló szolgáltatásokhoz és alacsonyabb árakhoz kell vezetnie. Összességében ennek az irányelvnek a célja, hogy lépést tartson a belső piac

⁵⁵⁵ Forrás: A 2012. évi C. törvény és a német Büntető Törvénykönyv (Strafgesetzbuch).

kiteljesedése, különösen a tőke mozgások liberalizálása irányába tett előrehaladással a gazdasági és monetáris unió megteremtése érdekében.

- Az Európai Parlament és a Tanács 2011. október 25-i 2011/83/EU Irányelve a fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről. Ezen irányelv a távollevők között és az üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekkel, valamint az ezektől eltérő szerződésekkel kapcsolatban nyújtandó tájékoztatásra vonatkozó szabályokat állapít meg.
- Az Európai Parlament és a Tanács a fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítésével történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7 EK irányelv és a 98/27 EK irányelv módosításáról szóló 2002/65/EK irányelve. A 2002/65/EK irányelv a fogyasztóvédelem oldaláról védi a belső piac fogyasztóit, hogy megkülönböztetés nélkül hozzáférjenek a Közösségen belül rendelkezésre álló pénzügyi szolgáltatások lehető legszélesebb köréhez, és hogy ezek közül kiválaszthassák az igényeiknek leginkább megfelelőket.

9.2. A korábbi tanácsi kerethatározat

Az első büntetőjogi jogforrás a 2001/413/IB. számú tanácsi kerethatározat volt, *a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről* címmel. Az uniós szintű jogalkotás indokai a következők voltak:

- a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás gyakran nemzetközi szinten történik.
- Az Európai Unió segítse és kiegészítse az egyes nemzetközi szervezetek (pl. az Európa Tanács, a Nyolcak csoportja, az OECD, az Interpol és az ENSZ) által ezzel összefüggésben végzett jelentős munkáját
- A Tanács úgy vélte, hogy a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás egyes formáinak súlyossága és növekvő jelentősége átfogó megoldásokat igényel.
- A nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalással és hamisítással kapcsolatos büntetendő magatartások leírásának ki kell terjednie mindazon tevékenységek teljes körére, amelyek e téren együtt jelentik a szervezett bűnözésből eredő fenyegetést.

- Ezeket a magatartásokat valamennyi tagállamban bűncselekménynek kell minősíteni, és az ilyen bűncselekményeket elkövető vagy azokért felelősséggel tartozó természetes és jogi személyekkel szemben hatáson, arányos és visszatartó erejű szankciókat kell előírni.
- Azzal, hogy elsődlegesen olyan fizetőeszközöket részesítenek büntetőjogi védelemben, amelyek különleges módon védettek a hamisítás és visszaélés ellen, a gazdasági szereplőket arra szeretnék ösztönözni, hogy az általuk kibocsátott fizetőeszközöket is ilyen védelemmel lássák el, és ezáltal a fizetőeszköz védelmét egy újabb, a megelőzést szolgáló elemmel egészítsék ki.
- Szükséges, hogy a tagállamok kölcsönösen a lehető legnagyobb mértékű segítséget nyújtsák egymás részére és konzultáljanak egymással, amennyiben ugyanarra a bűncselekményre két vagy több tagállam joghatósága is kiterjed.

A kerethatározat kitűzött céljai között szerepelt, hogy kiegészítsen egy sor egyéb intézkedést, amelyeket a Tanács korábban hozott a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről. Ezek az alábbiak:

- 98/428/IB együttes fellépés az Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról;
- 98/733/IB együttes fellépés az Európai Unió tagállamaiban a bűnszervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról;
- 98/699/IB együttes fellépés a pénzmosásról, az elkövetéshez használt eszközök, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek azonosításáról, felkutatásáról, zárolásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról.

A kerethatározat szándékosan elkerülte konkrét bűncselekmény-típusokra való hivatkozásokat, mert azok nem mindenhol ugyanazokra az elemekre terjednek ki. Ehelyett a keretszerződés csupán felsorolta a különböző magatartásformákat, amelyeknek az egész Európai Unióban bűncselekménynek kell minősülniük. Különböző típusú magatartásokat határoz meg az alapján, hogy mi ellen irányulnak: maga a fizetőeszköz ellen, fizetőeszközök előállítása ellen, egy vagy több pénzügyi tranzakció ellen vagy maga a rendszer ellen, amely a fizetési tranzakciók rendezését, begyűjtését, feldolgozását, kifizetését, illetve elszámolását végzi.

Az első bűncselekménykör, a fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények voltak. E szerint az alábbi magatartásokat kellett büntetni:

- a fizetőeszköz ellopása vagy más módon történő jogellenes eltulajdonítása;
- fizetőeszköz jogosulatlan felhasználás céljából történő hamisítása vagy meghamisítása;

- lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított, illetve hamis vagy hamisított fizetőeszköz elfogadása, megszerzése, szállítása, más személy részére történő értékesítése vagy átruházása, illetve birtoklása jogosulatlan felhasználás céljából;
- lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított, illetve hamis vagy meghamisított fizetőeszköz jogosulatlan felhasználása.

Az uniós jogszabály azt várta el tagállamoktól, hogy legalább

- a hitelkártyák,
- az eurocsekk kártyák,
- a pénzügyi intézmények által kibocsátott más kártyák,
- az utazási csekkek,
- az eurocsekkek,
- valamint más csekkek és váltók tekintetében bűncselekménynek minősüljön a fenti magatartásoknak a szándékos elkövetése.⁵⁵⁶

A kerethatározat fogalom-meghatározó rendelkezései alapján fizetőeszköznek minősült a bankjegyek és érmék kivételével minden olyan materiális eszköz, amely különleges természeténél fogva önállóan vagy más fizetőeszközzel együtt birtokosát vagy használóját képessé teszi pénz vagy pénzbeli érték átruházására. Példálózó jelleggel ide sorolta a hitelkártyát, az eurocsekk kártyát, a pénzügyi intézmények által kibocsátott más kártyát, az utazási csekket, az eurocsekket és más csekket és váltót, amelyek a hamisítás vagy a jogosulatlan felhasználás ellen például kivitelezésük, kódolásuk vagy a rajtuk lévő aláírás folytán védettek.⁵⁵⁷

A második bűncselekménykör, amelyet a kerethatározat szabályozott a számítógépes bűncselekmények voltak. A jogszabály elvárta, hogy a tagállamokban az alábbi elkövetési magatartások szándékos elkövetése bűncselekménynek minősüljön:

- számítógépes adatok, különösen azonosító adatok jogosulatlan bevitele, módosítása, törlése vagy hozzáférhetetlenné tétele, vagy
- számítógépes program vagy rendszer működésébe való jogosulatlan beavatkozás
- útján pénz vagy pénzbeli érték átruházása vagy átruháztatása, amely más személy számára jogellenes vagyoni hátrányt okoz abból a célból, hogy a bűncselekmény

⁵⁵⁶2001/413/IB. számú tanácsi kerethatározatot 2. cikk

⁵⁵⁷2001/413/IB. számú tanácsi kerethatározatot 1. cikk

elkövetőjének vagy harmadik személynek abból jogellenes vagyoni előnye származzon.⁵⁵⁸

Harmadik bűncselekménykör a fentiekhez kapcsolódó előkészületi jellegű cselekmények voltak. Büntetendő volt a fizetőeszköz jogosulatlan felhasználás céljából történő hamisítás/meghamisítás vagy a számítógépes bűncselekményekhez szükséges, vagy azt segítő eszközök, számítógépes programok stb. szándékos

- előállítás,
- elfogadása,
- megszerzése,
- más személy részére történő értékesítése,
- átruházása, illetve
- birtoklása.⁵⁵⁹

Mindhárom bűncselekménykör esetén valamennyi elkövetési magatartásánál megkívánta az uniós jogszabály, hogy a magatartásokhoz nyújtott bűnszegély és az azokra történő felbujtás büntetni rendelvek legyenek. Továbbá előírja, hogy a 2. cikk a), b), és d) pontjai, valamint a 3. cikk esetében a magatartások kísérlete is pönalizálva legyenek.⁵⁶⁰

Konkrét jogkövetkezményt nem tartalmazott a kerethatározat, csak annyit rögzített, hogy határos, arányos és visszatartó erejű szankciókkal legyenek sújtva a bűncselekmények, beleértve legalább a súlyos esetekben a szabadságvesztés-büntetéseket is, amelyek kiadatáshoz vezethetnek.⁵⁶¹

A kerethatározat jogi személyekkel szemben alkalmazható szankciókra is kitért:

- kizárás az állami kedvezményekből és támogatásokból,
- valamely üzleti tevékenység gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltás,
- bírósági felügyelet alá helyezés,
- bíróság által elrendelt felszámolás.

Végül még a kerethatározat tartalmaz rendelkezéseket a joghatóságról, kiadatásról, tagállamok együttműködéséről, és információcseréről.

A kerethatározat szabályait a tagállamoknak 2003-ig kellett átültetniük a saját jogrendszerükbe.

⁵⁵⁸2001/413/IB. számú tanácsi kerethatározatot 3. cikk

⁵⁵⁹2001/413/IB. számú tanácsi kerethatározatot 4. cikk.

⁵⁶⁰BUJÁKI, (2008). 499. o.

⁵⁶¹ 2001/413/IB. számú tanácsi kerethatározatot 6. cikk.

Annak ellenére, hogy a Magyar Állam elmulasztotta a kerethatározat átültetésével kapcsolatos jelentéstételi kötelezettségét az Európai Bizottság felé,⁵⁶² összességében elmondható, hogy a magyar Büntető Törvénykönyv szabályozása megfelelt a kerethatározatba foglalt követelményeknek. Továbbá megfelel a büntető jogalkotással szemben támasztott formai követelményeknek: a diszpozíció világos, körülhatárolt, és egyértelmű.⁵⁶³

9.3. Az Európai Bizottság javaslata egy új irányelvre

Az Európai Bizottság kidolgozott egy új irányelvre vonatkozó javaslatot⁵⁶⁴ a korábbi tanácsi kerethatározat felváltására és a szabályozás modernizálására. A javaslat indoka és célja a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök büntetendővé tételére vonatkozó közös minimumszabály meghatározása új és hatékonyabb formában. Az indoklás szerint a korábbi szabályozás már nem tükrözte a valóságot és nem foglalkozott adekvát módon az új technológiai fejlesztésekkel és kihívásokkal (pl.: virtuális eszközökkel, mobil fizetéssel).⁵⁶⁵ A virtuális fizetőeszközök (mint pl.: bitcoin) lefoglalása is eljárásjogi nehézségeket teremt a hatóságok számára.⁵⁶⁶ 2013-ban az egységes európai fizetési térségben (SEPA) kibocsátott kártyákkal elkövetett csalás elérte az 1,44 milliárd eurót, ami jelentős 8%-os növekedést jelentett 2012-hez képest. A csalással kapcsolatos adatok csak a kártyás fizetésekre vonatkoznak, de a kártyák a legfontosabb készpénz-helyettesítő fizetési eszközök az EU-ban a műveletek számát tekintve.⁵⁶⁷

⁵⁶² A Bizottság jelentése - 2. jelentés a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló, 2001. május 28-i tanácsi kerethatározat 14. cikke alapján {SEC(2006) 188} /* COM/2006/0065 végleges */.

⁵⁶³ KÖHALMI, (2012) 37. o.

⁵⁶⁴ Az Európai Bizottság Javaslata a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről és a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról Brüsszel, 2017.9.13. COM(2017) 489 final 2017/0226 (COD) (Továbbiakban: Bizottság javaslata a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról)

⁵⁶⁵ A virtuális pénzek témaköréhez még lásd: TÓTH Dávid: Virtuális pénzekkel kapcsolatos visszaélések. In: Baráth Noémi Emőke – Mezei József (szerk.): Rendészet-Tudomány-Aktualitások. A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével. Konferenciakötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége Rendészettudományi Osztály, Budapest, 2019. 5-29. o.

⁵⁶⁶ Lásd még: HERKE, Csongor, A digitalizáció szerepe a büntetőeljáráásban. In: Mezei, Kitti (szerk.) A bűnügyi tudományok és az informatika. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Pécs - Budapest, 2019. 104-124. o.

DOMOKOS, Andrea, Digitalizáció a bűnüldözés, a büntető igazságszolgáltatás és a büntetés-végrehajtás szolgálatában. In: Homicskó, Árpád Olivér (szerk.), A digitalizáció hatása az egyes jogterületeken. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest. 2020. 77-98. o.

⁵⁶⁷ Bizottság javaslata a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról 4. o.

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos visszaélések hozzájárulnak más bűnözési formák sikerességéhez is így például:

- szervezett bűnözés;
- terrorizmus;⁵⁶⁸
- kábítószer-kereskedelem;
- embercsempészet.⁵⁶⁹

Az Europol jelentése szerint a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás bűnügyi piacát az EU-ban jól felépített és globálisan szervezett bűnözői csoportok uralják.

Az Európai Bizottság szerint a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő bűncselekmény két fő módon jelentenek akadályt az egységes digitális piac létrejötte előtt.

- A gazdaságnak közvetlen hátrányt okoz. Kiemelve egy szektort a légitársaságok globálisan mintegy évi 1 milliárd amerikai dollárt veszítenek a kártyával összefüggő csalások miatt.
- Másodsorban csökkenti a felhasználók bizalmát, amelynek következtében csökkenhet a gazdasági tevékenység és korlátozódik a szerepvállalás az egységes digitális piacon. Az Eurobarometer felmérése szerint – amelyet az internetes biztonságról végzett⁸ – az internethasználók döntő többsége (85 %-a) úgy véli, hogy egyre nagyobb a számítógépes bűnözés áldozatává válás kockázata. Továbbá a felhasználók 42 %-a aggódik az online fizetések biztonsága miatt. A szubjektív biztonságérzet csökkenése visszavetheti a gazdaságot.

A javaslat célkitűzései összhangban lennének számos büntetőjogi tárgyú uniós jogforrással (pl.: 2014/62/EU irányelv az euró és más pénznemek hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről).

A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos deliktum sok esetben határokon átnyúló bűncselekmény. Elsősorban ez a jelenség az interneten történő pénzügyi tranzakcióknál fordul elő.

Emiatt is fontos a tagállamok közötti koordinált bűnügyi együttműködése. Az Europol csapata már jelenleg is eredményesen dolgozik a fizetéssel összefüggő csalásos ügyekben. Sokszor az áldozat az elkövető és a bizonyíték helye elkülönül, és így rájuk különböző nemzeti jogi szabályok vonatkozhatnak. Időigényes lehet és akadályokat jelenthet az egyes országok számára az ilyen

⁵⁶⁸ Egyes esetekben előfordulhat, hogy a terrorista csoportok a pénzhamisításból befolyt bevételt használják fel terrorista céljaik finanszírozására. Lásd még a témához: KÓHALMI László: Gondolatok a vallási indíttatású terrorizmus ürügyén. Belügyi Szemle 2015/7-8. 52-71.o.

⁵⁶⁹ Bizottság javaslata a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról 5. o.

bűncselekményekkel szembeni hatékony fellépés közös szabályok nélkül. Az uniós fellépésére vonatkozó igényt már elismerték a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló meglévő uniós jogi szabályozás létrehozása révén.⁵⁷⁰ Az uniós fellépés egy másik hozzáadott értéke az, hogy elősegíti az EU-n kívüli országokkal való együttműködés is. A javaslat azzal a céllal határozza meg a bűncselekményi tényállások hatályát, hogy valamennyi magatartást szabályozza, ugyanakkor csak arra korlátozódik, ami szükséges és arányos.

A Bizottság három fő problémát észlelt a korábbi tanácsi kerethatározat szabályozással:

1. egyes bűncselekményeket nem lehet hatékonyan kinyomozni és üldözni a jelenlegi jogi keretben.
 - Bizonyos bűncselekményeket nem lehet hatékonyan üldözni, mert a különböző tagállamok nem vagy eltérő módon minősítik bűncselekménynek az egyes (különösen nem kézzelfogható) fizetési eszközökkel elkövetett bűncselekményeket.
 - A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás előkészülete nem üldözhető hatékonyan, mert a tagállamok nem vagy eltérő módon minősítik bűncselekménynek.
 - A határokon átnyúló nyomozásokat akadályozza az, hogy ugyanazt a bűncselekményt a különböző tagállamok más büntetési szintekkel szankcionálják
 - A joghatóság meghatározásával kapcsolatos hiányosságok akadályozhatják a hatékony nyomozást és a büntetőeljárást.
2. Egyes bűncselekményeket operatív akadályok miatt nem lehet hatékonyan kinyomozni és üldözni.
 - A határokon átnyúló együttműködés iránti kérelmek esetén az adatszolgáltatáshoz szükséges idő túl hosszú lehet, ami gátolja a nyomozást és a büntetőeljárást.
 - A közszféra-magánszféra együttműködésben fennálló korlátok miatt a bűnüldöző szervekhez tett bejelentések alacsony száma a hatékony nyomozás és büntetőeljárás akadályát képezi.
3. A bűnözők a csalás elkövetéséhez kihasználják a megelőzésben levő hiányosságokat.

⁵⁷⁰ Bizottság javaslata a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról 11. o.

- A közzféra-magánsféra együttműködésben levő információ-megosztási hiányosságok akadályozzák a megelőzést.
- A bűnözők kihasználják az áldozatok tudatosságának hiányát.⁵⁷¹

A Bizottság a javaslatával ezzel összefüggésben három célt fogalmazott meg:

- Egyértelmű, megalapozott és technológiailag semleges szabályozást kell biztosítani.
- Ki kell küszöbölni az operatív akadályokat, amik korlátozzák a nyomozást és a büntetőeljárást.
- Végül javítani kell a prevenciót.⁵⁷²

Összefoglalva a javaslat az alábbi fő elemeket tartalmazta:

- átfogóbban határozza meg a fizetési eszközöket, amelyek magukban foglalják az immateriális fizetési eszközöket, valamint a digitális csereeszközöket;
- kiterjeszti az információs rendszerekhez kapcsolódó bűncselekmények hatályát minden fizetési műveletre, ideértve a digitális csereeszközök útján végrehajtott műveleteket;
- büntetések mértékére vonatkozó szabályokat vezet be, a legsúlyosabb bűncselekmények legalacsonyabb mértékét állapítja meg;
- az olyan helyzetekben, ahol a bűncselekmény jelentős összesített kárt okoz vagy az elkövetők számára jelentős gazdasági hasznot eredményez. Ennek célja a nagy mennyiségben előforduló, de alacsony egyedi veszteséget okozó esetek kezelése, különösen a kártya felmutatása nélküli csalásokat.
- foglalkozik azzal az igénnyel, hogy statisztikai adatokat kell szolgáltatni a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalásról és hamisításról, mivel előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy megfelelő rendszert működtessenek a javasolt irányelvben hivatkozott bűncselekményekre vonatkozó statisztikai adatok rögzítésére, előállítására és rendelkezésre bocsátására;
- tisztázza a joghatóság terjedelmét a javaslatban hivatkozott bűncselekmények tekintetében annak biztosításával, hogy a tagállamok rendelkeznek joghatósággal azokban az esetekben, ahol a bűncselekményt a tagállam területén levő információs rendszer használatával követték el, jóllehet az elkövető esetleg a területén kívül tartózkodik vagy ha az elkövető a tagállam területén, az információs rendszer viszont azon kívül van;

⁵⁷¹ Bizottság javaslata a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról 12-13. o.

⁵⁷² Bizottság javaslata a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról 5. o.

- intézkedéseket vezet be, hogy javítsa az uniós büntető igazságügyi együttműködést a meglévő struktúra megerősítése és operatív kapcsolattartási pontok igénybevétele útján.
- javítja az áldozatok és a magánjogi szervezetek feltételeit a bűncselekmény bejelentésére;
- biztosítja az áldozatok számára a jogaikkal és a rendelkezésre álló segítséggel és támogatással kapcsolatos információhoz való hozzáférést, függetlenül attól, hogy a lakóhelyük szerinti ország eltér a csalás elkövetőjének országától vagy attól az országtól, ahol a bűnügyi nyomozás folyik.

Gula József is sommásan megállapítja, hogy az irányelv javaslata szigorúbb követelményeket kívánt érvényesíteni, azáltal, hogy a bűnszervezetben történő elkövetés mellett a szabadságvesztés büntetési tételének felső határának legalább öt évet indítványoz, ha minimum húszezer euró értékre terjed, vagy jelentős kárt okoz. Másik oldalról szinte az összes bűncselekmény esetén azt várja el a tagállamoktól, hogy a büntetési tétel felső határa legalább három évig terjedő szabadságvesztés legyen.⁵⁷³

9.4. A javaslat véleményezése és alakulása

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2018 januárban kiadott véleményében⁵⁷⁴ konstruktív módon fogalmaz az új irányelv tervezetről. Egyrészt üdvözölte a régóta váratott kezdeményezést, mivel a számítástechnikai bűnözés elleni küzdelem prioritásként kezelendő, hiszen ez a jelenség hatással van az elektronikus fizetési eszközökre. Az információs társadalom védelme érdekében modernizálni kell a szabályozást, így egyetért a tervezet célkitűzéseivel. Az EGSZB szerint ezen megállapításokat alátámasztja az is, hogy EU-ban a műveletek számát tekintve a kártyák a legfontosabb készpénz-helyettesítő fizetési eszközök, és az Európai Központi Bank felmérése szerint az euróövezetben kibocsátott kártyákkal elkövetett csalás értéke 2013-ban elérte az 1,44 milliárd eurót, mely érték továbbra is emelkedik. Ezzel összefüggésben a csalás szempontjából az egyik legsérülékenyebb terület az utazás céljára történő elektronikus fizetés – vonat- és repülőjegyek, szállás és más ehhez kapcsolódó pénzügyi tranzakciók.

⁵⁷³ GULA József, A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök büntetőjogi védelmének nívói az Európai Unióban. In: Miskolci Jogi Szemle, A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Folyóirata. 14 : 2. különszám, 1. kötet. 2019. 343. o.

⁵⁷⁴ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az európai parlamenti és tanácsi irányelvre a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről és a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló javaslatról [COM(2017) 489 final – 2017/0226 (COD)]

Az EGSZB az alábbi kritikai észrevételeket tette meg véleményében:

- A nyomozás során illetékes és joghatóság megállapításáról szóló 11. cikkben a pozitív összeütközés elkerülése érdekében pontosítani kellene, hogy az alapelvet a bűncselekmény megvalósítójának vagy a használt informatikai rendszernek a területen való jelenléte jelenti-e. Ezért az EGSZB kérése, hogy a cikket egészítsék ki egy új bekezdéssel, amely a hatásköri összeütközések feloldásáról szól.
- Másik fő probléma, hogy nem rendelkezik azzal a szituációval sem, amikor más, az EU-n kívüli joghatóságok is érintettek, sem pedig azzal, hogy milyen módon lehetséges az igazságügyi együttműködés által kínált más jogi eszközök felhasználása egy előrelátható és meghatározott jogi keret alkalmazásával.
- Harmadik kritikai észrevétele, hogy az EGSZB meglátása szerint a megelőzésről szóló 16. cikk is kiegészítésre szorul olyan specifikus intézkedések megfogalmazásával, melyeket a tagállamok nemzeti jogba való átültetést biztosító jogszabályai írnak elő azon tájékoztatási kötelezettségekre vonatkozóan, amelyek vagy az elektronikus fizetési eszközöket kibocsátó szolgáltatókat, vagy a tagállami szabályozó hatóságokat, vagy a pénzügyi oktatásért felelős intézményeket terhelik.
- Az EGSZB szerint a 12. és a 13. cikkben említést kellene tenni a bevált gyakorlatok cseréjéről is az elektronikus fizetési eszközökkel összefüggő csaláson alapuló számítástechnikai bűnözés felderítése, nyomozása és semlegesítése terén.

Az EGSZB véleményéből még az alábbi meglátásokat lehet kiemelni:

- a személyek védelmében hozott intézkedések hatékonyságának garantálására, valamint a kezdeményezés céljainak elérése érdekében ki kellene egészíteni a 15. cikk rendelkezéseit, és a tagállami jogalkotás révén kilátásba kell helyezni egy csalás elleni pénzügyi biztosítás bevezetését, amely a károsultak 100%-os kártalanítására vállalna kötelezettséget az elektronikus fizetési eszközök birtokosainak kárára elkövetett számítástechnikai csalás esetén. Az EGSZB javaslata szerint a kártérítésnek a kibocsátó gazdasági egység mint érdekelt magánfél számára történő folyósítására a nyomozás lezárultával kerülne sor.
- Az elektronikus fizetési eszközök hamisítása elleni küzdelemre irányuló politika hatékonyságának és hatásosságának a biztosítására az irányelvnek tartalmaznia kellene a hamisított elektronikus fizetési eszközökkel elkövetett cselekményekkel kapcsolatos

jelentéstételi kötelezettséget hasonlóan más irányelvek (pl.: pénzmosással kapcsolatos) mintájára.

- Az EGSZB kiemeli, hogy növelni kell azokat a kapacitásokat, amelyek lehetővé teszik az elektronikus és digitális fizetési eszközök révén elkövetett csalások jelenségének a megértését és prevencióját egy statisztikai adatgyűjtést biztosító rendszer felállításával, az ilyen csalások megelőzésére és elhárítására irányuló stratégiák megerősítése érdekében. Továbbá biztosítani kell a tagállami végrehajtási intézkedések hatásértékelésének folyamatosságát, melynek keretében éves mennyiségi beszámolókat kell készíteni, valamint két-háromévente minőségi hatásértékelést kell végezni oly módon, hogy megítélhető legyen a politika hatékonysága, továbbá azonosítani lehessen a szükséges kiigazításokat.
- Az EGSZB javasolja, hogy az irányelv címében a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök kifejezést az elektronikus és digitális fizetési eszközök kifejezés váltsa fel.⁵⁷⁵

Az EGSZB véleményét követően az irányelv-javaslatlathoz kapcsolatosan az Európai Parlament megbízta az Állampolgári Jogok, Bel- és Igazságügy Bizottságot) Civil Liberties, Justice and Home Affairs Committee továbbiakban: LIBE), Sylvia-Yvonne Kaufmann riportőr vezetésével, hogy véleményezze a javaslatot.⁵⁷⁶

Az Europol 2018 szeptemberében kiadott egy jelentést az internetes szervezett bűnözésről, amely áttekintést nyújtott a fizetési csalásokról, skimming fenyegetésekről, POS terminálokkal kapcsolatos visszaélésekről és telekommunikációs csalásokról, amelyek új kihívásokat jelentenek a nyomozó szerveknek.

2018. december 11.-én az Európai Parlament és a Tanács egy formális megállapodást hozott létre az irányelv tervezettel kapcsolatban, melynek az alábbi főbb pontjai voltak:

- harmonizálni kell az online bűncselekmény fogalmát, mint például a hackelést, vagy phishing-et,
- meg kell teremteni a minimális büntetéseket egy évtől öt évig terjedően a bűncselekmény jellegéhez igazodva,
- hatékonyabb határon átnyúló nyomozati eszközöket kell létrehozni,

⁵⁷⁵ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye az európai parlamenti és tanácsi irányelv a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről és a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló javaslatról [COM(2017) 489 final – 2017/0226 (COD)]

⁵⁷⁶ <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-combating-fraud-counterfeiting-of-non-cash-means-of-payments> 2019)

- a virtuális pénzekkel kapcsolatos tranzakciókra is ki kell terjednie a hatálynak,
- növelni kell a prevenciót és az áldozatok védelmét.

A Tanács 2018. december 19-én tájékoztatta a LIBE vezetőjét, hogy a jóváhagyja az Európai Parlament álláspontját, és a szabályozást elfogadják. A plenáris ülés az irányelv javaslatról előreláthatóan 2019 márciusában zajlott le.⁵⁷⁷ Az irányelv-javaslatot végül 2019. április 17.-én fogadták el rendes jogalkotási eljárás keretében.

9.5. Az elfogadott irányelv⁵⁷⁸ szabályai

Az irányelv „a készpénz-helyettesítő fizetési eszközzel elkövetett csalás és a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök hamisítása elleni küzdelemről, valamint a 2001/413/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról” címet viseli. A célkitűzéseknek megfelelően minimumszabályokat határoz meg az uniós tagállamok számára. Elsődlegesen a prevenciót és az áldozatok segítségét fogalmazta meg célként. (1. cikk)

Az elfogadott javaslat végül az alábbi bűncselekményeket rendeli büntetni:

- A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználása,
- materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos bűncselekmények,
- immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználásával kapcsolatos bűncselekmények,
- információs rendszerekkel kapcsolatos csalás,
- és a fentiekhez kapcsolódó előkészületi, felbujtói és bűnsegédi magatartások.

Csalárd használat alatt az irányelv a lopás útján szerzett készpénz-helyettesítő fizetési eszközök, illetve a hamis vagy meghamisított készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználását érti. (3 cikk)

A második bűncselekménykör szerint a tagállamoknak büntetni kell az alábbi elkövetési magatartásokat:

- materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz lopás vagy más módon történő jogellenes megszerzése;
- materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd hamisítása vagy meghamisítása;

⁵⁷⁷ <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-combating-fraud-counterfeiting-of-non-cash-means-of-payments> 2019.)

⁵⁷⁸ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/713 Irányelve (2019. április 17.)

- lopott vagy más módon jogellenesen eltulajdonított, illetve hamis vagy meghamisított materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd felhasználás érdekében történő birtoklása;
- lopás útján, hamis vagy meghamisított materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz csalárd felhasználás érdekében történő beszerzése saját részre vagy más személy részére,
 - o beleértve azok átvételét, eltulajdonítását, megvásárlását, átadását, behozatalát, kivitelét, eladását, szállítását, illetve terjesztését. (4. cikk)

Nóvum, hogy külön határozza meg az immateriális készpénzkímélőkkel kapcsolatos bűncselekményeket. Büntetendő a jogellenes megszerzés, amellyel összefüggésben az 5. cikk a) pontjában utaló diszpozíciót alkalmaz a Direktíva. Itt utal az információs rendszerek elleni támadásokról szóló irányelvre (2013/40/EU). Ha valaki:

- információs rendszerekhez való jogellenes hozzáférés,
- rendszert érintő jogellenes beavatkozás,
- adatot érintő jogellenes beavatkozás, vagy
- jogellenes adatszerzés útján szerzi meg mások immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközeit megvalósítja ezt a tényállást.

E bűncselekménykörben büntetendő még a hamisítás, meghamisítás, hamis vagy meghamisított készpénz-helyettesítő fizető eszköz csalárd célzatú birtoklása és végül jogellenesen megszerzett, hamis vagy meghamisított immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszközök csalárd felhasználás érdekében történő beszerzése saját részre vagy más személy részére, beleértve azok eladását, átadását vagy terjesztését, illetve rendelkezésre bocsátását is. (5. cikk)

Információs rendszeren elkövetett csalásnak minősül a Direktíva szerint a pénz, a pénzbeli érték vagy virtuális fizetési eszköz – más személy számára jogellenes vagyoni veszteséget előidéző – átutalása vagy átutaltatása abból a célból, hogy a bűncselekmény elkövetője vagy harmadik személy jogellenesen hasznot szerezzen jusszon. A negyedik bűncselekményhez elkövetési módokat is megfogalmaz a jogforrás:

- egy információs rendszer működésének jogosulatlan akadályozása vagy a működésébe való jogosulatlan beavatkozás;
- számítógépes adatok jogosulatlan bevitele, módosítása, törlése, továbbítása vagy hozzáférhetetlenné tétele. (6. cikk).

E bűncselekménykörben már megjelennek a virtuális fizetési eszközök is elkövetési tárgyként, ami előremutató.

Pőnalizálándó előkészületi magatartásnak minősíti az irányelv minden olyan készülék vagy eszköz, számítógépes adat vagy bármilyen más eszköz előállítás, saját részre vagy más személy részére történő beszerzése – beleértve azok behozatalát, kivitelét, eladását, szállítását vagy terjesztését is – vagy hozzáférhetővé tétele, amelyet elsődlegesen arra terveztek vagy kifejezetten arra alakítottak át, hogy a fenti bármelyikét elkövessék, de itt is feltétel a család szándék. (7. cikk)

Az irányelv elhatárolja a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz és a virtuális fizetési eszköz fogalmát. Előbbinek minősül minden olyan immateriális vagy materiális védett készülék, tárgy vagy rögzített adat, vagy ezek kombinációja, ide nem értve a törvényes fizetőeszközöket, amely önállóan, illetve egy eljárás vagy eljárások alkalmazásával lehetővé teszi, hogy birtokosa vagy felhasználója pénzt vagy pénzbeli értéket utaljon át, többek között digitális csereeszközök révén. Utóbbi pedig, olyan digitális értékmegjelenítő, amelyet nem központi bank vagy hatóság bocsát ki vagy garantál, nem feltétlenül kapcsolódik törvényes fizetőeszközhöz, és nem minősül pénznemnek vagy pénznek, de amelyet természetes vagy jogi személyek csereeszközként elfogadnak, és amely elektronikusan átutalható, tárolható és értékesíthető.

A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz akkor minősül védettnek, ha az utánzással vagy család felhasználással szemben például tervezés, kódolás vagy aláírás útján lépnek fel a hamisítókkal szemben. (2. cikk)

Az irányelv természetes személyekkel szemben hatékony, arányos és visszatartó büntetéseket vár el a tagállamokól. Az alábbi minimumszabályok szolgálnak zsinórmértékként:

- a materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz lopása, hamisítása és meghamisítása esetén a büntetési tétel felső határának legalább két évi szabadságvesztésnek kell lennie. Ez a felső határ vonatkozik az immateriális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz jogellenes megszerzésére, hamisítására és meghamisítására és valamennyi előkészületi bűncselekményre.
- A jogellenesen megszerzett, illetve hamis vagy meghamisított materiális készpénz-helyettesítő fizetési eszköz család célzatú birtoklása, és azokkal tranzit jellegű cselekmények esetén a büntetési tétel felső határa legalább egy évi szabadságvesztésnek kell lennie. Ez vonatkozik immateriális készpénzkímélőkre elkövetett azonos cselekményekre is.
- Az információs rendszerekkel kapcsolatos csalás esetén szigorúbb a direktíve, itt felső határnak minimum három évi szabadságvesztést indítványoz.

- Amennyiben bünszervezetben követik el a befejezett deliktumokat, úgy a büntetési tétel felső határa legalább öt évi szabadságvesztésnek kell lennie. (9. cikk)

Jogi személy felelősségre vonásával kapcsolatos szabályokat az irányelv 10. cikke rendezi. A felelősségre vonás alapja lehet, ha a jogi személyen belül vezető beosztásban lévő személy akár egyedül eljárva, akár a jogi személy valamely szervének tagjaként eljárva követett el a 3-8. cikkben meghatározott bűncselekmények valamelyikét a jogi személy javára.⁵⁷⁹ Jogi entitásokkal szemben kötelező szankció, amelyet elő kell írnia a tagállamoknak a (büntetőjogi vagy nem büntetőjogi) pénzbírság. Fakultatív szankciók:

- az állami kedvezményekre vagy támogatásokra való jogosultságból történő kizárás;
- a közfinanszírozásból való ideiglenes kizárás, ideértve a közbeszerzési eljárásokat, a vissza nem térítendő támogatásokat és a koncessziókat is;
- üzleti tevékenységek gyakorlásától való ideiglenes vagy végleges eltiltás;
- bírósági felügyelet alá helyezés;
- bíróság által elrendelt felszámolás;
- a bűncselekmény elkövetésére használt létesítmények ideiglenes vagy végleges bezárása.

(10. cikk)

Az irányelv a büntetőeljárás felgyorsítása érdekében joghatósági szabályokat is meghatároz.

Minden tagállam meg kell hoznia a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fent említett bűncselekményekre vonatkozó joghatóságát megállapítsa, amennyiben az alábbiak közül egy vagy több érvényesül:

- a bűncselekményt teljes egészében vagy részben a területén követték el vagy
- az elkövető egy tagállam állampolgára.

Joghatósággal rendelkezik egy állam akkor is amennyiben,

- egy bűncselekményt teljes egészében vagy részben egy tagállam területén követték el, illetve
- ha az elkövető a bűncselekmény elkövetésekor fizikailag jelen van az említett területen, függetlenül attól, hogy a bűncselekményt az említett területen található információs rendszer felhasználásával követték-e el.

⁵⁷⁹ A felelősség témaköréről értékes gondolatokat fogalmaz meg Kóhalmi László. Szerinte nagyobb figyelmet kell fordítani a gazdasági döntések során a büntetőjogi felelősség kivizsgálására, illetve megállapítására. Lásd. KÓHALMI László: Some issues of criminal liability by reason of economic decision. *Journal of Eastern-European Criminal Law* Vol. 6. 2019/1. 44-46.o.

A tagállamoknak tájékoztatnia kell az Európai Bizottságot, ha úgy dönt, hogy a 3–8. cikkben említett, a területén kívül elkövetett bűncselekményekre vonatkozóan joghatóságot állapít meg, többek között amennyiben:

- az elkövető szokásos tartózkodási helye a területén van;
- a bűncselekményt a területén letelepedett jogi személy hasznára követték el;
- a bűncselekményt valamely állampolgára vagy olyan személy sérelmére követték el, akinek a szokásos tartózkodási helye a területén van. (12. cikk.)

A tagállamok számára kötelezettség a szoros, gyors, hatékony nyomozati együttműködés és információcsere. (13.-15. cikk)

Kiemelendő még az irányelv 16. cikke, amely áldozatvédelmi szabályokat tartalmaz.

A fenti bűncselekményekkel összefüggésben következtében kárt elszenvedett természetes és jogi személyek:

- a bűncselekmények hátrányos következményeivel – például a jó hírnevük megsértésével – szembeni védekezésre vonatkozó konkrét tájékoztatást és tanácsadást kapjanak; és
- megkapják azon intézmények jegyzékét, amelyek kifejezetten a személyazonossággal kapcsolatos bűncselekmények különböző aspektusaival és a sértetteknek nyújtott támogatással foglalkoznak.

A cél, hogy tagállamonként egy egységes nemzeti online információs rendszert hozzanak létre annak érdekében, hogy megkönnyítsék a segítséghez és támogatáshoz való hozzáférést az áldozatok számára.

A sértetteket tájékoztatni kell:

- a bűncselekménnyel kapcsolatos feljelentés megtételére szolgáló eljárások, és a sértettnek az ilyen eljárásokban betöltött szerepe;
- a nemzeti jognak megfelelően az ügyre vonatkozó tájékoztatáshoz való jog;
- a rendelkezésre álló panasztételi eljárások, amennyiben a büntetőeljárás során az illetékes hatóság nem tartja tiszteletben a sértett jogait;
- elérhetőségek az ügyvel kapcsolatos kommunikáció céljára. (16. cikk)

A 17. cikk a másik fő célkitűzésének megfelelően, a megelőzéssel foglalkozik. A tagállamok, többek között az interneten keresztül, meg kell hozni azon megfelelő intézkedéseket – például tájékoztató és figyelemfelhívó kampányok, valamint oktatási és kutatási programok –, amelyek célja általában a csalás visszaszorítása, a figyelemfelhívás, és a csalás sértettjé válás kockázatának csökkentése.

Az Európai Bizottság 2019. augusztus 31-ig részletes programot dolgoz ki ezen irányelv kimenetelének, eredményeinek és hatásainak nyomon követésére. A nyomonkövetési programban meg kell határozni, hogy milyen eszközökkel és milyen gyakorisággal kell gyűjteni a szükséges adatokat és az egyéb bizonyítékokat. A programban meg kell határozni, hogy a Bizottságnak és a tagállamoknak milyen feladatai vannak az adatok és egyéb bizonyítékok gyűjtésével, megosztásával és elemzésével kapcsolatban. A tagállamok évente továbbítaniuk kell a Bizottságnak a bűnügyi adatokat. Az Európai Bizottság gondoskodik a statisztikai jelentések összevont áttekintésének évenkénti közzétételéről, és annak az illetékes szakosodott uniós ügynökségek és szervek részére történő megküldéséről. (19. cikk)

A tagállamoknak 2021. május 31-ig kell implementálniuk a direktívát és erről haladéktalanul tájékoztatják a Bizottságot. (20. cikk).

10. Összegzés és De lege ferenda javaslatok

A készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése, mint delicta sui generis tényállás véleményem szerint problémás e bűncselekménykörnél is, nem csak a pénzhamisításnál.

A Btk. indokolása⁵⁸⁰ a következőképpen érvelt a tényállás mellett:

„A törvény fenntartja a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítését, amelynek jogi tárgya azonos a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának jogi tárgyával. A csak szándékosan megvalósítható cselekmény elkövetési magatartása a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához szükséges anyagok, eszközök, berendezések, vagy számítástechnikai program készítése, megszerzése, tartása stb. Az elkövetési magatartások közül a kereskedés helyett az elkövetési tárgyak országba behozatala, onnan való kivitele, vagy azon való átszállítása lesz büntetendő. A szigorítás jegyében a tényállás (2) bekezdése új minősített esetként rendeli büntetni, ha a bűncselekményt bűnszövetségben vagy üzletszerűen követik el.”

A hamisítás előkészülete és a hamisítás elősegítése két egymással konkuráló bűncselekmény⁵⁸¹, amelyet el kell határolni egymástól. Az elhatárolás alapja, hogy az előkészületet csak felhasználás céljából lehet elkövetni, és ezzel szemben az elősegítésnél ez nem feltétel. Az elősegítés egy

⁵⁸⁰ https://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0ahUKEwjNsZHS_6zaAhXFhqYKHfTRAlsQFggnMAA&url=http%3A%2F%2Fjogikar.uni-miskolc.hu%2Fdownload.php%3FfileName%3D%2FprojectSetup%2Ffiles%2Fbkr%2Fsegedanyag%2Fbtk_indokolas.pdf&usg=AOvVaw3QJk43Nw3WWb6gBvv77xx (letöltés ideje: 2018. 02. 01.)

⁵⁸¹ AMBRUS István – DEÁK Zoltán, Súlyponti kérdések a bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények köréből. In: Belügyi szemle, a Belügyminisztérium szakmai tudományos folyóirata. 2011/2. 93. o.

delicta sui generis tényállás, ahol előkészületi magatartásokat rendel büntetni a jogalkotó befejezett bűncselekményként.⁵⁸²

A Büntető Törvénykönyv szabályozási önellentmondása, és az elősegítés tényállásának egyik fő problémája, hogy súlyosabb a büntetési tétele (egy évig terjedő szabadságvesztés) mint az előkészületi tényállásnak (elzárás). Az elkövető a büntetőeljárásban gyakorlatilag abban lesz érdekelt, hogy egy büntetőjogilag releváns, és elméletben súlyosabb körülményt egy célzatot, jelen esetben a felhasználás célzatát magára vállalja, hogy enyhébb büntetésben részesüljön.

Problémás továbbá a törvényi tényállás mert életszerűtlen⁵⁸³, hogy valaki például készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításához szükséges eszközt a felhasználás célzata nélkül készítene el. Ezt a később ismertetett statisztikák is alátámasztják.

A tényállás megszövegezése és elnevezése is önellentmondásos. Az elősegítés egy magatartás deliktum, nem feltételezi, hogy beálljon az eredmény, vagyis, hogy elő is segítse a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisítását.

Ezáltal, hogy nem követel meg célzatot, és eredményt sem, meglátásom szerint jogbiztonsági szempontból is aggályos a tényállás. A jogalkotó túlságosan is előre hozta a büntetőjogi védelmet. Ad absurdum, aki megszerez egy nyomtatóberendezést, amely alkalmas készpénz-helyettesítő fizetési eszközök hamisítására (nyomtatáson keresztül az utánzás elkövetési magatartásának megvalósítására) az elköveti ezt a bűncselekményt. A tényállás csak azt követeli meg, hogy a hamisításhoz szükséges legyen, nem pedig, hogy abból a célból, vagy azzal az eredménnyel történjen.

A tényállás megalkotásánál a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló 2001/413/IB. számú Tanácsi Kerethatározat 2-4. cikkét vette a magyar jogalkotó alapul. Nézetem szerint a vonatkozó cikkek nem követelték meg az elősegítés tényállásának bevezetését, a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának az előkészülete eleget tenne jogharmonizációs kötelezettségünknek.

Meglátásom szerint pozitív fejlemény az Európai Unióban, hogy a Bizottság kidolgozta és elfogadásra került az új irányelv, ami modernizálja a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos büntetőjogi szabályokat a tagállamokban. Emellett a jogharmonizációt is elősegíti, amely visszatarthatja az elkövetőket az ún. forum shopping jelenségtől. Előremutató, hogy a

⁵⁸²GÁL István László, A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények. In: Evilág - az információs társadalom folyóirata. 2003. 33. o.

⁵⁸³AMBRUS – DEÁK, (2011) 97-98. o.

javaslat szélesítené a fizetőeszközök körét, elektronikus pénzek és virtuális pénzek büntetőjogi védelem alatt állnának. Nem csak a jogtalanul eltulajdonított, hamisított és meghamisított fizetési eszközöket büntetné, hanem az előkészületi magatartásokat és tranzit jellegű, és forgalomba hozatali cselekményeket is. De lege ferenda javaslom, hogy irányelvvel összhangban büntesse a fenti bűncselekményköröket.

A Büntető Törvénykönyv 459. szakasz 1. bekezdés 19-20. pontja határozza meg a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények elkövetési tárgyát. A törvény egy taxatív felsorolást alkalmaz a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök meghatározásánál. Véleményem szerint a felsorolást bővíteni kéne újabb büntetőjogilag még nem szabályozott virtuális pénzeszközökkel, mint például a Bitcoin vagy a paypal. Egy lehetséges megoldás lenne, ha a jogalkotó példálózó jellegű felsorolást alkalmazni, így nem kell folyamatosan változtatni a Büntető Törvénykönyvet. Magyarországon ma még nem nagy mértékben elterjedt fizetési megoldásokról van szó, de Célszerű lenne, mivel fontos, hogy az új társadalmi jelenségekre a jogalkotó időben reagáljon. Jelenleg a Bitcoin nem hamisítható, de ha a jövőben vagy elméletben lehetséges lenne (úgy, hogy ugyanazt az összeget kétszer is el tudnánk utalni) az a pénzhamisítás virtuális formája lenne.⁵⁸⁴

De lege ferenda javaslom a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése nevű tényállás eltörlését a büntető törvénykönyvből. Meglátásom szerint a tényállás felesleges duplum, azok után, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának előkészületi stádiuma is már büntetendő. A törvényi tényállással több probléma van. Egyrészt nem életszerű, hogy valaki azért készít hamisításhoz szükséges eszközöket, hogy utána azokat ne használja fel. Ezt a bűnügyi statisztikák is alátámasztják. Másrészt a *delicta sui generis* bűncselekménynek a büntetési tétele magasabb, mint a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának előkészülete. Így az elkövető a büntetőeljárásban abban lesz érdekelt, hogy magára vállalja a felhasználás célzatát, hogy enyhébb büntetést kapjon; azaz egy évig terjedő szabadságvesztés helyett elzárást. A vonatkozó kerethatározat 6. cikkének véleményem szerint megfelelne a szabályozás a gyakorlatban alig létező tényállás nélkül is

A következő táblázat éves szinten mutatja a regisztrált bűncselekmények számát a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatban Magyarországon.

⁵⁸⁴ESZTERI Dániel, A World of Warcraft-tól a Bitcoin-ig. Az egyén, a gazdaság és a tulajdon helyzetének magán- és büntetőjogi elemzése a virtuális közösségekben. Doktori értekezés. Pécs, 2015. 177. o.

Hazánkban is elterjedőbe vannak ezek a deliktumok. Az alábbi statisztikát összefoglaló táblázat mutatja éves szinten regisztrált készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekményeket.

<i>Bűncselekmény neve / év</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
<i>A készpénz- helyettesítő fizetési eszköz hamisítása</i>	65	202	130	425	739	1588	52
<i>A készpénz- helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése</i>	3	1	3	3	1	4	1
<i>A készpénz- helyettesítő fizetési eszközzel visszaélés</i>	5804	1186	870	23 064	434	310	246
<i>információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás</i>	250	1398	2176	3409	4467	3043	2624

15.számú táblázat: a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények alakulása Magyarországon 2013-2019 között.⁵⁸⁵

A táblázat természetesen nem tartalmazza azokat az adatokat melyek a hatóságok tudomására nem jutottak, így a rejtett bűnözésre csak becsléseink lehetnek. A deliktumok közül utóbbi években az információs rendszer felhasználásával elkövetett csalás a legmasabb. A készpénz-

⁵⁸⁵<https://bsr.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=https%3a%2f%2fbsr.bm.hu%2fBuncselekményiAdatok%2fRegisztr%c3%a1lt+b%c5%b1ncselekm%c3%a9nyek+sz%c3%a1ma+az+elk%c3%b6vet%c3%a9s+helye+szerint.xlsx> (letöltés ideje: 2018. 03. 01.)

helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése statisztikailag nem is létezik, évente mindössze pár esete. Évekig nőtt az ilyen jellegű bűncselekmények száma, de pozitív trend, hogy 2017 óta visszaszorulóban vannak.

A megfelelő normatív szabályozás mellett, fontos, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközöket használók minden pénzügyi tranzakciónál figyelmesek legyenek. Ebben segíthet a média, illetve a hatóságok megfelelő tájékoztatásai arról, hogy miként lehet elkerülni, hogy a bűncselekmények áldozatává váljunk. A pénzügyi intézetek (bankok, takarékszövetkezetek stb.) részéről pedig elvárható, hogy ne csak a kényelmünket (lásd. paypass kártya) hanem a biztonságunkat is szolgálják.

V. RÉSZ: ÖSSZEGZÉS

1. Záró gondolatok

A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekményekkel foglalkozó könyvem alapvetések című része feltárta a releváns bűncselekmények potenciális és valós gazdaságbiztonsági kockázatait. A hamis pénzek forgalomba kerülése egyéni és közösségi szinten is vagyoni és gazdasági károkat okoz.

Ezt követően a monográfia II. része a pénzhamisítás büntetőjogi és kriminológiai aspektusait vizsgálta. Áttekintette a külföldi és a hazai jogtörténet pénzhamisításra vonatkozó főbb jogforrásait, a különböző korszakok elméleti és gyakorlati problémáit és megoldásait. A joghistóriai fejezetek után a pénzhamisítás a hatályos számos külföldi ország (elsősorban a német, osztrák, és angolszász jogrendszerek) pénzhamisításra vonatkozó büntetőjogi szabályozását mutattam be. A jogösszehasonlító fejtegetéseket követően vizsgáltam a nemzetközi és európai uniós jogforrásokat. Végezetül a II. rész záró részében a hatályos magyar szabályozást analizáltam, megfogalmaztam *de lege ferenda* javaslatokat és a kriminológia fejezetben a bűnmegelőzés lehetséges jogi és nem jogi eszközeit kutattam.

Hasonló szisztémában épült fel a III. rész a bélyeghamisításról és a IV. rész a készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekményekről.

A könyv V. záró részében összefoglalóan mutatom be a pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények büntetőjogi és kriminológiai téziseit.

1.a pénzhamisítás bűncselekménye jelentős gazdaságbiztonsági kockázatot jelent az államok számára. A bűncselekményét árát három oldalról fizetjük meg:

- redisztribúciós költség, amely vásárlóerő csökkenésére utal, azon személyeknél, akiknél végül megtalálják a hamis pénzt.
- prevenciók költség, amely a pénzhamisítás elleni küzdelem költségeit foglalja magába.
- és a bizalmi költség, amely az állampolgároknak és országoknak a pénzbe, mint fizetőeszközbe vetett bizalom megrendülését mutatja.

2. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök (bankkártyák, étkezési utalványok, elektronikus pénz) elterjedésével sok szempontból egyre kényelmesebbé válik az életünk, de a bűnelkövetők újabb és újabb technológiai eszközök és módszerek bevetésével egyre könnyebben tudnak az ilyen forgalmi eszközökkel visszaélni.

3. A fenti kockázatok miatt fontos a bűnmegelőzés, amely adekvát büntetőjogi és jogon kívüli eszközökkel érhető el. A könyv fő célkitűzése volt ezeket feltárni.
4. A pénzhamisítás bűncselekménye gazdag múltra tekint vissza, valószínűleg egyidős a pénz megjelenésével. A hamis pénzek már a pénzverés korszaka előtt is megjelentek, amelyet jogforrások és régészeti leletek bizonyítanak.
5. Már az ókori civilizációk szerint is büntetendő cselekmény volt, kezdetben a csalás körébe vonták, később attól elválasztva, önállóan szabályozták. Az ókori Rómában a principátus ideje alatt jelent meg az a felfogás, hogy a pénzhamisító cselekményével magát az uralkodót sérti meg, és ezzel felségárulást, hűtlenséget követ el.
6. A principátus alatt megjelent szemlélet évszázadokig meghatározta a középkori európai államok gondolkodását a bűncselekményről. Ezért ezt a bűncselekményt a szokásjog (pl.: a Szász Tükör) és később az írott jog (pl.: a Constitutio Criminalis Carolina) is szigorúan rendelte büntetni. A szankció jellemzően halálbüntetés, testcsonkító büntetések, pénzbüntetés és szabadságvesztés volt.
7. A felvilágosodás korszakában és a polgári korszak kódexeiben kezdett megváltozni ez a nézőpont, és fokozatosan átsorolták a pénzhamisítást a vagyon elleni bűncselekmények közé. Cesare Beccaria már tagadta a bűncselekmény közjogi jellegét. A büntetések humanizálódtak, a fő büntetési nem a szabadságvesztés lett.
8. A magyar jogfejlődés kezdetén a szokásjog rendelte büntetni a pénzhamisítást. Az első írott a pénzhamisításról jogforrás III. András király uralkodása idejéből származik.
9. Később több törvényben megjelent, így Károly Róbert idején, illetve Mátyás király törvényeiben. I. Mátyás uralkodása idején már *expressis verbis* ki volt mondva, hogy a pénzhamisítás hűtlenségi bűncselekmény, csak úgy, mint a középkor többi államában. A bűnelkövetők büntetése ennél fogva halál volt.
10. A jogalkalmazást évszázadokig meghatározó szokásjogi gyűjtemény, Werbőczy István Hármaskönyve is hűtlenségnek tartotta a pénzhamisítást.
11. A háborús és kaotikus viszonyok a 16. században kedveztek a hamis pénz készítőinek, gyakori bűncselekménynek számított, ezért nevezhetjük e korszakot a „pénzhamisítás virágkorának.”
12. Az 1723. évi IX. törvénycikk is fenntartotta a pénzhamisítás közjogi jellegét, 50 forint feletti értékre elkövetett pénzhamisítást fej- és jószágvesztéssel rendelte büntetni. A törvény még a 19. század közepén is hatályban maradt, amely már nem felelt meg a kor elvárásainak. Jogalkalmazási

problémák jelentek meg a papírpénzek megjelenésével, és a halálbüntetés szankcióját túl szigorúnak találták a bíróságok.

13. A Csemegi-kódex megszüntette a pénzhamisítókkal szemben a halálbüntetés alkalmazásának lehetőségét, és differenciáltan tíz szakaszban szabályozta a tényállást.

14. Az 1961. évi V. törvény már a bűncselekményt a népgazdaság elleni bűntettek közé sorolta, és együtt szabályozta a bélyeghamisítással.

15. Az 1978. évi IV. törvény formailag egyszerűsítette a szabályozást. A pénz büntetőjogi fogalmát külön törvényerejű rendelet tartalmazta. A törvény hatálya alatt gazdag joggyakorlat alakult ki. Elsősorban elhatárolási, rendbeliségi és elkövetési tárgyjal kapcsolatos problémák merültek fel.

16. A vizsgált külföldi hatályos szabályozási modellek mindegyike nagy szigorral rendeli büntetni a pénzhamisítást. A német Büntető Törvénykönyv nagy mozgásszabadságot biztosít a német bíróságok számára. Az elkövetési tárgyaknál még az ún. fantáziapénzek esetén is megállapítják a tényállást, mivel a célkutató értelmezésük szerint ez is sérti a pénzforgalom rendjét.

17. Mai napig a legfontosabb multilaterális nemzetközi szerződés az pénzhamisítás visszaszorítására hozott 1929-ben elfogadott Genfi Egyezmény. Az Egyezmény számos bűnügyi együttműködéssel kapcsolatos szabályt tartalmaz, alapja az uniós jogforrásoknak, és egyik legfontosabb szabálya, hogy előírja a részes államok számára, hogy az külföldi pénznemeket büntetőjogi védelem szempontjából nem szabad diszkriminálni.

18. Az Európai Unióban először a 2000/383/IB. számú tanácsi kerethatározat írt elő jogharmonizációs kötelezettségeket a tagállamok számára, hogy hatékony büntetőjogi eszközökkel védjék az eurót, amelyet 2002-ben vezettek be. Az Európai Bizottság javaslatára a Tanács és az Európai Parlament elfogadta a 2014/62/EU irányelvet, amely felváltotta a korábbi tanácsi kerethatározatot. Ez a tagállamok számára büntetőjogi minimumszabályokat állapított meg.

19. A hatályos magyar Büntető Törvénykönyv pénzhamisításra vonatkozó tényállása tekintetében megállapítható, hogy a magyar szabályozás megfelel a nemzetközi és EU-s jogforrásoknak.

20. De lege ferenda javasolom elsőként a hamis pénz kiadásának, mint önálló tényállásnak a visszaállítását. Egyrészt valósabb statisztikai képet kapnánk a komoly pénzhamisításos ügyekről, s külön kerülnének regisztrálásra a viszonylag bagatell bűncselekménynek számító hamis pénz kiadásos esetek. Másrészt a jelenlegi szabályozás alapján csekély tárgyi súlyú ügyekben egy szigorúan szankcionált bűncselekmény miatt indulhat büntetőeljárás, amely mind generál-, mind

speciál preventív szempontból indokolatlan és nem veszi figyelembe a társadalomra veszélyességet.

21. További javaslatom a pénzhamisítás elősegítése nevezetű deliktum az eltörlése, hiszen e tényállás szükségességét a jelenlegi uniós szabályozás nem követeli meg, a pénzhamisítás előkészületének büntetése is kimeríti jogharmonizációs kötelezettségünket, valamint a gyakorlatban nem létező bűncselekmény.

22. Végezetül javaslom a pénzhamisítás elkövetési tárgyának pontosítását. Az álpénzek készítését is a pénzhamisítás köré vonnám, illetve értékpapíroknál taxatív felsorolást alkalmaznék.

23. A pénzhamisítás elleni küzdelem jogon kívüli eszközehez tartozik egyrészt a bankjegyek gyártástechnológiájával kapcsolatos védelme, másrészt a bankjegyekkel hivatásszerűen foglalkozó pénzügyi dolgozók, valamint az állampolgárok képzése és tájékoztatása is az aktív bűnmegelőzési eszköztár részét képezi. A Magyar Nemzeti Bank az elmúlt években megújította a bankjegyeket, amely segítheti visszaszorítani a bűnözés ezen formáját. Az aktív védelmi eszköztár fejlesztésére pozitív példa a Periklész 2020 akcióprogram, amelyben javaslom, hogy Magyarország a jövőben aktívabban vegyen részt.

24. A bélyeghamisítás hatályos tényállása a magyar Btk-ban megfelel a büntető jogalkotással szemben támasztott formai követelményeknek, meglátásom szerint nincs szükség a módosítására.

25. Arra az esetre, ha a bélyeghamisítások száma jelentősen megnövekedne a jövőben, javasolnám de lege ferenda a német szabályozáshoz hasonlóan, hogy a szankció öt évig terjedő szabadságvesztés legyen, illetve az előkészület is büntetendő legyen.

26. A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök elterjedésével, az ezzel kapcsolatos bűncselekmények száma is nőtt.

27. Az információtechnológia fejlődésével az elkövetők újabb és újabb eszközöket (pl.: skimmer, phishing) eszközöket vetnek be, hogy gyorsan és hatékonyan kövessenek el visszaéléseket.

28. Pozitív fejlemény az Európai Unióban, hogy a egy elfogadásra került egy irányelv a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök védelmére, amely már a virtuális pénzekkel is foglalkozik.

29. Az irányelvvel összhangban a virtuális pénzek fogalmát meghatároznom Btk.-ban, és az azzal kapcsolatos visszaéléseket büntetni kell rendelni.

30. De lege ferenda javaslom a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának elősegítése nevű tényállás eltörlését a büntető törvénykönyvből. Meglátásom szerint a tényállás felesleges duplum, azok után, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszköz hamisításának előkészületi stádiuma is már büntetendő.

VI. RÉSZ: ANGOL NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÓ

1. English summary of the book

In the basic premises titled part of my dissertation which dealt with the criminal offenses relating to counterfeiting currencies and philatelic forgeries, revealed the potential and real economic risks of the relevant crimes. The release of the counterfeit money in the legal tender causes financial and economic damage in an individual and a communal level as well.

Then the second part of the dissertation analyses the criminal law and criminological aspects of counterfeiting money. It reviewed the most important legal sources of the foreign and the domestic legal history regarding counterfeiting money, and the theoretical and practical problems and solutions of the different epochs. After the legal history chapters I introduced the regulation of the in force statutory provisions of counterfeiting money in several foreign countries (primarily German, Austrian, and Anglo-Saxon legal systems). After the comparative law discussions I analysed the international and European Union legal sources. Finally in the ending part of the second part I analysed the in force Hungarian regulation and I formulated *de lege ferenda* suggestions and in the criminological chapter I researched the legal and non-legal means of crime prevention.

The third part about the counterfeiting of stamps and fourth part of non-cash payment instrument related crimes was built up in a similar method.

The fifth and ending part of my dissertation summarizes the criminal law and criminological theses criminal offenses relating to counterfeiting currencies and philatelic forgeries,

1. The crime of counterfeiting money is a huge economic risk for the states. We pay the costs in three ways:

- redistribution cost which means that the purchasing power is declining for those where they found the counterfeit money.
- prevention cost, which consists of the costs combatting counterfeiting money.
- and the confidence costs, which means that the trust in money as a payment method by the citizens and states is shaken.

2. With the spread of the non-cash payment instruments (credit cards, meal vouchers, electronic money) with many regards our life becomes more convenient but the criminals with newer and newer technological means and methods can misuse these payment instruments.

3. It is important to prevent the crime due to the above mentioned risks, which can be achieved with the adequate criminal law and non-legal means. The main goal of the dissertation is to explore these.

4. The crime of counterfeiting money has a long history, it is probably as old as the use of money. The counterfeit money has appeared before the coinage of money, which can be proved by the legal sources and the archeological findings.

5. The ancient civilizations already punished the crime as fraud, and later was regulated separately, individually. In the ancient in the age of the Principate appeared the concept that counterfeiter with his or her conduct breaches the monarch and with this he or she commits treason, disloyalty.

6. The concept which appeared at the Principate remained for centuries in the European countries thinking in the middle age. Due to this the customary law (e.g. the *Sachsen Spiegel*) and the written law (e.g. the *Constitutio Criminal Carolina*) said it shall be punishable with rigor. The sanction was typically death penalty, body truncation penalties, pecuniary fine and imprisonment.

7. In the age of enlightenment and the civil codes this concept started to change and gradually counterfeiting money was reclassified as a crime against property. Cesare Beccaria was the first who denied the public law characteristics of the crime. The punishments became more humane and the main sanction was imprisonment.

8. In the beginning of the legal development in Hungary counterfeiting money was punishable by the customary law. The first written law is from the age of reign of King Andrew the third.

9. Later it appeared in more acts like in reign of Károly Róbert and in the acts of King Matthias. In the age of the reign of Matthias the first, counterfeiting was *expressis verbis* stated that as a disloyalty crime, just as in other middle age countries. Thus the punishment was death for the perpetrators.

10. The *Tripartitum* from Werbőczy István which was a customary law compilation and defined the legal practice for centuries regarded counterfeiting as treason.

11. The chaotic and war like state in the 16th century was favoured by the counterfeit money makers so we can name this age as the “heyday of counterfeiting money.”

12. The Act IX of 1723 also maintained the public law nature of the crime of counterfeiting, if the counterfeiting was committed with more the 50 Forints than the sanction was capital punishment and confiscation of property. The Act stayed in force even in the middle of 19th century and it did not comply with the expectations of the age. Problems appeared in the legal

practice when the paper money appeared and the capital punishment was considered as a too strict by the courts.

13. The Code-Csemegi abolished the death penalty against counterfeiters and regulated the statutory provisions in ten paragraphs.

14. The Act V of 1961 classified counterfeiting money as a crime against the national economy and regulated it with the crime of stamp forgery.

15. The Act IV of 1978 simplified the regulation. The criminal law concept of money was defined in a separate legislative decree. Rich legal practice developed Under the scope of the Act. Primarily there were problems regarding with distinguishing, counts and the perpetration object.

16. All of the analysed foreign in force regulation models punishes counterfeiting money with great rigor. The German Criminal Code gives big freedom to the courts. They ascertain the statutory provisions at the perpetration objects even in the case of so called fantasy moneys due to this also breaches the legal tender according to the teleological interpretation.

17. Even today the most important multilateral international convention regarding the suppression of counterfeiting money is the Geneva Convention adopted in 1929. The Convention contains a lot of regulation regarding cooperation in criminal matters, it is the bases of the European Union's legal sources and it prescribes for the signing states that the foreign currencies shall not be discriminated by the aspect of criminal law protection.

18. The European Union in the 2000/383/IB no. Council Framework decision prescribed for the first time legal harmony obligations to the Member States to effectively protect the euro currency which was introduced in 2002. The European Council and the European Parliament adopted the 2014/62/EU Directive for the proposal of the European Commission which replaced the earlier Council Framework decision. This established minimum regulations regarding criminal law for the Member States.

19. After the analyses of the statutory provisions of counterfeiting money in the Hungarian Criminal Code, it can be established that the Hungarian regulation complies with the international and the EU legal sources.

20. De lege ferenda I recommend the restoration of the uttering of counterfeit money as an independent statutory provision. Firstly this can provide us with more realistic statistical picture of the serious counterfeiting of money cases and the relatively petty uttering money cases will be registered separately. Secondly according to the current regulation in small risk cases a rigorously

sanctioned crime type of criminal procedure can be initiated which is unnecessary both in general and special prevention wise and not takes into account it's dangerousness to society.

21. My next suggestion is to abolish the Aiding in Counterfeiting Operations titled crime due to the fact that this statutory provision is not required by the European Unions regulation, the preparation of counterfeiting money is sufficient to comply with our legal harmonization obligations, furthermore it is almost a non-existent crime in the practice.

22. Lastly I recommend the clarification perpetration object of counterfeiting money. I would consider the making of fake money within the counterfeiting and I would use a taxation with regards to securities

23. In combatting counterfeiting firstly the protection of production technology of money and secondly the education of financial institute workers and citizens are considered as non-legal means in the active crime prevention. The Hungarian National Bank in the recent years renewed the banknotes which can reduce this form of crime. The Pericles 2020 action programme is a positive example for the active form of defense toolbar, in which I recommend Hungary to participate more actively.

24. The in force provisions of stamp forgery in the Hungarian Criminal Code complies with the formal requirements of the criminal law legislation according to my view there is no need to modify the provisions.⁵⁸⁶

25. If the numbers of stamp forgery rises in the future I would recommend de lege ferenda to raise the sanction to five year imprisonment such as in the German regulation and also I would punish preparation of the crime.

26. With the spread of the non-cash payment instruments the crimes related to it also raised.

27. The evolution of information-technology resulted in newer and newer means (like skimmer devices, phishing) for the perpetrators to commit crime fast and efficiently.

28. It is a positive development that the European Union has adopted a new Directive in connection with the non-cash payments.

29. I would recommend de lege ferenda to define the concept of virtual currencies in the Criminal Code and punish the miscoducts related to it.

30. I recommend de lege ferenda to abolish the statutory provisions of Aiding in Counterfeiting Cash-Substitute Payment Instruments from the Criminal Code. According to my view the

⁵⁸⁶KÓHALMI, (2012) 37. o.

provision is an unnecessary duplicate after that the preparation of the Counterfeiting Cash-Substitute Payment Instruments is already punishable.

FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE

- ABLONCZY Balázs, A frankhamisítás Hálók, személyek, döntések. In: Múltunk, A politikatörténeti Intézet Folyóirata. LIII. évfolyam, 2008/1. 29-55. o.
- ABLONCZY Balázs, Összeesküvés a frank ellen In: Rubicon 2005/9. 32-36. o.
- AMBRUS István – DEÁK Zoltán, Súlyponti kérdések a bankkártyával kapcsolatos bűncselekmények köréből. In: Belügyi szemle, a Belügyminisztérium szakmai tudományos folyóirata. 2011/2. 85-103. o.
- ANGYAL Pál, a Magyar Büntetőjog Kézikönyve. 17. A pénzhamisítás, hamis tanúzás, hamis eskü, hamis vád. Attila-nyomda részvénytársaság, Budapest. 1940.
- ANGYAL Pál, Tanulmányok és beszédek a szociológia és büntetőjog köréből. Budapest, 1927.
- ANGYALPál, A magyar büntetőjog kézikönyve. 5. kötet. Okirathamisítás, bélyeghamisítás, védjegybitorlás, csalárd és vétkes bukás. Athenaeum irodalmi és nyomdai Rt, Budapest. 1929.
- BALOGH Ágnes, A bűncselekmény tárgya In: Balogh Ágnes – Tóth Mihály (szerk.): Magyar Büntetőjogi Általános Rész. Osiris Kiadó, Budapest. 2015. 97-100. o.
- BALOGH Elemér, A pénzhamisítás bűncselekménye a XIX. század első felének néhány német kódexében és a korabeli magyar büntetőtörvény-könyv tervezetekben. In: Emlékkönyv Dr. Meznerics Iván egyetemi tanár születésének 80. évfordulójára / szerk. Tóth Károly. – Szeged. 1988. 21-36. o.
- BARTHOLME, Stefan, Geld-, Wertzeichenfälschung und verwandte Delikte. Juristische Arbeitsblätter, 1993. 197-202. o.
- BÉLI Gábor, Magyar jogtörténet, a tradicionális jog. Dialóg-Campus kiadó, Budapest-Pécs. 2000.
- BERTA József, Egy ezüstözött vas denárhamisítvány a XVI. századból. In: Az Érem. 1987/2. 16. o.
- BERTEL, Christian – SCHWAIGHOFER Klaus, Österreiches Strafrecht Besonderer Teil II §§ 169 bis 321 StGB. 8., vollständig überarbeitete Auflage. SpringerWienNewYork, Wien. 2008.
- BESELER, Georg, Kommentar über das Strafgesetzbuch für die Preußischen Staaten. Weidmann Buchhandlung, Leipzig. 1851.

- BINDING, Karl Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts Besonderer Teil. Zweiter Band, erste Abteilung. Verlag von Wilhelm Engelmann, Leipzig. 1904.
- BLAZOVICH László – SCHMIDT József, Buda város jogkönyve I. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár. Szeged 2001.
- BLAZOVICH László – SCHMIDT József, Buda város jogkönyve II. Szegedi Középkortörténeti Könyvtár. Szeged 2001.
- BODGÁL Zoltán, A pénz- és bélyeghamisítás. In: Horváth Tibor (szerk.): Magyar Büntetőjog II. Különös rész. A Belügyminisztérium tanulmányi és propaganda csoportfőnökség, Budapest. 1973. 435-441. o.
- BOHDANECZKY Imre, A pénzhamisítás Magyarországon a középkorban. In: Különlenyomat a Numizmatikai Közöny XXXIV—XXXV. évfolyamából. 1935-1936. Stádium Sajtóvállalat Rt. Budapest. 1938. 2-12. o.
- BOHLANDER, Michael, Principles of German Criminal Law. Hart Publishing, Oxford and Portland, Oregon. 2009.
- BRANTINGHAM, Paul – EASTON, Stephen T., The Costs of Crime: Who Pays and How Much? 1998 Update. In: Fraser Institute Critical Issues Bulletin. Vancouver, BC. The Fraser Institute. 1998. 1-40. o.
- BUJÁKI László, Készpénz-helyettesítő fizetési eszközök védelme. In: Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.): Az Európai Büntetőjogi Kézikönyve. Magyar Közöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2008. 493-507. o.
- BURNHAM, Captain Geo P., Memoirs of the United States Secret Service. Boston. 1872.
- BÜCHLER Pál (fordító), Manu törvényei Manava Dharmasastra. Kiadja az Erdélyi Múzeum-egyesület Jog- és Társadalom-tudományi Szakosztálya, 1915.
- CHANT, John F, The Canadian experience with counterfeiting. Bank of Canada review. 2004. 41-54. o.
- CHOWN, J. F., A History of Money From AD 800. London: Routledge. 1994.
- CLARKE, Richard A. – KNAKE, Robert K., Cyber war. The next threat to national security and what to do about it. Harper Collins e-book. New York. 2012. (elektronikus könyv)
- COOLEY, John K., Currency Wars. How forged money is the new weapon of mass destruction. Sky horse publishing. New York, 2008.
- CROSS, J.P., Identity theft protection. How to prevent identity theft and credit card fraud. LC Publifish, New York. 2014. (elektronikus könyv).

- DAVID, René – E.C. BRIERLY, John, Major legal systems in the world today. The Free Press, London. 1968.
- DAVIDSON, John –SINGH, Dweep J.,Introduction to Internet Scams and Fraud - Credit Card Theft, Work-At-Home Scams and Lottery Scams. Mendon Cottage Books, New York. 2014.
- DIÓS Erzsébet, A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmény. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Bodor Tibor – Diós Erzsébet – Vaskuti András, Büntetőjog II. Különös rész. Novissima Kiadó, Budapest. 2011. 275-303. o.
- DOMOKOS, Andrea, Digitalizáció a bűnüldözés, a büntető igazságszolgáltatás és a büntetés-végrehajtás szolgálatában. In: Homicskó, Árpád Olivér (szerk.), A digitalizáció hatása az egyes jogterületeken. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest. 2020. 77-98. o.
- ELLIOTT, Chaterine –QUINN Frances, English legal system. 13th edition. Pearson Education Limited. Harlow. 2012.
- ERDŐSY Emil, A gazdasági bűncselekmények. In: Erdősy Emil – Földvári József: Magyar Büntetőjog Különös Rész. Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs. 1995. 327-355. o.
- ESZTERI Dániel, A World of Warcraft-tól a Bitcoin-ig. Az egyén, a gazdaság és a tulajdon helyzetének magán- és büntetőjogi elemzése a virtuális közösségekben. Doktori értekezés. Pécs, 2015.
- EVANS, David S. – SCHMALENSSEE, Richard, Paying with plastic: The digital revolution in buying and borrowing. second edition. The MIT Press. 2004.
- FAYER László, (Szerk.), Az 1843-iki büntetőjogi javaslatok anyaggyűjteménye, I. kötet. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest. 1896.
- FAYER László, A magyar büntetőjogi kézikönyve, különös rész. második kötet. Harmadik bővített kiadás. Franklin-Társulat, Budapest. 1905.
- FENYVESI Csaba, A kriminalisztika tendenciái: A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője. Budapest – Pécs. Dialóg Campus Kiadó. 2017.
- FENYVESI Csaba, A magyar kriminalisztika tudományának monografikus alapjai. In: Rendőrségi Tanulmányok 2019/2. pp. 3-17.
- FINKEY Ferencz, A magyar büntetőjog tankönyve. Politzer-féle könyvkiadó vállalat, Budapest. 1905.

- FINKEY Ferencz, Az 1843-i büntetőjogi javaslatok száz év távlatából. In: Lukinich Imre (Szerk.), *Értekezések a Filozófiai és Társadalmi Tudományok köréből*, V. kötet 9. szám. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1942. 3-51. o.
- FISCHER, Thomas, *Strafgesetzbuch und Nebengesetze. Beckliche Kurzkomentare.* Verlag C.H. Beck, München. 2013.
- FITZ-MAURICE, Ernestine, *Convention for the Suppression of Counterfeiting Currency.* In: *The American Journal of International Law*, Vol. 26, No. 3 July 1932. 533-551. o.
- FONYÓ Antal: *A gazdasági bűncselekmények.* In: Fonyó Antal (Szerk.), *Magyar Büntetőjog különös rész.* BM, Budapest, 1981. 411-479. o.
- FÖLDVÁRI József, *Büntetőjog Különös Rész.* Tankönyvkiadó, Budapest. 1972.
- FÖLDVÁRI József, *Magyar büntetőjog általános rész.* Osiris kiadó, Budapest. 2006.
- GÁL István László – TÓTH Dávid, *A pénzhamisítás gazdaságbiztonsági kockázatai.* In: *Szakmai Szemle* 2016/4. 158-176. o.
- GÁL István László, *A bűnmegelőzés néhány kérdése a pénzhamisítással kapcsolatban.* In: Hautzinger Zoltán (szerk.), *Tanulmányok a „Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferenciáról.* Pécsi Határőr Tudományos Közlemények; 2. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs. 2003. 157-167. o.
- GÁL István László, *A készpénz-helyettesítő fizetési eszközökkel kapcsolatos bűncselekmények.* In: *Evilág - az információs társadalom folyóirata.* 2003. 31-33. o.
- GÁL István László, *A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények.* In: Polt Péter (szerk.): *Új Btk. Kommentár. Különös Rész, 7. kötet.* Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó, Budapest. 2013. 193-224. o.
- GÁL István László, *Gazdasági büntetőjog közigazdászoknak.* Akadémiai Kiadó, Budapest. 2007.
- GÁL István László, *Pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények.* In: Polt Péter (Szerk.): *Új Btk. Kommentár. Frissítés az első kiadáshoz.* Nemzeti Közszerzői és Tankönyvkiadó. Budapest, 2014. 377-379. o.
- GARAMI Erika, *Frankhamisítás* <http://hobby-veszprem.dyndns-web.com/numizmatika/index.php/hasznos-infok/145-a-frankhamisitas> (letöltés dátuma: 2016. 03. 11.)

- GARAMI Erika: Az 1920-as évekbeli magyarországi frankhamisítás numizmatikai vonatkozása. In: Numizmatikai Közlöny 2003-2004. Magyar Numizmatikai Társulat, Budapest, 2004. 63-74. o.
- GAZDA István, Szerkesztői előszó az új kiadáshoz. In: Werbőczy István: Tripartitum, A dicsőséges Magyar Királyság szokásjogának Hármaskönyve. Téka Könyvkiadó, Budapest, 1990. 14-32. o.
- GERLAND, Heinrich Balthasar, Geldfälschungsdelikte des deutschen Strafgesetzbuches. Dissertation. Straßburg 1901.
- GILLESPIE, Alisdair, The English Legal System. Oxford University Press, Oxford, 2013.
- GLASER, Lynn, Counterfeiting in America. The history of an American way to wealth. Clarkson N. Potter; First Edition edition, New York. 1968.
- GOMBOS Katalin, Az Európai Unió joga. Patrocinium kiadó, Budapest.
- GORICSÁN Tamás Károly, A Fővárosi Ítéltábla ítélete egy pénzhamisítási ügyben. In: JeMa 2010/3.39-44. o.
- GORICSÁN Tamás Károly, A pénzhamisításról a jogtörténet tükrében. In: Gál István László (Szerk.), Tanulmányok Tóth Mihály professzor 60. születésnapja tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara, Pécs. 2011. 229-242. o.
- GORICSÁN Tamás Károly, A pénzhamisításról, Uniós kitekintéssel. In: Tóth Mihály – Gál István (Szerk.), Gazdasági büntetőjogi Tanulmányok. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Pécs, 2005.98-125. o.
- GORICSÁN Tamás, Pillanatkép a pénzhamisításról Magyarországon, különös figyelemmel a nyomozások egyes illetékességet érintő problémáira. In: Ügyészek lapja 2011/6. 35-41. o.
- GÖRGYI Kálmán, Az új Büntető Törvénykönyv kodifikációjának története. forrás: <http://ujbtk.hu/dr-gyorgyi-kalman-az-uj-bunteto-torvenykonyv-kodifikaciojanak-tortenete/> (letöltés ideje: 2015. 08. 23.)
- GRANDI, Ciro, The protection of the euro against counterfeiting. In: Hans-Jörg Albrecht – André Klip (Szerk.): Crime, Criminal Law and Criminal Justice in Europe. Martinus Nijhoff Publishers. Leiden – Boston. 2013. 213-251. o.
- GULA József, A gazdasági bűncselekmény. In: Horváth Tibor – Lévay Miklós (Szerk.), Magyar Büntetőjog Különös rész. Complex Kiadó. Budapest. 2009. 529-569. o.

- GULA József, A készpénz-helyettesítő fizetési eszközök büntetőjogi védelmének nívói az Európai Unióban. In: Miskolci Jogi Szemle, A Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Folyóirata. 14 : 2. különszám, 1. kötet. 2019. 337-348. o.
- GULA József, A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Horváth Tibor – Lévay Miklós (szerk.): Magyar Büntetőjog Különös Rész. Complex kiadó, Budapest, 2013. 581-599. o.
- GULA József, A pénzhamisítás elleni fellépés az Európai Unióban. In: Lévay Miklós (szerk.) Az Európai Unióhoz való csatlakozás kihívásai a bűnözés és más devianciák elleni fellépés területén: tanulmánykötet. Bíbor Kiadó, Miskolc. 2004. 108-142. o.
- GULA József, A pénzhamisítás elleni fellépés nívói az Európai Unióban. In: Róth Erika (Szerk.): Miskolci Jogtudományi Műhely 10. Decemanni in Europaea Unione V. Tanulmányok a bűnügyi tudományok köréből. Miskolc, 2016. 161-174. o
- GULA József, A pénzhamisítás. In: Farkas, Ákos (szerk.), Fejezetek az európai büntetőjogból Bíbor Kiadó, Miskolc, 2017. 92-116. o.
- HAJDU Lajos, Az első (1795-ös) magyar büntetőkódex-tervezet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1971.
- HEATON, Russell, Criminal Law Textbook. Oxford University Press, Oxford. 2006.
- HELLER, Kevin John - D. DUBBER, Markus, The handbook of comparative criminal law. Stanford University Press, Stanford. 2011. (Elektronikus könyv).
- HERKE, Csongor, A digitalizáció szerepe a büntetőeljárásban. In: Mezei, Kitti (szerk.) A bűnügyi tudományok és az informatika. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar - MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Pécs - Budapest, 2019. 104-124. o.
- HERKE, Csongor, Az osztrák és a spanyol büntetőeljárás alapintézményei. egyetemi jegyzet (Szerkesztette Hengl Melinda). PTE-ÁJK, Pécs, 2016.
- HERRING, Jonathan, Criminal Law: Text, Cass, and Materials. Oxford University Press, Oxford. 2012.
- HINTERHOFER, Huber, Strafrecht Besonderer Teil II. §§ 169 bis 321 StGB. Dritte, überarbeitete Auflage. WUV | Universitätsverlag, Wien. 2002.
- HOLLÁN Miklós, Az új Büntető Törvénykönyv. In: Jakab András - Gajdusчек György (szerk.), A magyar jogrendszer állapota. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, Jogtudományi Intézet, Budapest, 2016. 344-384. o.

- HORNYÁK Szabolcs, A magyar büntetőjog története. In: Balogh Ágnes – Tóth Mihály (Szerk.), Magyar büntetőjog általános rész. Osiris kiadó, Budapest. 2015. 47-55. o.
- HORVÁTH Tibor, A magyar büntetőjog fejlődése a 19-20. században. In: Görgényi – Gula – Horváth – Jacsó– Lévay– Sántha – Váradi, Magyar Büntetőjog általános rész. Complex kiadó, Budapest. 2014. 45-63. o.
- HORVÁTH Károly, A magyar bélyeg története, a kezdetektől a 19. század végéig. Pallas Stúdió, Budapest. 2001.
- IRK Albert, A magyar anyagi büntetőjog. 2. kiadás. Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt. Pécs. 1933.
- JACSÓ Judit, A költségvetési csalás. In: Hollán Miklós – Barabás A. Tünde (Szerk.), A Negyedik magyar büntetőkódex régi és újabb vitakérdései. Kiadó az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont és az Országos Kriminológiai Intézet. 2017. 267-296. o.
- JACSÓ Judit, Pénzhamisítás. In: Kondorosi Ferenc – Ligeti Katalin (szerk.): Az európai büntetőjogi kézikönyve. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2008. 476-492. o.
- JULIUS Caspar, Abschieben falschen Geldes. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der juristischen Doctorwürde der hohen juristischen Fakultät der Georg-Angsts-Universität zu Göttingen. Druck der Univ.-Buchdruckerei von E. A. Huth, Göttingen. 1896.
- KÁDÁR Miklós, Büntetőjog Különös rész I. kötet. Budapest, 1956.
- KAHLER Frigyes, A magyarországi középkori pénzhamisítás (II. rész). Károly Róberttől - I. Mátyásig. In: Numizmatikai közlöny, 1979. (78-79. évf.) 1. sz. 43-50. o.
- KAHLER Frigyes, A pénzhamisítás bűncselekményének alakulása Magyarországon. In: Csizmadia Andor (szerk.), Jogtörténeti tanulmányok V. Budapest, 1983. 97-113. o.
- KAHLER Frigyes, Horog Dávid papírpénzhamisító és társai bűnperei a XIX. század első feléből. Hajdú Megyei Levéltár évkönyve 12. sz. 1985. 67-75. o.
- KAHLER Frigyes, Pénzhamisítás Magyarországon a XVI. században. In: A Magyar Numizmatikai Társulat Évkönyve 1971. Magyar Numizmatikai Társulat, Budapest. 1972. 84-95. o.
- KAJTÁR István, Az egyes térségek állam- és jogfejlődésének összehasonlítása. A francia állam- és jogtörténet alapvonalai. In: Kajtár István – Herger Csabáné: Egyetemes Állam- és Jogtörténet. Dialóg-Campus Kiadó. Budapest-Pécs. 2013.

- KAJTÁR István, Egyetemes állam- és jogtörténet. Dialóg Campus Kiadós, Budapest-Pécs, 2005.
- KÁPLÁR László – KAHLER Frigyes, Adatok a XVI. századi pénzhamistás kérdéséhez. In: Az Érem 1973/1. 17-21. o.
- KARSAI Krisztina, A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Karsai – Szomora – Vida: Anyagi büntetőjog különös rész II. Iusperius Bt. Szeged. 2013. 239-252. o.
- KARSAI Krisztina, Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Karsai Krisztina (Szerk.): Kommentár a Büntető Törvénykönyvhöz. Complex Kiadó, Budapest. 2013. 817-830. o.
- KATHIRVEL, MR.K., Credit card frauds and measures to detect and prevent them. International Journal of Marketing, Financial Services & Management Research. Vol.2, No. 3, March 2013. 172-179. o.
- KERESZTY Béla – KARSAI Krisztina, A gazdasági bűncselekmények. In: Nagy Ferenc (Szerk.), A magyar büntetőjog különös része. Hvgorac Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2009. 515-595. o.
- KIS Norbert – HOLLÁN Miklós, A magyar büntetőjog tankönyve II. Különös rész. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Budapest, 2008.
- KISS László különvéleménye a 2/2003. (II. 7.) AB határozathoz.
- KLIMEK, Libor, Counterfeiting and protection of the euro: From early beginnings to the current legislative development. Issues of Business and Law, 4, 12–24. 2012. 12-24. o.
- KMOŠKÓ Mihály (fordító), Hammurabi törvényi. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület Jog- és Társadalomtudományi szakosztálya. 1911.
- KONDOROSI András, Egyes kiemelkedő jelentőségű gazdasági bűncselekmények dogmatikai és eljárásjogi megközelítésben. PTE-ÁJK Doktori Iskola, Pécs, 2019.
- KONDOROSI András, Gondolatok a pénzforgalom rendjét sértő bűncselekmények kapcsán. In: Jogelméleti Szemle 2012/4. 76-87. o.
- KŐHALMI László, A büntetőjog alapproblémái. PTE-ÁJK Gazdasági Büntetőjogi Kutatóintézet. Pécs, 2012.
- KŐHALMI László, A korrupció. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Budapest, 2015. 1-25.o.
- KŐHALMI László, A korrupcióról. JURA 2014/1. 147-155.o

- KŐHALMI László, A pénzhamisítással kapcsolatos bűncselekmények. A pénz büntetőjogi fogalma. In: Balogh Ágnes, Büntetőjog II. Különös Rész – Jogi Szakvizsga Segédkönyvek. Dialóg Campus Kiadó. Budapest-Pécs, 2005. 411-417. o.
- KŐHALMI László, Gondolatok a vallási indíttatású terrorizmus ürügyén. Belügyi Szemle 2015/7-8. 52-71.o
- KŐHALMI László, Nekrológ a társadalomra veszélyességről. In: Rendészeti Szemle 2007/7-8. 145-158. o.
- KŐHALMI László, Some issues of criminal liability by reason of economic decision. Journal of Eastern-European Criminal Law Vol. 6. 2019/1. 44-52.o.
- KŐHALMI László, The Never-Ending Fight. Economic and Political Corruption in Hungary. Danube 2013/4. 67-82.o
- KŐHALMI László, The New Hungarian Criminal Code. In: Zuzana Kilysová et al (Szerk.), The Milestones of Law in the Area of Central Europe 2013. 2nd part. Comenius University in Bratislava Faculty of Law. Bratislava, 2013. 969-977. o.
- KÖRÖSMEZEINÉ Virág Regina, A pénzhamisítás hatályos tényállása. In: Rendészeti Szemle 2010/5. 88-103. o.
- KRÖNER, Michaela, Der Schutz des Euro durch die Geldfälschungstatbestände unter der besonderen Berücksichtigung des Tatbestandsmerkmals „Inverkehrbringen als echt“ – mit Hinweisen zu den Geldfälschungstatbeständen in der Euro-Zone. Tectum Verlag, Marburg. 2009.
- LÁBADY Tamás, A magyar magánjog (polgári jog) általános része. Dialóg-Campus kiadó, Budapest-Pécs. 2002.
- LANDES Johannes, Die Wertzeichenfälschung. Peter Lang, Europäischer Verlag der Wissenschaften. Frankfurt am Main, 2006.
- LEE, Jen Grondahl – SCOTT, Gini Graham, Preventing credit card fraud. A complete guide from everyone from merchants to consumers. Rowman & Littlefield. Lanham – Boulder – New York – London. 2017. (elektronikus könyv).
- LÓRÁNT Mihály, A bélyeg. Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat kiadása, Budapest. 1925.
- LŐW Tóbiás, A magyar Büntető Törvénykönyv. A büntettekről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye. Második kötet. Kiadja a Pesti Könyvnyomda Részvény Társaság, Budapest, 1880.

- MALECZKY, Oskar Strafrecht Besonderer Teil II. 8., aktualisierte Auflage. LexisNexis Verlag ARD Orac GmbH & Co KG, Wien. 2008.
- MANIVANNAN, P., Plastic money a way for cash less payment system. Global Journal For Research Analysis. volume 2, issue 1. Jan 2013. 11-12. o.
- MOLAN, Michael T., Criminal law textbook. 8th edition. HLT Publications. London. 1994.
- MOLNÁR Gábor Miklós: Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Belovics Ervin (Szerk.): Büntetőjog II. Különös rész. ötödik hatályosított kiadás. Hvg-orac Lap- és Könyvkiadó, Budapest. 2016. 729-750. o.
- MOLNÁR Gábor, Gazdasági bűncselekmények. Hvg-orac Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2009.
- MOLNÁR Gábor, Pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Kónya István (Szerk.): Magyar Büntetőjog, Kommentár a gyakorlat számára 3. kiadás. II. Kötet. Hvg-orac Lap és Könyvkiadó Kft, Budapest. 2013. 1455-1495. o.
- MOLNÁR László, A pénz- és bélyeghamisítás. In: Halász Sándor (szerk.), A büntető törvénykönyv kommentárja 2. kötet. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. 1968. 1114-1132. o.
- MOMMSEN, Theodor, Römisches Strafrecht. Verlag von Duncker und Humblot, Leipzig. 1899.
- MONNET, Cyril, Counterfeiting and inflation. In: Working paper series. European Central Bank. No. 512 / August 2005. 4-22.o.
- NAGY Melánia, A terrorizmus jelenségei az interneten. In: Jura 2019/1. 403-412. o.
- NAGY Zoltán, A pénz- és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Tóth Mihály – Nagy Zoltán (Szerk.): Magyar Büntetőjog Különös rész. Osiris Kiadó, Budapest. 2014. 493-505. o.
- NAGY Zoltán, Bűncselekmények számítógépes környezetben. Ad Librum, Budapest. 2009.
- NAGY, Melánia, Radikalizáció az online felületen. In: Miskolczi, Bodnár Péter (szerk.) XII. Jogász Doktoranduszok Országos Szakmai Találkozója. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest. 2018. pp. 273-284. o.
- NÉDA, Davori Relkovic, Buda város jogkönyve (Ofner stadtrecht). Stephaneum Nyomda, 1905.

- NEPARÁCZKI Anna Viktória, A terrorista bűncselekmény szabályozása Németországban. <http://jesz.ajk.elte.hu/neparaczki41.html>. (letöltés ideje: 2016. 02. 10.)
- NIKODÉM Gabriella –SZABÓ Jenő, A magyar bélyeg története, Kossuth Kiadó Budapest. 2010.
- NOSAL, Ed – WALLACE, Neil, A model of (the threat of) counterfeiting. *Journal of Monetary Economics*. Volume 54, Issue 4, May 2007. 994–1001. o.
- PAULER Tivadar, Büntetőjogtan. Anyagi büntetőjog különös része. Alaki jog. II. Kötet. Kiadja Pfeifer Ferdinánd, Pest. 1865.
- PIKLER J. Gyula, Valódi pénz és álpénz. *Nyugat* 1922/1. <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00308/09349.htm> (letöltés ideje 2017. 10. 24.)
- POLT Péter, Pénz és bélyegforgalom biztonsága elleni bűncselekmények. In: Blaskó et al: Büntetőjog Különös rész II. Rejtjel Kiadó, Budapest. 2013. 273-292. o.
- PROKAI Piroska, A bélyeg rövid története. *Papíripar* 2011. LV/3.
- REIN, Wilhelm, *Das Criminalrecht der Römer von Romulus bis auf Justinianus*. Verlag von K. F. Köhler, Leipzig. 1844.
- REINDL-KRAUSKOPF, Susanne – WESSELY, Wolfgang, „Fantasiegeld” als Deliktsubjekt der Geldfälschung.” *Juristische Blätter* January 2012, Volume 134, Issue 1. 66–71. o.
- ROMSICS Ignác, Franciaország, Bethlen és a frankhamisítás. *Történelmi Szemle*, 1983/1. 67-86. o.
- ROWELL, Roland, *Counterfeiting and forgery. A practical guide to the law*. Butterworths, London. 1986.
- RUß Wolfgang, *Acther Abschnitt, Geld- und wertzeichenfäalschung*. In: Heinrich Wilhelm Laufthütte – Ruth Rissin-van Saan – Klaus Tiedermann (Szerk.), *Leipziger Kommentar. Großkommentar 12., neu bearbeitete Auflage, Sechster Band §§146 bis 210*. De Gruyter Recht, Berlin. 2010. 1-64. o.
- SAMAHA, Joel, *Criminal law*. 9th edition. Thomson Wadsworth. Belmont. 2008.
- SÁNTHA Ferenc, Protection of Currency by the European and Domestic Criminal Law. In: *European Integration Studies* 2018/1. 18-29. o.
- SCHLOENHARDT, Andreas – HÖPFEL, Frank (Szerk.), *Strafgesetzbuch, Austrian Criminal Code*. NWV Neuer Wissenschaftlicher Verlag, Vienna – Graz. 2016.
- SCHMIDT, Rolf – PRIEBE, Klaus, *Strafrecht besonderer teil. II. Straftaten gegen das Vermögen*. 11. Auflage. Verlag Rolf Schmidt, Hamburg-Berlin. 2012.

- SCHMIEDL-NEUBURG, Dieter, Die Falschgelddelikte. Ein Betrag zur Kriminologie, Kriminalistik und strafrechtlichen Problematik dieser Gesetzverstöße. Verlag Max Schmidt-Römhild, Lübeck. 1968.
- SCHUBAUER László, A gazdasági bűncselekmények In: Blaskó Béla (szerk.) Büntetőjog. Különös rész 3. 363 p. Budapest: Rejtjel Kiadó, 2010. 154-257. o.
- SCOTT, Kenneth, Counterfeiting in Colonial America. Oxford University Press, New York, 1957.
- SERBAKOV Márton Tibor, A terroristák drónhasználata. In: Nemzetbiztonsági Szemle, online 2019/4. 30-43. o.
- SERBAKOV Márton Tibor, A terroristák internethasználata. In: Büntetőjogi Szemle 2018/2. 85-93. o.
- SERBAKOV Márton Tibor, Kriminalitás a dark weben: illegális piacok, pedofil oldalak, terroristák és az ellenük való küzdelem. In: Büntetőjogi Szemle 2020/1. 91-107. o.
- SIMESTER, Andrew – G. R. SULLIVAN, Criminal Law: Theory and Doctrine. Hart Publishing. Oxford 2000.
- SIMON László, Az első forinthatamisítók ügyének nyomozása. Belügyi Szemle 2003/1.157-158. o.
- SINGER, P.W. –FRIEDMAN, Allan: Cybersecurity and cyberwar. What everyone needs to know. Oxford University Press, New York. 2014.
- SLAPPER, Gary – KELLY, David, The English legal system. Fourteenth edition 2013-2014. Routledge, London-New York. 2013.
- SMITH, Laurence Dwight, Counterfeiting a crime against the people. W. W. Norton and Company Inc. New York. 1944.
- Szentírás a Neovulgáta alapján. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest. 2008.
- TÓTH Dávid, A bélyeghamisítás hazai és külföldi szabályozása. Magyar Jog, 2019/10. 567-576.o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás deliktumának szabályozása Németországban. In: Kecskés, Gábor (szerk.) Doktori Műhelytanulmányok 2016. Széchenyi István Egyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Győr, 2016. 229-242. o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás egyetemes jogtörténete. In: Ádám Antal (Szerk.), PhD Tanulmányok 14. PTE-ÁJK Doktori Iskola, Pécs, 2016. 137-155. o.

- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás joghistóriája. In: Szabó et. al. (Szerk): IV. Interdiszciplináris Doktorandusz Konferencia 2015: 4th Interdisciplinary Doctoral Conference, 2015. PTE Doktorandusz Önkormányzat, Pécs, 2015. 41-55. o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás szabályozásának története Magyarországon. In: Jura 2014/2. 256-263. o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás tényállása kontinentális jogrendszerekben. In: Rendőrségi Tanulmányok 2019/4. 115-132. o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás tényállása kontinentális jogrendszerekben. In: Rendőrségi Tanulmányok 2019/4. 115-132. o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás történeti fejlődésének máig ható tanulságai. In: Magyar Jog 2015/11. 655-662. o.
- TÓTH Dávid, A pénzhamisítás törvényi tényállása de lege lata és de lege ferenda. Magyar Jog, 2017/9. 545-551. o.
- TÓTH Dávid, Az identitáslopás kriminológiai sajátosságai In: Gaál Gyula – Hautzinger, Zoltán (szerk.), A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, Pécs. 2019. 207-213. o.
- TÓTH Dávid, Személyiséglopás az interneten. In: Büntetőjogi Szemle 2020/1. 113-119. o.
- TÓTH Dávid, Virtuális pénzekkel kapcsolatos visszaélések. In: Baráth Noémi Emőke – Mezei József (szerk.): Rendészet-Tudomány-Aktualitások. A rendészettudomány a fiatal kutatók szemével. Konferenciakötet. Doktoranduszok Országos Szövetsége Rendészettudományi Osztály, Budapest, 2019. 5-29.o.
- TÓTH Dávid: Kockázatelemzés egyes gazdasági bűncselekmények kapcsán. Büntetőjogi Szemle 2019/1. 108-114. o.
- TÓTH Mihály, A gazdasági bűncselekmények. In: Erdősy Emil – Földvári József – Tóth Mihály, Magyar Büntetőjog Különös rész. Osiris kiadó, Budapest. 2007. 403-486. o.
- VARGA Zoltán, A gazdasági bűncselekmények. II. cím Pénz- és bélyeghamisítás. In: Varga Zoltán (Szerk.), A büntető törvénykönyv magyarázata 2. Complex Kiadó, Budapest, 2009. 1297-1308. o.
- VARGA Zoltán, Formálódó gazdasági büntetőjog. In: Belügyi Szemle 2002/10. 117-129. o.
- VARGYAS Péter, A pénz története Babilóniában a pénzverés előtt és után. Pécsi Tudományegyetem Ókortörténeti Tanszék – L'Harmattan. Pécs – Budapest. 2010.

- VILES, Nathan – RUSH, Alexandra – ROHLING, Thomas, The Social Costs of Currency Counterfeiting. Research Discussion Paper. Reserve Bank of Australia. 2015.
- VISEGRÁDY Antal, Jog- és állambölcselet. Menedzser Praxis Szakkiadó és Gazdasági Tanácsadó Kft. Budapest. 2016.
- VOIGTLAENDER, Heinz, Falschmünzer und Münzfälscher, Numismatischer Verlag H. Dombrowski, Münster. 1976.
- WEDER, Ulrich, Zehnter Titel: Fälschung von Geld, amtlichen Wertzeichen, amtlichen Zeichen, Mass und Gewicht. In: Donatsch - Flachsmann - Hug Maurer - Weder, StGB. Schweizerisches Strafgesetzbuch. orell füssli Verlag AG, Zürich, 2006. 301-307. o.
- WERBŐCZY István, Tripartitum Opus Juris Consuetudinarii Regni Hungariae – Magyarország Szokásos Jogának Hármaskönyve. (Fordította Csiky Kálmán). M. Kir. Egyetemi Nyomda, Budapest 1894.
- WESSELS, Johannes – HETTINGER, Michael, Strafrecht besonderer teil 1. C. F. Müller, Heidelberg, München, Landsberg, Frechen, Hamburg. 2014.
- WOLFGANG, Joecks, Strafgesetzbuch Studienkommentar. 9. Auflage. C.H. Beck, München, 2010.
- ZLINSZKY János, Római büntetőjog. Nemzeti Tankönyvkiadó, Miskolc. 1995.

Felhasznált internetes hivatkozások

- <http://epa.oszk.hu/00000/00022/00308/09349.htm> (letöltés ideje: 2017. 02. 07.)
- <http://kaernten.orf.at/news/stories/2827999/> (letöltés ideje 2017. 07. 20.)
- http://ledroitcriminel.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes/code_penal_25_09_17_91.htm (letöltés ideje: 2018. 01. 30.)
- <http://mek.niif.hu/07100/07139/html/0005/0002-2dd.html> (letöltés ideje 2015. 05. 30.)
- http://mnl.gov.hu/a_het_dokumentuma/hamis_ezustpenz.html (letöltés ideje 2015. 05. 30.)
- http://velvet.hu/blogok/gumicukor/2008/12/03/otvennegyezer_forintos_bankjeggyel_fizette_ki_birkait_a_17_eves_fiu/ (letöltés ideje: 2017. 03. 02.)
- <http://www.ancient.eu/coinage/> (letöltés ideje: 2017. 10. 20.)
- <http://www.bankkartya.hu/hirkegategoria/sajtoszemle/cikk/359-a-hitelkrtya-trtnete> letöltés ideje: 2014 09. 15.

- http://www.bankofengland.co.uk/banknotes/Documents/kyb_lo_res.pdf (letöltés ideje: 2017. 03. 15.)
- <https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2019. 02. 01.)
- <http://www.businessinsider.sg/an-up-close-look-at-the-secret-service-2014-10/4/#mw2QRi1UJHV1v6HY.97>(letöltés ideje: 2016. 10. 29.)
- http://www.napoleon-series.org/research/government/france/penalcode/c_penalcode3a.html (letöltés ideje: 2016 10. 10.)
- <https://www.oenb.at/Presse/20190125.html> (letöltés ideje: 2019. 02. 02.)
- <http://www.police.hu/a-rendorsegrol/testulet/bunugyi-szakterulet/korrupcio-es-gazdasagi-bunozes> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)
- http://www.romaikor.hu/torvenyek_es_jogrendszer/sulla_buntetojogi_reformjai/cikk/a_lex_cornelia_testamentaria_nummaria (letöltés ideje: 2015. 06. 25.)
- <http://www.secretservice.gov/about/history/> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)
- <http://www.secretservice.gov/investigation/#counterfeit> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)
- <http://www.secretservice.gov/protection/ntac/> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)
- <https://www.aciworldwide.com/-/media/files/collateral/trends/2016-global-consumer-card-fraud-where-card-fraud-is-coming-from.pdf> (letöltés ideje: 2017. 10. 15.)
- <https://www.aciworldwide.com/lp/fraud-survey/results> (letöltés ideje: 2017. 10. 15.)
- <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2019/html/ecb.pr190125~c64c7e8683.en.html> (2019. 02. 02.)
- <https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ecb.pr200124~242b62d123.en.html> (letöltés ideje: 2020. 03. 02.)
- <https://www.bundesbank.de/de/aufgaben/themen/wieder-etwas-mehr-falschgeld-im-umlauf-802578> (letöltés ideje: 2019. 10. 01.)
- <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180903IPR11652/better-protection-against-non-cash-payment-fraud> (letöltés ideje: 2019. 02. 02.)
- <https://www.oenb.at/Presse/20170118.html> (letöltés ideje: 2017. 07. 21.)
- U.S. Secret Service, United States Secret Service: Investigative Mission, available at <http://www.secretservice.gov/investigations.shtml> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)
- <https://www.bankofengland.co.uk/statistics/banknote> (letöltés ideje: 2019. 02. 01.)

- https://bsr-sp.bm.hu/SitePages/ExcelMegtekinto.aspx?ExcelName=/BSRVIR/Regisztr%c3%a1lt%20b%c5%b1ncselekm%c3%a9nyek%20sz%c3%a1ma%20az%20elk%c3%b6vet%c3%a9s%20helye%20szerint_ver20180713094758.xlsx&Token=N2Fwd0JyQUE3aC9SQWtkL0Y5K0NpZmdJVmVYS3pCTDkxKyt6U3U2OHRrU2NjWkRrSzhScFdGQmNoQ0QwamhmOXR3Nld0R0lqTE1OeFhEOHVtU0ZqZHd0Um9tMWN2WEFZQkpaZ1FZYkVTN3IzVFJjMWhHV09McTg2aThwRVk4M1A= (letöltés ideje: 2019. 02. 01.)
- <http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-combating-fraud-counterfeiting-of-non-cash-means-of-payments> (letöltés ideje: 2019. 02. 10.)

Felhasznált jogforrások / jelentések / jogforrástervezetek

- 1878. évi IV. törvény 203. §
- 1897. évi XXXVII. tc. 2. §
- 1908. évi XXXVI. törvénycikk 39. §.
- 1932. évi XXI. tc.
- 1961. évi. V. tv.
- 1979. évi 5. tvr.
- 2000/383/IB tanácsi kerethatározat az euro bevezetésével kapcsolatos pénzhamisítás elleni, büntetőjogi és egyéb szankciókkal megvalósuló védelem megerősítéséről.
- 2001. évi CXXI. törvény
- 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- 3/1992. (MK 34.) MNB rendelkezés a pénzforgalomról
- 8 Órai Újság 1922. 01. 06. szám,
- A Bizottság jelentése - 2. jelentés a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről szóló, 2001. május 28-i tanácsi kerethatározat 14. cikke alapján {SEC(2006) 188} /* COM/2006/0065 végleges */.
- A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az euró pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (Periklész program) értékeléséről /* COM/2013/0588 final */

- A Tanács határozata (2001. december 17.) az euro pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (a "Periklész-program") létrehozásáról.
- A Tanács Kerethatározata: a nem készpénzes fizetőeszközökkel összefüggő csalás és hamisítás elleni küzdelemről (2001/413/IB). (továbbiakban: Kerethatározat).
- Az euro pénzhamisítás elleni védelmét szolgáló csere-, segítségnyújtási és képzési program (a „Periklész 2020 program”) létrehozásáról, valamint a 2001/923/EK, a 2001/924/EK, a 2006/75/EK, a 2006/76/EK, a 2006/849/EK és a 2006/850/EK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről.
- Az Európai Bizottság javaslata: irányelv az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról.
- Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslát európai parlamenti és tanácsi irányelvre az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (COM(2013) 42 final – 2013/0023 (COD)).
- Az Európai Központi Bank véleménye (2013. május 28.): az euró és más valuták hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv iránti javaslatról.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/713 Irányelve (2019. április 17.)
- Az Európai Parlament és a Tanács 2014/62/EU irányelve (2014. május 15.) az euró és más pénznemek hamisítás elleni, büntetőjog általi védelméről, valamint a 2000/383/IB tanácsi kerethatározat felváltásáról (Továbbiakban: 2014/62/EU Irányelv).
- Büntető Jog Tára. 1882. IV. Kötet, 21. szám.
- Committee on Technologies to Deter Currency Counterfeiting, National Research Council: A Path to the Next Generation of U.S. Banknotes: Keeping Them Real. National Academies Press. 2015.
- I.Károly 1342. évi decretuma 17. §.
- Jogtudományi Közlöny 69. évfolyam 28. szám. 1934.
- Strafgesetzbuch

- The Nilson Report 2017 october / issue 1118. HSN Consultants Inc. 2017.
- The Nilson Report. 2018 HSN Consultants, Inc. / Issue 1142.
- U.S. Secret Service: Annual Report 2015.
- U.S. Secret Service: Annual Report 2017.
- United States General Accounting Office, Counterfeit U.S. Currency abroad. Observations on Counterfeiting and U.S.Deterrence Efforts. February 27, 1996. United States Secret Service: Annual Report, 2015.
- United States Secret Service: Investigative Mission, available at <http://www.secretservice.gov/investigations.shtml> (letöltés ideje: 2016. 10. 29.)